Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка

АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових
і науково-методичних
праць



26 вересня
2024 р.

Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Кафедра педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Актуальні тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти: досвід та перспективи

(за матеріалами науково-практичної конференції)

Хмельницький, 2024

ДК 373.21 Б
БК 74.100.2

«Актуальні тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти: досвід та перспективи» / Зб. наук. та наук.-мет. пр. [ред. кол.: В. І. Очеретянко (гол.) та ін.] – Хмельницький: ХОІППО ім. А. Назаренка, 2024 – 293 с.

Рецензенти:
Пісоцька Л. С. – кандидат педагогічних наук, доцент (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія);
Місінькевич О. М. – кандидат філологічних наук (Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка);
Селютіна В. І. – вихователь-методист (заклад дошкільної освіти №26, м. Хмельницький).

У збірнику подано статті за матеріалами роботи науково-практичної конференції, яка відбулася 26 вересня 2024 року. У наукових та науково-методичних публікаціях розглядаються сучасні теоретичні та практичні виклики в системі дошкільної освіти. Адресовано широкому колу педагогічних працівників дошкільної освіти, викладачам ЗВО, студентам, магістрам.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Очеретянко В. І., ректор ХОІППО ім. А. Назаренка, кандидат історичних наук – голова редакційної колегії; Вашеняк І. Б., проректор ХОІППО ім. А. Назаренка, кандидат історичних наук; Харченко А. А., старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти ХОІППО ім. А. Назаренка; Шевчишена О. В., старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти ХОІППО ім. А. Назаренка, кандидат психологічних наук; Студенець О. А., старший викладач кафедри педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти ХОІППО ім. А. Назаренка, кандидат педагогічних наук; Романова О. В., в. о. завідувача кафедри педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти ХОІППО ім. А. Назаренка, кандидат психологічних наук (відповідальна за випуск).

Рекомендовано до друку рішенням науково-методичної ради ХОІППО ім. А. Назаренка (протокол № 3 від 12.11.2024 р.)

За зміст статей несуть відповідальність автори публікацій. Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів. Статті подано у авторській редакції.

ХОІППО ім. А. Назаренка, 2024

ВІД РЕДАКЦІЇ

Сучасний стан системи дошкільної освіти характеризується орієнтацією на європейські стандарти, а зміни, що формують освітній простір в Україні, з урахуванням актуальних тенденцій, ведуть до належного розвитку вітчизняної дошкільної освіти та підсилюють позитивний вплив на систему освіти загалом. Перспективи розвитку системи ДО вбачаємо у врегулюванні нормативно-правої бази, вагомим документом якої виступає Закон про дошкільну освіту, затверджений Верховною ради України 6 липня 2024 р. У ньому запропоновано нове визначення дошкільної освіти як систематизованої та передбаченої державним стандартом сукупності обов'язкових результатів освітньої діяльності, спрямованої на розвиток, виховання та набуття компетентностей дитиною дошкільного віку відповідно до її індивідуальних потреб та здібностей. У законі акцентується також, що державний стандарт дошкільної освіти – це документ, що визначає державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті. Визначаємо такі виклики, які постали перед сучасною вітчизняною системою дошкільної освіти:

- створення нового освітнього простору у ЗДО, що зумовлено повномасштабним вторгненням Росії на територію України і, відповідно до цього, спорудження безпечного укриття у закладах дошкільної освіти;
- розробка системи оцінки якості дошкільної освіти;
- інтеграція в європейський освітній простір із збереженням національної ідентичності;
- цифровізація та діджиталізація освітнього процесу ЗДО.

На Хмельниччині основними завданнями педагогів дошкільників є збереження життя і здоров'я дітей і працівників, створення безпечних умов перебування у ЗДО; забезпечення психолого-педагогічного супроводу та використання тісної комунікації між усіма учасниками освітнього процесу; організація освітнього процесу відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, реалізація завдань комплексних та парціальних програм; формування соціально-громадянської компетентності та виховання патріотизму у дошкільників; забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в умовах воєнного стану.

26 вересня 2024 року на базі Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка проведено науково-практичну конференцію «**Актуальні тенденції розвитку сучасної дошкільної освіти: досвід та перспективи**», яка ініціювалася та проводилася кафедрою педагогіки та психології дошкільної і початкової освіти Інституту. У роботі конференції взяли участь наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники закладів вищої освіти, педагогічні працівники центрів професійного розвитку педагогічних працівників (районів, міст, ОТГ), завідувачі, вихователі та спеціалісти закладів дошкільної освіти Хмельниччини та інших регіонів України.

В збірнику представлено матеріали учасників конференції: виступи, презентації, майстер-класи, міні-тренінги тощо. Висловлюємо щиру подяку всім учасникам конференції та сподіваємось, що презентовані у збірнику матеріали будуть цікаві та корисні не лише вихователям, музичним керівникам, хореографам, методистам, завідувачам закладів дошкільної освіти, а й викладачам, студентам та іншим учасникам освітнього процесу.

ЗМІСТ

Анікєєнко Оксана
Дитяча мультиплікація як засіб освоєння мультимедійних технологій……..…10

Арцаблюк Олеся
Крейда і дошка: нові підходи у використанні в роботі з дошкільниками……...12

Басовська Людмила
Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку……...15

Березовська Неоніла
Педагогічна взаємодія з дітьми з ООП у закладі дошкільної освіти……...19

Богомолюк Галина
Використання авторських малих літературних творів (віршів) у вивченні англійської мови дошкільників……25

Васільєва-Вертелецька Лідія
Використання камінців Марблс як інноваційну технологію у роботі з дітьми дошкільного віку……32

Верхогляд Олена
Культура у серці: формуванні національно-патріотичних почуттів у дошкільнят через музичні надбання української нації……39

Вовк Олександра
Lexical chairs або лексичні стільці, які допомагають спілкуватися зі світом (лексичні ігри на заняттях англійської мови в ЗДО)……..48

Волинець Олена
Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти: нові виміри безпеки…..56

Врублевська Наталія
Залучення батьків у логопедичний процес: ключ до ефективної корекції мовлення……..58

Ганджій Ірина
Інноваційні підходи до формування основ критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку…….……...63

Годованюк Оксана
Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в кризові періоди життя…69

Гончарук Олена
Освітній гайд по розробці якісного педагогічного заходу.Сучасні формати навчання педагогів, переваги та нові можливості……...73

Гончарук Тетяна
Використання інноваційних технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами……..79

Гук Оксана
Використання камінчиків марблс в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку…….83

Гуменюк Ірина
Ресурсність педагога як умова формування стресостійкості дітей у кризові періоди життя……..89

Демидюк Олена
Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами…….……93

Драч Антоніна
Використання інтерактивних форм у роботі з вихователями……..95

Душнюк Оксана
Психолого-педагогічна студія як один із сучасних підходів партнерської взаємодії з батьками у закладі дошкільної освіти……...99

Замурняк Тетяна
Інтерактивні стратегії сталого розвитку для дошкільників в умовах війни: Проєкт «Зелена терапія»……...106

Зеленюк Оксана
Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у вихованні та навчанні дошкільника……..……....111

Зіняк Аліна
Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами……114

Касіян Лариса
Використання тілесних ігор з дітьми з особливими освітніми потребами в укритті під час повітряної тривоги……...119

Климчук Тетяна
Прийоми мнемотехніки як засіб розвитку зв'язного мовлення дошкільників…….121

Кобець Юлія
Кубики Рорі – інноваційна технологія для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку…….…..127

Ковалевська Олена
Інклюзія в умовах дошкільної освіти……..131

Козік Мілана, Крутинчук Наталія
Нейропсихологічний підхід у розвитку дітей дошкільного віку……..136

Коробчук Світлана
Ейдетичні методи і прийоми в розвитку асоціативного мислення дітей дошкільного віку……...138

Кротович Галина
Використання табличного процесора Microsoft Excel для оптимізації роботи ЗДО………145

Кульбіда Юлія
Формування ігрової компетентності дитини старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності……..……..*148*

Лавренюк Катерина, **Міхалець Юлія**
Петриківський розпис як феномен українського народного мистецтва. Мандала як засіб арт-терапії. (допомога родинам ВПО через малювання мандал)……..*152*

Левіцька Галина
Формування соціально-громадянської компетенції дошкільників засобами художньо-мовленнєвої діяльності методами та прийомами освітньої мнемотехніки…….*155*

Ляхович Тетяна
Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку у зображувальній діяльності засобами нетрадиційного малювання……...*157*

Малішевська Ганна
Сучасні аспекти формування основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти…….…...*165*

Матвєєва Світлана
Ефективні форми роботи з дітьми в укритті……..*169*

Мельничук Людмила
Співдружність – запорука успішної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби……*174*

Микитюк Лілія
Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку……...*176*

Мирончук Оксана
Суперсили проти страху: допомагаємо дітям дошкільного віку бути сміливішими……*183*

Мовчанюк Оксана
Розвивальні можливості інтерактивної дитячої книги у формуванні мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку……..*188*

Москалюк Тетяна
Взаємодія з учасниками освітнього процесу через сучасні інформаційні технології…….....*190*

Мусійчук Оксана
Ігрові методи навчання, розвитку логіки та не шаблонного мислення у «Шаховому королівстві»……..194

Назарук Наталія
Програма соціально-фінансової освіти дошкільника «Афлатот»: досвід та перспективи……198

Нерубайська Оксана, Колеснік Тетяна
Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку……..201

Ознамець Олена
Удосконалення емоційно-особистісної сфери дітей дошкільного віку за допомогою інноваційної оздоровчої технології сміхотерапії……204

Полівода Наталія
Освітній процес та інтерактивні технології……211

Пономарьова Марія
Формування медіаграмотності у дітей дошкільного віку засобами ігрових технологій……215

Радомська Алла
Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку……222

Скотинянська Аліна
Інформаційно-комунікативна компетентність як невід'ємна складова професійного саморозвитку сучасного педагога……228

Станіславова Наталія, **Завальська Алла**
Особливі і споріднені. Куточки приналежності в дитячому садку……...234

Стецюк Катерина
Формування основ здорового способу життя засобами ігрових технологій у дітей дошкільного віку……237

Стребна Ольга
Дитячий світ експериментів: розвиток дітей дошкільного віку через дослідження……...240

Студенець Олена
Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання в умовах воєнного часу……...247

Таранціца Світлана
Геоборд: ефективний інструмент для розвитку сенсорних навичок у молодших дошкільників……..252

Терпелюк Наталія
Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти: нові виміри безпеки….255

Ткачук Руслана
Нетворкінг – формування сучасного інформаційно-просвітницького простору між закладом дошкільної освіти та родинами вихованців……260

Харченко Алла
Організаційно-методична підтримка педагогів ЗДО в умовах сучасних викликів……..262

Цікра Ірина
Інформаційно-комунікативна компетентність як невід'ємна складова професійного саморозвитку сучасного педагога…….…..267

Чекаліна Віта
Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами……..….270

Шевчишена Оксана
Психологічний супровід страхів у дошкільному віці: шляхи подолання та межі компетенції ……277

Шпак Галина
Дидактичні ігри як засіб формування сенсорно-пізнавального розвитку дітей дошкільного віку……..284

Яремюк Наталія
Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти……289

Анікєєнко Оксана,
вихователь ЗДО №9,
Кам'янець-Подільська ТГ

Дитяча мультиплікація як засіб освоєння мультимедійних технологій

Анотація. Мультиплікація дає можливість доторкнутися до «чуда» перетворити нерухоме в рухоме і живе зображення, дає дитині можливість відчути себе маленьким творцем своєї реальності. Це універсальна та інтерактивна мова спілкування дитини та дорослого.

Ключові слова: сучасна дитина, мультиплікація, персонажі, інформаційне суспільство, особистість.

Заняття мультиплікацією дуже захопливе. Головна педагогічна цінність та користь полягає у можливості комплексного розвивального навчання дітей. Крім того мультиплікація допомагає зблизити інтереси дорослого та дитини. Можна зробити процес навчання задоволенням для дошкільнят. На мій погляд завдяки новим технологіям та сучасному оснащенню закладу дошкільної освіти дошкільнята з пасивних споживачів мають змогу стати активними учасниками створення мультфільму, тобто пробують себе в нових якостях. Я вважаю що створення мультфільмів в ЗДО не тільки можливо, а й ще дуже корисно для різноманітного розвитку дитини.

Сучасна дитина, починаючи з віку двох, а інколи і з одного року, ознайомлюється з дещо новим способом пізнання світу – мультфільмами. Особливо привабливими для неї є ті жанри, які найбільш яскраві та цікаві для батьків, у більшості випадків, а не для дітей.

Серед мультиплікаційних фільмів виокремлюють ляльковi, мальовані, пластилінові, комп'ютерні. Першим мультфільмом в Україні був «Солом'яний бичок», створений В. Левандовським мальований мультфільм. Сьогодні найбільш популярними є комп'ютерні мультфільми («Свинка Пеппа», «Фіксіки»). В. Сухомлинський слушно акцентував увагу на тому, що «у малюків своє бачення світу, своя мова художніх зображувальних засобів». Мультиплікація є особливим жанром екранних мистецтв, де аудіовізуальний ряд підлаштований саме для дитячого сприйняття.

Мультиплікація є універсальним багатогранним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі. Виразні засоби мультиплікації є найбільш природніми для дитячого віку стимуляторами творчої активності та розкутості мислення».

Діти не бачать тих прихованих смислів, які ,зазвичай, містяться у словах і діях героїв. Тому, вихователю, обираючи мультфільм, доцільно враховувати принципи дії мультиплікації на свідомість дітей. Переглядаючи будь-який мультфільм під час організованої діяльності, дитина отримує різноманітну інформацію, що є не лише навчальною але й практичною. Важливо не залишати дитину переглядати мультфільм самостійно, оскільки тоді ми не зможемо проконтролювати рівень усвідомлення нею побаченого. Це для нас сюжет, а для дитини – сотні деталей, які потрібно пояснити, проаналізувати та зробити правильні висновки. Не менш вагомим є принцип ідентифікації. Переглядаючи мультфільми, діти ідентифікують персонажів, стилі їхньої поведінки, предмети побуту тощо. Ідентифікуючи себе з персонажем, діти наслідують його і засвоюють моделі поведінки, які часто бувають агресивними. Одна телевізійна модель може бути предметом наслідування для мільйонів. «А коли я лягаю у ліжку, мене мама теж цілує, як Свинку Пеппу», «Лунтік допомагає Бабі Капі і я теж допомагаю мамі». Принцип імітації є тим принципом, вплив якого ми можемо бачити одразу.

Адже, переглядаючи мультфільм, дитина хоче бути схожою на своїх героїв і тому з радістю наслідує улюблених персонажів. Зокрема, прикладом дії цього принципу є мультфільм «Свинка Пеппа» (серія «Бульбашки») Переглянувши цю серію, дитині захочеться за рецептом і собі зробити бульбашки та випускати їх з ракетки, а опісля вилити всю воду та стрибати по калюжах. Серія «Крихітні створіння» не привертає особливої уваги, але вже у першому епізоді бачимо капусту, яка росте без коріння. У такий спосіб можемо проаналізувати кожен мультфільм до деталей. Але це лише наше окреме бачення, яке з'явиться, після прискіпливого перегляду, а от як насправді його сприйматимуть діти, ми не знаємо.

Мультфільм не повинен суперечити певним суспільним уявленням та формувати нові стереотипи, не характерні для нашого суспільства, при цьому слід враховувати соціокультурні та соціолінгвістичні особливості нашої країни та країни виробника (дід Мороз чи Санта Клаус, замість Святого Миколая). Це стосується і Лунтіка, і Барбоскіних. Дорослим слід пам'ятати те, що сюжет повинен дублювати та підтверджувати Вашу модель виховання й навчання. Ми навчаємо дитину правильно розмовляти, займаємось з нею, а тому звертаємо увагу на те, що у мультфільмі «Барбоскіни» Ліза картавить, і це вважається нормальним. Кожен з обраних мультфільмів, якісний, окрім цього відповідає не лише розважальному, а й виховному, навчальному, розвивальному аспектам.

Окрему увагу педагог приділяє мовленню персонажів. Правильно підібрана мультиплікація, збагачуватиме словниковий запас дитини, формуватиме вміння відповідати у тій чи іншій ситуації,.

Аби уникнути негативного впливу та неправильного сприйняття тієї чи іншої мультиплікації, слід дотримуватися певних правил:

• перш ніж пропонувати переглядати мультфільм дітям на занятті, потрібно переглянути його самостійно та проаналізувати;

• слід виділити окремі епізоди, на які потрібно звернути увагу;

• проаналізувати виховний аспект мультфільму, продумавши висновки;

• навчити диференціювати мультфільми відповідно до розвивального, виховного, навчального та розважального аспектів.

Таким чином, якість та спрямованість інформаційного впливу безпосередньо залежить від того мультиплікаційного продукту, який «споживає» дитина. Ставлячи за мету формування цілісної гармонійної особистості, що має міцні світоглядні та моральні орієнтири, слід ретельно контролювати мультиплікаційні вподобання малюка, створюючи сприятливе середовище для становлення розвиненої особистості. Цілеспрямоване та організоване застосування засобів мультиплікації призводить до більш якісного засвоєння дитиною трансльованої інформації: орієнтирів, цінностей та норм, а також повноцінного особистісного та пізнавального розвитку малюка.

Отже, можемо підсумувати, що мультфільми як «мистецтво для дітей» на певних вікових етапах можуть стати вагомим джерелом інформації, що впливає на морально-етичний, пізнавальний та соціальний розвиток дитини в інформаційному суспільстві.

Список використаних джерел та літератури:

1. Васильєва О. Використання мультиплікаційних і розвивальних фільмів у роботі з дітьми / Олена Васильєва // Дитячий садок. – 2018. – № 6. – С. 1–7.

2. Малай І. Мультики: поєднуємо приємне з корисним / Іванна Малай // Дошкільне виховання. – 2019. – № 1. – С. 20–23.

3. Моліцька М. Терапевтичні казки / М. Моліцька ; з польс. перекл. О. Мандрика. – Львів : Свічадо, 2011. Кн. 2. – 2018. – 152 с.

Олеся Арцаблюк
вихователь ЗДО № 54 “Пізнайко”,
м. Хмельницький

Крейда і дошка: нові підходи у використанні в роботі з дошкільниками

Анотація. В статті розкривається питання організації роботи з дітьми різного віку з використанням звичайної дошки і крейди. Автором представлені особливості використання, специфіка роботи та вплив занять з вихованцями на їх всебічний розвиток.

Ключові слова: сучасні методики, дошка-крейда,готовність до змін, універсальний посібник.

Плануючи сучасний простір групи вихователі стикаються із багатьма труднощами. Під час створення розвивального середовища необхідно дотримуватись ряду принципів, зокрема: відповідності віковим і індивідуальним особливостям дітей, доступності, динамічності. Простір групового приміщення має мати естетичний вигляд, бути безпечним і бажано багатоваріантним і різноманітним. Але водночас не переобтяжувати величезною кількістю матеріалу та ігрових осередків. З досвіду можу зауважити, що іноді дуже важко досягнути потрібного балансу.

Ще один момент, який наштовхнув мене на створення універсального посібника. У вихователів, є в групі такі матеріали, до виготовлення яких докладено чимало зусиль: і часу витратили багато, і коштів чимало. Проте, користуємось ними час від часу і обов’язково під наглядом, щоб діти ненароком не зіпсували.

Описана вище ситуація точно не про наш посібник. І ось чому! Називаємо ми його дуже просто - “дощечки”. З’явився він у нас випадково. Наша група багато років працює по програмі «Освіта для сталого розвитку» і постійно займається збором макулатури із залученням батьків. Одного разу до нас і потрапили зошити з твердою, дерматиновою обкладинкою формату А4, які ми використали для нашої основи. Це і є наші дощечки. Ще кілька коробочок крейди, волога ганчірка, і посібник готовий до роботи.

В чому його переваги:

- дощечки не великого розміру, тому вони легко розміщуються на столах, з ними можна працювати в будь-який частині групи та за її межами;
- займають мало місця на полиці і прості у догляді: протерли вологою ганчіркою і дощечка знову готова до роботи;
- можуть використовуватися у всіх вікових групах, від раннього віку і до старшої групи;
- не потребують практично ніяких матеріальних затрат;
- завжди знаходяться у вільному доступі у дітей;
- суттєво економлять використання паперу;
- робота дітей з цим матеріалом впливає на всебічний розвиток в цілому.

За допомогою дощечок вихователь може вирішити низку завдань:

1. Навчальні. Дощечки можуть використовуватись на занятті при вивченні нового матеріалу, чи закріпленні певної теми. У вільній діяльності під час ігор, спостережень та дослідів, щоб краще засвоїти і ще раз відновити в пам’яті пройдене;
2. Розвивальні. Робота з крейдою на дошці впливає на розвиток дрібної моторики, просторової орієнтації, творчих здібностей, розвиток усіх психічних процесів (пам’яті, мислення, уваги, уяви);
3. Виховні. В залежності від поставлених завдань робота з дошками може впливати на виховання моральних якостей, естетичних почуттів, вміння діяти в команді чи підгрупі, відповідати за власні результати, вміння довести розпочате до кінця,

трудові навички (протерти ганчіркою, покласти на місце, роздати на заняття та зібрати їх).

Варіантів використання дощечок є безліч, усе залежить від творчості вихователя та бажання дітей. При використанні даного посібника в групі раннього та молодшого віку пропонуємо дітям наступні завдання: малюємо «крапельки дощу» (короткі риски по всій площині), «травичку на галявині» (довгі лінії внизу до верху дощечки), «парканчик» (довгі вертикальні лінії). Пізніше просимо намалювати: «доріжка по якій стрибає зайчик чи жабка» (зиґзаги) або ж «конячка пробігла по доріжці і за нею здійнялася курява» (завитки) або ж «мишка тікає від котика в нірку» (довгі горизонтальні лінії) та інше. Усе, що зобразить дитина цього віку вітається та позитивно оцінюється. Це дозволяє позбутись страху чистого аркушу та страху помилитись, зробити щось не вірно.

Ще діти молодшого віку полюбляють “оживляти” геометричні фігури та перетворювати їх на цікаві предмети. До прикладу, кружечок перетворюється на м’ячик, сонечко, яблучко. Дітлахам даємо дощечку з кількома намальованими кружечками, а більш старші можуть самостійно обвести шаблон та перетворити його в цікаві зображення.

Також перетворення можна робити із відбитків власних рук та ніг. Долонька може стати курочкою або восьминогом, а ніжка пінгвіном або кактусом. Практикуємо і симетричне домальовування. Але потрібно враховувати в якій руці дитина тримає крейду, в правій чи лівій, щоб вона не стирала те що вже намальовано.

Доречно застосовувати роботу з дощечками і під час різних видів занять. Діти можуть закріпити набуті знання і повправлятися у їх практичному застосуванні. Наприклад, на занятті ми вивчали дерева і діти отримали завдання на прогулянці знайти листочки відповідних дерев. В групі на дощечках малюємо їх відбитки (листок як трафарет), пригадуємо назву, визначаємо кількість, розмір, порівнюємо між собою, пригадуємо де ми бачили такі листочки та куди вони потім “ховаються” (до компостеру). Або ж навпаки, пропонуємо дітям вже намальовані на дощечках відбитки різних листочків, а вони відшукують їх на майданчику.

На заняттях з мовлення дощечки використовуємо для складання невеликих сюжетних та описових розповідей, замальовуючи послідовність з допомогою схем та моделей. Таким же чином вивчаємо вірші, скоромовки, та переказуємо казки і оповідання. Дітям дуже подобається зображати на малюнку себе, або ж свого друга чи рідних, та складати описову розповідь. У старших групах “пишемо” схему речення, звуковий аналіз слів чи просто друкуємо букви. Ще можна запропонувати вихованцям скласти речення або розповідь з використанням слів які позначають предмети що намальовані на дошках. Наприклад до теми осінь малюємо: листочки, парасольки, гриби, білочки, горішки і дощик.

Логіко-математичні заняття теж не проходять без залучення дощечок. Дуже полюбляють діти рахувати усе що є в групі та за її межами. Кожен об’єкт фіксується паличкою, яку вони пишуть на дощечці, а потім разом підбиваємо підсумки. Рахувати можна будь-що: кількість дверей та вікон в групі, кількість дівчат та хлопчиків, кількість енергозберігаючих ламп в коридорі, кількість дерев на майданчику та багато чого іншого.

Діти з захопленням малюють різні зображення обводячи геометричні шаблони та виконуючи творчі завдання. Наприклад, сконструюй будиночок з трьох фігур. Діти обводять трафарети щоб утворився будиночок для собачки а потім домальовують будь-які малюнки. Кружечок може перетворитися на сонечко або велосипед, а трикутник перетворитися на ялинку.

На початку старшої групи починаємо знайомити дітей з цифровим диктантом, звичайно ж адаптованим до дошкільнят. Їм пропонується записати відповіді на запитання цифрами у рядок зліва на право. Ось приклад деяких запитань: яка цифра стоїть після двійки? скільки пальців на руці? між четвіркою та шісткою знаходиться

цифра? скільки в тебе очей? Діти фіксують відповіді, а потім самостійно перевіряють їх правильність, порівнюючи із зразком відповідей вихователя.

Використовую в роботі зі старшими дошкільнятами наступні математичні ігри та вправи для занять та повсякденної діяльності: «Якої цифри не вистачає в ряду», «Запиши цифру меншу за 3 і більшу за 1», «Порівняй», «З'єднай крапочки та утвори фігуру», «Продовж ряд з геометричних фігур», «У правому верхньому кутку намалюй..., у нижньому лівому..», «Скільки крапок не вистачає в доміно, що утворити 6», «Запам'ятай та відтвори», «Порахуй кількість оплесків.

Під час рухової діяльності дощечки теж стають у нагоді. Діти старшої групи можуть намалювати піктограми чоловічків, які виконують різні вправи. Такі малюнки допоможуть дітям провести ранкову гімнастику.

Дощечки є паличкою-виручалочкою в індивідуальній та підгруповій діяльності. Матеріал, який діти не повністю засвоїли, можна відразу закріпити на прогулянці на допомогою наших дощечок.

На самостійній художній діяльності діти теж використовують даний посібник. Малюють самостійно, або ж обводять шаблони з фігурками, силуетами чи буквами. Крім того на дощечці зручно викладати візерунки з природнього матеріалу (шапочки від жолудів, гілочки, мушлі, половинки горішків, квасолинок, фісташок). Діти з задоволенням фантазують та створюють власні неповторні шедеври.

Отже, розпочинаючи працювати з дощечками чотири роки назад не можна було уявити, що без них уже важко обійтися. Простий і не громісткий посібник, який абсолютно не обмежує нам простір і не набридає дітям. Економить нам час і одночасно розвиває нашу малечу. Ненав'язливо і без особливих зусиль приносить щось нове, потрібне і важливе. Я спробувала і тепер ділюся з вами!

Список використаних джерел та літератури:

1. Вимоги до ігрового предметно-розвивального середовища в групі. Сучасні підходи. http://leleka.rv.ua/index.php?m=content&d=view&cid=143
2. Гавриш Н. Ігровий простір дитини дошкільного віку. https://www.google.com/search?q=%D0
3. Дидактичні ігри з природним матеріалом для дітей дошкільного віку. https://naurok.com.ua/didaktichni-igri-z-prirodnim-materialom-dlya-ditey-doshkilnogo-viku-187982.html
4. Дидактичні матеріали Монтессорі. https://www.google.com/search?q=_Ef&sclient=gws-wiz-serp
5. Кошель В., Особливості формування освітньо-розвивального середовища в дошкільних навчальних закладах. *Український психолого-педагогічний збірник: науковий журнал*. Львів, 2017. № 10. С.104-108.
6. Крутій К. День без іграшок, або як оптимізувати ігрове середовище. *Дошкільне виховання.* 2024., № 4. С.3-7.
7. Методика : простір, умеблювання та повсякденні практики особистого догляду для дошкільнят. Практичні поради для педагогів. https://www.facebook.com/watch/live/?v=3895092180515529&ref=watch_permalink
8. Одноразове дослідження чи щоденна допомога вихователю садка: розбираємося з методикою ECERS-3. https://nus.org.ua/articles/odnorazove-doslidzhennya-chy-shhodenna-dopomoga-vyhovatelyu-sadka-rozbyrayemosya-z-metodykoyu-ecers-3/
9. Розвивальне середовище у груповому приміщенні https://oplatforma.com.ua/article/2288-rozvivalne-seredovishche

Басовська Людмила
вихователь
Судилківського ЗДО “Колосок”
Шепетівського району,
Судилківська ОТГ

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім’ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку

Анотація. У статті досліджується важливість партнерської взаємодії між закладами дошкільної освіти та сім'єю у процесі формування ключових компетентностей у дітей дошкільного віку. Розкриваються основні принципи співпраці педагогів і батьків, підкреслюється роль інтегрованого підходу до навчання та виховання. Особлива увага приділяється розвитку соціальних, емоційних, комунікативних і пізнавальних компетентностей, деякі для гармонійного розвитку дитини. Стаття підкреслить важливість тісної взаємодії сім'ї та дошкільного закладу для забезпечення успішного формування ключових компетентностей дитини.

Ключові слова: партнерська взаємодія, дошкільний заклад, сім'я, компетентності, діти дошкільного віку, виховання, освітній процес, соціалізація, співпраця, розвиток дитини.

«Людина не може бути вихована безпосереднім впливом однієї особи,
якими б якостями ця особа не володіла».
А. Макаренко.

Вступ. У сучасній системі дошкільної освіти особлива увага приділяється формуванню компетентностей у дітей, що сприятиме їхньому подальшому успіху в навчанні та житті. Сім’я є першим середовищем, де дитина отримує початковий досвід спілкування та пізнання світу, тоді як дошкільний заклад систематизує ці знання та розвиває їх. Тісна співпраця між цими двома складовими сприяє гармонійному розвитку дитини, створюючи єдиний підхід до виховання, заснований на взаємній підтримці та обміні досвідом. Одним із важливих аспектів цього процесу є тісна співпраця між дошкільними навчальними закладами та сім'єю. Батьки та педагоги, об’єднуючи свої зусилля, створюють сприятливі умови для всебічного розвитку дитини. Така партнерська взаємодія допомагає забезпечити єдиний підхід до виховання, сприяє гармонійному засвоєнню дітьми соціальних, інтелектуальних та емоційних навичок.

«Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім’ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку» полягає в тому, щоб: показати важливість співпраці між дошкільними навчальними закладами та батьками у вихованні дітей; проаналізувати вплив взаємодії між сім'єю та педагогами на формування ключових компетентностей дитини (соціальних, емоційних, когнітивних); визначити ефективні методи та форми співпраці, які сприяють гармонійному розвитку дитини; підкреслити роль узгоджених підходів у вихованні, що забезпечують цілісність та послідовність у розвитку дошкільників; сприяти поширенню успішних практик взаємодії між дошкільними закладами та сім'ями для підтримки всебічного розвитку дітей.

Основними нормативними документами, якими керуються заклади дошкільної освіти в Україні, є:

1. **Закон України «Про освіту»**. Цей закон встановлює загальні положення щодо освіти, включаючи дошкільну, та визначає права і обов'язки учасників освітнього процесу.

2. **Закон України «Про дошкільну освіту»**. Визначає основи діяльності дошкільних навчальних закладів, їхні завдання, а також вимоги до розвитку, виховання та навчання дітей.
3. **Базовий компонент дошкільної освіти (редакція 2021 року)**. Це державний стандарт дошкільної освіти, що визначає ключові компетентності, яких повинні набути діти дошкільного віку. Він охоплює фізичний, соціальний, пізнавальний та емоційний розвиток дитини.
4. **Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля».** Це комплексна програма, яка реалізує комплекси розвивальних , виховних і навчальних функцій та змістовних напрямків організації в межах вікової компетентності дітей від 2 до 6 років.

Завдання, що забезпечують взаємодію дошкільного навчального закладу із сім'єю (відповідно освітньої програми «Українське дошкілля»).

Забезпечувати дитині в сім'ї та в дошкільному навчальному закладі оптимальні умови для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяти задоволенню її потреби в емоційно-особистісному спілкуванні, розвивати її творчі інтереси, пізнавальну сферу та розширювати світогляд, судження стосовно життєвих явищ, ситуацій, вчинків, вміти реально оцінювати життя в навколишньому середовищі. Активізувати та збагачувати виховні вміння батьків, підтримувати впевненість у власних педагогічних силах. Сприяти формуванню в батьків уміння приймати правильні виважені рішення щодо вчинків своїх дітей.

Сприяти готовності та зацікавленості батьків у формуванні дошкільної зрілості дитини, вмінню прийти на допомогу в різних випадках та ситуаціях, пов'язаних із проблемами адаптації у школі.

Створювати банк інформації про фізичний та психічний розвиток дитини, забезпечувати диференційований підхід до кожної сім'ї зорієнтуванням на особистість.

Будувати роботу з батьками на основі діалогу, в процесі якого з'ясовується рівень сформованості педагогічних знань і навичок батьків. Проводити первинний діагностичний зріз рівня комунікативних навичок і комунікабельності дитини та прогноз індивідуальних особливостей адаптації.

Вивчати соціальне замовлення батьків щодо дошкільного навчального закладу.

Залучати до збору, обговорення та втілення у роботу з дошкільнятами кращого досвіду родинного виховання. Створювати умови для вільного і довірливого спілкування педагогів і батьків. Порушувати й обговорювати актуальні проблеми, окреслювати шляхи їх розв'язання.

Залучати педагогічний колектив дошкільного навчального закладу та батьків до педагогічної пропаганди дошкільної освіти серед населення. Здійснювати соціально-педагогічний патронат. Надавати батькам інформацію про їхню дитину. Встановлювати доброзичливі взаємини з установкою на співпрацю. Використовувати різноманітні форми роботи з сім'єю: батьківські збори, дні відкритих дверей, обмін досвідом родинного виховання, тренінги, консультації, взаємовідвідування, спільні свята, розваги, конкурси, індивідуальні бесіди, спілкування по телефону, залучати до створення в групі розвивального середовища.

Обговорювати теми, проблеми, питання, що турбують батьків, на засіданнях "круглих столів", конференціях, диспутах. Здійснювати медико-педагогічну просвіту, залучаючи фахівців різних напрямів.

Інформувати батьків про традиції виховання в дошкільному навчальному закладі, умови та вимоги щодо перебування дитини в межах дошкільного навчального закладу зміст роботи з дошкільниками. Спонукати батьків брати участь в освітньо-виховному процесі дошкільного навчального закладу (ігри, розповіді, дитячий туризм, прогулянки, екскурсії тощо). Створювати довірливе спілкування з усіх питань

виховання малюка, знаходити вихід із проблемних ситуацій. Регулювати емоційне спілкування з малюком. Спонукати до виявлення почуттів до малюка, тривалішого спілкування з ним задля збереження емоційного комфорту. Вчити батьків висловлюватися так, щоб не принижувати дитячої гідності. Сприяти більш вільному, гнучкому, диференційованому, гуманному спілкуванню між дітьми, педагогами і батьками; створювати умови, щоб в усіх учасників освітнього процесу виникла готовність проявити самого себе в якійсь діяльності.

Залучати до роботи всіх членів сім'ї, інших родичів, які мають вплив на виховання дитини. Практикувати звіти перед батьками щодо розвитку дитини.

Роботу з батьками будувати за принципом співпраці, взаєморозуміння, партнерства й чіткої усвідомленості своєї ролі та відповідальності в спільній взаємодії.

Комплексне застосування різних форм роботи сприятиме підвищенню педагогічної культури батьків і поліпшить якість виховання дітей.

Ці документи визначають основні підходи до виховання та навчання дітей дошкільного віку, сприяючи гармонійному розвитку їхніх компетентностей.

Принципи взаємодії дитячого садка та сім'ї

Принципи взаємодії дитячого садка та сім'ї базуються на кількох ключових положеннях, які забезпечують ефективне співробітництво у вихованні та розвитку дітей дошкільного віку. Основними принципами є:

- **Партнерство**. Вихователі та батьки мають спільну мету — розвиток дитини. Важливо, щоб вони працювали разом, обмінюючись досвідом, знаннями та пропозиціями щодо вдосконалення освітнього процесу.
- **Довіра та взаємоповага**. Батьки і педагоги повинні будувати стосунки на основі довіри і взаємної поваги. Відкритий діалог та взаємна підтримка допомагають краще розуміти потреби дитини та шукати найбільш ефективні способи їх задоволення.
- **Безперервність виховного процесу**. Виховання та навчання необхідно мати узгодженість між тими, що дитина отримує вдома і в дитячому садку. Це допоможе створити цільну систему впливу на розвиток дитини.
- **Індивідуальний підхід**. Врахування індивідуальних особливостей дитини та сім'ї, що сприяє створенню максимально комфортних умов для розвитку особистості дитини.
- **Активна участь батьків**. Батьки залучаються до виховного процесу через участь у заходах дитячого садка, тренінгах, консультаціях з вихователями, що дозволяє створити умови для розвитку компетентності дитини у повному житті.

Ці принципи сприяють формуванню гармонійного освітнього середовища, яке відповідає інтересам та потребам дитини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростаючу увагу до цієї проблематики. Ключові напрями, які обговорюються в сучасних наукових роботах:

- **Роль батьків у формуванні компетентностей дітей**. Багато досліджень підтверджують, що залучення батьків до освітнього процесу є важливим фактором для формування ключових компетентностей у дітей. Наприклад, соціальні та комунікативні навички розвиваються краще у дітей, чиї батьки активно співпрацюють із педагогами та беруть участь у заходах дошкільного закладу. Батьківське наставництво, доповнене професійними педагогічними практиками, має значний позитивний вплив.
- **Інтегрований підхід до освіти**. Останні публікації підкреслюють необхідність використання інтегрованих підходів, де виховання в сім'ї та навчання в дошкільному закладі взаємодоповнюють одне одного. Це передбачає не тільки

навчальні заходи, але й спільні проекти, активну участь батьків у повсякденному житті дитини.

- **Емоційно-психологічна підтримка дітей**. Вчені акцентують увагу на важливості емоційного зв'язку між дітьми та дорослими (вихователями і батьками). Дослідження показують, що позитивна взаємодія дорослих з дітьми, як у дошкільних закладах, так і вдома, сприяє кращому формуванню емоційної стійкості, що є основою для подальшого розвитку навчальних та соціальних компетентностей.
- **Цифрові технології у взаємодії**. Останні публікації також зосереджуються на ролі цифрових технологій у співпраці між батьками та педагогами. Використання електронних платформ для комунікації, спільних заходів та обміну інформацією сприяє більш тісному і частому спілкуванню, що дозволяє своєчасно вносити корективи у виховний процес.
- **Культурно-освітній контекст**. Багато дослідників вивчають, як різні соціальні і культурні фактори впливають на співпрацю сімей та дошкільних закладів. Зокрема, культурна приналежність і соціально-економічний статус сімей можуть визначати, яким чином батьки залучаються до навчального процесу.

Отже, сучасні дослідження підтверджують, що партнерська взаємодія між сім'єю і дошкільним закладом є ключовою умовою для успішного формування компетентностей дітей дошкільного віку. Ефективна співпраця сприяє всебічному розвитку дітей, покращенню їхніх соціальних, когнітивних та емоційних навичок.

Роль педагога в партнерській взаємодії між дошкільним закладом та сім'єю є ключовою для формування компетентностей дітей дошкільного віку. Педагог виступає не лише вчителем для дитини, але й зв'язковою ланкою між сім'єю та освітнім процесом, сприяючи гармонійному розвитку дитини через тісну співпрацю з батьками.

Основні аспекти ролі педагога

Організатор освітнього процесу. Педагог відповідає за планування та реалізацію освітніх програм, спрямованих на розвиток соціальних, комунікативних, пізнавальних та емоційних компетентностей дитини. Він адаптує методики відповідно до індивідуальних особливостей дітей, залучаючи батьків до підтримки цих процесів вдома.

- **Комунікатор і посередник**. Педагог виступає посередником між дитиною та батьками, допомагаючи їм краще розуміти потреби дитини і знаходити ефективні шляхи підтримки її розвитку. Регулярна комунікація з батьками через зустрічі, консультації та індивідуальні розмови дозволяє своєчасно коригувати підходи до виховання.
- **Просвітник для батьків**. Важлива частина роботи педагога — це інформування та навчання батьків сучасним підходам до виховання і розвитку дітей. Педагоги допомагають батькам розуміти освітні тенденції, психологічні аспекти розвитку дитини, а також надають рекомендації щодо того, як можна підтримувати дитину вдома.
- **Психологічна підтримка**. Педагог допомагає дітям адаптуватися до дошкільного середовища, надаючи їм психологічну підтримку. Він також консультує батьків з питань поведінки, емоційних реакцій та адаптаційних труднощів, допомагаючи створювати гармонійний простір для розвитку дитини вдома.
- **Співорганізатор виховних заходів**. Педагоги залучають батьків до організації і проведення спільних заходів, таких як свята, екскурсії, творчі майстер-класи.

Це сприяє розвитку у дітей комунікативних і соціальних навичок, а також зміцненню співпраці між дошкільним закладом і сім'єю.

- **Модератор партнерської взаємодії**. Педагог допомагає узгоджувати дії сім'ї та закладу щодо виховання дитини, координуючи спільні зусилля та забезпечуючи послідовність у виховних впливах. Він працює над тим, щоб батьки були активними учасниками освітнього процесу і розуміли його цілі та методи.
- **Мотиватор і наставник для дітей**. Педагог створює мотиваційне середовище для дітей, допомагаючи їм виявляти ініціативу, досліджувати нове і розвивати свої здібності. Він також заохочує батьків до позитивного підкріплення цих навичок вдома.

Таким чином, роль педагога є багатогранною і надзвичайно важливою для успішної взаємодії між дошкільним закладом та сім'єю. Педагог не тільки виконує освітню функцію, але й є важливим посередником, координатором і наставником, який сприяє всебічному розвитку компетентностей дитини в дошкільному віці.

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї є необхідною умовою для успішного формування компетентностей у дітей дошкільного віку. Лише спільними зусиллями можна забезпечити гармонійний розвиток дитини, її підготовку до подальшого навчання та життя в суспільстві.

Список використаних джерел та літератури:

1.Базовий компонент дошкільної освіти (редакція 2021 року).
2.Закон України «Про дошкільну освіту», 2001 р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14
3.Закон України «Про освіту».
4.Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля».

Березовська Неоніла,
практичний психолог, практичний психолог-методист,
ЗДО № 10, Шепетівська МТГ

Педагогічна взаємодія з дітьми з ООП у ЗДО

Анотація. Сучасний заклад дошкільної освіти має створювати умови для успішного інклюзивного навчання й виховання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами. Адже включення таких дітей в освітній процес допомагає подолати бар'єри, що заважають їхньому соціальному функціонуванню. Тому педагоги ЗДО повинні вчитись методам педагогічної взаємодії.

Ключові слова: діти з особливими потребами, педагогічна взаємодія, ціннісне ставлення, соціальна адаптація.

Наразі багато педагогів ЗДО перебувають на етапі опанування змісту інклюзивного навчання, мають лише загальні уявлення про створення комфортного простору для дітей з особливими освітніми потребами. Причиною цього є недостатня обізнаність вихователів в організаційних, методичних аспектах супроводу інклюзивної освіти. Як показав досвід, одним з бар'єрів на шляху до повноцінної участі дитини в освітньому процесі є недостатній рівень психолого-педагогічних знань педагогів в

галузі інклюзії: неточні уявлення про особливості психофізичного розвитку дітей з особливими потребами, педагогічну взаємодію та комунікацію з такими дітьми.

Педагогічна взаємодія визначається як процес спільної діяльності педагога, дитини і її батьків, що має конкретну педагогічну мету, яка базується на встановлених нормах і цінностях, а її наслідком є зміни в цінностях, установках, діяльності, особистісному світорозумінні й поведінці.

Практика довела, що спілкування – це основа психолого-педагогічної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу. Що стосується спілкування із здобувачами освіти з особливими освітніми потребами, то воно є невід'ємною і дуже важливою складовою в їх успішній соціальній адаптації. Залучення таких дітей до повноцінної комунікації є одним із важливих і складних завдань упродовж всього навчання [2].

Але тут виникають комунікативні бар'єри: перш за все, ними можуть виступати методи донесення знань, які застосовують вихователі. Наприклад, недостатня адаптація чи модифікація індивідуальної програми, яка передбачала б увагу до внутрішнього стану дитини: її впевненості у собі, своїх силах, розуміння нею своїх здібностей.

Психолого-педагогічні проблеми взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання досліджуються в різних напрямках педагогічної і психологічної науки. Вперше терміни «інклюзивна освіта» та «особа з особливими освітніми потребами» були використані у Саламанській декларації у 1994 році. Вона була прийнята на Всесвітній конференції за підтримки ЮНЕСКО. Зокрема, у декларації зазначається: «Кожна дитина має основне право на освіту і повинна мати можливість отримувати і підтримувати прийнятний рівень знань; кожна дитина має унікальні особливості, інтереси, здібності та навчальні потреби; варто розробляти систему освіти та впроваджувати освітні програми таким чином, щоб брати до уваги широке різноманіття цих характеристик та потреб. Інклюзивне навчання є найефективнішим засобом, що гарантує солідарність між дітьми з ООП та їх однолітками» [6].

Особливе місце посідають дослідження А. А. Колупаєвої і О.М. Таранченко, в яких розкрито змістовний аспект поняття інклюзивної освіти та професійного співробітництва в інклюзивній групі. «Поширення ідей інклюзії кардинально й незворотньо змінюють освітній простір, відкриваючи широкі можливості для осіб з особливими потребами…» [4].

У своїх дослідженнях науковці справедливо звертають увагу на те, що впровадження інклюзивної освіти означає залучення в педагогічний процес не лише дітей з особливими освітніми потребами. Дуже важливе значення має ставлення інших дітей до цієї категорії . Навчаючись разом, вони розширюють своє розуміння та сприйняття осіб з ООП, вчаться підтримувати дружні та толерантні стосунки. Важливою є роль батьків та законних представників дитини та педагогічних працівників. Інклюзивна освіта надає батькам змогу краще зрозуміти власну дитину, її потреби [5].

Для педагогічних працівників робота в інклюзивній групі спонукає до професійного розвитку, оволодіння різноманітними методами педагогічної взаємодії. У зв'язку з цим А.А. Колупаєва та О.М. Таранченко справедливо зазначають, що «аби досягти монолітності освітнього простору, де кожен (в тому числі й особа з порушеннями розвитку) має змогу досягти максимального успіху й здобути якісну освіту, спектр послуг підтримки та супроводу слід поширити на всіх учасників освітнього процесу» . На думку Дж. Деплер, Т. Лормана, У. Шарми та ін., – і на педагогів загальноосвітніх закладів, і освітні заклади загалом.

В інклюзивному освітньому середовищі діти з особливими освітніми потребами щодня мають багато можливостей для соціальної взаємодії зі своїми однолітками. Однак, практика доводить, що простого перебування дитини в групі недостатньо. Педагоги мають сприяти спілкуванню і взаємодії між дітьми з особливими освітніми потребами та їхніми однолітками. Як цього можна досягати? За кілька років функціонування інклюзивних груп в нашому закладі вироблено певні методи та підходи до здійснення педагогічної взаємодії між дітьми з ООП та однолітками. Зокрема, вихователі нашого закладу використовують картки з іменами дітей, розсаджують їх під час обіду чи занять у колі так, щоб поруч із дитиною з порушеннями мовленнєвих навичок опинилася дитина, яка вже добре говорить. Доручають цій дитині активно спілкуватися із сусідом. Деякі діти полюбляють навчати товаришів чи допомагати їм. Іншим просто подобається хтось з однолітків, що також сприяє взаємодії між ними. Вихователі враховують особисті риси дітей при поділі їх для занять у невеликих групах. Пропонуючи види діяльності, під час яких діти мають активно розраховувати один на одного, педагоги сприяють встановленню між ними дружніх стосунків . Доцільно пропонувати дітям обирати не лише осередок діяльності, в якому вони гратимуться, а й товариша, з яким вони це робитимуть. Такий підхід особливо корисний під час роботи з дітьми, яким важко робити вибір або розпочати гру . Діти з особливими освітніми потребами в групі мають можливість допомагати своїм однолітками. Діти взаємодіють під час групових занять, занять із музики чи фізкультури. Наприклад, вихователі об'єднують в пари дітей з особливими освітніми потребами та малят із нормотиповим рівнем розвитку і пропонують їм заспівати пісеньку. Ця стратегія особливо ефективна під час роботи з дітьми, які хочуть отримувати допомогу від однолітків, а не від дорослих . З метою залучення пасивної дитини, яка не бере участі в групових видах діяльності, педагоги використовують команди на зразок: «Дай другові п'ять», «Потисни другові руку» тощо. Іноді діти з особливими освітніми потребами не бажають гратися з однолітками, можуть боятися це робити, діяти дуже повільно чи бути занадто сором'язливими. Щоб сприяти соціальному розвитку таких дітей, вихователі використовують деякі з наведених нижче стратегій: пропонують дітям безпечне місце, звідки вони могли б спостерігати за діяльністю інших. Часто малюки багато чого навчаються у такий спосіб і можуть повністю долучитися до гри через спостереження; дотримуються усталеного розпорядку дня, постійного порядку дій. Це сприяє тому, що дитина почуває себе безпечніше, коли може передбачати послідовність подій і точно знає, де розміщені ті чи інші матеріали; сприяють залученню дітей до групи: вихователь підсовує іграшки або матеріали ближче до дитини, пропонує дітям виконати завдання удвох. Невербальному спілкуванню сприяють і такі заняття, як малювання, танці чи гра на музичних інструментах; використовують позитивні підкріплення: посмішка, кивок головою чи поплескування по спині можуть бути ефективнішими, ніж голосні коментарі перед усією групою. При цьому не примушують дітей брати участь у групових видах діяльності, а приділяють їм індивідуальну увагу, щоб у них з'явилося почуття довіри, необхідне для колективної роботи. Хвалять дітей за правильні дії, наприклад: «Дякую, що ти допоміг приготувати все для сніданку. Це була відмінна робота». Звертають увагу на зусилля, а не на результат. Під час роботи з дітьми з особливими освітніми потребами важливо насамперед звертати увагу на їхні зусилля і мотивацію, а не на кінцевий результат. Приміром, вихователь може сказати: «Те, що ти робив, дуже корисно!».

У процесі розвитку позитивної соціальної взаємодії багато труднощів виникає у роботі з дітьми з поведінковими порушеннями. Такі діти погано контролюють себе, і

працювати з ними в групі особливо складно. Їхня поведінка може змінюватися від високоактивної до агресивної. У процесі роботи з такими дітьми ми встановлюємо правила і використовуємо педагогічні стратегії, що сприяють розвиткові у дітей внутрішнього контролю і відповідальності. Ось деякі з них, які використовують наші педагоги: обмежують рівень шуму і візуальної стимуляції. У групі є місця, де діти граються і працюють подалі від надмірно гамірних і жвавих осередків. Деякі гіперактивні діти занадто збуджуються від візуальної і звукової стимуляції, і для концентрації уваги їм потрібне затишне довкілля. Іншим же активним дітям необхідна додаткова стимуляція, інакше вони швидко втрачають інтерес; дають чіткі вказівки: діти повинні розуміти, що педагог від них очікує. У групі вивішено розпорядок дня, чітко позначено та розташоване у відповідному місці. Деякі діти бажають мати своє визначене місце у групі. Правила поведінки в групі мають бути всім відомі і зрозумілі. На агресивну поведінку реагують негайно: використовують короткі «тайм-аути», щоб заспокоїти занадто збуджених дітей; учать дітей контролювати свої дії. Коли діти починають відчувати себе відповідальними особами, у них зменшується потреба в негативній поведінці. Дотримуються установленого розпорядку дня. Дітям легше переходити від одного заняття до іншого, коли вони знають послідовність дій і можуть відповідно приготуватися; встановлюють чіткі правила: правила мають бути конкретними, простими і містити відповідні обґрунтування. До прикладу: «Розмовляємо впівголоса, щоб всі могли чути один одного». Важливо залучати дітей до участі у виробленні правил поведінки в групі [6]. Реакція з боку вихователя та помічника вихователя має відповідати віковій дитини та її вчинкам. Наприклад, якщо малюк розлив молоко іншої дитини, йому треба просто допомогти витерти стіл і налити іншу склянку. Вихователі проводять заняття, що потребують співпраці. Ігри в осередках діяльності допомагають дітям навчитися приєднуватися до груп, спілкуватися, розв’язувати конфлікти, вести переговори тощо. Однолітки можуть демонструвати певні дії чи види поведінки дітям з особливими освітніми потребами, щоб ті могли їх наслідувати. Слід заохочувати позитивну соціальну поведінку за допомогою щирої похвали. Через певні дії педагога діти вчаться розуміти, коли їхня поведінка є соціально прийнятною. Похвала за певні вчинки допомагає малюкам усвідомити переваги такої поведінки. З розумінням педагоги підходять до індивідуальних відмінностей. Кожній дитині властивий свій темперамент, стиль навчання, рівень розвитку, здібності. Вихователі толерантно сприймають людські відмінності і навчають цьому дітей. Важливо дотримуватися зрозумілих інструкцій. Дітям з особливими освітніми потребами необхідні різноманітні інструкції педагога протягом усього дня. При цьому важливо спостерігати, чи може (і в який спосіб) дитина засвоювати інформацію під час групових занять. Можливо, її слід посадити в зручному місці (ближче до себе), використовувати візуальні способи привертання уваги до важливих питань чи зменшити тривалість заняття. Щоб процес переходу від одного заняття до іншого був плавним і без певних ускладнень, потрібно враховувати індивідуальні особливості дітей. Кожен малюк здатен робити це зі своєю швидкістю, що суттєво позначається на готовності до зміни діяльності всієї групи. Вихователі при цьому ретельно планують переходи, допомагають дітям за потреби, поступово збільшують відповідальність тих, хто вже готовий до цього. Під час планування роботи ураховують, що деякі діти з особливими освітніми потребами потребують більше часу для прибирання, підготовки до наступного заняття, візуального підкріплення словесних інструкцій. Готуючись до занять, необхідно враховувати, в які види діяльності дитина з ООП буде залучена для виконання завдання спільно з усіма дітьми, а на яких етапах вона буде виконувати індивідуальні адаптовані завдання Такі

моменти можуть бути хорошою нагодою для навчання дітей взаємної допомоги, комунікації, розуміння потреб іншого та взаємодії.

Важливим в створенні інклюзивного середовища, подоланні комунікативних бар'єрів, наданні підтримки дітям з особливими освітніми потребами є залучення в освітній процес спеціалістів, зокрема асистента вихователя та командна співпраця [4].

Одним із основних завдань команди супроводу є вміння не тільки розвивати пізнавальну активність, а й підтримувати, виховувати навички ефективної взаємодії, розвивати соціально значущі моделі поведінки дитини. Саме такий підхід до вирішення проблеми допоможе швидкій адаптації дитини до умов ЗДО, формуванню навичок взаємодії та комунікації. Хочу зазначити, що до команди психолого-педагогічного супроводу варто включати музичного керівника закладу, який розвиває усіх дітей засобами музики, співу та гри на дитячих музичних інструментах.

Головне завдання педагога – організація комфортних умов навчання для кожної дитини. Варто зазначити, що налагодження співпраці між батьками та всіма фахівцями, які працюють з дитиною з ООП, є одним із першочергових завдань. Ефективність роботи буде залежати від безперервної взаємодії батьків з педагогічними працівниками, обміну інформацією, активного включення їх в процес навчання та виховання дітей. Досвід спілкування з батьками мають усі педагоги, зрештою, це вже звичний процес. А от досвід розмов з родиною дитини з особливими освітніми потребами є не у всіх. З досвіду роботи складено таблицю взаємодії з дитиною та співпраці з батьками.

Ситуація з дитиною з ООП

Взаємодія з дитиною

Співпраця з батьками

Емоційно прив'язані до батьків, а батьки – до дітей.

Створити емоційно безпечне освітнє середовище, за потреби нагадувати, коли саме відбудеться зустріч з батьками.

Давати відповіді на всі запитання про освітній процес.

Не розуміє навчальний матеріал.

Підібрати потрібні форму та методи роботи з дитиною. Кожного разу ці методи та формати будуть нові, адже те, що спрацювало вчора, може не спрацювати сьогодні.

Вчити опрацьовувати інформацію в ігровій формі, з використанням простих, зрозумілих дітям слів Також вчити наводити приклади з реального життя, створювати певні ситуації та через них опановувати матеріал

Поганий настрій, що є причиною відмови виконувати певні завдання.

Сказати дитині, що ви розумієте цей стан, що мати поганий настрій – це нормально, а не хотіти працювати – це не означає, що ти не можеш. Запропонуйте дитині самостійно, у вільному темпі, виконати завдання, стати лідером у груповій роботі, або дайте подихати 5 хвилин свіжим повітрям під наглядом асистента. Не сваріть, не засуджуйте і не порівнюйте з іншими!

Намагатись пояснити дорослим, що вони також мають використовувати фрази емоційної підтримки: «Я бачу, що тобі зараз погано, що ти сумуєш, засмучений. Мені також боляче бачити тебе таким. Розділімо цей біль разом. Розкажи, що тебе так засмутило? Що обурило?».

Не встановлює причинно-наслідкові зв'язки.

Допоможіть дитині зрозуміти матеріал з теми чи розділу. Такий аналіз сприятиме швидшому структуруванню вивченого матеріалу та допоможе зрозуміти, де вона знаходиться у цей момент і до чого має прагнути.

Наголошуйте батькам на необхідності пояснювати всі свої дії, зв'язок між подіями та ситуаціями: що відбувалось і який був результат. Також необхідно акцентувати увагу на ситуаціях, які відбуваються саме у цей момент. Такі прості вправи допоможуть дитині швидше адаптуватись та встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Страхи, панічні атаки, напади смутку.

Дати час побути на самоті. Заспокоїти дитину. Запитати, що стало причиною подібної поведінки. Чесно прокоментувати й пояснити, що дитині у ЗДО нічого не загрожує.

Донести до батьків інформацію, що з дитиною потрібно бути відвертими, пояснювати все так, як є, не страхати, але й не уникати розмов про те, що викликає у дитини відчуття страху. Також не варто уникати відповідей на незручні запитання: з дитиною необхідно розмовляти, як з дорослою людиною – спокійно та виважено.

Потреба в усамітненні.

Дати можливість побути на самоті, або залучити асистента (щоб допоміг усамітнитись у межах закладу або подвір'я та проконтролював безпечність процесу).

Не думайте, що дитина просидить на самоті цілий день – через 10-15 хвилин вона повернеться у групу до дітей.

Періодично необхідно нагадувати, що після перебування у закладі батькам бажано не залишати дитину саму вдома. У неї ще не сформована відповідальність, а увага може спрямовуватись на якусь забавку, що загрожує втратою контролю над реальністю.

Отже, для забезпечення успішності педагогічної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами необхідне не лише включення дітей в освітній процес закладу, а й максимальне включення самих педагогів у процес взаємодії з дітьми та іншими фахівцями. Це повинен бути процес командної співпраці. Самим педагогам необхідно вчитися приймати осіб з особливими освітніми потребами, розуміючи їх внутрішній світ, відмінності від інших дітей. Адже кожна дитина – це індивідуально неповторна особистість.

Список використаних джерел та літератури:

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально – методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда, під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. – К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. – 172 с.

2. Бутенко Н. Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підручник / Н.Ю. Бутенко – К. : КНЕУ, 2004. – 383 с.

3. Діти з особливими потребами у загальноосвітньому просторі: початкова ланка / за редакцією: В.І. Бондаря, В.В. Засенка. – К. 2004. – 152 с.

4. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ: ТОВ «Агентство Україна», – 2019. – 300 с.

6. Саламанська декларація. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94/print

7. Технології психолого – педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навч. – метод. посіб. / Уклад. Т.Скрипник. – Харків: Факт, 2015. – 40 с.

Богомолюк Галина,
вихователь, керівник гуртка англійської мови,
заклад дошкільної освіти №6 «Білочка»,
Шепетівська міська рада

Використання авторських малих літературних творів (віршів) у вивченні англійської мови дошкільників

Анотація. У статті розглядаються методичні та змістові поради при вивченні малих літературних творів з іноземної мови для дітей дошкільного віку та визначаються особливості, що відрізняють його від уроку у початковій школі. Визначається важливість використання віршів і римівок у навчанні англійської мови як іноземної в дошкільній освіті. Окрім теоретичних пунктів додаються приклади віршованих творів для розвитку різних мовних компетенцій, описуються деякі можливості використання власних авторських віршів. Віршовані рими підтримують навчання лексиці, граматиці, спонукають до навчання і активності.

Ключові слова: англійська мова для дошкільників, вірші та римівки для вивчення англійської мови, методика навчання віршів у вивченні англійської мови.

Вступ

Мотивація дітей до навчання залежить від методів навчання та особистості педагога. Якщо педагог вміло користується піснями, віршами та римами, діти, як правило, мають високу мотивацію. А коли ці вірші та пісні є авторським надбанням викладача – це апогей довіри дитини до педагога. Новий лексичний матеріал, будучи пред'явленим у віршованій формі, запам'ятовується швидше, одну й ту ж римівку можна використати для відпрацьовування різних граматичних структур, якщо, виявити трохи творчості, її видозмінити. У вірш можна перетворити все, навіть звичайне вітання і питання про самопочуття.

Основна частина

Мета

Ми постійно шукаємо нові ефективні методи, щоб допомогти вивчати нові слова дитині. На мою думку, використання англомовної поезії може бути одним з ефективних засобів досягнення основної мети навчання іноземної мови, а саме: практичної, загальноосвітньої та розвиваючої.

За допомогою віршів відбувається досягнення ланцюга навчання в розвитку основних комунікативних умінь: читання, аудіювання, говоріння, виконання творчих типів вправ. Вірші вчать дітей виражати свої почуття й доносити їх до інших, розвивати фантазію й творчі здібності кожного, привчаючи їх працювати в колективі.

Матеріали та методи

Враховуючи загальнопедагогічну специфіку навчального процесу в дошкільній освіті, а також відсутність у дітей загальнонавчальних умінь і навичок, слід робити основний акцент на мимовільному запам'ятовуванні навчального матеріалу. Швидкість і міцність запам'ятовування, вікові імітативні здібності пояснюються як перевагою механізмів довготривалої пам'яті, так і закарбовуванням мовного і мовленнєвого матеріалу у свідомості дитини за умови необхідної мотивації, стимулу. Це передбачає широке використання різноманітних форм роботи: цікавих ігор, пісень,

римівок, віршів. Значну роль відіграють музичний супровід, міміка, жести, рухи, звукоімітація.

З метою досягнення провідних цілей навчання та розвитку творчих здібностей дітей створила збірку авторських віршів для дошкільників, на основі якої було сформовано навчально-методичний посібник для вивчення англійської мови. Мова поетичного твору є сучасною, стиль простий (адаптований для дітей) при слуханні вірша дитина бачить усвідомлене використання лексики для передачі думки й знайомиться із різними функціями мови в спілкуванні.

Особливістю англомовної поезії для дітей (автор Г. Богомолюк) є її суттєве практичне значення. Кожен твір об'єднує в собі усю лексику, яка вивчається протягом теми і пов'язується віршованою римою. Практично кожен твір є підсумком і узагальненням вивченого на заняттях матеріалу. В результаті на закріплення лексики йде значно менше часу. Вивчення лексичних одиниць відбувається в ігровій формі, що сприяє комфортному стану дітей на занятті. Ми можемо тут спостерігати комплексне рішення основних дидактико-методичних завдань: формування активного словника, розширення пасивного словника й розвиток лексичного здогаду.

Зрозуміло, що ефективність використання поезії в значній мірі залежить від правильно організованої послідовності роботи з нею, вибору вправ та наочності, що стимулює розумову діяльність, мислення, пам`ять. При вивченні вірша і одночасному демонструванні предметів, про які йде мова у віршику, можна вивчити не тільки нові слова, а й запам’ятати мовні кліше, часові конструкції, побудову запитань, відповідей. Це, свого роду, новий вид мнемотехніки, який дуже подобається дітям.

Робота над віршами може проводитися найрізноманітнішими способами, тут, повною мірою можуть розкриватися творчі здібності і дітей, і педагога. Наведу один з прикладів власного алгоритму вивчення вірша:

1. Перед вивченням вірша педагог знайомить дітей з наочним матеріалом, пригадує назви предметів, обігрує об'єкти , використовуючи різноманітні запитання.
2. Діти прослуховують та називають про що вірш.
3. Діти пригадують знайомі слова у вірші та перекладають їх, спираючись на викладений перед ними наочний матеріал.
4. Педагог пропонує дітям показати жестом та мімікою слова, які звучали у вірші.
5. Повторне відтворення вірша з послідовним викладанням на дошці наочних об`єктів, про які мовиться у вірші.
6. Педагог вимовляє вірш невеликими уривками, діти повторюють за ним.
7. Повторення вірша в уповільненому темпі, максимально голосно, а потім максимально тихо.
8. Педагог пропонує повторити вірш, супроводжуючи його жестикуляцією. На цьому етапі широко використовується МАС (метод асоціативних символів)
9. Повторення вірша у прискореному темпі, з опорою на дошку з наочним матеріалом.
10. На останньому етапі роботи можна повправлятися у відпрацьовуванні вимови, використовуючи ігрові прийоми.

Такий вид діяльності відбувається в ігровій формі, тому дітям легше засвоювати зміст твору.

Вірші для вивчення англійської мови в дитячому садку.

Domestic animals (Свійські тварини)

Let us go to the farm!
It is interesting and fun!
Cow and **horse** and **sheep** and **pig**

All these animals are big.
Many birds are in the yard:
Hens and **chickens** say: cluck-cluck
A **cock** says: cock-a-doodle-doo
A **duck** and a goose are there too.
A **cat** is close to the house,
It is waiting for a **mouse**.
A **dog** says: woof-woof-woof loudly
It wants to play with somebody.

Wild animals (Дикі тварини)
If you have a good mood
Let us go to the woods!
You can meet a brown **bear**.
You can meet an angry **wolf** .
You can meet a gray **hare**.
You can meet a **badger** too.
There is a **wild boar**.
There is a big **deer**.
There is a red **fox**,
Squirrel jumps on the tree.
There is a black **hedgehog**.
Hop, hop, hop - it's a little **frog**.

Exotic animals (Екзотичні тварини)
Many good animals live at the zoo.
You can see **an elephant**, you can see **a kangaroo**.
A **monkey** and a **parrot** are sitting on the tree.
A **giraffe** and a **zebra** walk on the ground.
A **hippo** and a **crocodile** swim in the water.
A **lion** and a **tiger** run and run around.
A **penguin** and a **polar bear**
Love a cold weather.
An **ostrich** and a **camel**
Love sand that is hot.
All animals are different
And I love them all a lot!

My family" (Моя сім`я)
My **granny** is kind
My **grandpa** is old
My **mother** is clever
My **father** is strong
My **sister** is pretty
My **brother** is tall
I am very funny
And I love them all.

"Let`s count colors" (Рахуємо кольори)
One is for a **blue** box
Two is for an **orange** fox
Three is for a **purple** ball
Four is for a **pink** doll

Five is for a **brown** dog
Six is for a **green** frog
Seven is for a **red** star
Eight is for a **black** car
Nine is for a **white** mouse
Ten is for an **yellow** house.

“My room” (Моя кімната)
Look at the **curtains** –
They are on the **window**.
Look at the **clock** –
It is on the **wall**.
Look at the **lamp** –
It is on the **ceiling**.
Look at the **carpet** –
It is on the **floor**.
In front of the **mirror**
You can dance as a star,
draw the **picture** at the **desk**,
Play the **piano** or **gitar.**

“Furniture” (Меблі)
You can sit on the **chair,**
You can sleep in the **bed,**
You can lie on the **sofa**
And watch a **TVset**!
You can eat at the **table**,
If you want to eat or drink
Take some food in the **fridge**,
Then wash the dishes in the **sink**.
Take the clothes in the **wardrobe**
If you want to get dressed.
If you want to read a book,
You can take it from the **bookcase**.

"My fridge" (Мій холодильник)
Are you hungry? I'm agree,
Open the fridge and you can see:
A **chicken**, **sausage** and some **omelet**,
Some **butter**, **bread** and tasty **cutlets**,
Tomatoes, **cucumbers** and **cabbage**,
Potatoes, **carrots** and some **porridge**,
A dozen **eggs**, some **fish** and **meat**.
Please, take it all if you want to eat.

“My wardrobe” (Моя шафа)
It's my wardrobe: there are my **clothes**,
And there are many brightly **dresses**,
Sweaters, **trousers**, some **skirts**,
A **suit** and **cardigans**, some **shirts**.
A **jacket**, **jeans**, a **rain-coat**,
My **caps** and **hats**, a **scarf**, a **coat**.
Socks and **stocking, boots** and **shoes**,

Dress the clothes what you choose.

“Days of the week” (Дні тижня).
On **Monday,** on Monday,
Kindergarten waits for you,
We like to wash our face and hands,
Can you do it too?
-What day is it today? -It's Monday.
On **Tuesday**, on Tuesday,
Kindergarten waits for you,
We like to lay the table,
Can you do it too?
-What day is it today? - It's Tuesday.
On **Wednesday**, on Wednesday,
Kindergarten waits for you,
We like to do our lessons,
Can you do it too?
-What day is it today? - It's Wednesday.
On **Thursday**, on Thursday,
Kindergarten waits for you,
We like to go for a walk,
Can you do it too?
-What day is it today? - It's Thursday.
On **Friday**, on Friday,
Kindergarten waits for you,
We like to play games,
Can you do it too?
-What day is it today? - It's Friday.
On **Saturday** and **Sunday**
Your home waits for you.
We have our weekends,
Can you rest too?
These are Saturday and Sunday!

“Transport” (Транспорт)
To go anywhere
You can use a **car.**
Tractors use for the fields,
rocket for the star.
To fly in the sky
You can use a **plane.**
To go far a way
You can use a **train**.
With group of the people
You can use a **bus**.
To go by the city
You can use a **trolley-bus**.
To go by sea
You can use a **ship**.
On the river use a **boat**,
It`s also a good trip.
If you go in for sport
You can use a **bike**.

If you carry many things
You can use a **truck**.

“Professions” (Професії)
Driver can drive a train.
Pilot can fly on the plane.
Tailor sews the clothes.
Builder builds nice houses.
Artist can dance and sing a lot.
Sportsman goes in for sport.
Doctor treats all of us.
Teacher teachers all the class .
Seller sells all the things.
Engineer mades new machines.
Cooker cooks our food.
Clown gives us a good mood.
“What do you want to be?” –
you ask me the question.
When I shall grow –
I`ll choose my profession!

“Seasons” (Пори року)
Spring, spring come to us
Bring us flowers and green grass!
Birds are singing in the tree
We are happy: you and me.
Summer, summer come to us
Bring the warm for girls and guys
Sun is shining very high
We are happy, we don`t cry
Autumn, autumn come to us
Bring us apples, pears, plums!
Leaves are falling from the trees
We are happy: you and me.
Winter, winter come to us
Bring us snow and frost and ice!
Snowflakes dancing in the air
We are waiting for New Year!
Вірші-домовлянки по темі: “Animals”(Тварини)
Свійські тварини (Domestic animals)
1. Гавкаю, коли хтось йде – нюх мене не підведе.
Не потрібен вам замок, коли в вас в дворі є **dog**!
2. «Мур-р-р» - люблю я воркотати, і на сонечку поспати,
Вигинаю я хребет. Здогадалися? Я – **cat**!
3. Я – поважний дуже птах, маю шпори на ногах.
Розбуджу всіх на світанку, привітаю з добрим ранком!
Не люблю я лежебок. І зовуть мене всі **cock**
В мене є ще свій гарем. Кожна з них зоветься – **hen**!
4. Люблять всі мене тому,що молочко я всім даю.
Тільки сіна ще б хтось дав. Здогадалися? Я – **cow**!
5. Можу крилами махати, можу навіть я сичати,
Я нікого не боюсь, на подвір`ї звусь я – **goose**!
6. Плаваю я по воді, також ходжу по землі,

Кахкати я теж мастак, недаремно зовусь – **duck**!
7. Маю ріжки і копитця, їм я листячко, травицю.
Молока даю надої, називають мене – **goat**!
8. У калюжі повалятись, рильцем в чомусь покопатись –
Все підряд я їсти звик. Називають мене – **pig**!
9. Я писклява і маленька, шусть у нірку я швиденько.
Із котами в мене хаос, називають мене – **mouse**!

Дикі тварини (Wild animals)

1. Хвостик я пухнастий маю, по гілках швидко стрибаю.
В спритності моя вся сила, називають мене – **squirrel**!
2. Я пухнастий та сіренький, вуха – довгі, хвіст – куценький.
Під кущі чи під дерева я ховаюсь, бо я – **hare**!
3. Я хитрюща, чепурненька, ношу шубку я руденьку
І у сонце і в мороз. Називають мене – **fox**!
4. Я зубатий і голодний, здобич я ловлю проворно.
Залишається лиш пух!Знайте, звати мене – **wolf**!
5. Я здоровий, косолапий. Взимку сплю, сосу я лапу.
По мед лізу на дерева. Називають мене – **bear**!
6. Люблю яблучка, грибочки, і живу десь у лісочку.
Безліч в мене голочок. Називаюсь я – **hedge-hog**!
7. Я – маленька скрекотушка, зелененька чепурушка.
По доріжці – скік та скок. Називають мене – **frog**!

Екзотичні тварини (Exotic animals)

1. Ой, люблю я покривлятись, на ліані погойдатись.
І банан мені приманка. Називають мене – **monkey!**
2. Гострі зуби, довгий хвіст, небезпечний в річці гість!
В Африці я проживаю, а зовуся – **crocodile**!
3. Я смугаста хижа кішка, підкрадаюся я нишком.
Як побачите – тікайте! Здогадалися? Я- **tiger**!
4. Довга шия, довгі ноги. Вуха в мене, наче роги.
Ще й плямиста в мене шкіра. Називаюся я – **giraffe**!
5. Швидко й високо стрибаю, в Австралії я проживаю.
Сумку з дитинчам ношу, називаюсь – **kangaroo**!
6. Дуже схожа на коня, та відмінність є моя –
Смужка чорна, смужка біла, і тому зовусь я – **zebra**!
7. Здоровенні вуха й хобот, і крокую, наче робот.
Я трублю як музикант, а зовуть всі – **elephant**!

Результати та обговорення

Використання віршів має вагоме значення в процесі заняття.

По-перше, вірші та римівки широко використовуються для фонетичної зарядки на початковому етапі заняття. Для фонетичної зарядки вибираються короткі, нескладні вірші з частими повторами і чітким ритмом.

По-друге, вірші є хорошим способом відпочинку в середині або в кінці заняття. Коли діти втомилися, їм потрібна розрядка, яка відновлює їх працездатність і знімає напругу .

По-третє, за допомогою вірша чи пісеньки легко перемкнути увагу дитини, створити сприятливий психологічний клімат, активізувати мовну діяльність, підвищити емоційний тонус.

Разом з іграми та наочними посібниками вірші та рими підтримують засвоєння мови дошкільників. Вони поєднують у собі такі важливі дидактичні твердження, як цілісний, одномовний та контекстний підхід із веселощами, активністю та мотивацією.

Діти люблять такі види діяльності, і усі педагоги повинні бачити цю перевагу та використовувати вірші та пісні як постійну частину своїх занять.

Висновки

Розучування і виконання коротких, нескладних віршів з частими повторами допомагають закріпити правильну артикуляцію, вимовляння звуків, правила наголосу та особливості ритму. Вірші та рими розслаблюють, вони змінюють хід заняття, забезпечують розваги та дії. Отже, діти навчаються із задоволенням та ефективніше. У віршах використовується проста розмовна мова з великою кількістю повторень мовних форм та нових слів у цих формах. Тому вірші та рими залишаються у свідомості дитини, а слова та вирази, що використовуються, легше запам'ятовуються.

Список використаних джерел та літератури:

https://padlet.com/gbogomoluk/padlet-9idvox8sqxqcbw7c

Васільєва-Вертелецька Лідія,
вихователь, ЗДО №8 «Золотий ключик»
Нетішинська ОТГ

Камінці Марблс як інноваційна технологія у роботі з дітьми дошкільного віку

Анотація. У статті представлено можливості використання дидактичного матеріалу камінці Марблс в роботі з дітьми дошкільного віку. Ця технологія допомагає зробити навчання цікавим, інтерактивним та ефективним, сприяючи розвитку різних аспектів дитячої особистості.

Ключові слова: камінці Марблс, інноваційний, універсальний матеріал, пізнавальна діяльність, сенсорний розвиток, ігри, діти дошкільного віку.

Вступ. Впровадження інноваційних методів навчання завжди було актуальним завданням для педагогів. У сучасному світі, де інформація надзвичайно швидко транформується, необхідно знаходити нові підходи до передачі знань дітям дошкільного віку, адаптувати їх до нових умов та освітніх ситуацій [2, с.187].

Дошкільне дитинство − це період, коли у дітей закладається фундамент пізнавальної та особистісної сфер, коли кожна дитина, немов маленький дослідник, з радістю і здивуванням відкриває для себе незнайомий навколишній світ. А так як для дитини дошкільного віку гра – провідна діяльність, тому процес навчання дитини не може проходити без неї [3, с.79]. Завдяки грі дитина пізнає світ, оволодіває новими навичками, в неї виникає бажання прагнути до чогось нового, прекрасного. Саме дитяча гра розкриває творчий потенціал дитини, стимулює розвиток її уяви, сприяє всебічного розвитку дитини. Тому робота з дитиною має бути в ігровій формі, динамічною, емоційно приємною, невтомною та різноманітною. Надзвичайно важливим є поєднання навчального процесу з елементами гри, із застосуванням нетрадиційних методів навчання.

Аналізуючи можливості нетрадиційних методів і технологій, мене зацікавив такий інноваційний матеріал, що дозволить зробити життя дитини різноманітним, активізувати її інтерес, мотивувати до пізнання і, граючи з яким, діти будуть захоплені процесом стали різнокольорові камінчики та кульки Марблс.

Гра в Марблс визнана дитячими психологами однією з найбільш корисних для підростаючого покоління: вона розвиває влучність, швидкість, точність і моторику, а красиві відтінки скляних камінчиків пробуджують в дитині почуття прекрасного.

По-перше - це яскравий, різноманітний за формою, кольором, фактурі матеріал (від англ. «marble» - мармуровий)., який є поліфункціональним і відповідає потребам дітей в естетичному пізнанні світу.

По-друге, Марблс, розвиваючи дрібну моторику рук, є одним із стимулюючих прийомів розвитку мовлення.

По-третє, при використанні Марблс підвищується гострота зору, фіксація погляду стає більш стійкою, окорухові функції, пов'язані з рухом руки, більш координованими, що сприяє благополучному оволодінню читанням і письмом.

По-четверте, дії з камінчиками Марблс викликають у дітей радісні емоції, що сприяють підвищенню працездатності, зниження стомлюваності, психоемоційному благополуччю дітей, що благотворно позначається на загальному стані здоров'я [4, с.176].

Камінці Марблс з'явилися вперше за часів Індійської цивілізації на території сучасного Пакистану, недалеко від річки Інд. Марблс також часто згадуються в римській літературі, і є багато прикладів цих каміців з Стародавнього Єгипту. Вони, як правило, були зроблені з глини, каменю або скла. У Римі кам'яні марблс робилися, в основному, з мармуру, звідки і пішла англійська назва («марблс» з англ. означає «мармур») [5, с.270]

Нові технології виготовлення камінців Марблс відкривають безмежні можливості у створенні різноманітної кольорової палітри та досягненні ефектного забарвлення. Ці кульки перетворюються на справжні мистецькі шедеври. Їх витончена естетика приваблює як дітей, так і дорослих, які прагнуть відчути їх красу, узяти їх у руки та насолодитися грою. Зовнішній вигляд Марблс заворожує настільки, що дорослим і дітям хочеться до них доторкнутися, потримати їх у руках, пограти з ними. Так естетична привабливість Марблс посилила інтерес до цієї гри у сучасних .дітей, на противагу новітнім, високотехнологічним іграшкам.

Тож головне їхнє призначення це веселі, корисні та прості ігри.

Мета статті – розкрити можливості використання дидактичного матеріалу Камінці Марблс в роботі з дітьми дошкільного віку.

Основна частина. Застосування камінчиків «Марблс» – це один з нетрадиційних прийомів навчання, цікавий для дітей. Цей універсальний посібник представляє собою готові набори скляних камінчиків різного кольору та форми, й різноманітні завдання з ними, які можна використовувати для дитячого розвитку.

Ігри з камінням мають позитивний вплив і на психіку дитини. Навіть просте перебирання камінчиків, розгляд, пошук найкрасивішого робить дитину спокійною та врівноваженою, виховує допитливість. Камені використовуються як стимулюючий матеріал для вільних асоціацій дитини. Використання методу активної уяви дозволяє виявити можливі напрями роботи, прояснити запит і, в більшості випадків, вирішити проблеми.

Робота з цим матеріалом надає простір для творчості та дослідження, для індивідуальної та групової арт-терапії, для зняття втоми, напруження, вирішення негативних емоційних переживань.

В роботі з дітьми використовуються: кульки Марблс; камінчики-кабошони, що мають плоску основу (зручні в застосуванні, вони не перекочуються); декоративні камінчики; скляний грунт.

Мета і завдання роботи:

- розвиток дрібної моторики рук (гра «Виклади доріжку», «Виклади візерунок» та ін.), зорово-рухової координації;
- сенсорний розвиток - вміння порівнювати предмети за основними властивостями (кольором, формою, розміром), (гра «Якого кольору фрукти, квіти», «Поклади та назви» та ін.).;
- формування та збагачення логіко-математичних уявлень (гра «Порахуй та виклади» та ін.);

- ознайомлення дітей з навколишнім середовищем та природою;
- оптимізацію рухової активності дітей тощо.

Використання ігор з камінчиками Марблс дозволяє вирішувати основні завдання відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Ігри з камінчиками Марблс використовуються у всіх освітніх областях, а саме освітньої лінії «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина у світі мистецтва», «Дитина в соціумі», «Дитина у природному довкіллі» тощо.

Принципи роботи:

- принцип розвитку - передбачає виділення в процесі роботи тих завдань, труднощів, етапів, які знаходяться в зоні найближчого розвитку дитини;
- системний підхід - викладання ведеться в певному порядку, системно;
- принцип послідовності – робота ведеться в строго логічній послідовності: від простого варіанту - до складного;
- принцип доступності - викладений матеріал, повинен бути зрозумілий дитині, відповідати її віку, рівня підготовки розвитку, новий зміст має спиратися на накопичені знання і індивідуальні особливості навчання;
- принцип індивідуального підходу в навчанні - облік індивідуальних освітніх потреб і можливостей дітей;
- принцип діяльнісного підходу - враховує провідну діяльність дитини даного віку;
- принцип максимального використання - в роботі різних аналізаторів: слухового, зорового, тактильно-вібраційного, кінестетичного.

Основними перевагами в роботі з камінцями Марблс є наступні аспекти:

1. Візуальне навчання: камінці Марблс можуть бути використані для створення малюнків, схем, ілюстрацій та інших візуальних матеріалів, що допомагають визначати та розуміти різні поняття та взаємозв’язки.

2. Розвиток мислення: використання камінців Марблс сприяє розвитку логічного мислення, абстрактного мислення та креативності дошкільників. Діти отримують можливість створювати різні моделі, досліджувати різні сценарії та розв’язувати завдання.

3. Робота в групах: камінці Марблс сприяють організації колективної діяльності, розвивають комунікативні навички та співпрацю між дітьми. Дошкільники під час застосування цього дидактичного матеріалу обмінюються ідеями та активно взаємодіють, досягають творчих результатів.

4. Психомоторний розвиток: використання камінців Марблс включає фізичну діяльність, що сприяє розвитку моторики та координації рухів.

5. Мультидисциплінарний підхід: камінці Марблс можуть бути використані на різних заняттях: з формування логіко-математичних уявлень, з ознайомлення з соціумом, природою, зі світом мистецтва, з вивчення рідної мови тощо. Це сприяє інтеграції знань і формує у дошкільників більш глибоке розуміння предметів, понять та явищ.

Одна із основних переваг використання камінців Марблс полягає у їх здатності створювати візуальні та сенсорні стимули для дітей. Кожен камінець має унікальні властивості та може бути використаний для вивчення різних тем, таких як числа, кольори, форми та багато інших. Діти можуть розміщати їх у різних комбінаціях та спостерігати за результатами своєї діяльності, що сприяє розвитку їхньої уяви та логічного мислення.

Наприклад, у грі «Влучи у ціль» учасники створюють коло на піску, розміщують у ньому камінці і намагаються вибити з кола камінці інших гравців. Гра «Дістань камінець» включає в себе завдання вибити камінці із спеціальних заглиблень у землі. Сучасні технології також привнесли віртуальні версії гри Марблс, де всі дії відбуваються у віртуальному середовищі.

Ігри з камінцями Марблс сприяють стимуляції дрібних м'язів рук та пальців, що активізує роботу центрів головного мозку. Кінестетичні відчуття, отримані під час гри, сприяють покращенню координації дій та розвитку фізичних навичок у дітей. Це сприяє загальному розвитку дошкільників і підготовці їх до навчання, до різних видів діяльності, під час яких креативність, критичне мислення та співпраця стають все важливішими навичками.

Вимоги до організації проведення вправ з камінчиками Марблс:

- для підвищення ефективності впливу при виконанні різних вправ необхідно задіяти пальці обох рук;
- підбір вправ здійснюється з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей;
- наявність пізнавальної спрямованості вправ;
- безпека: виконання вправ з камінчиками не передбачає використання їх дітьми в самостійній діяльності, тільки під наглядом дорослого.

Діти із задоволенням грають з камінчиками: і вивчають їх на дотик, і пробують викладати малюнки. При використанні камінців «Марблс» у дітей збагачується мовлення, розвивається увага і мислення, творча уява. Діти стають більш впевненими в собі і збагачуються позитивними емоціями. Такі ігри можуть використовуватися на різних заняттях: на індивідуальних, в мікрогрупах, на фронтальних (підгрупових), так і у вільній діяльності дітей.

Обираючи завдання та вправи з камінцями Марблс, слід враховувати вікові характеристики дітей, їх рівень розвитку та індивідуальні особливості. Заняття, проведені з використанням цих предметів, сприяють розвитку сенсорної координації та формуванню нових навичок та вмінь. Важливо пропонувати різноманітні завдання, поступово ускладнюючи їх структуру та тривалість відповідно до потреб та можливостей дітей.

Перед початком ігор слід нагадати дитині ряд правил з безпеки: камінчики не можна брати в рот, так як їх можна проковтнути, а це небезпечно; їх не можна кидати, так як вони скляні і можуть розбитися.

Всі ігри та вправи можуть варіюватися в залежності від віку дитини, її розумової і моторної здатності, зацікавленості в грі, а також від поставленої мети.

В ході вправ передбачено з одного боку – рішення сенсорних завдань з урахуванням різних умінь і навичок дітей, з іншого – придбання дітьми нових знань і умінь, які вони могли б використовувати в інших видах діяльності.

У заняття може включатися один або кілька видів вправ. Кожна вправа проводиться кілька разів, яка поступово ускладнюючись. Комплектування, завантаженість і тривалість заняття варіюю, в залежності від особливостей і можливостей дитини.

Зокрема, заслуговують на увагу картинки для роботи з кульками Марблс, які можуть бути чорно-білими, кольоровими, кольоровими з білими кружечками та чорно-білими з кольоровими кружечками. Вибір картинки залежить від інтелектуальної спроможності дитини, розвитку її уяви та мислення.

Викладаючи камінцями Марблс різноманітні картинки та виконуючи пальчиками різні вправи, діти значно покращать дрібну моторику рук, яка не тільки сприятливо впливає на розвиток мови (оскільки при цьому індуктивно відбувається збудження в центрах мови), але й готує їх до малювання й письма. Кисті рук набудуть гарної рухливості, гнучкості, зникне скутість рухів, що в подальшому полегше оволодіння навичками письма

Варто зазначити, що ігри з кульками Марблс можна інтегрувати в будь-яку лексичну тему для дошкільнят, наприклад «Свійські тварини. Свійські птахи»: підібрати за кольором та заповнити кульками порожній простір на малюнках.

Поряд з камінчиками можна використати фігурки, що відображають реальні зображення: листочки і яблучка різного кольору, жолуді, сови, морські мешканці. Їх слід

застосовувати в роботі за сюжетною картинкою, наприклад: «Розвішай осінні (весняні) листочки на дерево», «Восени в саду дозрівають яблука», «На дубі виросли жолуді», «Підводне царство» і т.д.

На закріплення матеріалу лексичної теми (збагачення словника) дітям роздаються картинки із зображенням домашніх тварин, птахів і кожній дитині необхідно розфарбувати камінчиками Марблс ту тварини або птицю, яку назве вихователь. Отже, ігри з камінчиками сприяють формуванню та вдосконаленню лексико-граматичних категорій, а також розвитку логічних здібностей дошкільнят..

На розвиток просторових уявлень, вивчення лексичних тем використовуємо такі ігри, як «Виклади по контуру», «Заповни порожній кружечок». Викладання сюжетних картинок за допомогою камінчиків на певну тему: «Морське дно», «Будиночок в селі», «Колобок», «Новий рік», «Рибки в акваріумі». Заповни порожній шаблон

Для кращого використання цієї нетрадиційної технології, ігри підібрані таким чином, щоб ними могли користуватися всі учасники педагогічного процесу на різних етапах використання цієї методики. Найголовніше в роботі з камінчиками дати дитині чітку інструкцію для виконання.

Робота з камінчиками ніколи не буває механічною, так як яскраві кольори підтримують інтерес і покращують продуктивність. Незважаючи на це можна залучити до роботи невеликі казкові сюжети, які безпосередньо пов'язані з подальшою діяльністю дитини. Ці сюжети, за допомогою камінчиків Марблс, спонукають дитину до дії, це велика фантазія для мовленнєвої роботи. Робота за кожним сюжетом проходить в наступній послідовності:

1 Читання дитині казку, в якій герої потрапляють у скрутну ситуацію.

2. Запропонувати дитині надати допомогу герою. Працюючи з камінчиками, дитина повторює мої завдання.

3. Разом з дитиною проходить аналіз роботи та якість виконаної роботи.

Наприклад, такі казкові сюжети, як: «Чудовий сад», «Сороконіжки», «Ромашки», «Весна в лісі», «Мухомори», «Снігурі», «Соняшники», «Частування для нового друга», «Ялинка для зайчат», «Лісові ягоди», «Допоможи зайчику».

На заняттях з сенсорно-пізнавального розвитку теж доречно використовувати камінці Марблс під час сенсорних хвилинок із математичним завданням, наприклад, гра «Постав потрібний знак» та «Виклади відповідь». Можна запропонувати дитині викласти послідовності: наприклад, розкласти камені за розміром від маленького до великого; або запропонувати скласти більш складні ряди: викласти два однакових за кольором маленькі камінчики і один великий камінчик. Дитина і сама може придумати свій «візерунок» і продовжить ряд.

Для того, щоб викласти геометричні фігури, цифри: слід намалювати на аркуші контур фігури, а дитина буде повторювати контур камінчиками. Старші діти можуть відгадувати фігуру по крапках: наприклад, виклавши три камінчика, дитина повинна здогадатися, що це трикутник. З каменів можна викладати геометричні фігури, предмети і ряди від великого до меншого і навпаки. З камінчиків діти з задоволенням викладають доріжки різної довжини, а з плоских камінців - баштоочки різної висоти. Рахункові операції: послідовний рахунок, зворотній, додавання і віднімання, поняття більше – менше. Порядковий рахунок і математичні терміни - рахуємо кількість камінчиків і динозаврів, розрізняємо і порівнюємо колір, форму, геометричні фігури. Гра «Цифри» - запам'ятовують образ цифр, викладають камінчиками цифри потрібного кольору, «Будиночок з мухомора» - прикрашаємо картинку кульками, перераховуємо кульки.

Для того, щоб пізнавати світ, дітям молодшого дошкільного віку необхідні нові відчуття. Використовуючи камені, можна: викладати «доріжки» для пальчиків; зробити сенсорну коробку, в якій може бути, наприклад, великі камені, маленькі камінчики, гладенькі і шорсткі камені - відшукувати руками потрібні вам камінчики; зробити

тактильний мішечок з різними предметами, серед яких необхідно знайти камінці на дотик; стукати камінчиками по різних поверхнях - одна об одну, по дереву, пластику, металу. З'ясувати, який звук дзвінкіше, який нижче, який звук видає великий камінь, а який маленький. Сухий басейн розвиває тактильну чутливість, дрібну моторику. Гра «Попелюшка» - розібрати в ємності камінчики за кольором, формою, розміром та ін..

А ще камінчиками зручно грати в «хрестики-нулики»: накреслити на аркуші поле для гри, відібрати кілька камінців двох кольорів і грати за правилами, просто замість Х і 0 у вас будуть білі і чорні камінчики, або фігурки одного розміру, але різного кольору; різного розміру; різної форми.

На заняттях з навчання грамоти, граючи з камінцями Марблс, дитина запам'ятовує зоровий образ букв, це допомагає підготуватися до школи. Граючи з камінцями Марблс діти можуть викладати букви, шукати правильні букви з викладених, «ремонтуємо» їх. Дитина запам'ятовує зоровий образ букв, це допомагає підготуватися до школи. Такі ігри можуть бути використані на групових, підгрупових та індивідуальних заняттях з дітьми дошкільного віку.

Так само, різнокольорові кульки і камінчики успішно застосовуються для створення сюрпризного моменту, емоційно-позитивного настрою, для релаксації. Робота з камінчиками надає простір для творчості і дослідження, для зняття втоми, напруги, вирішення негативних емоційних переживань.

Діти дуже люблять збирати різні камінчики і грати з ними. Їх приваблює все таємниче, а камені мають якусь невідому енергетику. Кульки і камінчики Марблс викликають у дошкільнят почуття радості, щастя, прагнення чіпати, мацати, перебирати, грати з ними. В силу позитивних емоцій, які супроводжують дії з камінчиками, значно підвищується працездатність, знижується стомлюваність, що благотворно позначається на загальному стані здоров'я.

У кожній групі є діти, яким важко всидіти на місці. Такі дошкільнята створюють додаткові труднощі в роботі вихователя. А проведення ігор з камінчиками Марлсб або навіть просте їх перебирання, розглядання, пошук самого гарного робить дитину спокійнішою, більш врівноваженою, знімає напругу, виховує допитливість.

В умовах воєнного часу заняття в закладах дошкільної освіти проводяться в синхронному та асинхроннному форматі, у цікавій та доступній для дітей формі, з елеметами гри. А тому, доцільно використовувати інноваційну технологію камінці Марблс і в онлайн навчанні. Завдяки яким дитина отримує необхідні навички емоційного інтелекту, самоорганізації та посидючості.

Істотним фактором підвищення результативності в роботі з дошкільнятами є включення в неї батьків вихованців.

Завдання:

- залучати батьків до спільної з дитиною діяльності;
- враховувати досвід дітей, набутий в дитячому садку;
- познайомити з рекомендаціями проведення вправ та ігор, спрямованих на подолання мовленнєвих порушень.

Робота з батьками включала в себе:

- консультація на стенді: «Камінці Марблс і їх застосування»;
- майстер-клас «Граємо з камінчиками Марблс - розвиваємо мовлення»;
- індивідуальні консультації.

Досвід роботи показав, що камінчики Марблс є тим ефективним засобом, який дозволяє:

- створити стабільну позитивну мотивацію до занять;
- гармонізувати емоційний стан дитини;
- розвивати дрібну моторику, тренувати в послідовній зміні тонусу мускулатури рук дитини;
- довше зберігати працездатність дитини;
- збагачувати словниковий запас;

- активізувати потенційні творчі здібності дитини.

Отже, враховуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що вправ та ігор із використанням камінців Марблс може бути безліч, надзвичайно важливими є те, що нетрадиційні форми роботи викликають у дітей великий пізнавальний інтерес. У зв'язку з цим, результати, які отримали наприкінці навчального року, використовуючи нові форми роботи, значно вищі за звичайні показники. Діти стали більш успішні у спілкуванні з однолітками і дорослими, отримали достатній запас знань і умінь, майже у всіх дітей наприкінці року спостерігалась позитивна динаміка розвитку психічних процесів (пам'яті, уваги, мислення, оптико-просторового сприйняття, уяви тощо) , у значної кількості дітей підвищився загальний рівень мовленнєвого розвитку та спостерігалося зростання пізнавального інтересу, що дуже важливо для дітей дошкільного віку.

Давайте підіб'ємо підсумки:

- Ігри з камінчиками Марблс - це і фізичний, і розумовий розвиток дитини. Вони тренують дрібну моторику рук, спритність, окомір і координацію рухів. В процесі гри у дітей формується швидкість нервових імпульсів від рецепторів руки до мовних рухових центрів.
- Робота з різнокольоровими каменями так само за силою впливу на дитину викликає позитивну реакцію: радість, посмішку, позитивні емоції.
- Рухи пальців рук стимулюють діяльність ЦНС і прискорюють розвиток мовлення дитини.
- Робота з камінчиками надає простір для творчості і дослідження, для індивідуальної і групової арт-терапії, для зняття втоми, напруги, вирішення негативних емоційних переживань. Заняття з камінчиками краще проводити в малих групах (*максимум 3 - 5 чоловік, якщо вік дітей від 3 до 7 років*) або індивідуально.

Сподіваюся, що такий доступний і привабливий посібник, як камінчики Марблс, допоможе урізноманітнити заняття і підвищити інтерес до навчальної діяльності.

Висновок. Впровадження інноваційних методів навчання є важливим кроком у покращенні освіти для дітей дошкільного віку. Отже, використання камінців Марблс в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є сучасним інструментом, який допомагає педагогам зробити навчання більш інтерактивним та ефективним.

. Таким чином, використання нетрадиційних форм роботи стає необхідною умовою для всебічного та гармонійного розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція). Київ, 2021. 38 с.
2. Бондаренко, Р. О. Камінці Марблс як сучасний освітній інструмент. Магістерські студії. Альманах. Херсон; Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. Вип. 23. С. 187-190.
3. Гріненко І.В. Камінці Марблс як одна з нетрадиційних форм роботи із дошкільниками з особливими освітніми проблемами. Альманах психолого-педагогічного досвіду: науково-методичний ж-л. № 11.Слов'янськ, 2021. С.79-82.
4. Дементьєва К. Камінці «Марблс» - інноваційна технологія в роботі з дітьми з особливими потребами. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації: Матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. Кривий Ріг: КДПУ, 2023. С.175-179.
5. Степанова І. І. Використання камінчиків «Марблс» у різних видах діяльності з дітьми дошкільного віку. Дошкільна освіта України в контексті інтеграції до Європейського освітнього простору: IV Всеукраїнська студентська науково-практична інтернет-конференція (Березень 17-18, 2022). Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2022. С. 269-274.

Верхогляд Олена,
музичний керівник,
Шепетівський ЗДО №7
«Дюймовочка», м. Шепетівка

Культура у серці: формуванні національно-патріотичних почуттів у дошкільнят через музичні надбання української нації

Анотація: У статті розглядається важливість музично-педагогічної діяльності дітей дошкільного віку. Увага акцентується на використанні українського фольклору, народних пісень, танців і музичних творів, як інструментів для емоційного та духовного розвитку дитини. Використання на заняттях автентичних музичних елементів рідної культури сприяє формуванню у дітей відчуття національної ідентичності, любові до рідного краю та поваги до культурної спадщини. Стаття містить систему роботи «Мелодії рідного краю: грай, співай, танцюй» з орієнтовним переліком різних видів діяльності на музичних заняттях із використанням фольклорних матеріалів, а також наводить приклади інтеграції народної спадщини в освітній процес під час проведення тематичних заходів, свят та розваг для створення емоційно-збагаченого середовища, яке сприяє розвитку патріотичних цінностей.

Ключові слова: музичне виховання, формування патріотизму, емоційний, духовний розвиток, народні пісні, фольклор, свята, розваги.

Питання самоідентифікації, являється на сьогодні пріоритетним, адже виховання патріотизму– це не лише передача знань про історію та культуру рідної країни, але й формування любові до Батьківщини, її мови, традицій народу з раннього віку. Саме у дошкільному віці закладаються основи світогляду, і виховання патріотизму має стати важливою частиною цього процесу, отже виховуємо патріотів змалечку.

Українські народні свята – це невід'ємна частина національної культури, якій притаманне глибоке коріння, пов'язане із стародавніми традиціями та віруваннями наших предків. Це своєрідне «звичаєве коло», де кожне свято символізує певний етап життя природи, людини та її духовного світу. Народні свята створюють багатошарову і насичену картину української культури.

Наш садочок – це місце, де діти не тільки здобувають знання та навички, але й пізнають світ через творчість, ігри та українські традиції. Усі заходи, спрямовані на всебічний розвиток малюків, формування патріотизму, поваги до рідної культури.

У своїй роботі керівника музичного, я керуюся Базовим компонентом дошкільної освіти (нова редакція від 12.01.2021р) та програмою розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Програма синтезує історичні надбання, нові досягнення теорії та практики дошкільної освіти, актуальні суспільні вимоги до неї, забезпечуючи гармонійний розвиток дитини. Художньо-естетична лінія розвитку, а саме музичні заняття включає в себе народні свята та розваги як важливий компонент виховання національної свідомості, патріотизму та любові до української культури, що в свою чергу формує в дітей відчуття гордості та причетності до великої спільноти. Такий аспект роботи введений для пізнавального розвитку, збагачення знань дітей про Україну, історичні пам'ятки, формування стійкого інтересу до народознавчого матеріалу, бажання дізнаватись більше про культурну спадщину свого народу. Працюючи з дітьми різного віку сформувала діяльнісну систему, щодо включення дошкільнят у світ народної спадщини.

Система роботи «Мелодії рідного краю: грай, співай, танцюй»

Вид діяльності	*Назва*	*Мета*
Слухання малих фольклорних творів	**Колискові пісні:** "Ой ходить сон коло вікон", "Люлі-люлі, моя дитино", "Котику сіренький, котику біленький	Формувати в дітей емоційну чутливість і здатність виражати свої почуття, розширювати словниковий запас. Розвивати музичний слух, почуття ритму і мелодійність. Діти вчаться розрізняти звуки, інтонацію та настрій музики, що сприяє розвитку музичних здібностей. Сприяти відчуттю гармонії та внутрішнього спокою, формуючи національну ідентичність та гордість за своє коріння.
	Героїчні пісні: "Ой у лузі червона калина", "Ой на горі та женці жнуть" . "Їхав козак за Дунай" «За світ встали козаченьки"	Вчити дітей розрізняти різні жанри музики. Розвивати почуття гордості за свій народ, країну та її історію. Формувати поняття про такі важливі якості, як сміливість, відвага, чесність, вірність і самопожертва. Стимулювати розвиток уяви та вміння емоційно співпереживати. Виховувати повагу до людей, які віддають свої сили заради інших.
	Думи: "Дума про козака Голоту", "Дума про Самійла Кішку"	Розширювати знання дітей про козацьку відвагу й мужність, про боротьбу за свободу і вільне життя.
	Твори покладені на музику: «Козацькому роду нема переводу» «Ми маленькі козачата» «Не журися Україно - панно синьоока»	Формування патріотизму, розвиток гордості за Батьківщину та її героїв. Розвиток та стимулювання уяви, емоційної чутливості. Виховання поваги до героїв, формування шанобливого ставлення до захисників.
Вивчення пісень	"Подоляночка", "Гиля-гиля, гусоньки", "Зайчику, зайчику, поскачи", "Ой є в лісі калина", "Ходить гарбуз по городу", "Грицю, Грицю, до роботи", "Зайчику, зайчику, де ти бував?", "Два півники", "Червона	Ознайомлення дітей з культурною спадщиною та традиціями народу. Розвивати музичні здібності, покращувати рит мічний слух та вокальні навички. Збагачувати та розширювати словниковий запас, вдосконалювати мовлення дитини. Виховати любов до краси музики та природи.

	калина", "Іди, іди, дощику", "Щебетала пташечка".	
Ознайомлення з народними інструментам	Барабан, Бубон, Сопілка, Трещітка, Деркач, Свищики, Бряцало, Козацька сурма, Цимбали.	Формування національної ідентичності – знайомство з українською культурою та традиціями через музику. Розвиток музичних здібностей – поліпшення музичного слуху, ритміки та відчуття гармонії. Стимулювання інтересу до музичної творчості і власного музичного самовираження. Розвиток комунікативних навичок через спільні музичні ігри та ансамблеве виконання. Збагачення естетичного сприйняття – виховання любові до краси звуків і музичних інструментів.
Народні танці	**"Козачок"** (Діти роблять стрибки, притупують ногами, присідають і піднімають руки вгору, імітуючи козацькі рухи. Можна виконувати в парах або поодинці, додаючи елементи гри)	Розвиває спритність, ритмічність і координацію.
	"Гопачок" (Стрибки на місці, обертання навколо себе, присідання)	Розвиває координацію рухів, витривалість і ритмічність.
	"Кривий танець" (Рухи "кривою" лінією, тримаючись за руки або за плечі один одного, що імітує "кривий шлях" або рух річки. Діти йдуть спочатку в один бік, потім в інший)	Навчає дітей рухатися в групі та розвиває увагу.
	"Гиля-гиля, гусоньки"	Розвиток ритму та уяву, допомагає дітям краще орієнтуватися в просторі.

	(танцювальна гра) (Поєднання пісні та танцю. Імітація рухів гусей, які "летять" або "ходять". Піднімання рук в сторони, змахи руками, як крилами, та кроки, "ходячи" як гуси. Ігрова частина завершується колективним "польотом")	
	"Ой, гілля-гілочки" (Танець виконується в парах або групах. Діти імітують рухи, ніби збирають гілочки або квіти. Танцюють у колі, піднімають руки, роблять невеликі стрибки, кроки вперед-назад)	Допомагає розвивати координацію рухів та образне мислення
	"Чобітки" (Танець парами або в групах. Діти імітують, як вони "тупотять" у чобітках, притупують ногами, підскакують і крутяться навколо себе. Танцюють під швидку, енергійну музику)	Покращувати моторну активність, ритмічність та взаємодію в парі.
	"Верховина" (Гра-танець, де діти рухаються у	Розвиває координацію рухів, увагу та фізичну активність.

	колі, співають та виконують прості рухи: підстрибування, плескання в долоні, притоптування. Імітація рухів пастухів чи горців)	
	"Полька" (Танець, який можна виконувати в парах. Діти роблять кроки в ритмі польки, підстрибують і повертаються навколо себе або один одного)	Розвиток почуття ритму та координації рухів.
Ігри	**"Гей, ви хлопці, славні молодці"** (Рухлива гра, яка може поєднувати в собі елементи пісні й гри в козаків. Діти можуть "їхати" на конях, повторюючи прості ритми та рухи.)	Розвивати спритність і орієнтацію в просторі.
	"Подоляночка" Одна дитина стає в центрі кола (Подоляночка), інші ходять навколо неї, співаючи: "Десь тут була Подоляночка, / Десь тут була молодесенька, / Тут вона сіла, тут вона впала, / До землі	Розвивати координацію рухів та увагу.

	припала, личка не підняла." В кінці співу "Подоляночка" встає, а її роль переходить до іншої дитини.	
	"Гуси-гуси, додому" Одна дитина грає роль вовка, а решта — гусей. Ведучий запитує: - "Гуси-гуси, додому!" Гуси відповідають: - "Сірий вовк під горою!" Ведучий каже: - "Гуси-гуси, не бійтеся, летіть додому!" Діти-гуси біжать до будинку, а вовк намагається їх спіймати.	Розвивати швидкість реакції та увагу.
	"Ходить гарбуз по городу" Діти стають в коло, один із них — "Гарбуз". Всі співають: "Ходить гарбуз по городу, / Питається свого роду: / Ой чи живі, чи здорові / Всі родичі гарбузові?" Гарбуз вибирає іншу дитину (скажімо, "Кавун"), яка стає наступною в коло, і гра продовжується, поки не буде обрано всіх дітей.	Розвивати мовлення, уяву та колективну гру.

	"Зайчик-побігайчик" (Всі діти — зайчики, один із них "побігайчик". Вони стрибають у колі на двох ніжках під пісню або римовані рядки: "Зайчик-побігайчик, / Стрибай, стрибай, стрибай! / Вушками потряси, / Хвостиком поворуши!" Після цього ведучий каже: "Хто стрибав найкраще, той побігайчик!" І цей зайчик стає ведучим)	Розвивати швидкість та координацію.
	"Гиля-гиля, гусоньки" (Діти — "гусоньки", ведучий — "господар". Господар ходить і кличе гусей: "Гиля-гиля, гусоньки, на ставочок, на ставочок!" Гуси ідуть за ним, а коли він вигукує: "Гуси-гуси, додому!", діти повинні швидко бігти на свої місця. Гра повторюється)	Розвивати увагу, ритм і слухання інструкцій.
	"Козаки-розбійники" (Група дітей поділяється на "козаків" і "розбійників". Козаки	Розвивати стратегічне мислення та спритність.

захищають свою фортецю, а розбійники намагаються її "захопити". Умови гри можуть змінюватися в залежності від віку дітей, наприклад, "розбійники" можуть намагатися захопити "скарб" у фортеці)	
"Дід Панас" (Діти стають у коло, один — "Дід Панас". Всі разом співають або промовляють: - "Дід Панас — довгий ніс, / По дорозі йшов, капелюх знайшов." Після цього діти по черзі роблять дії, ніби "дід Панас", а решта повторює)	Розвивати мовлення, пам'ять і ритм. Сприяти розвитку фантазії і здатності відтворювати рухи.

Вихованці закладу із задоволенням виконують народні пісні, вивчають українські танці і навіть створюють свої перші виступи. Саме тому, впродовж року у закладі проводяться: Свято врожаю, Свято Покрови, День Святого Андрія, День українсько хустки, Різдвяні свята, Обряд Закосичення дівчат, Обряд оперізування хлопчиків, Великдень, Спас, Масляна, Івана Купала, Обжинки.

Народні традиції – це важливий елемент патріотичного виховання. Окрім народних свят діти також беруть участь і у святкуванні Дня Незалежності, Дня захисників і захисниць України, День Конституції, День єднання, День Соборності та День української мови та писемності. Такі заходи формують відчуття причетності до історії та культури свого народу.

Українська осінь – це особливо чарівна пора, коли природа занурюється в теплі, золотисті тони. Це час збору врожаю – яблука, груші, виноград та гарбузи стають символами осінніх багатств і тому у нашому садочку дітей вітають неймовірно яскраві свята та розваги такі як – «Ярмарок», «Свято врожаю».

Також осіння пора нам дарує чудове свято «День козацтва та свято Покрови Пресвятої Богородиці » яке в Україні святкують 1 жовтня. Це день, що має глибоке історичне та культурне значення. Свято «Покрови» також є Днем захисників і захисниць України, що додає святу ще більшого значення в сучасному контексті. Свято вшановує героїзм та самовідданість тих, хто бореться за свободу та незалежність

країни. Цей день об'єднує українську традицію, військову спадщину та духовність, символізуючи єдність народу в боротьбі за власну державність.

Нові неповторні враження нам відкриває **українська зима** – це чарівна пора, коли природа огортається білою ковдрою снігу, а морозне повітря наповнюється кришталевою свіжістю. Це час зимових свят, пов'язаних з народними гулянями, коли українські традиції оживають у святкуванні Різдва, Маланки, Водохреща. Українські села та міста прикрашаються вогниками, а в домівках пахне свіжоспеченим хлібом, кутею та іншими святковими стравами.

Українська весна – це пора пробудження природи і душі, коли поля вкриваються зеленню, дерева зацвітають, а в повітрі відчувається аромат свіжості та нового життя. Українці зустрічають весну з радістю та численними народними святами, які втілюють надію на відродження і благополуччя, тому весняну пору року відкривають свята для наймолодших – це «Веснянки та гаївки», а ще проводяться такі основні народні свята як:

Масниця (Масляна) – свято на честь завершення зими і початку весни. Відзначається в останній тиждень перед Великим постом. Це час веселощів, спалювання солом'яного опудала зими та приготування млинців як символу сонця.

Великдень (Пасха) – одне з найбільших і найважливіших релігійних свят, яке символізує воскресіння Христа.

Саме весною у закладі проводяться **обряд «Закосичення»** для дівчаток та **обряд «Підперізування» хлопчиків.**

Обряд закосичення дівчаток – це традиційний український обряд, який був важливою частиною народних свят і ритуалів, пов'язаних з дорослішанням дівчинки та збільшенням відповідальності відповідно до сімейних доручень. Даний обряд поєднує елементи повсякденного життя, обрядовості та культурних традицій.

Літні українські народні свята – це не менш важлива частина культурної спадщини України, що відзначає різні аспекти життя, природи і релігії. Літні свята часто пов'язані з циклом сільськогосподарських робіт, природними явищами і традиційними обрядами.

Івана Купала (Купайло) – це одне з найзнаменитіших літніх свят, що відзначає середину літа. Свято супроводжується ритуалами очищення, пусканням вінків на воду, танцями навколо вогнища, стрибками через вогонь і пошуком квітки папороті. Іван Купала поєднує язичницькі та християнські традиції.

Обжинки, або свято останнього снопа - в останній день жнив женці збиралися гуртом і під обжинкові пісні в'язали останній сніп. У цьому снопі зібрана вся життєдайна сила поля, він має назву дідух. Його прикрали калиною, квітами, перев'язували стрічками й урочисто заносили до хати. Кожна господиня намагалася зробити його особливо гарним та пишним. На Новий рік його ставлять на покуті, а виходячи в поле для першого засіву, домішують до насіння вимолочені з нього зерна. Так через символічну естафету хліба для українців замикалося річне коло аграрного календаря.

Усі ці свята є важливою частиною української культурної спадщини і відзначаються з дотриманням традиційних обрядів і звичаїв.

Висновок: Особливою складовою національно-патріотичного виховання дошкільників є заняття художньо-естетичного циклу. Музичні заняття не тільки знайомлять малюків з різними видами та жанрами музики, основними рухами, активному слуханню а й мають на меті відкрити для дитини прекрасний світ української музичної спадщини. Народні пісні, колискові, героїчні думи, допомагають краще відчути мелодійність та ритм національної культури, а театралізовані вистави, де діти грають ролі героїв українських казок, виконують рухи відточенні сотнями поколінь, та грають у народні забави, допомагають їм не лише краще зрозуміти важливі цінності рідної культури, а й навчають шанувати свою спадщину. Беручи участь у різноманітних святах та народних обрядах, діти та батьки є безпосередніми учасниками цього

дійства, відновлюючи та продовжуючи славні традиції нашого народу. Я впевнена, що через народні ігри, творчість, традиції та інноваційні підходи можна виховати щасливих, здорових та обізнаних дітей, які з гордістю крокуватимуть у майбутнє, пам'ятаючи про свої корені та культуру.

Наші народні традиції живуть і сьогодні, продовжуючи формувати національну ідентичність українців та збагачуючи духовний світ сучасного суспільства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція), затверджений 12 січня 2021 року наказом МОН №33.
2. Українське дошкілля. Програма розвитку дитини дошкільного віку (оновлена) (від 03 грудня 2021 року (протокол № 6) *(лист ІМЗО від 06.12.2021 № 22.1/12-Г-751)*
3. Виховуємо патріотів змалку. Нові форми роботи з національно-патріотичного виховання в ЗДО./ авт.- упоряд. І.І. Нікітіна – Харків. Вид. група: Основа, 2023 - 159 с.
4. Грінченко Б. "Народні звичаї та обряди українців". Харків: Фоліо, 2013.
5. Галайчук Т. "Народні свята і традиції українців". Київ: Либідь, 2006.
6. Романець, Н. "Природа і культура в традиціях українського народу". Львів: Світ, 2010.
7. Пономарьов С. "Український рік: свята, звичаї, обряди". Київ: Мистецтво, 1995.
8. Галайчук Т. "Народні свята і обряди України". Київ: Либідь, 2006.
9. Костюк О. "Українські народні звичаї та традиції". Львів: Світ, 2010.
10. Завальнюк О. "Традиції святкування Андріївських вечорниць в українській культурі". Київ: Наукова думка, 2015.
11. Галайчук Т. "Українські народні свята та обряди". Київ: Либідь, 2006.
12. Грінченко Б. "Народні звичаї та традиції українців". Харків: Фоліо, 2013.

Вовк Олександра,
керівник гуртка, методист, ЗДО № 20,
Хмельницька ОТГ

Lexical chairs або лексичні стільці, які допомагають спілкуватися зі світом (лексичні ігри на заняттях англійської мови в ЗДО)

Анотація. В статті висвітлюється використання лексичних ігор у навчанні дітей дошкільного віку у навчанні англійської мови у ЗДО. Аналізується гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку. Наведені приклади використання лексичних ігор, що дозволяють збагатити словниковий запас у рамках сфери спілкування. (досвід реалізації).

Ключові слова: лексична гра, діти дошкільного віку, навчання, наочність, talkative passport (Паспорт, що розмовляє), fantastic stories (фантастичні історії), snowball (сніжка).

Про важливість використання ігор в навчальному процесі відомо давно. Багато видатних педагогів, а саме: Н.П. Анікєєва, П.П.Блонський, А.С.Макаренко, С.Ф.Русова, М.Г.Яновська та інші справедливо наголошували на ефективності використання ігор у процесі навчання.

Оволодіння чужою мовою відбувається через звичну для дітей діяльність, через гру за допомогою рухів, жестів, міміки. Діти при цьому виконують спільні ігрові дії з

дорослим або самостійно, вивчення нової мови для них перетворюється в цікавий процес, який дає можливість дитині пізнати світ у живому слові, спілкуванні, оскільки мовний матеріал вона сприймає через усі аналізатори: зорові, слухові, рухові та мовленнєво-моторні.

Безперечно, провідною діяльністю дошкільнят є гра. То й більшість методистів твердять, що навчати дітей іноземної мови потрібно у грі. Буває, застовування на заняттях ігрових методів не допомагає дітям успішно засвоїти другу мову.

Педагоги пояснюють це відсутністю у дітей здібностей до іноземних мов. Водночас дослідження психолінгвістів (Е. Пулгрем, О. Леонтьев) дали змогу з'ясувати наступне: якщо дитина добре розмовляє рідною мовою, вона здатна оволодіти й іноземною.

Тож причини невдач в іншому: внаслідок штучного білінгвізму, який педагог створює на заняттях, у дитини не завжди виникає потреба розмовляти другою мовою. Навіть засвоївши звуки іноземної мови, вивчивши багато слів і конструкцій, дитина ще не готова спілкуватися нерідною мовою.

Тому педагогові слід передусім дбати про створення умов, за яких мовленнєва діяльність дитини поєднуватиметься з ігровою.

Гра поряд із працею й навчанням – один з основних видів діяльності людини, дивний феномен нашого існування. Гра як феномен культури навчає, виховує, розвиває, соціалізує, розважає, дає відпочинок, вносячи в зміст дозвілля нескінченні сюжети і теми. По визначенню, "гра – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, у якому складається й удосконалюється самоврядування поводженням."

Деякі ігри створюються самими дітьми. Вони розрізняються по змісту (відображення побуту, праця дорослих, громадське життя); по організації, кількості учасників (індивідуальні, групові, колективні); по виду (гри, сюжет яких придумують самі діти, гри-драматизації – розігрування казок і оповідань).

Психологами встановлено, що в грі насамперед розвивається уява, увага й образне мислення дітей, закладається здатність оперувати образами дійсності, що, у свою чергу, створює основу для подальшого переходу до складних форм творчої діяльності. Крім того, розвиток уяви важливо саме по собі, адже без нього неможлива навіть найпростіша людська діяльність.

Великий вплив здійснює гра на розвиток у дітей здатності взаємодіяти з іншими людьми. Відтворюючи в грі взаємини дорослих, дитина освоює правила і способи спілкування, здобуває досвід взаєморозуміння, учиться пояснюва При навчанні дітей іноземній мові необхідно пам'ятати, що "психолого-педагогічна концепція", на якій будувалося навчання іноземним мовам у різних країнах, ґрунтувалася на існуючій до недавніх пір теорії засвоєння дитиною мови. Відповідно до цієї теорії дитина опановує мову у результаті наслідування мови дорослих, імітативним шляхом без цілеспрямованого навчання. Іншими словами, ніхто не розчленовує для дитини потік мови на одиниці засвоєння, не дозує мовні зразки, не вибудовує їх у певну послідовність, не пояснює правил граматики – і проте нормально, що дитина розвивається і до п'яти-шести років уже настільки опановує цю складну граматику, що будує самостійні висловлення, успішно вирішує комунікативні завдання, а до семи-восьми в мові дитини з'являються складні композиції, тексти значної довжини".

І другу мову відповідно до цієї теорії дитина опановує так само як першу, – спонтанно, без вичленовування правил, завдяки незвичайній здатності до імітації, що втрачається з роками. Доказ – розвиток дитини у двомовному оточенні. Але імітація не є основним механізмом оволодіння мовою у дитинстві – можливість самостійної побудови висловлення досягається за рахунок величезної (неусвідомленої) аналітичної роботи дитини, яка не стільки імітує, скільки розчленовує й узагальнює все, що бачить і чує й виводить системи правил, яка визначають вираження індивідуальних думок дитини.

Саме в грі, підкреслював К. Д. Ушинський, дитина ”виявляє себе без вдавання все своє духовне життя.”

Наріжнем каменем для роботи педагога є також твердження А. С. Макаренка: “Гра має важливе значення в житті дитини, має теж значення, яке для дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина у грі, також вона буде у роботі, коли виросте.

В. О. Сухомлинський писав: “У грі розкриваються перед дітьми світ, творчі можливості особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного дитячого розвитку”.

Гра для мене – це тільки засіб вираження навчального матеріалу, яскрава “обгортка” навчального матеріалу, тому ретельно відбираю ігри. Навчання дошкільників іноземної мови – специфічний вид діяльності. На відміну від школярів – у дошкільників відсутня мотивація “вчитися”. Вони не розуміють, навіщо їм вчити іноземну мову, якщо вони зможуть користуватися нею тільки колись, у майбутньому. Діти живуть у “даний момент мовлення”. Лише гра як провідна форма діяльності дошкільників допоможе навчити дітей іноземній мові.

Тобто найкращий спосіб – “навчати, граючись” або “граючись, навчати”. Бо гра – це спосіб життя і діяльності дитини. Гратися – це завжди весело і цікаво. Під час гри дитина позасвідомо, без напруги засвоює і закріплює надзвичайно багато інформації. Гра створює подібні умови, коли іноземні слова, звороти засвоюються мимоволі за рахунок частого повторення в той час, коли дитина захоплена самим процесом гри.

Для того, щоб зробити свою роботу більш змістовною педагогу потрібно розробити систему дидактичних (лексичних) ігор. Назви ігор, їх сюжети, склад учасників, їхня поведінка і дії, маніпуляції з предметами, варіативність ігрових дій мають сприяти тому, щоб дітям захотілося спілкуватися іноземною мовою. Організовуючи і спрямовуючи гру, педагог керує процесом оволодіння дітьми іноземною мовою. На початку гри він українською мовою формулює правила. В іншому разі не всі діти зрозуміють, що їм треба робити.

Скажімо інакше: педагог проєктує мотив гри не з позиції її результату, а з позицій проектування мотивів мовленнєвої діяльності дітей впродовж усієї гри, на кожному її етапі. (Дитина ліпить пасочки не задля того, щоб мати їх якомога більше, а тому, що це їй подобається).

Добираючи ту чи іншу лексичну гру до заняття, слід передовсім чітко усвідомлювати, яке навчальне завдання потрібно розв2язати під час гри, яка мовленнєва навичка чи яке вміння будуть формуватися. Педагог має стежити, щоб у грі всі навички – фонетичні, лексичні та граматичні – формувались паралельно, ні одна з них не має переважати.

Гра завжди припускає ухвалення рішення: як діяти, що сказати, як виграти. Це загострює розумову діяльність учнів. Саме в грі діти засвоюють суспільні функції, норма поводження. Гра, як говорив Л.С. Виготський, веде за собою розвиток. Розвиваюче знання гри закладене в самій її природі, тому що це завжди емоції, а там де емоції, там активність, там увага й уява, там працює мислення.

Будь-яке заняття повинно бути захоплюючим, викликати інтерес у дітей, адже інтерес є головною рушійною силою пізнавальної діяльності. І від того яким буде початок заняття, залежить багато чого. Початок заняття завжди повинне бути емоційним. Можна почати заняття веселою музикою або так званою “ігровою зав'язкою. ” У гості до дітей приходять казкові герої, тварини.

Все це дозволяє створити емоційну атмосферу заняття, і найголовніше це те, що поява казкового персонажа, що говорить іноземною мовою, стає тією мотивацією, без якої неможливе розвиток всіх пізнавальних процесів і навчання мовному спілкуванню. Прихід “гостя ” – це ще й можливість прослухати текст (аудіювання), щоб угадати, хто сьогодні прийде в групу.

Не можна забувати про наочність. Вона стимулює створення значеннєвих образів. Всі засоби наочності (вербальні, ілюстровані, жести) створюють ефект

присутності в якійсь конкретній ситуації, допомагають зберегти в пам'яті той зміст, якому потрібно їм передати й сприйняти. Для цього можна використовувати іграшки, картинки, посібник, маски, картки, таблички, доміно.

Плануючи заняття, викладач має спиратися на принципи методики Ш.О. Амонашвили, дані в його книзі “Здрастуйте, діти!”:

1. Дітям повинно здаватися, що навчитися говорити чужою мовою не важко, хоча насправді це не так просто.

2. Потрібно, щоб у дітей якнайшвидше виникло почуття, що вони розуміють іншомовну мову й уже порозуміваються іноземною мовою.

3. У процесі навчання якнайчастіше створювати мовні ситуації “не навчального характеру,” тобто такі, коли дитина не почуває що її навчають іноземної мови, і тоді дитина почне спілкуватися тому, що їй захочеться щось повідомити, поговорити із викладачем, друзями.

Що ж до лексики. Вона є одним і найважливіших елементів мовної діяльності в системі мовних засобів.

Лексика – це той багаж знань, яким діти навчаються легко і швидко оперувати у процесі спілкування англійською мовою. Ооволодіння нею є необхідною складовою використання мови як засобу спілкування.

Основна мета навчання лексичного матеріалу – створення необхідних передумов для формування мовленнєвої діяльності та збагачення словникового запасу дітей.

Слів можна знати багато, але не вміти їх використовувати, тому викладач має спрямувати дітей на розвиток їх вмінь включати слова у фрази, складати з них фрази чи навіть цілі речення відповідно до норм мови.

Вивчення слів не має обтяжувати дітей, тому доцільно використовувати запропоновані нижче лексичні ігри для різних вікових груп та лексичних тем.

Лексичні ігри можна використовувати як на етапі введення лексичного матеріалу, так і на етапах його закріплення та активізації. Вони сприяють невимушеному багаторазовому повторенню слів певної теми і тим самим їх запам'ятовуванню. Адже просте повторення слів за викладачем є нудним та стомлюючим. Гра ж активізує процеси пам'яті дітей, їх розумову та мовленнєву активність, спрямовану на засвоєння нових лексичних одиниць, створює атмосферу суперництва та співпраці. Наведу приклади декількох лексичних ігор, які можна використовувати для різних вікових груп і для різних тем, які вивчаються.

“Маленькі їжачки”.

Діти повинні “оживити” їх, зробивши їм личка. Вони використовують для цього маленькі зображення овочів і фруктів і накладають на великі картки. Потім діти називають з чого вони зробили обличчя і рахують скільки овочів, фруктів було використано для цього або ж називають, який настрій у наших їжачків.

Мета: - закріпити лексичний матеріал з теми “Colures”, Counting”, розвивати дрібну моторику рук.

Хід гри.

Вихователь роздає дітям зображення маленьких кольорових їжачків і розповідає казку про те, що їх зачарувала зла чаклунка. Вона забрала у них голочки, і вони залишились беззахисними. Дітям треба повернути їм голочки, виконавши певні завдання (прочитати вірш), вони отримують прищіпки різних кольорів. Діти прищеплюють прищіпки відповідно до кольору.

“Talkative passport” (Паспорт, що розмовляє).

Кожна дитина витягає з мішечка картинку з зображенням професій і відповідає на запитання:

- Who are you?

- I am… (потім дитина кладе малюнок назад у мішечок).
- I am a teacher.Я – вчитель. Я – вихователь.
- I am a doctor.Я – лікар.
- I am a businessman.Я – бізнесмен.
- I am a policeman.Я – поліцейський.
- I am a worker.Я – робітник.
- I am a salesman.Я – продавець.
- I am a driver.Я – водій.
- I am a hairdresser.Я – перукар.
- I am a pilot.Я – пілот літака.
- I am a cook.Я – кухар.
- I am an artist.Я – художник.
- I am a builder. Я – будівельник.

(Ускладнення: запропонувати дітям намалювати професію у своєму "паспорті", а потім погарти у митницю або поліцію – для дітей старшого дошкільног віку).

"Professions".

Мета: формувати в процесі гри засвоєння мовних зразків, закріплювати лексичний матеріал по темі в ході гри, розвивати мовну компетентність, сприяти різнобічному і гармонійному розвитку дошкільника, виховувати позитивне ставлення до гри.

Хід.

На початку гри активізується лексика "Professions", потім – дієслівні словосполучення такі як, to make cars, to treat children. Дана гра основана на відомій грі "Море хвилюється раз..." Дітям дається команда за допомогою пантоміми передати певну професію. При цьому діти хором промовляють наступні слова:

The sea is waving one.
The sea is waving two.
The sea is waving three.
What figure do I see?

Після команди "Стоп!" всі завмирають, а ведучий задає "фігурам" питання: Are you a doctor? Are you a musician? До тих пір, доки не відгадає професію. Наступного ведучого вибирають за допомогою лічилки:

You are a sailor.
You are a tailor.
You are a scout.
You go out.

Гра повторяється 2-3 рази

(Ускладнення: спочатку ведучий – дорослий, згодом діти/дитина, яку обирають лічилкою, можна збільшити кількість професій, які вивчаються до 14 –16)

"Юні кореспонденти".

Мета: - спонукати дітей висловлюватися англійською мовою.

Хід гри.

Діти за допомогою лічилки вибирають ведучого. Це кореспондент. Він отримує мікрофон і ставить запитання. Діти відповідають на запитання, розповідають про себе. (*Ускладнення: діти можуть розповісти про свій вік, прроте, де вони живуть і як їх звати, у що вони полюбляють одягатися, яку пору року вони полюбляють найбільше)*

"Ми маленькі художники".

Мета: - закріпити лексичний матеріал з теми "Our body" Наше тіло.

Хід гри.

Діти отримують картки-портрети, на яких не вистачає певних частин тіла. Їм потрібно намалювати недостаючі частини і назвати англійською мовою.

(Другим варіантом даної гри може бути варіант, коли вихователь пропонує дітям намалювати казкового чоловічка або інопланетянина. І розповісти, які частини тіла у нього є англійською мовою).

“Broken telephone” (Зіпсований телефон)

Діти сідають ланцюжком. Якщо в групі більш як вісім дітей, можна розподілити їх на дві команди. Тоді викладач дає кожній команді своє слово. Викладач говорить на вушко одній дитині виучуване слово чи фразу; діти по ланцюжку передають його на вухо гравцеві, який сидить поруч. Остання в ланцюжку дитина має голосно й правильно вимовити те слово *(фразу)*, яке сказав викладач. Якщо вона сказала слово неправильно, перевіряють, хто в ланцюжку помилився. Ця дитина сідає останньою. Гру повторюють з іншим словом.

(Гру можна використовувати як у середньому так і старшому дошкільному віці, єдиною відмінністю є кількість лексичного матеріалу (8-10 лексичних одиницб для середнього дошкільного віку, 14-16 лексичних одиниць – для дітей старшого дошкільного віку), який подіється дітям відповідних груп (дозволяють збагатити словниковий запас у рамках сфери спілкування, а також можливість введення словосполучень і речень для запам'ятовування, що пояснюється збільшенням обсягу уваги у дітей старшого дошкільного віку).

“What is missing?” (Чого немає?) .

Розкласти на столі або прикріпити до магнітної дошки 6– 10 карток до теми “Kitchen – ware” (Посуд).

Викладач просить дітей: “Close your eyes!” (Заплющте очі!) – і прибирає одну з картинок. За командою: “Open your eyes!” (Розплющте очі!) – діти розплющують очі й відповідають на питання: “What is missing?” (Чого немає?)

- Close your eyes!
- Open your eyes! What is missing? (Розплющ очі! Чого немає?)
- A cup! (Чашка!)

(Ускладнення: спочатку гра проводиться з використанням наочності, а потім – усно; гру можна використовувати і з іншими лексичними темами, дітям пронується відгадати не один предмет, який зник, а декілька, ведучими можуть бути діти (обирають за допомогою лічилки), запропонувати дітям ще раз назвати частини тіла, а потім зафарбувати їх у робочому зошиті, сказати, якої частини тіла немає у звірятка, намалювати інопланетянина з певною кількістю частин тіла (рук, очей, ніг, голів), підібрати картинки парами, називаючи вивчені частини тіла(для дітей 6 років)).

“Fantastic stories”.(Фантастичні історії)

Приготуйте картки з набору та виготовлені власноруч за їх зразком.

Скажіть дітям таке: “Ми будемо вчити нові слова. А щоб нам не було нудно, вигадуватимемо з ними різні фантастичні історії”.

Покажіть дитині 5 карток з тими англійськими словами (та малюнками до них), які ви хочете вивчити з нею.

Наприклад, це можуть бути слова: *bed* (ліжко), *egg* (яйце), *dog* (собака), *pen* (ручка), *hen* (курка).

Хай дитина добре роздивиться малюнки і назве те, що на них зображено. Потім назвіть відповідні англійські слова. Дитина може взяти кожну картку в руки і повторити англійське слово.

А далі разом з дитиною придумайте фантастичну історію з цими словами. Цю історію ви можете скласти самі заздалегідь, проте, займаючись з дитиною, всіляко

стимулюйте її власну творчість, вказуючи на будь-який можливий зв'язок між поняттями, які позначають нові англійські слова.

У вас може вийти, наприклад, така фантастична історія:

“*Hen* (курка) сиділа на *bed* (ліжку) і знесла *egg* (яйце). Прийшла *dog* (собака) і приготувала з *egg* (яйця) сніданок, а потім взяла *pen* (ручку) і написала *hen* (курці), щоб вона ще посиділа на *bed* (ліжку) і знесла ще одне *egg* (яйце) для *dog* (собаки) на обід”.

Скажіть дитині, що вона вже трошки вміє говорити англійською мовою і тепер зможе комусь розповісти цю історію, вживаючи у відповідних місцях англійські слова.

Заохочуйте дитину розповідати цю історію вам, мотивуючи тим, що вона вам дуже сподобалася, але ви трохи призабули її. Хай дитина робить це за допомогою карток. Вона може покласти картку *hen* (курка), сказати “*Hen* сиділа на *bed* ...” і покласти картку *bed* (ліжко), і т. д., щораз кладучи у ланцюжок саме ту картку, на якій зображений необхідний предмет. В такий спосіб ваш маленький учень може розповідати цю історію кілька разів. Стимулюйте його до цього спостереженням, що у нього виходить щось на зразок коротенького мультфільму.

У подальшому, придумуючи разом з дитиною нові фантастичні історії, ви можете використовувати для них дедалі більше вже вивчених слів.

І от, наприклад, яка фантастична історія може у вас вийти з такими новими словами, як *bag* (сумка), *man* (чоловік), *cap* (кепка), *cat* (кіт), *cup* (чашка).

“В кімнату зайшов *man* (чоловік) в *cap* (кепці), дістав з *bag* (сумки) *cat* (кота) і налив йому в *cup* (чашку) молока. До нього підбігла *dog* (собака) і повідомила, що *hen* (курка) на *bed* (ліжку) знесла *egg* (яйце). *Man* (чоловік) взяв *pen* (ручку), вибив *egg* (яйце) в *cup* (чашку) з молоком, розмішав все це *pen* (ручкою) і приготував собі омлет. З'їв його і заснув на *bed* (ліжку). *Cat* (кіт) пішов спати в *bag* (сумку), *dog* (собака) — під *bed* (ліжко). А *hen* (курка) тим часом знесла нове *egg* (яйце)”.

“Snowball” (Сніжка)

Одна з найпопулярніших видів лексичної гри, її перевага в тому, що ця гра може використовуватися під час вивчення будь-якої теми. Гра покликана активізувати словниковий запас дітей а вивченою темою, добре тренує пам'ять і сприяє розвитку уваги. Викладач говорить: “I have got a grandmother” і просить першу дитину повторити скаане викладачем і просить першу диттину повторити сказане викладачем слово/словосполучення і додає своє: “I have got a grandmother and an uncle”. Гра триває доки доти кожен її учасник не відтворить встановлений ланцюжок слів.

У ці ігри бажано грати на усіх етапах навчання, оскільки вони допомагають і закріпленню нововведених лексичних одиниць, і, що дуже важливо, не дають “випасти” з активного словника дитини словам та виразам, і особливо граматичним структурам, мовленнєвим зразкам, засвоєним раніше, не кажучи вже про вправляння вимови і подолання несміливості щодо висловлювання англійською мовою.

Висновок:

Гра – це природне середовище спілкування дітей. Навколо ігрової діяльності природним шляхом набувається дитячий комунікативний досвід. Враховуючи важливість дотримання комунікативних принципів на занятті, необхідність забезпечення комунікативної спрямованості усіх складників іншомовного навчального процесу, а також пам'ятаючи про яскраво виражену ігрову мотивацію у дітей, можна стверджувати, що використання ігрових прийомів під час вивчення англійської мови є найбільш вдалим підходом для початку формування первинних навичок іншомовної комунікації.

Лексична гра активізує прагнення дітей до контакту один з одним і викладачем чи будь-яким дорослим, створює умови рівності в мовному партнерстві, руйнує традиційний бар'єр між викладачем і дитиною, дає можливість боязким, невпевненим

у собі дітям говорити і тим самим долати бар'єр невпевненості. І розширювати словниковий запас.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти). – Нова редакція [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.

2. О. Барташніков, І. Барташнікова, І. Зелена. Ігри для початкового навчання англійської мови. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2006. 64 с.

3. Гергель А. Ф. Методичні рекомендації з навчання дітей англійської мови (3-6 років). Київ., 2000. 40 с.

4. Граючись учимось. Англійська мова: Програма та методичні рекомендації /С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та ін. К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 88 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).

5. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років/наук. кер. проєкту В.О.Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Бєлєнька, О.Л. Богініч, В. М. Вертуніна [та ін.]; наук. ред. Г.В. Бєлєнька; Київ, ун – ім. Грінченка, 2020. С. 372 – 411.

6. Жиго О. О., Бойчук О. В. Пізнаємо світ разом з англійською. Кам'янець – Подільський, 2013. (Управління освіти і науки. Науково-методичний центр. Лабораторія дошкільної освіти). С. 3–8.

7. Зосюк К.В. Дидактична гра на уроках англійської мови як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів. *Таврійський вісник освіти.* 2013. № 4 (44). С. 241.

8. Толмачова І.М., Олійник К.О. Змістова характеристика дидактичної гри як методу навчання. *Молодий вчений.* 2016. № 2 (29). С. 406.

Волинець Олена
вихователь
ЗДО № 5 «Казка»,
Шепетівська ТГ

Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти: нові виміри безпеки

Анотація: У статті розкривається актуальність питання про безпечне освітнє середовище у дошкільних закладах. Аргументовано необхідність вирішення проблеми відповідно новим вимірам безпеки. Подані напрацювання з власного досвіду. Має теоретичне та практичне значення.

Ключові слова: безпечне, середовище, ризик, простір, психологічний комфорт, безбар'єрність.

Безпечне освітнє середовище – це стан освітнього середовища, в якому: наявні безпечні умови навчання та праці, комфортна міжособистісна взаємодія, що сприяє емоційному благополуччю дітей, педагогів і батьків, відсутні будь-які прояви насильства та є достатні ресурси для їх запобігання, а також дотримано прав і норм.

Не менш значущим є таке поняття – безбар'єрність. В освіті воно розглядається, як стан освітнього середовища, який робить можливим залучення всіх учасників освітнього процесу, незалежно від статі, стану здоров`я, соціального статусу. Це забезпечує рівних прав і можливостей усіх учасників освітнього процесу.

Під час військових дій та ще тривалий час після їх закінчення заклади освіти в Україні працюватимуть у нових для себе вимогах до безпечного освітнього середовища. Облаштування укриття та організація безпечного освітнього простору у дошкільних закладах – один із найважливіших пріорітетів.

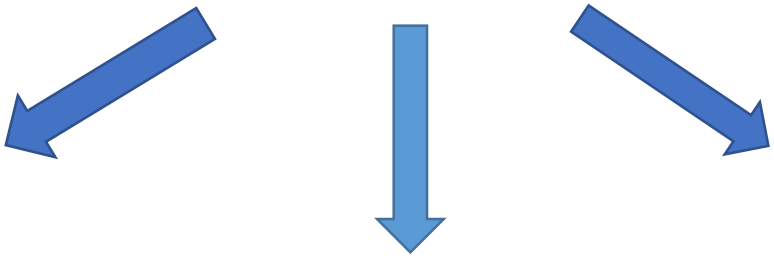
В сучасному освітньому середовищі існують фактори, які можуть спричинити негативний вплив на психічне здоров`я дитини, наприклад:

- невідповідність методик і технологій віковим та індивідуальним можливостям дитини;
- нераціональність організації освітнього процесу;
- особливості рухового режиму, режиму відпочинку та харчування;
- недостатня психологічна компетентність педагогів;
- емоційні і фізичні перенавантаження;
- відчуженість та упередженість до дитини з боку однолітків;

Визначають три аспекти безпеки освітнього середовища: психологічний, екологічний та інформаційний. До ознак безпечного освітнього середовища належать якість взаємин, комфортність та задоволеність. Якість взаємин в освітньому процесі визначають такі чинники:

- позитивні - довіра, доброзичливість, схвалення, толерантність
- негативні - агресивність, конфліктність, ворожість, маніпуляція

Безпечне освітнє середовище забезпечує:



Наявність безпечних умов навчання

Комфортну міжособистісну взаємодію

Дотримання правил і норм фізичної, психологічної безпеки

Для забезпечення безпечного середовища важливу роль відіграє – створення безпечного простору. Простір закладу повинен бути організований так, щоб мінімізувати ризики. Наприклад – зона для ігор - має мати м'яке покриття та безпечні іграшки. Також важливим є вільний доступ до розвивальних та ігрових матеріалів, яка мають бути розміщені на доступній висоті, щоб діти могли самостійно користуватися ними без ризику травм.

Вихователі повинні дотримуватись певних правил для забезпечення безпеки дітей:

- регулярно перевіряти ігрові зони та навчальних приміщень на наявність небезпечних предметів;
- проведення занять з безпеки, де діти навчаються, як діяти в різних ситуаціях

Ще одним важливим аспектом являється – психологічний комфорт. Діти повинні відчувати себе в безпеці, щоб вільно висловлювати свої думки та почуття. Це формує довіру до вихователів та однолітків.

Треба зазначити, коли батьки батьки перебувають у стані тривоги, страху або відчутті негативної емоції, то це на пряму позначається на загальному психологічному й фізичному стані дітей. Такі фактори можуть проявлятися в агресивній поведінці, гіперактивності, порушенню сну, недовіри до однолітків, небажанні комунікувати з іншими. Це все ускладнює процес нормального розвитку дитини й перешкоджає її повноцінному вихованню та соціалізаціїї

У своїй роботі я надаю велике значення важливості співпраці з батьками – регулярні зустрічі та інформаційні листи про безпеку в закладі та вдома; організовую спільні заходи, де батьки можуть дізнатися про методи забезпечення безпеки та підтримки дітей.

Сьогодні надважливо створити всі можливі умови для забезпечення захисту життя та здоров'я дітей, прийняти виклики часу, пов'язані із безпековою ситуацією та війною. Чітке розуміння учасниками освітнього процесу алгоритму дій під час загрози та виникнення надзвичайних ситуацій, допоможе ефективніше впоратися з кризою та зменшити її негативні наслідки. Для того щоб діти відчували себе безпечніше я пропоную батькам зібрати особистий рюкзак, який заздалегідь готують: до нього може входити улюблена іграшка з дому, фотографія сім'ї, інші речі, які заспокоюють дитину. На випадок відсутності електрики для дітей слід підготувати ліхтарики. Обов'язково в кожної дитини має бути інформаційно-контактна картка. В ній зазначено ПІБ дитини, контактні дані батьків, телефони, адреси. Після розміщення та перевірки списків слід заспокоїти дітей. В цьому допомагають різноманітні віршики, лічилки, ігри. Наприклад: всі стають або сідають та тримаються за руки і виконують прості дихальні вправи, ігри малої та середньої рухової активності. Часто використовую дихальні вправи або ігри до прикладу «Обійми свого сусіда». Під час повітряної тривоги в укритті я користуюся різними посібниками – бізі-кубами, м'якими книгами, пазлами, використовую різноманітні дидактичні ігри до прикладу «Квітка знань» «Пошук скарбів» «Відгадай,

хто це» та інші. Підійдуть прості ігри та ігор без іграшок. В якості ресурсної підтримки можна використовувати: казки Прачова В. «Котики», «Сирена – моя помічниця», «Що таке сигнал повітряної тривоги та як поводитися» - анімований ролик дітям, мультфільм «Пес Патрон».

Висновок: Важливо пам'ятати, що середовище впливає на поведінку дитини та її розвиток у всіх сферах – когнітивний, соціально-емоційний, фізичний. Наприклад, великий простір заохочує дітей до руху, тоді ж як невеликі осередки з книгами та м'якими іграшками – до спокійних ігор, перегляду дитячих книг. Освітнє середовище сприяє успіху всіх дітей, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Отже, безпечне освітнє середовище – є запорукою забезпечення психічного здоров'я і дітей, і педагогів, як учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / нова редакція / наук.ред. А.М. Богуш. – К. : «Світич», 2012. 11 с.

2. Марухина І. Психологічна безпека освітнього середовища як умова збереження психологічного здоров'я здобувачів освіти. Редакційна колегія, 2020.

3. Інтернет-ресурси:https://vseosvita.ua/library/statta-vzaemodia-doskilnogo-zakladu-i-simi-u-patrioticnomu-vihovanni-doskilnikiv-174524.html.

4. Методичні рекомендації «Щодо організації освітнього процесу в 2024/2025 навчальному році у закладах дошкільної освіти», Лист МОН № 1/15368-24 від 27.08.24 року.

Врублевська Наталія
вчитель-логопед, ЗДО № 54,
м. Хмельницький

Залучення батьків у логопедичний процес: ключ до ефективної корекції мовлення

Анотація. В статті висвітлюються питання співпраці вчителя- логопеда та батьків щодо організації корекційної роботи. Зроблено акцент на дотриманні принципів взаємодії. Розкрито форми та методи спільної роботи.

Ключові слова: партнерські відносини, взаємодія, спільна діяльність, довіра, відкритість.

У роботі логопеда з дітьми, які мають мовленнєві порушення, співпраця з батьками є важливою складовою успішного корекційного процесу. Часто успіх логопедичних занять значною мірою залежить від того, наскільки активно залучені батьки.

Основними формами співпраці логопеда з батьками є: анкетування, індивідуальні і групові консультації, батьківські збори для батьків логопедичних груп, відкриті заняття, спілкування через соцмережі, реалізація спільних проектів, проведення логопедичних розваг. Розглянемо кожну форму більш детально.

1. Батьківські збори для батьків логопедичних груп.

Такі збори традиційно проводжу на початку навчального року з метою ознайомлення батьків з функціями логопеда в дитячому закладі та основними напрямами роботи. Розповідаю про методи і засоби корекції мовлення та підкреслюю про індивідуальний підхід до кожної дитини. Наголошую на важливості активної участі батьків у процесі корекції мовлення, обговорюємо важливість виконання домашніх

завдань та підтримки правильного мовлення вдома. Показую батькам логопедичний кабінет та довожу до відома свій графік роботи.

Першу зустріч з батьками проводжу в різному форматі: дискусій, “питань-відповідей”, роздумів над проблемою. Додаю ігрові вправи, мовні розминки, дидактичні ігри - все те, чим будемо займатися з дітьми.

1. Анкетування.

Анкетування батьків дітей, які відвідують логопедичну групу є важливим і корисним інструментом для логопеда з кількох причин:

Анкетування дозволяє зібрати дані про причини виникнення мовленнєвих порушень, як проходив ранній фізичний та мовленнєий розвиток дитини, особливості мовлення вдома. Це дає логопеду можливість краще зрозуміти передумови порушень мовлення;

Анкета може містити питання взаємодії з однолітками, рівня підтримки батьків у процесі розвитку мовлення;

Батьки можуть вказати на інші труднощі дитини (труднощі з увагою, пам'яттю), що допоможе логопеду скоригувати підхід у роботі з дитиною;

Отже, анкетування допомагає логопеду при складанні індивідуального корекційного маршруту роботи з дитиною.

3. Індивідуальні зустрічі та консультації. З перших зустрічей з батьками маю змогу зрозуміти, які саме результати очікують батьки, що дозволить уникнути непорозумінь як у процесі, так і в кінцевому результаті. На індивідуальних консультаціях обговорюються успіхи дитини, проблемні моменти, які потребують уваги, та надаються рекомендації для подальшої роботи вдома. Такі зустрічі дуже цінні, тому що відбувається зворотній зв'язок з батьками щодо досягнень або складнощів у корекційному процесі.

3. Розробка домашніх завдань та вправ (кожній дитині розробляю завдання, які вона виконує вдома з батьками), учитель-логопед пояснює мету та спосіб виконання домашніх завдань, наголошує на важливості активної участі батьків

4. Групові консультації та круглі столи. На яких демонструю батькам логопедичні техніки та прийом своєї роботи, які вони зможуть використовувати вдома. Наголошую на важливості навичок, таких як дрібна моторика, когнітивний розвиток, слухове сприймання, які впливають на мовленнєвий розвиток.

5. Співпраця через соцмережі (viber, телеграм). На початку року я створюю логопедичну групу для батьків дітей-логопатів. Співпраця з батьками в такий спосіб має кілька ключових переваг: оперативний обмін інформацією (про прогрес дитини, рекомендації по виконанню домашнього завдання); швидкі відповіді на питання батьків, підтримка постійного контакту (батьки стають активними учасниками процесу корекції мовлення).

Логопед може надсилати інформаційні матеріали, відео, поради, що допомагає батькам краще зрозуміти, як сприяти мовленнєвому розвитку дитини.

Також соцмережі допомагають в організації групових консультацій для батьків, де обговорюються загальні проблеми, а також можна обмінюватися корисними порадами.

Такий формат роботи співпраці підвищує ефективність мовленнєвої роботи, оскільки створюється єдина система підтримки між фахівцем та родиною.

6. Проведення спільних розваг.

Батьки, як активні учасники корекційного процесу не тільки виступають у ролі спостерігачів, а й беруть активну участь у виконанні домашніх завдань, у проведенні елементів артикуляційної гімнастики вдома, у спільних іграх з дітьми на розвиток фонематичного слуху, збагачення словникового запасу, граматичної будови мовлення, автоматизації звуків. Адже ігри такого спрямування, які проводяться: на прогулянці, по дорозі в садочок і додому, на кухні, в транспорті - є надзвичайно корисними та пришвидшують позитивний результат корекційної логопедичної роботи.

Як досягти максимального результату?

Звертаю увагу на психологічний аспект спільної роботи логопеда та батьків, намагаюся стосунки будувати за наступними принципами:

1. Відкритість та довіра (логопед має бути відкритим до співпраці і готовий відповісти на будь-яке запитання)

2. Навчання батьків (логопед проводить відкриті форми роботи для батьків, на яких ознайомлюю з прийомами та техніками, які вони можуть використовувати вдома)

3. Регулярність комунікації (постійний зв'язок між логопедом та батьками, що дозволяє обговорювати щоденні успіхи та невдачі дитини, на що саме звернути увагу)

4. Мотивація батьків (логопед заохочує батьків до взаємодії, пояснює важливість їхньої ролі у навчальному процесі)

5. Гнучкість та індивідуальний підхід (потрібно розробити плани таким чином, щоб враховувати індивідуальні особливості дитини та можливості батьків)

На етапі закріплення та диференціації звуків роль батьків набуває особливого значення. Якщо підготовчі вправи, постановка звуків, вимова яких порушена, проводиться вчителем-логопедом, то закріплення правильних мовленнєвих навичок у повсякденному житті дитини може бути успішним лише за умови спільної роботи логопеда та батьків.

В практиці моєї роботи є відкриті форми роботи.

Одна з форм роботи - це відкриті заняття. За попередньою домовленістю батьки можуть бути присутні на будь-якому занятті їх дитини, де можуть побачити успіхи та проблеми, прийоми роботи, індивідуально поспілкуватися з логопедом.

Ще одна форма - це заплановані відкриті заняття і розваги. Таку роботу проводжу з метою демонстрації батькам досягнень дітей за певний навчальний період: в кінці І-го півріччя та на кінець навчального року.

Завжди наголошую батькам про психологічну підтримку своєї дитини у процесі мовленнєвої корекції та у створенні комфортної атмосфери для дитини вдома. Важливо не порівнювати дитину з іншими дітьми, а тільки з тим, що знала і вміла дитина вчора, а що сьогодні.

Хочу представити вам захід для дошкільників старшої вікової групи "Стежинкою до школи", який проводився в кінці року.

Мета: розвивати звукову культуру мовлення, мислення, пам'ять, увагу; закріплювати знання про голосні, вміння диференціювати звуки, сприяти розвитку фонематичного сприймання та мовленнєвої уваги, вміння відгадувати загадки, складати речення з опорою на картинки, ділити слова на склади, підбирати рими, вдосконалювати вміння цілеспрямовано та послідовно висловлювати свою думку, розв'язувати словесні задачі, створити позитивний настрій під час занять.

Обладнення: іграшки в назві яких є звуки "л" та "р", картки із зображенням голосних букв; предметні малюнки, які починаються на однакові звуки, мапа із зображенням залу, шкільні предмети: буквар, олівець, пенал, зошит, бубен, повітряні кульки, кольорові браслети.

Привітання " Доброго ранку, доброго дня
Хай плещуть долоньки (3р.)
хай тупають ніжки (3р.)
Кивають голівки (1р.)
і сяють усмішки
Доброго ранку! Доброго дня!
Бажають вам люди,
бажаю вам я!

- Дорогі діти, незабаром нас чекає школа. В садочку ми з вами вчилися правильно чути і вимовляти звуки, мислити, висловлювати свої думки. А чи готові ви до школи, ми дізнаємося за допомогою завдань, які будемо вирішувати під час подорожі. Я впевнена, що подорожі ви дуже любите!

Сьогодні ми з вами вирушаємо у цікаву подорож. А для цього давайте підготуємо наш транспорт (мовленнєва розминка):

- накачаємо шини - "с"- "с"- "с"

-заливаємо в бак бензин - "ш"- "ш"- "ш"

-пристібаємо паски безпеки - "щ"- "щ" -"щ"

- заводимо двигун - "р"- "р"- "р"

1. Перша зупинка **"Країна звуків "**

Об'єдную дітей в дві команди за допомогою кольорових браслетів.

1. Вправа “Знайди іграшки”.

Завдання наступне: перша команда збирає у кошик іграшки, назва яких починається на звук "л"; друга команда збирає у кошик іграшки, назва яких починається на звук "р".

2. Вправа "Голосні звуки"

- Діти, а які ви знаєте голосні звуки?

- Чому вони називаються голосними ?

- А чим відрізняються звуки від букв?

Діти отримують картки із зображенням голосних букв. Логопед озвучує кожну букву.

Зараз я буду називати слова, коли ви почуєте в слові голосний звук, який відповідає вашій букві, то піднімаєте вгору свою картку.

3. Гра "Що зайве?"

Діти сидять на стільцях, логопед на дошці прикріплює чотири картинки із зображенням предметів, три з яких починаються на однаковий звук, а четверта на інший. Перше завдання виконуємо разом, наступні - за бажанням дітей.

У нас все вийшло! Молодці!

Продовжуємо нашу подорож.

Діти стають на килимок. Виконують мовну розминку:

- накачаємо шини - "с"- "с"- "с"

- заливаємо в бак бензин - "ш"- "ш"- "ш"

- пристібаємо паски безпеки - "щ"- "щ" -"щ"

- заводимо двигун - "р"- "р"- "р"

Наступна зупинка **"Острів скарбів".**

Діти, а які скарби ми будемо шукати? Напевно, це ті предмети, які так необхідні майбутнім школярам. А щоб зрозуміти що це - послухаємо загадки.

Логопед читає загадки про шкільні предмети (буквар, рюкзак, олівець, пенал, зошит, ручку), а діти відгадують.

Вивішується мапа залу.

Діти, подивіться, що це в нас? Мапа, зображення на якій дуже схоже на наш зал, та є стрілочки-підказки(на дошці малюнок залу із графічними зображенням прийменників). За допомогою них ми і будемо шукати наші предмети (відгадки)

(діти шукають шкільні предмети, які заховані у залі, по стрілочках-орієнтирах)

А зараз, спробуємо скласти речення за нашими малюнками.

(на дошку вивішую картинки із графічним зображенням прийменників, за якими діти по черзі складають речення)

Діти стають на килимок.

Всі завдання на острові ми виконали і можемо рушати далі!

- накачаємо шини - "с"- "с"- "с"

- заливаємо в бак бензин - "ш"- "ш"- "ш"

- пристібаємо паски безпеки - "щ"- "щ" -"щ"

- заводимо двигун - "р"- "р"- "р"

Наступна зупинка **“Веселинка".**

Діти стають на килимок і під музичний супровід передають бубен, коли музика зупиняється, дитина в руках якої опинився музичний інструмент, відстукує слово пов'язане зі шкільним життям (скільки складів, стільки й ударів в бубен).

Поки наші діти перепочинуть, пограємо з батьками. Учасники гри обираються за допомогою м'яча.

Всім відомо, що до школи готуються не тільки діти, а й і їхні батьки.

Отже, наступна наша зупинка **"Один день до школи".**

Гра для батьків "Що приготувати на сніданок?"

Викладаю на дошку картинки із зображенням корови, барабана, окулярів, миші, човна, крокодила. Завдання. Орієнтуючись на першу літеру малюнка придумати страву на сніданок своїй дитині.

Батьки виконують по черзі та сідають на місця.

Гра для батьків “Живі букви”

(учасники гри одягають планшети з буквами, які розташовані попереду та на спині). Ведучий називають слово, а батьки мають “написати” його за допомогою своїх букв.

Діти, продовжуємо нашу подорож.

Діти стають на килимок. Виконують мовну розминку:

- накачаємо шини - "с"- "с"- "с"
- заливаємо в бак бензин - "ш"- "ш"- "ш"
- пристібаємо паски безпеки - "щ"- "щ" -"щ"
- заводимо двигун - "р"- "р"- "р"

Зупинка **"Розумники".**

В нашому віршику загубилися деякі слова, допоможіть мені їх віднайти. Нам потрібно підібрати слова, які римуються. Почали:

Намалював художник ламу
і картину вставив в ... (раму)
Купила мама новий лак.
Він червоний, наче... (мак)
Нитки змотали у клубки,
у лісі виросли ... (гриби)
Я вночі забравсь на гірку.
І побачив в небі ... (зірку)
У вас все вийшло!

В мене є ще одне завдання, завдання з хитринкою. Добре подумайте і дайте відповіді.

Завдання.

1. Ходить, будить, дзвенить (півник чи будильник?)
2. Показує, виховує, посміхається (книга чи вихователь?)
3. Біжить, іде, ховається (дощ чи зайчик?)
4. Літає, кружляє, тане (метелик чи сніжинка?)

Ось і завершилась наша подорож.

Нашій подорожі надійшов кінець
Кожен з вас був молодець.
А тепер руками помахаємо:
Гарного дня всім побажаємо!

Отже, лише за умови активної участі батьків, їхньої зацікавленості та підтримки можна досягнути максимальних результатів в розвитку мовленнєвих навичок дитини. Взаємодія та довіра між логопедом та батьками - це запорука ефективної корекційної роботи та щасливого майбутнього кожної дитини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Дарда С. Корекційні заняття з логопедії з дітьми дошкільного віку в ДНЗ. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 335 с.
2. Журавльова А., Федієнко В. Домашня логопедія. Харків: Школа, 2013. 112 с.
3. Заняття з логопедом. Діагностика і корекція / упоряд. Н.Даниленко. Харків: Основа, 2013. 128 с.
4. Крутій К. Мовленнєва пасивність дошкільника, або Чому діти не хочуть говорити? *Дошкільне виховання*. 2024. №3. С. 3-6.
5. Логопедичний практикум. *Палітра педагога.* 2021. №3. С.12-14.
6. Навчальний комплект “Звук”/ упоряд. І.Шабельник, О.Потайчук. Київ: Фенікс, 2020р. 78 с.
7. Рібцун Ю. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п’ятого року життя із фонетико- фонематичним недорозвитком мовлення. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 272 с.
8. Шевченко Л. Буду добре вимовляти. Корекційно-логопедична робота. Харків: Ранок, 2015. 160 с**.**
9. Логопедична скарбничка для батьків https://vseosvita/ua>…>
10. https: //vseosvita/ua//librari/rivni-znm-ta-ih-zagalna-harakteristika- 274366/html

Ганджій Ірина,
вихователь ЗДО №7 «Оленка»
Нетішинської міської ради,
Нетішинська ОТГ

Інноваційні підходи до формування основ критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку

Анотація. Статтю присвячено питанням інноваційних підходів до розвитку критичного мислення у дітей старшого дошкільного віку. Зосереджено основну увагу на важливості такої «м’якої» навички, як критичне мислення, в сучасних умовах здобуття освіти, яку можна розвивати, починаючи із 5-6-ти річного віку. Підкреслено, що таке навчання й розвиток має відбуватися поступово, обережно, враховуючи фізіологічні, психологічні рівні розвитку дітей.

Ключові слова: інноваційні підходи, критичне мислення; старший дошкільний вік; трифазова модель заняття; педагогічні технології.

Вступ. Щодня життя підкидає нам чимало питань і проблем, які вимагають наших відповідей та ефективних рішень. Деякі з них прості, а деякі – не зовсім: Як заощадити, не втрачаючи якості життя? За якого політика варто проголосувати? У який банк краще покласти гроші на депозит? Де і як знайти достойну роботу?

Щоб обрати найкраще з рішень, слід увімкнути критичне мислення – це особливо результативний спосіб.

Людина, яка володіє критичним мисленням:

- легко знаходить потрібну й важливу інформацію, може її перевірити;
- уважно вивчає усі можливості;
- прискіпливо оцінює кожен варіант й робить власний вибір.

Для чого це потрібно?

Критичне мислення дає інструменти, щоб зробити власне життя більш осмисленим і успішним.

Критично мислячі люди:

– інтелектуально незалежні;

– чесні самі з собою;

– ними неможливо маніпулювати.

Вони уміють:

– перемагати сумніви;

– ставити правильні запитання;

– шукати і бачити зв'язки між явищами і вчинками людей;

– вибудовувати судження на доказах.

Основна частина.

Стратегія модернізації українського суспільства тісно пов'язана із розвитком актуальних та потенційних можливостей особистості, її здібностей і потреб готовності до самопізнання і саморозвитку. Цінністю сучасної особистісно орієнтованої освіти стає соціально компетентна особистість різнобічно розвинута і така, що успішно адаптується у світі, в якому стрімко зростає обсяг інформації та кількість джерел її надходження. Сучасному суспільству потрібні громадяни, які здатні орієнтуватися у мінливості життя, приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності, вміти мислити гнучко, динамічно, бути здатним адаптувати своє мислення до мислення інших людей.

Сучасна людина так і не визначилася, що більше приваблює в її житті: духовне чи матеріальне, більшість погоджуються, що між ними має бути розумний паритет. Проте в усі епохи свого розвитку суспільство відводило освіті й вихованню особливу увагу. Означивши освітню сферу як «якісна», «повна», «інноваційна», ми визначаємо її актуальний соціокультурний аспект: освічена людина – це вільна, розвинена особистість, яка має вже певний досвід, здатна реагувати на будь-які виклики й орієнтуватися в умовах постійних змін

Сучасні роботодавці дедалі частіше шукають не просто виконавців, а людей, які готові мислити поза шаблонами. Працівник майбутнього повинен бачити «крізь час» й втілювати в життя ідеї, котрі до нього ніхто не пропонував.

Завдання вихователя полягає не в передачі готових знань і умінь, а у створенні умов для розвитку особистості дитини.

Технологія розвитку критичного мислення є оптимальною методикою для вирішення даної задачі. Працюючи в режимі даної технології, вихователь перестає бути головним джерелом інформації, і використовуючи прийоми цієї технології, перетворює навчання в спільний і цікавий пошук.

Критичне мислення – це складний ментальний процес, що починається із залучення інформації та закінчується прийняттям рішення, який дозволяє бачити проблеми та ставити запитання, допомагає висувати гіпотези, дискутувати, приймати рішення, робити свідомий вибір та аргументувати його.

Технологія розвитку критичного мислення – це особлива методика навчання, яка відповідає на питання: як вчити мислити. Дитина потребує критичного мислення, бо воно допомагає йому жити серед людей.

Є різні способи навчитись критично мислити. Ці способи, певно, не викорінять цілком складні проблеми з вашого життя, але допоможуть приймати більше правильних рішень. Проблема виховання критичного мислення дітей знаходиться у фокусі уваги багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. Однак погляди вчених на можливість формування критичного мислення у дітей досить суперечливі. Оскільки єдиного визначення поняття «критичне мислення» в педагогічній науці і практиці не існує, тому і підходи дослідників до формування критичного мислення дітей досить варіативні. Ми розглядаємо критичне мислення як складову життєвої компетентності дитини дошкільного віку, здатність її до самостійного, творчого ставлення до навчального матеріалу та інформації, одержаної з різних джерел.

За сучасних умов швидкого розвитку всіх соціальних сфер, потенційного збільшення обсягів інформації критичне мислення є однією із базових навичок людини XXI століття. Це є набута навичка, яка є в основі соціального досвіду особи, такого важливого для її успішної реалізації в житті. Починати розвивати таке мислення можна

вже із віку старших дошкільників за умови педагогічного супроводу і оптимально обраних методик.

Окремі аспекти розвитку критичного мислення у дітей розглядались в роботах Ш. Амонашвілі, С. Векслера, А. Байрамова, О. Бєлкіної, А. Липкіної, Л. Рибак. Вчені ставили питання про необхідність розвитку у дітей вміння самостійно осмислювати навчальний матеріал, виконувати нестандартні завдання, робити власні висновки, помічати свої помилки та інших. Критичне мислення дошкільників вони трактують як здатність до самостійного нонконформного, творчого ставлення до навчального матеріалу та інформації, яку діти отримують з різних джерел.

На розвиток критичного мислення як життєву необхідність вказується у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні. Розвиток у дитини узагальнених способів розумової діяльності в ньому розглядається як формування у дошкільника життєвої компетентності, вміння орієнтуватися у змінному навколишньому світі, пристосовуватися до нових умов життя, продуктивно та гармонійно взаємодіяти з довкіллям [1]. У названому документі підкреслюється, що за роки дитинства людина оволодіває різними властивостями розуму – одні з яких матимуть значення лише як основа, своєрідна заготовка для майбутнього, інші ж зберігатимуть своє значення для всього подальшого розвитку. До таких його властивостей належать образність, логічність, аналіз, синтез, абстрагування, конкретизація, узагальнення, що є основою критичного мислення.

Аналіз досліджень вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів свідчить про можливості розвитку в цієї категорії дітей певних рис критичного мислення. Старшим дошкільникам доступні такі мислительні операції, як самостійне здобуття знань, просування від конкретного до абстрактного, здатність до порівняння, гіпотетичних суджень, умовисновків тощо. Такі вікові обмеження, як недостатність абстрактного мислення, наслідуваність, образність не можуть завадити цьому процесу.

Технологію розвитку критичного мислення в середині 90-х років XX століття як особливу методику навчання, що відповідає на питання: «як навчити мислити?», запропонували американські педагоги Дж. Стіл, К. Мередит, Ч. Темпл.

Термін «критичне мислення» на сторінках української наукової літератури з’явився порівняно недавно. Для традиційної освіти цей термін означає вміння аргументовано і логічно мислити, чітко писати, дискутувати, розглядати ідеї з різних точок зору. Це активний, скоординований і складний процес. Цей термін нескінченний, оскільки він є винаходом інтелектуального потенціалу людства. А, отже, незважаючи на значну кількість методів, моделей, технологій, стратегій формування критичного мислення, ця проблема є досить актуальною сьогодні.

Критичне мислення, як вказує С.Тітечко, це складний процес, що починається із залучення інформації, її критичного осмислення, аналізу, синтезу й закінчується прийняттям рішення. А результат розвитку критичного мислення – творча особистість. [5].

На думку О. Грушко, успіх освітнього процесу, спрямованого на розвиток критичного мислення, особливо залежить від атмосфери, яка панує під час роботи з дітьми. Це має бути атмосфера повної довіри, в якій дошкільнят спонукають до висловлювання власної позиції (правильної чи неправильної, але своєї). [4].

Міркуючи над технологією розвитку критичного мислення, вона пропонує використовувати трифазову модель заняття, яка включає актуалізацію опорних знань, усвідомлення основного змісту та переосмислення отриманої інформації. У праці «Плекаймо критичність мислення» дослідниця визначає показники розвинутого критичного мислення дошкільників: – наявність особистих переконань з того чи іншого приводу; – автономність думки, її незалежність від думки вихователя; – прийняття можливості існування іншої думки. [3].

За твердженням дослідників О. Пометун, Л. Рибак, О. Тягло, Г. Липкіної критичне мислення – це перевірка запропонованих рішень з метою визначення сфери

можливого їх застосування, а також здатність людини усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, вміння знаходити нові ідеї, аналізувати і оцінювати події та приймати зважені рішення стосовно будь-яких думок і дій. [2].

Сучасний дослідник О. Тягло стверджує, що критичне мислення є специфічним видом рефлексії, яка спирається на знання елементарної логіки й відповідним конкретних наук, а тому тлумачить критичне мислення як активність розуму, спрямовану на виявлення і виправлення власних помилок та обґрунтованість міркувань. [2].

Різні аспекти розгляду критичного мислення дають змогу представити, якою ж повинна бути людина, яка здатна критично мислити? Це людина, яка потребує лише перевіреної інформації з різних джерел та відповідно обґрунтованих суджень, не користується маніпулятивним впливом на інших людей та не піддається зовнішнім маніпуляціям, є толерантною, розвивається та самовдосконалюється, досліджує та аналізує нову інформацію. [6].

Аналіз наукових джерел дозволяє виділити базові інтегративні якості дитини дошкільного віку, яка здатна опрацьовувати, аналізувати інформацію та формувати до неї власне відношення: самостійність, допитливість, пошук власного розв’язання проблеми, наполегливість, соціальність.

Вміння мислити критично – це не пошук недоліків, а об'єктивна оцінка позитивних і негативних сторін у пізнавальному об'єкті.

Мета критичного мислення – навчити дитину використовувати метод дослідження в навчанні, ставити перед собою питання, шукати на них відповіді і намагатися, щоб інші дізналися про те, що нового дитина відкрила для себе.

Завдання критичного мислення:

- пробуджувати в дитині прагнення до освіти, перш ніж повчати її;
- вчити дитину мислити, починаючи не з відповідей на запитання вихователя, а з власних питань і проблем;
- виховувати в дитині бажання отримувати свої знання, які народжуються в процесі діяльності, а не присвоювати готові.

В основу розвитку критичного мислення покладено базовий дидактичний цикл, що складається з трьох етапів.

Перший етап – «виклик» – пробуджується інтерес до теми. Його присутність на кожному занятті обов'язкова.

Другий етап – «осмислення» – осмислена робота з текстом або інформацією, в ході якої і відбувається безпосередня робота дошкільника з новим матеріалом, причому робота, спрямована і осмислена.

Третій етап – «рефлексія» –роздуми, формування особистісного ставлення. На цьому етапі дитина формує особистісне ставлення до проблеми і фіксує його або з допомогою власного тексту, своєї позиції в дискусії. Саме тут відбувається активне переосмислення власних уявлень з урахуванням набутих.

Прийоми розвитку критичного мислення:

- Мозковий штурм (глобальні поняття).
- Асоціації (конкретне поняття).
- Діаграми Венна.
- Товсті і тонкі питання.
- Читання з зупинками.
- Синквейн.
- Кубик.
- Перемішані події.
- Заучування за схемою.
- Загадка.
- Кошик ідей і багато іншого.

Практикум.

Прийом«Читання з зупинками».

За назвою тексту визначають, про що буде текст. Текст читається частинами. Після кожної зупинки задається проблемне питання, питання на продовження сюжетної лінії. Потім читають наступну частину.

Прийом «Заучування за малюнками (схемами)».

На кожен рядок вірша малюється схема, яка допомагає не тільки на слух, але й візуально вибудовувати ланцюжок рядків, і вірш легше запам'ятовується. Якщо схеми вивісити на дошці в ряд, дитина, дивлячись на них, швидше самостійно відтворює вірш вголос.

Прийом «Діаграми Венна».

Порівняння предметів, явищ, об’єктів. Виділення спільних та відмінних ознак, обробка великого обсягу інформації.

«Кубик Блума».

Це прийом розвитку критичного мислення, який включає в себе використання таких способів розумової діяльності, як порівняння та абстрагування, аналіз та синтез, що застосовуються для формулювання обґрунтованих висновків та оцінок.

Труднощі, які відчуває педагог, працюючи за даною технологією:

1. Не всі діти здатні працювати з великим об'ємом інформації.

2. Технологія не завжди ефективна в слабких підгрупах (як і будь-яка інша, розвиваюча).

3. З технологією потрібно детально ознайомитися, бажано пройти необхідні курси, відвідати семінари. Це є однією з умов.

4. Неправильне розуміння стратегій і методів.

5. У технології величезна кількість прийомів – ускладнення у виборі.

6. Труднощі в оцінюванні. Наприклад, коли працюють в групі (хтось пасивний).

Переваги технології розвитку критичного мислення:

1. Активізує мислення.

2. Вчить обговорювати.

3. Робити висновки.

4. Приймати продумані рішення.

5. Сприяє активності в освітній діяльності.

6. Формуються комунікативні навички.

7. Навчає працювати з великим об'ємом інформації.

8. Навчає класифікувати, оцінювати, критично аналізувати інформацію.

9. Навчає з повагою вислуховувати різні думки товаришів.

10. Діти викладають ідеї своїми словами і освоюють новий словник.

11. Приймаються будь-які аргументи, ідеї, факти, припущення, тобто діти не бояться висловлювати свою думку і бути висміяним.

12. Різноманітність прийомів, які педагог може варіювати, змінювати, підлаштовувати під себе.

13. Виробляють власну думку на основі осмислення різного досвіду, ідей та уявлень.

14. В основі технології лежить чітка структура, різні прийоми, форми роботи, часта зміна діяльності.

Використовуючи названі прийоми технології критичного мислення, ми вирішуємо дуже важливі завдання.

- По-перше, робимо процес навчання цікавим.
- По-друге, формуємо такі навички роботи з інформацією, без яких сучасній людині важко досягти соціального успіху.
- По-третє, виховуємо якості критично мислячої особистості, здатної знайти правильний шлях вирішення будь-якої проблеми.

Великий потенціал у формуванні основ критичного мислення дітей дошкільного віку відіграє педагогіка партнерства всіх учасників освітнього процесу: здобувачів освіти, педагогів та батьків вихованців.

Як створити комфортні умови та на що звернути особливу увагу в освітньому просторі сучасного закладу дошкільної освіти, де кожна дитина відчуватиме свою успішність та прагнутиме до активного пізнання?

На сьогодні, у процесі формування критичного мислення дошкільників немає універсальних технологій. При цьому дуже важлива взаємодія у тріаді «педагоги – батьки – діти», бо без цієї взаємодії складно досягти якісних результатів в освітньому процесі. Та все ж використання запропонованих педагогічних методів, форм є педагогічними орієнтирами, які підвищать мотивацію до навчання у сучасних дошкільників та дозволять їм навчитись мислити більш ефективно:

1. Проведення інтегрованих занять з дошкільниками у формі квестів, дискусій, рольових ігор, з використанням інноваційних технологій, циклу спільних заходів з батьками у форматі ситуативних занять (моделювання ситуацій та шляхів виходу з них).

2. Участь дітей та дорослих у різноманітних волонтерських та дослідницьких проектах: «Ми рятуємо екологію», «Допоможемо один одному», «Чужих дітей не буває», «Рости здоровою, дитино!», «Щаслива родина – щаслива дитина», «Родинні відеофільми», квестах «Світ медіа навколо нас».

3. Педагогічний форум «Фестиваль професійної творчості педагога», педагогічний експрес «Сучасним дітям – сучасні педагогічні інновації», парк педагогічних ідей «Інтегроване навчання як освітній пазл у розвитку критичного мислення у дошкільників», конкурс професійної майстерності «Кращий вихователь», зустріч у педагогічному мегаполісі «Академія спілкування дорослих і дітей», педагогічний консиліум «Варіативні форми роботи з батьками у світлі нової філософії взаємодії», круглий стіл «Культура медіа спілкування», майстер-клас «Взаємодія з батьками через соціальні мережі».

4. Презентаційний меседж для батьків «Безпека дітей в інтернеті», аукціон, co-working «Медіа в освіті дорослих та дітей: веління часу», брифінг думок «Дошкільникв сучасному світі».

5. Конкурси, виставки «Кращій інформаційній центр для батьків», «Педагогічний скрапбукінг: дорожня карта в медіаосвітньому просторі», фотоколаж «Шукаємо істини разом», форсайт-сесія «Вчимо мислити критично», рекламні відеоролики «Ми про все на світі знаємо».

6. Функціонування веб-сайту, як засобу формування іміджу закладу; функціонування відкритих груп в соцмережах інтернету (facebook), фотосесії «Усмішка дитини».

Зазначені педагогічні технології та форми роботи спрямовані на розвиток критичного мислення всіх учасників освітнього процесу і є своєрідною шпаргалкою для дорослих у відповіді на щоденні дитячі «чому?». Адже критичному мисленню потрібно навчати і, важливо, щоб діти використовували навички критичного мислення в конкретній предметній діяльності. Для результативності освітнього процесу дорослим слід визначити основні критерії досягнень дитини:

– висловлювати свої думки впевнено і ясно;

– аргументувати власну точку зору та враховувати точку зору оточуючих;

– уміння працювати з інформаційним потоком в різних сферах діяльності;

– самостійно ставити запитання та формулювати гіпотезу, вирішувати проблеми;

– брати на себе відповідальність та приймати участь у спільному прийнятті рішень;

– вибудовувати конструктивні взаємовідносини з дорослими та однолітками;

– вміти взаємодіяти та працювати в групі, в команді.

Розвиток критичного мислення у дітей дошкільного віку починається з розвитку гнучкості і рефлективності мислення, відкритості новому та готовності змінюватись у дорослих – батьків і педагогів.

Висновок.

Безперечно, така система роботи дає свої позитивні результати. Дошкільники навчаються чітко формулювати свої думки, швидше запам'ятовувати інформацію, вони не тільки засвоюють інформацію, а й розглядають її з різних точок зору, що дає можливість дітям критично оцінювати її, осмислювати і використовувати. Вихованці стають сміливішими в процесі пізнання, вони починають проявляти сумніви та виражати недовіру до певних фактів, перевіряючи їх.

Враховуючи розвиток критичного мислення для пізнання навколишнього світу дитиною та її інтелектуального розвитку, педагоги закладів дошкільної освіти, повинні впроваджувати в освітній процес інноваційні технології, що охоплюють широкий спектр методів, прийомів, засобів роботи з дошкільниками. Використання вищезазначених методів та прийомів у щоденній роботі педагогів дошкільних закладів є ефективним способом розвитку та формування критичного мислення старших дошкільників. Подальші наукові дослідження необхідно спрямувати на використання методики різних інноваційних технологій в умовах родинного виховання та розроблення методичних рекомендацій для батьків з розвитку критичного мислення старших дошкільників.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini
2. Пометун О. І. Навчаємо мислити критично: посібник для вчителів / О. І. Пометун, І. М. Сущенко. Дніпропетровськ: Ліра, 2016. 144 с.
3. Грушко О. Плекаймо критичність мислення. Дошкільне виховання. 2009. № 3. С.9-11
4. Грушко О. Плекаймо критичність мислення. Дошкільне виховання. 2008. № 6. С.11-13
5. Тітечко С. Методика розвитку критичного мислення: Навчально методичний проект. Краєзнавство. Географія. Туризм. Київ. 2006. № 19. С.3.
6. Тягло О. Критичне мислення – освітня інновація доби демократично орієнтованих трансформацій суспільства / О. Тягло // Вісник програм шкільних обмінів. 2006. № 28. С. 7–10.

Годованюк Оксана,
практичний психолог, ЗДО №6,
Славутська ОТГ

Психологічна підтримка учасників освітнього процесу в кризові періоди життя

Анотація: У статті висвітлено організацію роботи психолога ЗДО з учасниками освітнього процесу у кризові періоди їхнього життя. Розкрито поняття «кризові періоди життя», та способи їх подолання через зміцнення та збереження ментального здоров'я здобувачів освіти, їх батьків, педагогів закладу

Ключові слова: стрес, умови невизначеності,тривоги, кризові періоди життя, ментальне здоров'я, стресостійкість, професійне вигорання.

З початком повномасштабного вторгнення в Україну психологічна служба стала на захисті психічного та психологічного здоров'я українців. Війна виснажує людей як фізично так і психічно. Кожен день прожитий в умовах невизначеності дається усім надзвичайно важко. У цей непростий час для кожного, важлива підтримка тих, хто поруч. Тільки разом ми думаємо про те, як жити далі, як діяти в новій реальності, звикаємо до невизначеності та будуємо плани на майбутнє, поволі усвідомлюємо, що все змінилося і треба жити далі , відповідно до умов ,що склалися.

Сьогодні заклади освіти стали головним осередком, де діти не тільки отримують знання, але й повсякденну психологічну підтримку. Психолог у закладі освіти своєю увагою охоплює усіх учасників навчально-виховного процесу (дітей, батьків, педагогів) у їх кризові періоди життя.

Кризові періоди життя – це етапи, коли людина стикається з важкими особистісними чи соціальними змінами, які можуть викликати стрес, тривогу, невизначеність або інші емоційні реакції. Кризові періоди в житті людини виникають з різних причин, які можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми. Вони впливають на емоційний стан, самопочуття та розвиток особистості. Основні причини кризових періодів можна поділити на кілька груп:

1. Фізіологічні зміни
   - Вікові зміни: Перехідні етапи, такі як дитинство, підлітковий вік, середній вік, старість, супроводжуються значними змінами в тілі.
   - Здоров'я: Хвороби або фізичні травми можуть стати причиною кризи, оскільки людина починає відчувати власну вразливість.
2. Психологічні фактори
   - Переосмислення власної ідентичності: У певні моменти життя людина починає задавати питання про сенс свого існування, досягнення і мету. Це може статися під час кризи середнього віку або молодого дорослого віку.
   - Зміна життєвих цінностей і пріоритетів: Часто людина виявляє, що те, що раніше було важливим, більше не задовольняє, що породжує внутрішній конфлікт і відчуття втрати орієнтирів.
3. Соціальні фактори
   - Зміни в соціальному середовищі: Перехід до нової роботи, переїзд до іншого міста або країни, завершення навчання або пенсія можуть викликати кризу через втрату звичного соціального кола або життєвого ритму.
   - Стосунки з іншими людьми: Конфлікти в сім'ї, розлучення або смерть близької людини можуть стати серйозними причинами кризових періодів, оскільки це впливає на відчуття стабільності та підтримки.
4. Кар'єрні або фінансові зміни
   - Професійний застій: Якщо людина тривалий час не бачить розвитку у своїй кар'єрі, це може призвести до кризи невдоволення собою або професійного вигоряння.
   - Фінансові труднощі: Втрата роботи або інші фінансові проблеми викликають відчуття нестабільності, страху за майбутнє, що сприяє виникненню кризового стану.
5. Екзистенційні причини
   - Переосмислення сенсу життя: У моменти, коли людина починає замислюватися над питаннями про сенс життя, свою мету і своє місце в світі, вона може зіткнутися з екзистенційною кризою. Це зазвичай трапляється під час середнього віку, але може виникнути в будь-який момент життя.

Для подолання криз важливо усвідомлювати, що кризи — це природна частина життя, шукати підтримку близьких або фахівців, приймати зміни як можливість для росту, не боятися просити допомоги у важкі моменти.

Отож, психолог у закладі освіти керуючись знаннями та практичним досвідом має організувати якісну психологічну підтримку та допомогу усім учасникам навчально-

виховного процесу, що опинилися у кризових життєвих ситуаціях. У своєму дописі хочу поділитися організацією роботи психолога в закладі дошкільної освіти щодо збереження та зміцнення ментального здоров'я наших вихованців, їх батьків та педагогів. Адже саме турбота про ментальне здоров'я приносить значну користь для загального благополуччя, продуктивності та якості життя. Підтримка психоемоційного стану дозволяє людині краще справлятися зі стресами, ефективніше взаємодіяти з оточенням і досягати своїх життєвих цілей.

Щоденна турбота про своє ментальне здоров'я допомагає:

1. **Поліпшити своє емоційне благополуччя**

Турбота про ментальне здоров'я допомагає розвивати емоційну стійкість та вміння керувати власними почуттями. Людина стає більш спокійною, врівноваженою та здатною адекватно реагувати на труднощі, що знижує ризик розвитку тривожності та депресії.

2. **Знизити рівень стресу**

Регулярні практики самодопомоги, такі як медитація, фізична активність або ведення щоденника, сприяють зниженню рівня стресу. Це допомагає покращити фізичне здоров'я (знижуючи ризик серцево-судинних захворювань, проблем зі сном і хронічного болю), а також підвищує загальний рівень енергії.

3. **Покращити когнітивні здібності**

Турбота про ментальне здоров'я покращує концентрацію, пам'ять і здатність до вирішення проблем. Людина стає більш продуктивною та ефективною в роботі та навчанні, що позитивно впливає на кар'єрний розвиток та особистісне зростання.

4. **Підвищити самооцінку і впевненість в собі**

Коли людина регулярно працює над своїм психічним станом, вона краще розуміє свої потреби, приймає себе та формує позитивне ставлення до власної особистості. Це веде до підвищення впевненості в собі та мотивації досягати життєвих цілей.

5. **Покращити стосунки з іншими людьми**

Ментальне здоров'я допомагає підтримувати здорові та конструктивні стосунки з оточуючими. Людина, яка вміє контролювати свої емоції, легше будує довірливі зв'язки, краще розуміє почуття інших і знижує кількість конфліктів у спілкуванні.

6. **Зміцнити фізичне здоров'я**

Емоційний стан тісно пов'язаний із фізичним здоров'ям. Коли людина турбується про своє ментальне здоров'я, її імунна система працює краще, знижується ризик хронічних захворювань, покращується якість сну і загальна фізична активність.

7. Є **профілактикою психічних розладів**

Регулярна турбота про ментальне здоров'я допомагає запобігти розвитку серйозних психічних проблем, таких як депресія, тривожні розлади, емоційне вигорання. Завдяки ранньому виявленню симптомів і їхньому опрацюванню можна уникнути більш серйозних наслідків.

8. **Покращення якості життя**

Коли людина здорова емоційно, вона більше радіє життю, відчуває задоволення від повсякденних справ і легше знаходить баланс між роботою, відпочинком та особистими стосунками. Це сприяє більш насиченому і щасливому життю.

Враховуючи усі ці аспекти можна з впевненістю сказати, що людина ментально здорова можу успішно долати стреси, справлятися з кризовими періодами житті. Для зміцнення та збереження ментального здоров'я усіх учасників навчально-виховного процесі у закладі дошкільної освіти слід вибудувати систему роботи .

У роботі з дітьми слід приділяти увагу емоційному розвитку, адже дошкільний період — це критичний етап для розвитку емоційної грамотності. Діти вчаться розуміти свої емоції, взаємодіяти з іншими та регулювати свої почуття. Важливо формувати самооцінку у дітей, адже діти формують перші уявлення про себе, спираючись на реакцію оточення, тому важливо забезпечити підтримуючу і сприятливу атмосферу.

Успішна соціалізація дитини в колективі також важлива. Навчання в колективі допомагає дитині розвивати навички соціалізації, такі як співпраця, спілкування та вирішення конфліктів. Усі ці уміння діти отримують під час колекційної , розвиткової роботи психолога. Щодня слід організовувати комфортний психологічний клімат у колективі.

У роботі з педагогами закладу дошкільної освіти увага психолога має бути направлена на профілактику професійного вигорання. Постійний стрес, високі вимоги та робота з великими групами дітей можуть сприяти емоційному вигоранню вихователів, що впливає на їхню здатність ефективно виконувати свої обов'язки. Вихователі, які відчувають підтримку з боку колег і керівництва, краще долають стреси, пов'язані з роботою, і можуть створювати здорову атмосферу для дітей. Важливо, щоб вихователі мали змогу контролювати свої емоції та вміли справлятися з напруженими ситуаціями в роботі. Практичні навички та уміння відпрацьовуємо на під час консультативної, профілактичної та просвітницької діяльності.

Батьки є важливими учасниками процесу підтримки ментального здоров'я дитини, адже їхній емоційний стан та поведінка безпосередньо впливають на психологічний комфорт дитини. Підтримка здорових комунікацій між вихователями і батьками сприяє створенню гармонійного середовища для розвитку дитини.

Отож, щоб підтримувати ментальне здоров'я учасників навчально-виховного процессу необхідні:

- Регулярні заняття з психологом: Це можуть бути як індивідуальні, так і групові заняття для дітей, вихователів і навіть батьків.
- Програми для зменшення стресу та професійного вигорання: Це можуть бути тренінги або інші форми психологічної підтримки для вихователів.
- Залучення батьків до процесу виховання: Співпраця з батьками сприяє кращому розумінню потреб дитини та створює гармонійне середовище для її розвитку.
- Підтримка психологічного клімату: Це включає в себе створення доброзичливої атмосфери, зменшення конфліктів та спільну роботу над емоційним комфортом дітей і дорослих.

Важливо розуміти , що психологічну, емоційну підтримку може надати не тільки психолог у закладі освіти, а й дорослий, що опинився поруч з дитиною у кризові періоди життя.

Дорослі повинні помічати і вчасно реагувати на тривожні симптоми, які проявляє дитина у стані стресу. Вона може відчувати страх, хвилювання або занепокоєння через напади паніки. Головне у цей момент — допомогти їй заспокоїтися і почуватися в безпеці.

Ви можете використовувати такі стратегії психологічної допомоги:

• Дихальні вправи: («Вправи для саморегуляції, заземлення та пошуку ресурсу»).

• Фізична підтримка: сядьте поруч; за згоди, можете обійняти або взяти дитину за руку. Прийміть обійми від дитини, якщо вона того забажає.

• Заземлення: («Вправи для саморегуляції, заземлення та пошуку ресурсу»).

• Переконання: запевніть дитину, що вона може розраховувати на вашу допомогу у подоланні цього стану; можете використати метафору, наприклад порівняти ці переживання із бурею, яка наростає, досягає свого піку, а потім затихає і зникає.

• Безпечне місце: поширеною практикою облаштування середовища є організація у кімнатах та інших приміщеннях «безпечних місць» для дітей, які переживають травматичний досвід. Для цього облаштовується затишний куточок зі зручними місцями для сидіння, наприклад, крісла-мішки, а також відповідним обладнанням (м'ячі для зняття стресу, м'які іграшки або подушки, книги, фотографії друзів, сім'ї або будь-які інші предмети, які можуть заспокоїти).

Сьогодні кожен із нас є надійною опорою та підтримкою для інших. Людина, що турбується про своє ментальне здоров'я здатна пережити стрес, знайти ресурси для

відновлення, протистояти кризовим подіям у житті, бути емоційною підтримкою для усіх!

Список використаних джерел та літератури:

1. Психологічне здоров'я дошкільників/ Уклад.Т.І.Прищепа. - Х.: Вид.група «Основа», 2010.
2. Психологічний супровід інноваційно-освітніх технологій в дитячому садку: Навчально-методичний посібник. - Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2006.
3. https://naurok.com.ua/psihologichna-pidtrimka-uchasnikiv-osvitnogo-procesu-v-umovah-viyni-320683.html
4. https://imzo.gov.ua/psyholohichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robota/materialy-dlia-vykorystannia-v-roboti-pid-chas-voiennykh-diy/
5. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/732501/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B8%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8.pdf

Гончарук Олена,
вихователь-методист, старший вихователь,
Шепетівський ЗДО №7 «Дюймовочка»,
Шепетівська ТГ

Освітній гайд по розробці якісного педагогічного заходу.Сучасні формати навчання педагогів, переваги та нові можливості

Треба бігти з усіх ніг, щоб тільки залишатися
на місці,а щоб кудись потрапити,
треба бігти як мінімум удвічі швидше !
«Аліса в країні чудес»
Льюїс Керролл

Анотація. У статті розглянуто сучасні форми та формати взаємодії між вихователем-методистом, керівником професійної спільноти та педагогами, що спрямовані на підвищення якості освітнього процесу та професійного розвитку педагогічних працівників. Проаналізовано інноваційні підходи до організації взаємодії, зокрема використання інтерактивних методів, проведення різноманітних заходів. Обґрунтовано важливість використання гнучких форматів взаємодії, які дозволяють адаптувати навчальний процес до потреб педагогів, стимулюють їх до активної участі та саморозвитку. Стаття стане корисною для методистів, керівників освітніх закладів та педагогів, які прагнуть удосконалити свої професійні навички та впроваджувати сучасні методи взаємодії в освітньому середовищі.

Ключові слова: інформація, розвиток, зорієнтованість, інтерактивність, практичне застосування, сучасні форми та формати навчання, досвід, освітній продукт, канали подачі, алгоритм.

У сучасному світі, що стрімко змінюється під впливом нових технологій, соціальних викликів та наукових досягнень, професія педагога зазнає суттєвих трансформацій. Особливо це стосується вихователів дошкільної освіти, які закладають основу для подальшого розвитку дітей. В умовах глобалізації, цифровізації та нових підходів до навчання, постійне професійне вдосконалення стає не просто бажаним, а необхідним. Навчання педагогів-дошкільників допомагає їм бути в курсі сучасних методик, розуміти потреби покоління, що зростає, та ефективно

сприяти всебічному розвитку дитини. Інвестування часу і зусиль у навчання — це інвестиція у майбутнє, адже якість освіти на ранніх етапах значною мірою впливає на подальше життя дитини та суспільства в цілому.

Кожен навчається у своєму темпі та має різні канали для засвоєння інформації, тому основним завданням вихователя-методиста, керівника професійної спільноти, коуча освітнього процесу, це – підібрати такі засоби, форми та формати взаємодії, що найкраще розкриють тему, допоможуть у досягнені поставленої мети, а головне, спрямують слухача на практичне застосування знань. Сьогодні набувають популярності різні формати взаємодії, та усі вони зорієнтовані на інтерактивність, гнучкість, індивідуальні потреби. Звичайно, лекції та семінари - чудові та ефективні форми роботи, ними не потрібно нехтувати, та будучи учасником багатьох освітніх івентів Всеукраїнського рівня, я з власного досвіду зрозуміла: сучасні питання потребують сучасних рішень. Я особисто приймала участь у воркшопах, онлайн-курсах, вебінарах та навчанні на практиці (Learningby Doing) - усе це цікаво, доступно, а головне дієво.

Спираючись на власний досвід навчання, зробила певне переформатування підходів до навчання та подачі інформації для педагогів. Розподіл форм навчання був орієнтовним, та мав на меті охопити такі напрями:

1. Самоосвіта з отриманням сертифікатів.
2. Апробація та впровадження інновацій.
3. Розкриття проблем та подолання основних викликів навчального процесу згідно з рекомендаціями та освітніми завданнями на навчальний рік.

Щоб вирішити перші 2 завдання, я створила список платформ з онлайн-курсами та вебінарами, зробила підписки на розсилки фахових професійних видань загального спрямування та навчальні платформи, що охоплюють конкретні навички або знання.

Платформи: Генеза, Prometheus, ІППО, на Урок, Експертус (цифрове видавництво) та інші.

Можливості: зручний доступ до курсів від провідних педагогів, інститутів та освітніх організацій, часто з можливістю отримання сертифікатів.

Переваги: навчання у зручний час, доступ до матеріалів з будь-якого місця, можливість вибору теми та рівня складності.

Мікронавчання: EdWay, курси від розробників НМК «Впевнений старт», «Буду вправним першачком» (Гепеза), курси від журналу “Дошкільне виховання” та Методичної служби “Світич”, Дія Освіта:

- Короткі навчальні модулі, що охоплюють конкретні навички або знання (відео, інтерактивні завдання, тести).

*Можливост*і: формат дозволяє швидко освоїти новий матеріал та впроваджувати його на практиці.

Переваги: економія часу, висока ефективність засвоєння знань.

Для роботи щодо розкриття проблем та подолання основних викликів навчального процесу згідно з рекомендаціями та освітніми завданнями на навчальний рік виокремила такі напрями роботи:

Менторство та коучинг- індивідуальне наставництво, що дозволяє отримати підтримку та поради від досвідчених колег. До роботи залучаю педагогів зі званням «вихователь-методист» або професіоналів з певної інноваційної методики. Дана форма взаємодії застосовується для розвитку лідерських навичок, налагодженні зав’язків у колективі, або під час роботи над конкретними проєктами.

Навчання на практиці (Learning by Doing) - проєкти, симуляції, практичні завдання, де педагоги застосовують нові знання безпосередньо в робочому середовищі.Цей формат ефективний для розвитку практичних навичок, необхідних у роботі з дітьми.

Професійні спільноти та мережі - платформи для обміну досвідом, ідеями та кращими практиками, як-от Facebook-групи, Telegram-канали,Viber-спільноти, професійні форуми.

Переваги: взаємопідтримка, швидкий обмін інформацією, постійний доступ до нових трендів та методик.

Фліп-навчання (Flipped Classroom) - педагоги опановують теоретичні матеріали самостійно (онлайн), а на заняттях фокусуються на практичних вправах, обговореннях, проєктній роботі. Даний формат підвищує активну участь та глибину розуміння матеріалу.

Велику увагу приділила новітнім форматам з елементами гейміфікації, адже інтерактивні навчальні модулі, квести, вікторини роблять процес навчання для будь якої аудиторії цікавим та ефективним.

Щоб безпосередньо працювати з педагогами, будь-який захід слід сприймати як освітній продукт, який перш за все має бути якісним. Фокус навчальної події направляти на людину, яка навчається, не має бути 2-х годинна «начитка лекцій» як в університеті, ми не маємо створювати ілюзію сучасного навчання, а справді робити інноваційний, якісний, унікальний освітній продукт.

Основним елементом навчального заходу є компетентність експерта з обраної теми, бажано оновити свої знання з даної теми. Наприклад, опрацювати дослідження, підбірку статей з фахових журналів, або замітки експерта чи переглянути навчальний вебінар.

Алгоритм розробки концепції групового заходу

Перед розробкою заходу поставте собі основні питання, рухаючись за ними крок за кроком, створите дійсно потрібний та дієвих продукт.

1 крок. Навіщо. Розробка будь якого заходу має базуватись на запиті та потребі цільової аудиторії.

1. Навіщо це вашим колегам?
2. Що важливого та цінного вони візьмуть з вашого заходу?
3. Навіщо це потрібно саме зараз?
4. Чи зможуть педагоги перенести набуті знання у реальність та впровадити їх на практиці?

2 крок. Робоча тема та аналіз цільової аудиторії.

Вам потрібно обрати тему та актуалізувати її, приблизити до реальних запитів педагогів.

Для цього підійдуть різні інтерв'ю, опитування у google- формі чи Viber-чаті. Це робиться з метою виявлення точки –[А], точки зрозуміння, рівня попередніх знань педагога щодо нашої теми. Друге, це точка [В], які педагог отримає нові знання , як має використовувати. Нам потрібно спрогнозувати, як має відбутись еволюція від точки А до точки В.

3 крок. Реальна тема на основі опитування.

На основі відповідей педагогів ви можете уточнити тему заходу. Педагоги мають йти на навчання за власним бажанням та запитом. Навчання має бути екологічним та дієвим. Педагог не має пожалкувати, що витратила свій час, свої когнітивні ресурси і можливо, навіть, свої кошти.

4 крок. Мета, завдання, очікуванні результати.

Вони мають бути максимально дотичними до вашого заходу, враховувати його тривалість, цільову аудиторію, і чітко відповідати запиту та потребам. Пропишіть, конкретизуйте завдання та очікувані результати, це допоможе структурувати ваш захід, відкинути усе зайве та непотрібне. Спрогнозуйте набір skillset , які педагоги отримають після заходу.

Орієнтовні завдання:

- ознайомити, поглибити розуміння, проаналізувати, формувати навички, формувати усвідомлення (в усіх дорослих є попередній досвід, тому поява освітніх інсайтів може бути одним із завдань);

Очікуванні результати:

- знають, розуміють, відтворюють, демонструють, вміють, усвідомлюють важливість.

5 крок. Умови проведення.

Ви маєте продумати, створити та забезпечити відповідні, комфортні умови та необхідні ресурси. Обрати час та тривалість, що влаштує усіх учасників освітнього заходу, форму: онлайн чи очно. Ви можете обрати роль координатора, а спікером запросити фахівця з даного питання, або залучити до проведення заходу компетентних колег, адже не існує професіонала в усьому, і це нормально.

6 крок. Вид заходу.

Підбір формату заходу на пряму впливає на його результативність. Тому важливо розуміти їх специфіку, які конкретні задачі ви пропрацюєте завдяки обраному формату.

Якщо ми говоримо про інформаційну продукцію, то ви можете надати дуже багато контенту (фахові статті, методичні рекомендації, посилання на вебінари, освітні платформи) і педагог це має опрацювати самостійно. Якщо ми говоримо про навчальні продукти-заходи, то ми маємо так подати інформацію, щоб було цікаво та дієво . Умовно заходи можна поділити за ключовою роллю:

- Інформаційні: лекція, інформаційна зустріч, групова консультація;
- Дискусійні: семінар, круглий стіл, конференція, година спілкування, дискусія, фасилітаційна сесія,;
- Для набуття навичок: воркшоп, тренінг, заняття з елементами тренінга, практичне заняття, майстер-клас.

7 крок. Структура та зміст

У нас є ціль, це skillset (набір навичок), що мають здобути педагоги. Ми збираємо це в певні формати: модулі, блоки, або етапи. До кожного дописуємо ціль та результат. Вони мають доповнювати загальну мету навчального продукту-загальний результат. Головне створити спеціальну фразу – питання плану, до якого підібрати оптимальні форми, через які ми будемо досягати цілі, що релевантно саме вашому заходу. І нам потрібно туди включити ці форми, через які ми маємо досягти цілі. Обов'язково потрібно продумати можливість зворотного зв'язку та перевірку цих знань. Це можуть бути графічні інструменти, тестування, завдання на рефлексію, самостійна робота в малих групах, перевірити, що цілі плану було досягнуто.

Орієнтовна структура та зміст заходу для педагогів, який може бути проведений у форматі семінару або тренінгу:

1. Реєстрація та привітання учасників

Зустріч учасників, реєстрація.

Вітальне слово організаторів.

Оголошення мети та завдань заходу.

Озвучення правил та тайм-менеджменту заходу

2. Вступна частина

Презентація теми заходу: Ознайомлення з актуальними питаннями, які будуть обговорюватися.

Мотиваційний виступ: Надихаючий спікер або історія успіху, яка підкреслює значення теми.

3. Основна частина

Сесія з експертом або тренером:

Презентація або лекція на тему заходу (інноваційні методи навчання, використання технологій, соціально-емоційне навчання тощо).

Інтерактивні елементи: обговорення, робота в групах, питання-відповіді.

Практичний блок: тренінг або майстер-клас, де учасники можуть застосувати отримані знання на практиці.

4. Підсумкова частина

Рефлексія: Обговорення результатів роботи, фідбек від учасників.

Презентація корисних ресурсів та матеріалів: Рекомендації для подальшого навчання та розвитку.

Вручення сертифікатів або подяк учасникам.

5. Завершення заходу

Підбиття підсумків.

Відповіді на додаткові питання.

Заключне слово організаторів.

Ця структура дозволяє побудувати захід, який буде цікавим, інформативним і корисним для педагогів, сприятиме їхньому професійному розвитку та мотивації

Запам'ятайте, людський мозок сприймає інформацію 15 хвилин, потім ми перемикаємося, відволікаємось, тому дотримуйтесь тайм-менеджменту та плануйте різні активності, що змінюють одна одну.

8 крок. Методи та інструменти.

Проведення якісного заходу для педагогів потребує використання різноманітних методів та інструментів, які сприятимуть активному залученню учасників, інтерактивності та ефективному засвоєнню матеріалу.

Методи:

- лекція з елементами інтерактиву, (короткі лекції, із питаннями до аудиторії)
- відео чи мультимедійні матеріали,
- практичні заняття (учасники виконують завдання під керівництвом тренера, що дозволяє одразу застосувати отримані знання),
- групова робота та мозковий штурм (учасники діляться на групи для обговорення завдань або проблем, даний метод стимулює креативність та пошук нових рішень)
- кейси та симуляції (аналіз реальних ситуацій та обговорення рішень, симуляції дозволяють моделювати різні педагогічні сценарії та випробувати свої навички)
- дискусійні панелі та круглі столи (обговорення актуальних питань із запрошеними експертами та аудиторією. Формат сприяє обміну думками та поглядами)
- рефлексивні сесії (обговорення підсумків навчання, рефлексія щодо засвоєного матеріалу, обмін особистими враженнями)
- ігрові методи (використання освітніх ігор, квізів, квестів для залучення учасників і створення невимушеної атмосфери)

Інструменти для проведення заходу:

1. Онлайн-платформи та інструменти Zoom, Microsoft Teams, GoogleMeet для вебінарів та онлайн-зустрічей. Miro, Jamboard, Padlet для візуалізації ідей, мозкових штурмів та спільної роботи.
2. Інтерактивні опитування та голосування Mentimeter, Kahoot, Slido, PollEverywhere для опитувань та голосувань у реальному часі.
3. Презентаційні інструменти PowerPoint, GoogleSlides, Canva для створення яскравих презентацій. Prezi для динамічних та нестандартних презентацій.
4. Інструменти для зворотного зв'язку GoogleForms, Typeform для отримання фідбеку від учасників.
5. Онлайн-дошки та інструменти для співпраці Trello, Asana, ClickUp для організації завдань та координації командної роботи.
6. Відео- та мультимедійні ресурси. Використання відеороликів, подкастів, інфографік для ілюстрації матеріалу.
7. Додатки для створення інтерактивного контенту Nearpod, PearDeck для інтерактивних занять та опитувань під час презентацій.

9 крок. Конспект/план, роздаткові матеріали.

1. Детально розпишіть зміст кожного етапу

Вступ: Привітання, знайомство з учасниками, огляд плану.

Основна частина: Короткий виклад теоретичної частини, інтерактивні методи, кейси, приклади.

Практичний блок: Опис завдань або вправ, які мають виконати учасники, з чіткими інструкціями.

Підсумки: Рефлексія, запитання-відповіді, зворотний зв'язок.

2. Виберіть методи роботи з аудиторією

Опишіть методи, які плануєте використовувати: обговорення, групові роботи, мозковий штурм, опитування тощо.

Вкажіть інструменти для кожного методу (презентації, відео, інтерактивні платформи).

3.Включіть практичні завдання

Вкажіть, як педагоги зможуть застосувати отримані знання на практиці.

Опишіть завдання, які учасники виконуватимуть індивідуально чи в групах.

4.Підготуйте список ресурсів та матеріалів

Додайте перелік матеріалів, які будуть потрібні для заходу (роздаткові матеріали, презентації, посилання на корисні ресурси).

Зазначте, що учасники отримають після заходу (сертифікати, навчальні матеріали).

Зазначте логістику заходу

Якщо захід проходить офлайн, вкажіть місце проведення, обладнання, необхідне для роботи.

Для онлайн-заходів вкажіть платформу, посилання для входу, технічні вимоги.

Розробіть чек-лист для організатора

Перелік завдань для підготовки та проведення заходу (підготовка матеріалів, технічна перевірка, комунікація з учасниками).

10. Додайте розділ зворотного зв'язку

Вкажіть, як буде зібраний фідбек (анкети, усне обговорення).

Використовуйте цей розділ для покращення майбутніх заходів.

Додаткові поради:

Залишайте простір для гнучкості, щоб адаптувати захід під потреби аудиторії в реальному часі.

Використовуйте чіткі та зрозумілі формулювання, щоб план був легко читабельним і логічно послідовним.

Розробіть план В, якщо щось піде не за планом (технічні неполадки, зміни у програмі).

Сучасні формати навчання надають педагогам можливість постійно оновлювати свої знання, адаптуватись до нових вимог освіти і підвищувати ефективність своєї роботи. Вони передбачають інтерактивність та практичну діяльність одразу під час проведення, що спонукає слухачів бути цілком залученими до процесу, активно взаємодіяти та відразу випробувати нові методи.

Завдяки практичним вправам, спільним обговоренням і прикладам із реального життя спікерів педагоги можуть отримати глибше розуміння того, як застосовувати нові знання у своїй роботі. Послуговуючись поданим вище алгоритмом розробки сучасного освітнього івенту ми – вихователі-методисти, керівники професійних спільнот, координатори освітнього процесу знатимемо точно, що наш час потрачений на підготовку певного заходу матиме девіденти у вигляді практичного застосування колегами набутих знань.

Список використаних джерел та літератури:

1. Ващенко, Л. С. Методика організації педагогічних тренінгів: навчально-методичний посібник / Л. С. Ващенко. – Київ: КНЕУ, 2019. – 132 с.

2. Гончаренко, С. У. Педагогічні інновації: навчальний посібник / С. У. Гончаренко, О. І. Пометун. – Київ: Либідь, 2018. – 256 с.
3. Дьомін, А. В. Сучасні технології навчання у вищій школі: монографія / А. В. Дьомін. – Київ: Академвидав, 2020. – 194 с.
4. Зимня, І. А. Психолого-педагогічні основи інтерактивного навчання: навчальний посібник / І. А. Зимня. – Київ: Видавничий дім «Слово», 2019. – 240 с.
5. Ільченко, О. В. Інтерактивні методи навчання: практичний посібник для викладачів / О. В. Ільченко. – Харків: Основа, 2021. – 88 с.
6. Кларин, М. В. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід, перспективи / М. В. Кларин. – Київ: Освіта, 2017. – 176 с.
7. Коломієць, Т. І. Майстер-клас як форма підвищення кваліфікації педагогічних працівників: методичні рекомендації / Т. І. Коломієць. – Вінниця: Нова книга, 2019. – 112 с.
8. Локшина, О. І. Сучасні тенденції в освітніх технологіях: аналітичний огляд / О. І. Локшина, Т. С. Федоренко. – Київ: Педагогічна преса, 2022. – 98 с.
9. Пометун, О. І. Інтерактивне навчання: теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ: Либідь, 2018. – 216 с.
10. Матеріали воркшопу із забезпечення безпеки дітей 2024(ChildSafeguardingWorkshop 2024) – Київ 20-22.03. 2024
11. Матеріали Міні-EdCampDunaivtsipreschool «Бережи свої крила, дошкілля!» - Дунаївці, 26.05.2024
12. Лебідь Н. Форми групової роботи та ролі ведучого (вебінар). Київ, 21.08. 2024.
UPL:https://www.youtube.com/watch?v=CpsE1nVe6Wg&list=WL&ab_channel=%D0%A1%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%B8%D1%85%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B2%D1%96%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B2
13. На Урок. Практикум для педагогів: інтернет-ресурси на кожен день (інтернет-конференція) Київ, жовтень 2023. UPL:https://www.youtube.com/watch?v=gD7WEpG8dMc&list=LL&index=127&ab_channel=%D0%9D%D0%B0%D0%A3%D1%80%D0%BE%D0%BA
14. Котенко Н. Створення освітнього продукту без методолога: на що спиратися(вебінар) Київ 16.05.2024
UPL:https://www.youtube.com/watch?v=maNPL6kGwAU&list=LL&index=172&ab_channel=%D0%A1%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%9F%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%81
15. Штучний інтелект: Чат GPT

Гончарук Тетяна,
вчитель-дефектолог
Кам'янець-Подільського ЗДО №3

Використання інноввaційних технологій у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.

Анотація. В статті розглядається питання інноваційних технологій та прийомів навчання дітей з особливими освітніми потребами. В сучасних умовах вимоги рівня розвитку освіти в Україні сприяють широкому та вільному вибору методів, технологій навчання. Практика та досвід корекційної роботи з дітьми з ООП доводить: якщо дитина залучена в цікаву, доступну для неї діяльність, тим кращий результат.

Мнемотехніка є досить результативним методом в роботі з дітьми з ООП, сприяє підвищенню ефективності роботи корекційного педагога.

Ключові слова: мнемотехніка, діти з особливими освітніми потребами, мнемоквадрати, мнемодоріжки, мнемосхеми, мнемотаблиці, мнемоколажі.

«У співпраці, під керівництвом, з чиєюсь допомогою дитина завжди може зробити більше і вирішити більш складні завдання, ніж самостійно»
Л.С.Виготський

Сучасні вимоги рівня розвитку освіти в Україні сприяють широкому та вільному вибору методів, технологій навчання.

Навчально-виховний процес в закладах освіти сьогодні трансформується та наповнюється якісно новим змістом. Це новий рівень організації навчального процесу, невід'ємним елементом якого постають:

- інноваційні технології та методики навчання;
- альтернативні прийоми та засоби навчання;
- педагогічні підходи (особистісно-орієнтовний, комплексний);
- різні види пізнавальної діяльності (спілкування, гра, праця, навчання);
- збереження здоров'я дитини.

Кожен творчий педагог завжди шукає ті форми організації освітнього процесу, які є ефективними для дітей, з якими він працює зараз. Безперечно, цей пошук сприяє розробці та впровадженню у практику роботи інноваційних технологій, які є гвинтиками у досить складному механізмі, який носить назву «освітній процес». Надбання світового педагогічного досвіду, досягнення вітчизняної науки, а також досвід поколінь є підґрунтям інноваційної діяльності педагога [2, с. 5-7].

Зацікавити дитину, захопити ігровим завданням та досягти високого результату - мрія кожного педагога. Практика та досвід корекційної роботи з дітьми з ООП доводить: якщо дитина залучена в цікаву, доступну для неї діяльність, тим кращий результат.

Працюючи з дітьми з особливими освітніми потребами та стикаючись з проблемами в їх навчанні доводиться шукати такі освітні технології, що полегшують процес засвоєння дітьми нового матеріалу сприяють розвитку мовлення дошкільнят. Однією з таких технологій є мнемотехніка.

Дана технологія належить до здоров'язберігаючих технології, та забезпечує оптимізацію розумової діяльності в умовах сучасної освіти.

Мнемотехнології є відомими, але дещо «забутими» технологіями, які значно підвищить рівень та здатність до навчання. Та успішно використовуються для навчання дітей з особливими освітніми потребами, як засіб розвитку розумових і мовленнєвих здібностей.

Термін «Мнемотехніка» походить від грецького «mnemonikon» – мистецтво запам'ятовування. Історично вважається, що цей термін придумав Піфагор Самоський (6 ст. до н. е.) на ім'я древньогрецької богині пам'яті, Мнемозіни. Перші роботи, що збереглися по мнемотехніці, датуються майже 86 – 82 рр. до н. е. та належать перу Цицерона і Квінтіліана. Спочатку мнемотехніка виникла як невід'ємна частина риторики і призначалася для запам'ятовування довгих промов.

Сучасна мнемотехніка дозволяє безпомилково запам'ятовувати будь-яку точну інформацію, яка традиційно вважається не запам'ятовується.

Мнемотехніка - це технологія, спрямована на поліпшення засвоєння нової інформації шляхом утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів. Спеціальні методи і прийоми, спрямовані на поліпшення функціональності пам'яті. Завдяки яким є можливість, організовувати інформацію, що надходить у мозок дитини, створюючи при цьому асоціативні зображення.

Відомі психологи та педагоги П.Я. Гальперін, А.В. Запорожець, С. М. Карпова, Д.Б. Ельконін стверджували, що багато знань, які дитина не може засвоїти на основі словесного пояснення дорослого або в процесі організованих дорослим дій з предметами, він легко засвоює, якщо ці знання дають йому у вигляді дій з моделями, що відображають істотні риси досліджуваних явищ.

На підставі аналізу наукової літератури виділено наступні підходи в роботі з технологією мнемотехніка:

- системний - технологія мнемотехніка використовується в системі навчання і виховання;
- особистісний - з урахуванням можливостей і потреб кожної дитини;
- практичний - розвиток дитини відбувається в діяльності;
- діалогічний - процес навчання відбувається у формі діалогу;
- культурологічний - дитина розширює словниковий запас, розвиває зв'язне мовлення, навчається правильно говорити;
- інформаційний - дитина через схеми і таблиці сприймає, переробляє і відтворює інформацію про навколишній світ;
- аксіологічний - освітня діяльність заснована на ідеях гуманістичної педагогіки;
- суб'єкт - суб'єктна взаємодія з дітьми.

Діти з інтелектуальними порушеннями у розвитку, що приходять в заклад дошкільної освіти знаходяться на різних рівнях мовленнєвого розвитку:

- безмовленеві діти, які користуються тільки окремими звуконаслідуваннями та інтонованими криками;
- діти, що мають певний словниковий запас та користуються окремими словами або однослівною фразою;
- діти, що мають фразову мову та користуються двохскладовою фразою, у більшості випадків з фонетичними і граматичними спотвореннями.

У дітей є несформованим не тільки саме мовлення, але й його передумови: у них не розвинуті просторові дії, не сформований інтерес до оточуючого, не розвинута предметна діяльність. Крім того, у цих дітей немає потреби в спілкуванні та не розвинуті до мовленнєві засоби спілкування. Недорозвинення комунікативної функції мови.

Без своєчасних корекційно-розвивальних заходів відставання в розвитку мовлення дітей зростає.

У корекційній роботі з дітьми з ООП поширені наступі прийоми мнемотехніки:

- мнемоквадрати (картки);
- мнемодоріжки (2-4 картки);
- мнемо-схеми, мнемотаблиці, (6-8 карток);
- мнемо колажі;
- схеми-моделей.

Прийоми мнемотехніки використовуються педагогами під час занять та режимних моментів та ефективно впроваджуються на заняттях із розвитку мовлення. З використанням прийомів мнемотехніки у дітей формується вміння переказувати казки, розширюється коло знань про навколишній світ, зростає активний і пасивний словниковий запас, з'являється інтерес до заучування віршів. Прийоми мнемотехніки допомагають дисциплінувати дітей, навчити їх основним нормам і правилам поведінки, що є дуже важливим. Так наші діти засвоюють правила поводження в дитячому садочку, у громадських місцях, на природі, правила гігієни, намагаються дотримуватись їх в іграх, повсякденній діяльності, режимних моментах. Для педагога дуже важливо правильно підібрати зображення, воно має бути зрозуміле і не викликати у дитини негативних асоціацій. Не слід також перевантажувати дітей. Найбільш наочний приклад даної техніки, це картинка на дитячій шафі, ліжечку чи стільчику в дитячому садочку. Запам'ятовуючи картинку, дитина з легкістю візьме саме свій рушник на вішалці чи стілець, на якому є та сама картинка.

У роботі з дітьми з ООП, 1 та 2-го року навчання використовують мнемоквадрати. Мнемоквадрати - це чіткі, яскраві, окремі зображення, які можуть позначати слово, словосполучення, характеристику предмета чи спосіб дії. Далі як діти звикають до застосування мнемоквадратів, пропонуються мнемодоріжки із 2-4 карток. Подорожуючи мнемодоріжкою діти навчаються виконувати чітку послідовність дій, формують просте речення, складають розповідь.

Для дітей 4 року навчання застосовуються мнемотаблиці.

Мнемотаблиці - це послідовні графічні замальовки віршів, оповідань або дій. Зазвичай процес запам'ятовування відбувається повільно та послідовно, керований педагогом, коли інформація та асоціативний матеріал потрапляє в поле зору дитини і привертає її увагу. Інформація яка потрапила дитині «наповнюється» асоціативними зв'язками й закріплюється в пам'яті. Якщо ж інформація подається без підкріплення то на результат розраховувати не варто.

Дітям з ООП мнемотехніка допомагає:

- розвивати пам'ять (запам'ятати і відтворювати слова, поняття, дії);
- розширити образне мислення (зв'язок між словом та образом, дії);
- запам'ятати послідовність дій (наприклад, що за чим одягати перед виходом на вулицю);
- звикнути до режиму дня (позначивши на годиннику режимні моменти, можна без зусиль привчити дитину виконувати ту чи іншу дію в певний час);
- покращити увагу (мнемокартки потребують уважного розгляду для повного розуміння тих чи інших дій);
- покращити зв'язне мовлення (будувати речення та опис, вивчати вірші, переказувати казки);
- збагатити словниковий запас (вивчати нові слова, поняття, дії підкріпленні наочністю).

Отже, слід відзначити, що мнемотехніка є досить результативним методом в роботі з дітьми з ООП, сприяє підвищенню ефективності роботи корекційного педагога. Правильне застосування даної техніки у корекційній роботі покращує пам'ять, сприймання, сприяє розвитку зв'язного мовлення, збагаченню словникового запасу дітей. Використання різноманітних прийомів мнемотехніки дозволяє дітям з ООП впорядкувати складну інформацію про навколишнє середовище, а також систематизувати свій безпосередній досвід практичних дії, покращує процес соціалізації.

Список використаних джерел та літератури:

1. Калуська Л.В., Отрощенко М.В.Інновації в довкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід : посібник на допомогу дошкільним працівникам. Мандрівець, 2010

2. Крутій К.В. Інноваційна діяльність у сучасному ДНЗ: методичні аспекти // Дошкільне виховання , 2007. №5. С. 5-7

3. Кулеша Е. Засвоєння предметних дій розумово відсталими дітьми // Дефектологія. 2012. №3 С.65-69

4. Омельченко С. Л. Використання прийомів мнемотехніки у розвитку зв'язного мовлення//Логопед. М., 2008. №4. С. 102-115.

5. Полянська Т. Б. Використання методу мнемотехніки в навчанні зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. С-П. Дитинство. Прес, 2010. С.234

6. Поташко І. А. Використання мнемотаблиць в розвитку первинних природно-наукових уявлень у дошкільнят. //Дошкільна педагогіка. М, 2006. №7.С. 18-2

Гук Оксана,
вчитель-логопед,
заклад дошкільної освіти №7 «Оленка»,
Нетішинська ОТГ

Використання камінчиків Марблс в логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку

Анотація. У статті розкрито особливості корекційно-розвивальної роботи вчителя-логопеда з подолання мовленнєвих порушень дітей дошкільного віку за допомогою використання нетрадиційних методів, а саме камінчиків Марблс.

Ключові слова: інноваційні технології логопедичної роботи, мовленнєва діяльність, камінці «Марблс», мовленнєве середовище, корекція мовленнєвих порушень, дорібна моторика, графомоторні навички.

Вступ. Дошкільний період є найсприятливішим та найвідповідальнішим віковим періодом для подолання порушень розвитку дитини. Останні дослідження показали, що кожна третя або четверта дитина має затримку мовлення або мовленнєві порушення. Кількість дітей з подібними відхиленнями збільшується. Це не залежить від рівня освіти батьків, від їхнього статусу у суспільстві.

Логопедія як наука на сьогодні, безумовно, стає все більш необхідною та вкрай важливою, адже статистика свідчить про те, що кількість дітей із порушенням мовлення, нажаль, з кожним роком збільшується. За даними Є.Ф. Рау, дефекти мови спостерігаються у 20-30 % дошкільників. Сучасним дітям швидко набридають однотипні заняття. Їх життя різноманітне, їм хочеться нового і незвичайного. Тому, впровадження нетрадиційних методів в освітню діяльність закладів дошкільної освіти набуло актуальності в наші дні.

Щоб зацікавити дітей, зробити навчання усвідомленим, потрібні нестандартні підходи, індивідуальні програми розвитку, нові технології. Процес подачі матеріалу на логопедичному занятті повинен бути дещо іншим, більш індивідуалізованим. Вирішити це завдання можна за допомогою нетрадиційних методів роботи.

Використання нетрадиційних методів на заняттях з логопедії в дитячому садку, дозволяє домогтися стійкої уваги і підтримки інтересу протягом усього заняття. Позитивним моментом є і те, що застосування нетрадиційних методів направлено на включення в роботу всіх аналізаторних систем.

Саме тому логопедія повинна спиратися як на класичні методи роботи з дітьми так і здійснювати використання інноваційних, навіть в деякій мірі, нетрадиційних засобів корекції мови у дітей дошкільного віку. Напевно важко не погодитися із тим, що час є неминучим, тому вкрай важливо діагностувати та здійснити ряд заходів щодо корекції мовлення у дітей саме в дошкільному віці ще до їх безпосереднього навчання у школі.

Логопеди і вихователі знають, що існує тісний взаємозв'язок мовної і моторної діяльності, і при наявності мовного дефекту у дитини особлива увага звертається на розвиток дрібних рухів пальців рук.

Тому, я вважаю, що розвиток дрібної моторики у дітей є одним із засобів розвитку мовлення. Ще відомий педагог В.О. Сухомлинський писав: «Розум дитини знаходиться на кінчиках її пальців». Оскільки нервові закінчення на пальцях безпосередньо пов'язані з мозком, тому робота рук сприяє психічному заспокоєнню і мовленнєвому розвитку. Ігри за участю рук і пальців призводять в гармонійні відносини тіло і розум. На думку відомого філософа Канта: «Рука – це висунений вперед людський мозок».

Доведено, що думка і очі дитини рухаються з тією ж швидкістю, що і рука.

Основна частина. Впровадження інноваційних методів навчання завжди було актуальним завданням для педагогів. У сучасному світі, де інформація надзвичайно швидко транформується, необхідно знаходити нові підходи до передачі знань дітям дошкільного віку, адаптувати їх до нових умов та освітніх ситуацій [1, с. 32]. Інноваційні технології логопедичної роботи – найбільш ефективні при реалізації завдань формування мовленнєвої діяльності, в той же час вони не представлені (або представлені недостатньо) в традиційних методиках. Інноваційною логопедичною технологією можна вважати продуману у всіх деталях технологію, засновану на впровадженні сучасних, нових методів і прийомів корекційної роботи, спрямованої на підвищення її якості [3].

Логопедична робота з дітьми, що мають мовленнєві порушення, у якій використовуються нетрадиційні засоби навчання, більш динамічна, емоційна, різноманітна, а заняття стають для дітей цікавими, захоплюючими, не нудними. У дітей з порушенням мовлення відзначається слабкий розвиток дрібної моторики пальців рук, яка характеризується рухової незручністю, малим обсягом рухів, недостатнім темпом [4].

Вирішуючи завдання з розвитку дрібної моторики дітей з порушеннями мовленням вчителями-логопедами використовуються в роботі різноманітні ігри, вправи, які сприяють розвитку мовлення і дрібних м'язів рук. При цьому виробляються спритність, вміння керувати своїми рухами, концентрувати увагу на одному виді діяльності, у дітей знижується збудливість, зростає інтерес до освітнього процесу, активізується увага, пам'ять, сприймання [4].

З метою урізноманітнення педагогічного процесу, підтримки інтересу дітей до виконання завдань вчитель логопед знаходиться в постійному пошуку нових методів і прийомів. Корекційно-розвиткова робота з подолання мовленнєвих порушень, виявила проблему розробки принципово нових підходів до розвитку моторних навичок дітей дошкільного віку, що позитивно впливають на тонку мускулатуру пальців і кистей рук дитини [2]. Одним з найцікавіших і актуальніших інноваційних прийомів є застосування скляних камінців «Марблс», інноваційного, універсального матеріалу, який можна використовувати в роботі педагогів та батьків для організації занять вдома.

По-перше – це яскравий, різноманітний за формою, кольором, та фактурою матеріал (*від англ. «marble» – мармуровий)*, який є поліфункціональним і відповідає потребам дітей в естетичному пізнанні світу.

По-друге, Марблс, розвиваючи дрібну моторику рук,є одним із стимулюючих прийомів розвитку мовлення.

По-третє, при використанні Марблс підвищується гострота зору, фіксація погляду стає більш стійкою, зорорухові функції, пов'язані з рухом руки, більш координованими, що сприяє благополучному оволодінню читанням і письмом.

По-четверте, дії з камінчиками Марблс викликають у дітей радісні емоції, що сприяють підвищенню працездатності, зниженню стомлюваності, психоемоційному благополуччю дітей, що благотворно позначається на загальному стані здоров'я.

Головне їхнє призначення – це веселі, корисні й прості ігри, адже для розвитку пізнавальних здібностей важливо не тільки те, що закладено генетично, важливі розвиваючі заняття.

Деякі камені мають форму приплюснутої кульки і носять назву «Кабошони», що в перекладі означає «капелюшок цвяха». Кабошони використовувати в роботі більш зручно, так як вони більш стійкі і не перекочуються.

Варто зазначити, що застосування ігор з камінцями «Марблс» не можна розглядати як самостійний метод корекції, його використання виступає в якості допоміжного засобу, що дозволяє стимулювати дитину, створювати сприятливий емоційний фон, що, покращує ефективність корекційного впливу. Робота з таким матеріалом дає можливість не лише бачити зображене, а й торкатися, брати,

відчувати, гратися, маніпулювати, моделювати, озвучувати, чути, максимально використовувати у роботі різні аналізатори. Це цікаво, зрозуміло, посильно, доступно, можна самостійно корегувати звуки, виправляти своє мовлення.

Мета використання камінців «Марблс» в логопедичній роботі: корекція, профілактика порушень звуковимови: розвиток дрібної моторики, фонематичного слуху; закріплення, автоматизація, диференціація звуків; розвиток граматичної сторони мовлення: словозміна і словотвір, узгодження; розширення і активізація словникового запасу; розвиток зв'язного мовлення; корекція, профілактика дисграфії: розвиток дрібної моторики, розвиток просторових уявлень, закріплення зорового образу літер; підготовка до навчання грамоти: оволодіння фонематичним і звуковим та складовим (фонетичним) аналізом і синтезом складів, слів; розвиток уваги, сприймання, пам'яті, мислення; виховання позитивного емоційного настрою дитини на занятті; розвиток вміння зосереджуватися, здатності доводити почату справу до кінця [3].

Завдання використання камінців «Марблс» в логопедичній роботі: підвищити рівень компетентності педагогів і батьків в питаннях корекції мовленнєвих порушень у дітей; нормалізувати м'язовий тонус стимулювати мовленнєві області в корі головного мозку; використовувати на різних етапах роботи і етапах занять елементи з використанням камінців «Марблс»; сприяти зниженню рухової та емоційної розгальмованості, нормалізувати тонус; удосконалювати навички просторової орієнтації, розвивати, пам'ять, увагу. Шляхи реалізації використання камінців «Марблс» в роботі вчителя-логопеда: робота з педагогами по знайомству з камінцями «Марблс», прийомами роботи з їх використанню; робота з дітьми (організація діяльності на заняттях, в індивідуальній діяльності, в повсякденному житті); робота з батьками (практикум з використання камінців «Марблс», відкрите заняття); створення розвиваючого середовища (придбання камінців «Марблс», складання картотек ігор, вправ) [3]. Була розроблена система роботи з використанням скляних камінців «Марблс» щодо створення інноваційного мовленнєвого середовища в корекційній роботі з дітьми з порушенням мовлення, яка реалізовувалася таким чином: спочатку – знайомство дітей, батьків, педагогів з камінцями «Марблс», правилами їх використання; потім закріплення знань у вправах, іграх і на останок – самостійне використання камінців «Марблс» відповідно до потреб і бажань.

При організації роботи з використанням каменів «Марблс» дотримуються наступних вимог: мотиваційне забезпечення – залучають той чи інший зовнішній мотив, який наділяє правильний спосіб дії певної цінністю (наслідувати літературному персонажу, наслідувати одноліткам); емоційний супровід – атмосфера позитивних емоцій; доброзичливий настрій; зацікавленість логопеда в успіхах дітей; власні емоційні прояви і дітей, і дорослих; особливості взаємодії з дітьми – забезпечення зрозумілого, цікавого мотиву діяльності. Форми організації роботи з використанням камінців «Марблс» можуть бути різними: індивідуальні, підгрупові і фронтальні заняття.

До переваг використання в логопедичної практиці елементів роботи з використанням камінців «Марблс» відносять: високу ефективність – скорочуються терміни корекційної роботи та підвищується її якість; при правильному застосуванні настає виражений ефект; абсолютну безпеку – неправильне застосування ніколи не завдає шкоди - воно просто неефективно; універсальність – можуть використовувати як логопеди, психологи, педагоги в своїй роботі, і батьки в домашніх умовах; простоту застосування.

Кульки Марблс імовірно з'явилися вперше за часів Індійської цивілізації на території сучасного Пакистану. При розкопках поблизу міста Мохенджо-Даро були знайдені кульки, виготовлені з обпаленої глини і обточеного каменю. Археологи також знаходять їх при розкопках древніх цивілізацій в Європі, Північній і Центральній

Америці. Марблс також згадується в історичних документах Стародавнього Риму та Єгипту і на місцях стародавніх міст Ацтеків.

У 1846 році німецький склодув винайшов пристосування – ножиці, якими в'язку, тягучу струмінь рідкого скла можна було різати на кульки. З такого м'якого шматочка скла формувалася кулька. В середині минулого століття з Японії прийшла інша технологія виробництва Марблс, – змішування скла з натуральним мармуром дозволило досягнути фантастичних ефектів, – колірна гамма і багата структура мармуру прикрасили кульки незвичайними прожилками, розводами. Вони були імпортовані в Америку, де і отримали англійську назву Марблс, що означає мармурові.

Одна з найпопулярніших дитячих ігор на Заході – це гра в камінчики або, як її ще називають, гра в Марблс. Проводяться світові чемпіонати з ігор в Марблс. Існують клуби колекціонерів Марблс, оформлювачів, що працюють з Марблс.

Гра в Марблс визнана дитячими психологами однією з найбільш корисних для підростаючого покоління: вона розвиває спритність рук і пальців, точну координацію рухів, увагу, спостережливість.

Камінці – цікавий, доступний, природний для сенсорного розвитку, і до того ж багатогранний матеріал для безлічі маленьких витівок. Ідей досить багато, як можна використовувати з користю: грати, творити, вивчати математику, розвивати мовлення, дрібну моторику, сприйняття і логічне мислення.

Кульки і камінчики Марблс – яскравий, різноманітний за формою, кольором, фактурою матеріал, який відповідає потребі дітей в естетичному пізнанні світу, сприяє психоемоційному благополуччю.

Діти дуже люблять збирати різні камінчики і грати з ними. Їх приваблює все таємниче, а камені мають якусь невідому енергетику. Кульки і камінчики Марблс викликають у дошкільнят почуття радості, щастя, прагнення чіпати, мацати, перебирати, грати з ними. Завдяки позитивним емоціям, які супроводжують дії з камінчиками, значно підвищується працездатність, знижується відчуття втоми, що в результаті позитивно впливає на загальний стан здоров'я.

Обладнанням для ігор є: камінчики Марблс в достатній кількості та асортименті кольорів, рамочка з 25 прорізами діаметром 2,5 см (*строго один під одним, з дотриманням єдиної відстані між ними*) з фанери (*виготовлена на замовлення за нашим ескізом)* розміром 20 на 20, або аркуш картону з кружечками за розміром Марблс, картки з предметами і шаблони з завданнями, кубик з крапками.

При виготовленні ігор я використовувала різні матеріали. Це тканина, картон, поролон, плівка. Поєднання матеріалу різного по своїй текстурі дає різні тактильні відчуття.

Основою для виконання завдань я використовую дощечки з натягнутою тканиною, яка забезпечує обмеження використовуваного простору, робота не «роз'їжджається» в процесі гри, є можливість об'єднати кілька робіт в один сюжет в певній послідовності. На ці ж основи натягую гумки з різними підвісками, намистинами, які я використовую в поєднанні з камінчиками.

Цікавим матеріалом я вважаю поролонові смуги для обклеювання вікон з клейкою стороною. З них я виготовляю лабіринти, спіралі, силуети фігур за якими ми прокочуємо камінчики, при автоматизації звуків.

Поролонові килимки з наклеєними фігурами з самоклеючої плівки, які поєднують в собі пористу основу і гладку поверхню дають додаткові тактильні відчуття.

«Тунелі» з тканини для проштовхування по ним різних камінчиків, кишеньок для складання камінчиків, будиночків з щільного матеріалу з отворами для вкладання мешканців і т. д., а також використовую їх для розвитку дрібної моторики.

З камінчиків ми викладаємо букви, шукаємо правильні букви з викладених, «ремонтуємо» їх. Дитина запам'ятовує зоровий образ букв, це допомагає підготуватися до школи, сприяє профілактиці порушень письма (*дисграфії)* і читання (*дислексії).*

Весь підібраний матеріал легкий в самостійному використанні дітьми, легко миється, оновлюється. Ігри на заняттях дають позитивний настрій, емоційний відгук дитини.

Поряд з такими камінчиками я використовую фігурки, що відображають реальні зображення: листочки і яблучка різного кольору, жолуді, сови, морські мешканці. Їх я застосовую в роботі за сюжетною картинкою, наприклад: «Розвісь осінні (*весняні*) листочки на дерево», «Восени в саду дозрівають яблука», «На дубі виросли жолуді», «Підводне царство» і т.д.

На логопедичних заняттях важливу роль відіграє мотивація дитини, як в процесі, так і в результаті корекційної роботи. Тому для формування у дитини позитивного настрою до логопедичних занять я провела ігри на знайомство з камінчиками Марблс. Діти з захопленням сприйняли новий матеріал. Вони з задоволенням перебирали камінчики, не могли відірватися від процесу. Пропонувала дітям описати свої враження від знайомства з камінчиками Марблс. На запитання, на що вони схожі, що нагадують, діти відповідали: «на кристали, на скарби, на смарагд, на алмаз, вони схожі на цукерки, на монетки, різнокольорові, як веселка».

Всі ігри та вправи з камінчиками Марблс намагаюся варіювати від віку дітей, їх розвитку, зацікавленості в грі, а також від поставленої мною мети. Такі ігри використовую на різних заняттях: на індивідуальних, в мікрогрупах, на фронтальних (*підгрупових).* Використання ігор з камінчиками Марблс дозволяє вирішувати основні завдання логопедичної роботи з корекції та розвитку мовлення дітей, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти, а саме освітньої лінії «Мовлення дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». В ході ігрових вправ передбачаю з одного боку, рішення сенсорних завдань з урахуванням різних умінь і навичок дітей, з іншого – придбання дітьми нових знань і умінь, які вони могли б використовувати в інших видах діяльності. Завдання підбираю за лексичними темами. Для створення ігрових ситуацій використовую дрібні іграшки, кольорові силуети, зображення.

У заняття включаю одну або кілька видів ігор, вправ. Кожну гру, вправу проводжу кілька разів, з поступовим ускладненням. Комплектування, завантаженість і тривалість заняття варіюю, в залежності від особливостей і можливостей дитини. Найголовніше в роботі з камінчиками дати дитині чітку інструкцію для виконання.

Перед початком ігор, нагадую дитині ряд правил з техніки безпеки: камінчики не можна брати в рот, так як їх можна проковтнути, а це небезпечно; їх не можна кидати, так як вони скляні і можуть розбитися.

Індивідуальні заняття спрямовані на формування артикуляційних звуків, їх постановку та автоматизацію, розвиток фонематичного слуху і сприйняття, розвиток дрібної моторики.

Порушення звуковимови у дітей мають стійкий характер, практично не піддаються корекції. Тому, автоматизація звуків – найтриваліший і складний етап занять. В результаті багаторазового повторення мовленнєвого матеріалу, діти швидко втомлюються, відволікаються на заняттях. Я вважаю, за важливе, полегшити дітям роботу по введенню нового звуку в мові. Для цього використовую такі ігри з камінчиками Марблс: «Ігри-ходилки», «Лабіринти», гра «Мамина помічниця». Всі вони дозволяють ефективно і якісно автоматизувати поставлений звук у дітей.

Ігри з камінчиками Марблс цілеспрямовано стимулюють дрібну моторику рук, сприяють розвитку зорово-моторної координації, а також забезпечують підготовку руки дитини до оволодіння графомоторних навичок.

Ігри з камінчиками Марблс, спрямовані на вирішення наступних завдань:

- закріпити уявлення про голосні і приголосні звуки, їх відмінні ознаки;
- тренувати в розрізненні голосних і приголосних звуків, в підборі слів на задані приголосні і голосні звуки;
- закріпити уявлення про твердість-м'якість приголосних звуків;
- удосконалювати навички звукового аналізу слів з трьох-п'яти звуків;

- сформувати навички складового аналізу слів, що складаються з одного складу, двох складів, трьох складів.

Фронтальні (*підгрупові)* логопедичні заняття дозволяють мені ефективно вирішувати ті завдання розвитку мовлення і корекції її недоліків, які є пріоритетними для всіх або більшості вихованців групи. Передбачаються наступні *види фронтальних (підгрупових) занять:*

• на формування лексико - граматичної будови мови;

• на формування зв'язного мовлення;

• на підготовку дітей до навчання грамоти в школі.

Ігри з камінчиками сприяють формуванню і вдосконаленню лексико-граматичних категорій, а також розвитку логічних здібностей дошкільнят.

На заняттях з навчання грамоти, граючи з камінчиками Марблс, дитина запам'ятовує зоровий образ букв, це допомагає підготуватися до школи, сприяє профілактиці порушень письма і читання.

Таким чином, ігри з камінчиками Марблс спрямовані на розвиток всіх компонентів мовленнєвої системи.

Взаємодія з батьками та педагогами. Істотним фактором підвищення результативності логопедичної роботи є включення в неї батьків вихованців.

Робота з батьками включає в себе:

- консультація на стенді: «Камінці Марблс і їх застосування»;
- майстер-клас «Граємо з камінчиками Марблс – розвиваємо мовлення»;
- індивідуальні консультації.

Цілеспрямовану і систематичну роботу за даним напрямком я намагаюся здійснювати в тісному взаємозв'язку з вихователями груп, що дозволяє домогтися високих результатів у дітей знань в пізнавально-мовленнєвому розвитку.

Серед педагогів дошкільного закладу напрямок моєї роботи знайшов розуміння і підтримку. У кожній групі є діти, яким важко всидіти на місці. Такі дошкільнята створюють додаткові труднощі в роботі вихователя. А проведення ігор з камінчиками Марблс або навіть просте їх перебирання, розглядання, пошук самого гарного робить дитину спокійнішою, більш врівноваженою, знімає напругу, виховує допитливість. Тому з педагогами були проведені консультації, індивідуальні бесіди, майстер-класи, семінар-практикуми з використання ігор з камінчиками Марблс.

Досвід роботи показав, що камінчики Марблс є тим ефективним засобом, який дозволяє:

- створити стабільну позитивну мотивацію до логопедичних занять;
- гармонізувати емоційний стан дитини;
- розвивати дрібну моторику, тренувати в послідовній зміні тонусу мускулатури рук дитини;
- довше зберігати працездатність дитини;
- коригувати загальні мовленнєві порушення;
- збагачувати словниковий запас;
- удосконалювати лексико-граматичну будову мови;
- проводити профілактику дисграфії;
- активізувати потенційні творчі здібності дитини.

Висновки. Таким чином, я вважаю, що камінчики Марблс є справжньою знахідкою для використання в логопедичній роботі з дітьми, які мають порушення мовлення. Цей матеріал універсальний в роботі з дітьми різної вікової категорії, створює максимум можливостей для прояву творчості не тільки зі сторони дитини, але і зі сторони дорослого.

Логопедична робота з дітьми, що мають мовленнєві порушення, в якій використовуються нетрадиційні засоби навчання, а саме камінчики Марблс, стає динамічною, емоційною, приємною, без утоми і різноманітною, заняття стають більш

цікавими і захоплюючими, сприяють створенню умов для мовного висловлювання і сприйняття.

Камінці Марблс – це інноваційний, універсальний матеріал, який я порадила б використовувати в роботі не тільки вчителя – логопеда, а й роботі вихователів, педагога – психолога і найголовніше батьками для організації домашніх завдань. А система ігор з камінчиками Марблс може застосовуватися не тільки з дітьми з мовленнєвими порушеннями, але і в загальнорозвиваючих групах.

Використання камінців «Марблс» в логопедичній роботі сприяє: корекції, профілактики порушень звуковимови; розвитку граматичної сторони мовлення; розширенню і активізації словникового запасу; розвитку фразового мовлення; корекції і профілактиці дисграфії; підготовці до навчання грамоти; розвитку уваги, сприймання, пам'яті, мислення; вихованню позитивного емоційного настрою дитини на занятті; розвитку вміння зосереджуватися, здатності доводити розпочату справу до кінця. Це високоефективний, універсальний, доступний метод, який сприяє підвищенню фізичної і розумової працездатності, емоційному настрою дітей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Використання камінців Марблс у розвитку та корекції дітей з особливими освітніми потребами. https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-kaminciv-marbls-u-rozvitku-takorekcii-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-272707.html
2. Марченко І. С. Сучасні логопедичні технології у подоланні мовленнєвих розладів у дітей із порушеннями психофізичного розвитку. Логопедія: Науково-методичний журнал. 2011. № 1. С. 41–44
3. Ревуцька О. В. Інноваційні технології в спеціальній освіті. Бердянськ, 2018. 216 с.
4. Хрестоматія з логопедії / Авторський колектив: Н. Базима, Т. Бредун, В. Галущенко, Д. Горбачова, В. Кисличенко, Н. Кабельникова, О. Качуровська, О. Козинець, Ю. Коломієць, С. Конопляста, С. Кондукова, І. Ластовка, Є. Линдіна, В. Любовецька, І. Мартиненко, І. Марченко, Н. Пахомова, О. Ревуцька, А. Савицький, Л. Смаглюк, В. Тищенко, В. Тарасун, Л. Трофименко, Н. Чередніченко, С. Федоренко, Т. Швалюк, М. Шеремет, Д. Шульженко К.: «Книга-плюс», 2019. 496 с.

Гуменюк Ірина,
практичний психолог,
ЗДО № 1 «Перлинка»,
Шепетівська міська рада

Ресурсність педагога як умова формування стресостійкості дітей у кризові періоди життя

Анотація. У часи війни турбота про ментальне здоров'я є пріоритетним напрямком роботи психологічної служби закладів освіти, спрямована на збереження психологічного благополуччя усіх учасників освітнього процесу. Діти потребують особливої уваги, оскільки ще не володіють навичками самодопомоги у стресових ситуаціях. Поряд з ними мають знаходитись життєстійкі дорослі, які можуть допомогти насамперед собі, а потім близьким, що поряд.

Праця педагога потребує значного обсягу знань, професійних компетентностей, потужного заряду енергії. У часи невизначеності непросто залишатися зразком для наслідування, позитивним еталоном людяності, мудрості, позитиву та витривалості. Складно залишитися світилом для інших, не маючи достатнього заряду фізичних, емоційних та душевних сил.

Важливим життєвим гаслом для українських педагогів може стати вислів: «Коли мені важко, я завжди нагадую собі про те, якщо я здамся – легше не стане» (Майк Тайсон). А здаватися ніхто не збирається, оскільки кожна свідома людина вірить в перемогу: над випробуваннями, викликами часу, негативними емоціями і в певній мірі над собою. Підтримуючи інших під час війни важливо не порушити власний життєвий баланс сил, не втратити цілісність свого «Я», залишатися в ресурсі, мислити і діяти позитивно. Під час кризових часів, щоб стати джерелом ресурсу для інших, потрібно формувати власну життєстійкість.

Ключові слова: ресурсність, резилієнтність, життєстійкість, ментальне здоров̓я.

Стресостійкість – це поєднання особистісних якостей людини, що дає їй змогу витримувати стресові ситуації, уникаючи негативних наслідків для життєдіяльності.

У дослідженнях стресостійкість розглядають як якість особистості, що складається з таких компонентів:

- психофізіологічна якість – тип, властивість нервової системи;
- мотивація – сила мотивів, яка значною мірою визначає емоційну стійкість;
- емоційний – досвід особистості, накопичений під час подолання негативних впливів екстремальних ситуацій;
- вольовий – виражається у свідомій саморегуляції дій відповідно до ситуацієї;
- інформованість – професійна підготовленість і готовність особистості до виконання тих або інших завдань;
- інтелектуальний – оцінювання і визначення умов ситуації, прогнозування її можливих змін, прийняття рішень про способи дій.

Здатність особистості протистояти стресам, яким би терміном вона не позначалась,

є інтегративною якістю особистості, що уміщує чималу кількість компонентів. Часто складовими стресостійкості особистості різні автори називають фактично її чинники, передумови, якості, які проявляються за певних рівнів стресостійкості.

Щоб сформувати особистісну резильєнтність потрібно володіти інформацією про можливі особистісні проблеми, а також про різні техніки, вправи, способи «рятівної» поведінки на шляху психологічної самодопомоги.

Виходячи з особистого досвіду спостереження та роботи з педагогами, серед головних проблем особистісної сфери педагогів у часи війни виділяю такі найчастіші проблеми та орієнтовні форми просвітницько-профілактичної роботи за для їх вирішення:

1. *Втрата віри у майбутнє (негативне мислення)*
   - Позитивні афірмації
   - Відео про позитивне мислення
   - Надихаючі відео про героїзм українців
   - Арт вправи «Відважні мальовки»
   - МАК карти «РаДіти знову» (В.Назаревич)
   - Арт вправи зі створення оберегів тощо.
2. *Низька мотивація до діяльності*
   - Мотиваційні гумористичні відео з соціальних мереж про працю вихователів та поведінку дітей
   - Планери
   - Календарі тематичних днів
   - Щоденники
   - Вправа «Створення плану життєстійкості»
   - Вправи: «Після перемоги я…»
   - Арт-вправа «Один день із життя вихователя»
   - Притча «Про каву» тощо.

3. *Прокрастинація*
   - Пам'ятка «Ресурсні активності»
   - Відео про дітей українців
   - Вправа «Я вчора, я сьогодні, я завтра»
   - Вправа «Сильна гора»
   - Пам'ятка «Ресурсні активності»
   - МАК карти «Сила роду», «Сила міст, місто сили» (Н.Сабліна)
   - Пам'ятка «Швидкий рецепт психологічної стійкості» тощо.
4. *Травма свідка*
   - Поради «Цифровий детокс»
   - Поради «Як розрізнити фейки»
   - Вправа «На жаль, на щастя…»
   - Вправа «Людина під дощем» тощо.
5. *Синдром відкладеного життя*
   - Техніка Майндфулнес
   - Вправа «Колесо життя»
   - Онлайн фоточеледжі, онлайн квести
   - Естафета вдячності колегам
   - Вправа «Пошта доброти» тощо.
6. *Порушення сну*
   - Медитація «Сила роду» (Н.Сабліна)
   - Вправа «Безпечне місце»
   - Вправа «Сканування тіла»
   - Поради «Користь сну для психічного здоров'я»
   - Вправа «Скриня спогадів» тощо.
7. Хронічне виснаження
   - Тест «Наскільки заряджені ваші батарейки»
   - Ресурсна вправа «Я є, я можу, я буду»
   - Медитативна практика «Послання з небес»
   - Руханки тощо.
8. *Порушення мислительних процесів*
   - Стаття «Можливості нашого мозку»
   - Вправи «Віднайди на картинці»,
   - Вправи «Орнамент мого імені», «Лінивець у відпустці»
   - Мандали
   - Нейрографічні малюнки
   - Вправи з кінезіології тощо.
9. *Проживання негативних емоцій*
   - Тривожність: слухання релаксаційної музики,
   - Злість: вправа «Створення монстрика злостика», Тренінг «Як приборкати внутрішнього вовка?», рвання паперу, створення гумористичних кричалок
10. *Напруження в м'язах*
    - Техніка прогресивної релаксації Джекобсона
    - Дихальні техніки
    - Вправи-масажі
    - Атрибути антистрес власними руками тощо.
11. *Психосоматичні розлади*
    - Самомасаж
    - Аромотерапія
    - Поради «Як подолати панічну атаку»
    - Трансформаційна гра «Психосоматика» (Н.Сабліна) тощо.
12. *Занижена самооцінка*
    - Вправа «Я хочу, я можу, я буду»

- Волонтерська діяльність
- Лист подяки собі у майбутньому
- Терапевтична казка «Подорож осіннього листочка» тощо.

13. Порушення взаємин в трудовому колективі (конфліктність, дратівливість,образливість, самоізолювання, плітkарство)

- Притча «Про цвяхи»,
- Вправа «Намалюй настрій».
- Вправа «Відгукніться той, хто»
- Поради «Профілактика мобінгу»
- Вправа « Якості на літеру мого імені»,
- Вправи «Три факти про мене», «Чесно кажучи…»
- Кінотренінг «Передай наступному»
- Притчі «Велика ложка»
- Вправа «Мандрівка по морю»
- Вправа «Вільне падіння»
- Колажування «Місто щасливих людей»
- Маскотерапія тощо

14. Проживання втрати, горювання

- Вправа «Промалюємо дощ»
- Листи вдячності
- Створення фото колажів
- Щоденник спогадів
- Пам'ятка «Терапевтична сила сліз» тощо.

Проблемні теми для пропрацювання є досить орієнтовними, але саме з такими запитами доволі часто звертаються педагоги для збереження та покращення ментального здоров'я. Просвітницько-профілактична робота організована з врахуванням проблем сьогодення має здійснюватися систематично за для формування життєстійкості, резильєнтності педагогів. Безззаперечно , ресурсність педагога - запорука психічного здоров'я дітей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Наказ МОН України «Про затвердження професійного стандарту "Вихователь закладу дошкільної освіти" від 19 жовтня 2021р. №755-21
2. Лист МОН України від 08.08.2024 року № 21-08/1233 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби в системі освіти України в 2024/2025навчальному році»
3. Ефективні технології розвитку та відновлення стресостійкості/ життєстійкості у дітей та дорослих. Методичний посібник для практичних психологів, соціальних педагогів / укл. Д.Д. Романовська., М.Г. Ящук – Чернівці, 2018 – 180 с.
4. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу у дітей дошкільного віку та школярів «Безпечний простір» Навчально-методичний посібник.- Київ, 2017
5. Всеукраїнська програма ментального здоров'я Ти як? https://howareu.com/
6. Посібник для доброго самопочуття. Зменшити стрес, наповнитись і розвинути внутрішню стійкість.

https://pscentre.org/wp-content/uploads/2022/03/The-Well-being-Guide-Ukrainian-translation.pdf

7. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни

https://careerhub.in.ua/posibnyk-dlya-osvityan-koly-svit-na-mezhi-zmin-strategiyi-adaptacziyi/

Демидюк Олена,
вихователь ЗДО «Берізка»
Городоцька ОТГ

Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами

Анотація. У статті описано взаємодію педагога з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема висвітлені види співпраці педагога з такими дітьми.

Ключові слова: інклюзія, особливі освітні потреби, стимулювальне середовище, психологічна підтримка, соціалізація.

Головним завданням дошкільної освіти є створення сприятливих умов для розвитку, виховання і навчання дітей. Від того, в якій атмосфері перебувають діти, залежить їх настрій, здоров'я та бажання відвідувати дитячий садок. В освітньому просторі дошкільного закладу потрібно завжди дотримуватись правил доброзичливого і дружнього спілкування, а також психологічної підтримки. Щоб цього досягти необхідно зберігати особистий простір кожної дитини, а саме тому психологічна та педагогічна підтримка педагога повинна бути ненав'язливою [5].

Освітнє середовище має великий вплив на розвиток дитини в усіх сферах її життя: фізичній, когнітивній, соціально-емоційній, розвитку мовлення та ін. Створюючи фізично і психологічно безпечне та стимулювальне середовище для дитини, забезпечуючи різноманітні ресурси, педагог сприяє розвитку і навчанню через самостійне і групове дослідження, гру, взаємодію з іншими дітьми та дорослими.

Піклуючись про те, щоб дитина відчувала що у групі їй раді, педагог дає зрозуміти, що дитина та її сім'я є важливою та невід'ємною частиною дошкільної групи, що у всіх є можливість користуватися загальними ресурсами і простором. Якщо педагогу вдається створити безпечне середовище, в якому кожна дитина почуває себе комфортно, тоді і діти почувають себе захищеними, можуть ставити запитання, просити про допомогу, отримувати задоволення від перебування у дитячому садочку, відчувають себе впевнено, не відчувають занепокоєння чи напруження, зосереджені на процесі навчання та навчаються працювати у команді [4].

На сьогодні, домінуючим напрямком в стратегії розвитку освіти для дітей з особливими потребами є впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої та дошкільної освіти. Філософія інклюзивної освіти тісно переплітається з концепцією прав людини та можливістю рівного доступу й участі в усіх сферах її життя [1].

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана із щорічним збільшенням кількості дітей, які потребують корекційного навчання та соціалізації з суспільством. Ця проблема досягає глобального масштабу на світовому рівні.

Крім зростання кількості дітей з обмеженими можливостями, також є тенденція якісної зміни структури дефекту, комплексного характеру порушення в кожної окремої особистості [5].

Основні принципи інклюзивного навчання:

- всі діти мають навчатися разом у всіх випадках, коли це виявляється можливим, не зважаючи на певні труднощі чи відмінності, що існують між ними;
- школи і дошкільні заклади мають визнавати і враховувати різноманітні потреби своїх учнів, узгоджуючи різні види й темпи навчання;
- забезпечення якісної освіти для всіх завдяки відповідному навчально-методичному забезпеченню, застосуванню організаційних заходів, розробці стратегії викладання, використанню ресурсів і партнерських зв'язків зі своїми громадами;

- діти з особливими освітніми потребами мають отримувати додаткову допомогу, яка може знадобитися їм для забезпечення успішності процесу навчання.

Педагоги інклюзивних груп та класів краще і глибше повинні розуміти індивідуальні відмінності й особливості дітей, а також ефективніше співпрацювати з батьками й іншими фахівцями (спеціалісти лікувальної фізкультури, реабілітологи, логопеди, дефектологи, соціальні працівники та ін.)**.** Інклюзивна система освіти також корисна також із суспільної точки зору, так як завдяки спільному навчанню діти змалку вчаться розуміти і толерантно ставитися до людських відмінностей. [3]

Ефективність педагогічної взаємодії підсилюється додержанням алгоритмів і правил комунікації з дошкільниками. Педагогам потрібно звертати увагу на необхідність дотримання у своєму мовленні літературних норм, засобів виразності, уникання сленгу та запобігання суржику. Мова педагога – це взірець для дитини. Відповідно до Закону України “Про дошкільну освіту” мовою дошкільної освіти визначено державну мову – українську [5].

В інклюзивному освітньому середовищі педагогам потрібно також враховувати особисті риси дітей при поділі їх для занять у невеликих групах. Пропонуючи види діяльності, під час яких діти мають активно розраховувати один на одного, педагог може сприяти встановленню між ними дружніх стосунків [2].

Доцільним є також те, що дітям можна пропонувати обирати для себе не лише осередок діяльності для гри, а й товариша, з яким вони це робитимуть.

Іноді діти з особливими освітніми потребами не проявляють бажання гратися зі своїми однолітками, вони можуть боятися це робити та діяти дуже повільно або бути сором’язливими. А тому, щоб сприяти соціальній взаємодії таких дітей, вихователь може використовувати наступні стратегії:

- запропонувати безпечне місце, звідки дитина мала б змогу спостерігати за діяльністю інших дітей;
- дотримуватись встановленого режиму дня, постійного порядку дій (так дитина може передбачити послідовність подій і зможе почувати себе безпечніше);
- сприяти долученню дітей до групової діяльності, або запропонувати дітям виконати завдання удвох [4].

При організації взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами важлива роль також належить і емоційному стану. Під час спілкування з дітьми важливо використовувати позитивні підкріплення, наприклад – посмішка, кивок головою. Не потрібно змушувати дитину до групової взаємодії, якщо вона того не бажає. Потрібно створити такі умови, щоб дитина сама захотіла приєднатись до групи, або обрати напарника для гри.

Не потрібно забувати і про похвалу, якщо дитина зробила правильну дію, підсилюючи це словами «Молодець», «В тебе добре виходить», «Це чудова робота».

Інклюзія – це не лише можливість перебувати в певному навчальному закладі, вона також передбачає спеціальну організацію навчального процесу та надання підтримки дітям з особливими освітніми потребами в умовах звичайного навчального закладу.

Головна передумова досягнення успіху – не середовище саме по собі, а методика навчання. Навчання в інклюзивних навчальних закладах корисне і для дітей з особливими потребами, і для звичайних дітей, членів їхніх родин та суспільства загалом. Як свідчать дослідження, в інклюзивних групах та класах увагу зосереджено перед усім на розвиткові сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому, діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до розвитку та цілеспрямованого використання нових знань і вмінь. Взаємодія дітей з особливими освітніми потребами

з ровесниками в інклюзивних групах сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків. Завдяки такій взаємодії діти навчаються природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, вони стають чуйними та готовими до взаємодопомоги [6].

Список використаних джерел та літератури

1. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі /навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін – К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. – 208 с.

2. Ільченко А .М . Розвиток мовлення у дітей з обмеженими розумовими можливостями за системою М. Монтессорі // Імідж сучасного педагога. Спеціальна педагогіка: теорія і практика логопедії. - 2005. - №6-7 (55- 56). - С. 77-78.

3. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко – К. : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. – 152 с. – (Серія «Інклюзивна освіта»).

4. Погоріла О. Б. Використання сучасних педагогічних практик у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами закладу дошкільної освіти. Гадяч, 2023. 75 с.

5. URL: https://dnz6.edu.vn.ua/dlya-vas-batkv/741-metodychni-rekomendaciji-shchodo-organizaciji-osvitnogo-procesu-u-20232024-n-r-u-zakladah-doshkilnoji-osvity.html

6. URL: https://vseosvita.ua/library/embed/010033da-f4e6.docx.html

Антоніна ДРАЧ,
вихователь-методист, «старший вихователь»
закладу дошкільної освіти №32 «Росинка»
Хмельницької міської ради

Використання інтерактивних форм у роботі з вихователями

Анотація. У статі розглянуто сутність методичної роботи в закладі дошкільної освіти та місце інтерактивних форм роботи з педагогами в ній; розкрито сутність поняття «інтеракція»; окреслено інтерактивні форми, методи, ігри і вправи інтерактивного навчання педагогів; описано фрагменти інтерактивної роботи з досвіду вихователя-методиста.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, вихователь-методист, інтеракція, вихователь, інтерактивні форми і методи навчання.

Соціальні, економічні, політичні зміни в житті сучасного суспільства, інтелектуальний і духовний розвиток кожного його члена вимагають постійного вдосконалення системи і змісту освіти.

Успішні освітні результати та виховання дітей залежать від рівня обізнаності, знань і умінь самих педагогів. Життя в умовах, що постійно змінюються, потребує від фахівця вміння систематично розв'язувати нові, нестандартні проблеми. Ознакою часу є підвищена професійна мобільність. Нові завдання і напрями розвитку освіти визначають і особливі вимоги до особистості й професійної компетентності педагогів. Відтак, актуальною стає проблема методичного супроводу, змісту і способів організації роботи з вихователями, спрямованих на формування педагога нової генерації, готового і здатного вирішувати проблеми дошкільної освіти в руслі нових освітніх цінностей і пріоритетів**.** Вихователь-методист у дитячому садку виконує ключову роль у забезпеченні якості освітнього процесу. Його завдання включають розробку, впровадження та контроль за виконанням педагогічних методик і програм, а також підтримку професійного розвитку вихователів.

Особливості організації методичної роботи в закладах дошкільної освіти висвітлено у працях А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, С. Корнєєвої, О. Василевської, Г. Григоренко, Л. Калузької, К. Кіндрат, В. Ларіної, Л. Лукіної, Н. Омельяненко, Н. Савінової, І. Терещенко, Л Швайки та ін. Аналіз психолого-педагогічної літератури, наукових досліджень дозволяє визначити різні підходи до визначення методичної роботи та виокремити завдання її і функції. Н. Гавриш методичну роботу закладі дошкільної освіти визначає як – це цілісну, засновану на досягненнях науки, передового досвіду і конкретному аналізі труднощів вихователя, систему взаємопов'язаних заходів і дій, направлених на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вихователя, на узагальнення і розвиток творчого потенціалу педагогічного колективу в цілому, а в остаточному підсумку – на досягнення оптимальних результатів навчання, виховання і розвитку дошкільників [1, с. 16].

С. Корнєєва методичну роботу розглядає з позицій її організації. На думку дослідниці «Організація методичної роботи з вихователями закладів дошкільної освіти – цілеспрямована робота вихователя-методиста з вихователями закладу з метою підвищення їхньої педагогічної майстерності й оцінно-рефлексивної діяльності методичної спрямованості. Це керована діяльність, що має свої функції (діагностична, прогностична, моделювальна, компенсаторна, відновлювальна, корегувальна, координувальна, пропагандистська, рекламна, контрольно-інформаційна), зміст, принципи, завдання, форми реалізації і передбачені результати. Організація методичної роботи одночасно є складником системи підвищення кваліфікації педагогів закладів дошкільної освіти і освітньої діяльності означених закладів. Така подвійна підпорядкованість зумовлена вертикальною побудовою нормативної та виконавської функцій в управлінні системою освіти. Тому процес формування змісту і реалізація завдань в організації методичної роботи з вихователями носить подвійний характер і має внутрішні зв'язки між формуючим нормативним («що робити») і виконавчим («як робити») складниками діяльності її суб'єктів [3, с. 7].

Перед вихователем-методистом часто стоїть питання: що зробити, аби кожен педагог став активним, зацікавленим учасником роботи різних форм професійних об'єднань? Як позбутися пасивності окремих педагогів? Як перевести їх від репродуктивної діяльності до дослідницької, до формування вміння рефлектувати в процесі пізнання нового та освоєння знайомого матеріалу? Досвід роботи не тільки дає відповіді на всі ці питання, а й переконує в тому, що в організації методичної роботи з вихователями доцільно і необхідно використовувати *інтерактивні педагогічні технології* («інтеракція» – від англ. interaction – взаємодія). Поняття «інтеракція» вперше з'явилося в соціології та соціальній психології в США у дослідженнях американського філософа Дж. Міда [2]. В Україні проблему інтеракції в освіті досліджували науковці Т. Паніна, О. Пометун, Т. Піроженко, М. Скрипник та ін. О. Пометун поняття «інтеракція» трактує через призму двох складники: «інтер» – між, «акція» – посилена діяльність [5]. М. Скрипник поняття «інтеракція» формулюють як «…здатність взаємодіяти або знаходитися в режимі бесіди, діалогу», а «соціальна інтеракція» – комунікація в групі, під час якої індивіди «своєю поведінкою впливають на інших індивідів, викликаючи відповідні реакції» [7]. На часі, вітчизняні й закордонні науковці одноголосні в тому, що ідея створення та апробації інтерактивних технологій Дж. Міда заклала підґрунтя впровадження інтерактивних педагогічних технологій у закладах освіти як соціальну інтеракцію, що впроваджується через цілеспрямовану міжсуб'єктну взаємодію всіх учасників освітнього процесу і що створює сприятливі умови для самоосвіти, саморозвитку та самовдосконалення. Т. Піроженко зазначає, що інтерактивні технології допоможуть організувати і спрогнозувати освітній процес в ЗДО так, щоб дитина дошкільного віку могла застосовувати здобуті знання і набуті вміння у повсякденному житті, розуміти, що вони можуть стати в нагоді їй і тим, хто поруч, сьогодні і в майбутньому.

Успішні освітні результати та виховання дітей засобами технологій інтерактивного навчання залежать від рівня обізнаності, знань і умінь самих педагогів з цих технологій. Життя в умовах, що постійно змінюються, потребує від фахівця вміння систематично розв'язувати нові, нестандартні проблеми. Ознакою часу є підвищена професійна мобільність. Нові завдання і напрями розвитку освіти визначають і особливі вимоги до особистості й професійної компетентності педагогів.

Сучасна методика нагромадила багатий арсенал форм та методів інтерактивного навчання: від найпростіших («Робота в парах», «Ротаційні (змінні) трійки», «Карусель», «Мікрофон») до складних («Мозковий штурм», «Мозаїка», «Аналіз ситуації»), а також імітаційні ігри, дискусії, дебати тощо. Використання інтерактивних технологій не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зняття з душі дитини/дорослого почуття страху, спосіб зробити людину розкутою, навіяти впевненість у своїх силах, налаштувати на успіх, виявити здібність до творчості. Методи інтерактивного навчання педагогів мають значний потенціал під час підготовки професіоналів, здатних зайняти активну позицію у виборі методів роботи з дітьми. Саме тому вихователь-методист закладу дошкільної освіти має досконало володіти ним.

Серед форм інтерактивного навчання педагогів в закладі дошкільної виокремлюємо наступні: «Велико коло», «Методичний міст», «Методичні посиденьки», «Проблемний стіл», «Методичний турнір», «Методичний фестиваль», диспути, дискусії, семінари, семінари-практикуми, педагогічні аукціони, засідання клубів «Що?, Де?, Коли?», «Пошукове поле», «Рольовий репертуар вихователя», «Творі студії», майстерки, групові дискусії, проєктна діяльність тощо. Як варіанти інтерактивних форм виступають інтерактивні методи, інтелектуальні ігри та вправи, а саме: «Мозкова атака», «Мозковий штурм», «Хвилинки емпатії», «Хвилинки презентації», «Мікрофон», «Синтез думок», «Цитатні суперечки», вікторини, діловій рольові ігри, ситуації, створення банку педагогічних ідей, тощо.

За допомогою інтерактивних методів навчання можна розвинути у педагогів здатність працювати у команді, здійснювати спільну проєктну і дослідницьку діяльність, відстоювати свої позиції, обґрунтовувати власну думку і толерантно ставитися до чужої, відповідати за свої дії тощо. Інтерактивні методи роботи з педагогами використовуємо, зазвичай, під час засідань педагогічної ради, семінарів та семінарів-практикумів , які спрямовані на підвищення науково-теоретичного й методичного рівня педагогів, упровадження нових ідей, концепцій, технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти , зокрема :

-Майстер-класи – як окрему форму та в контексті педагогічної ради, ділової гри , семінару -практикуму , педагогічного звіту чи портфоліо, педагогічної платформи:

-окремі майстер-класи, «Технологія створення мультимедійної презентації до творчого звіту(заняття), «Освітня технологія блоки Дьєнеша», «Рухливі ігри з водою», «Навчаємо дітей складати розповіді за серією картин», «Екологічна іграшка трав'янчик своїми руками», «Використання нетрадиційних технологій в малюванні дошкільників», «Цифрове покоління. Нові підходи у роботі педагога закладу дошкільної освіти»;

-в рамках педагогічної платформи : «Створення окремих виробів та композицій в техніці квілінг», «Сучасні дидактичні посібники для сенсорного виховання та розвитку дрібної моторики дошкільника», «Проектування нетрадиційних форм роботи з родиною», «Використання мнемотехнічних таблиць в розвитку літературних здібностей дошкільників», «Перетворимо папір в цікаве (паперопластика)», «Профілактичні оздоровчі паузи між заняттями»,(точковий масаж, стимульована гімнастика», «Навчання дошкільників драматизації казки», «Вивчення з дітьми потішок, пісеньок, пальчикових вправ», «Використання вправ з кінезіології в роботі з дошкільниками та педагогами», «Дитячі музичні інструменти та музичне виховання дітей», «Чарівне тісто»(робота з солоним тістом), «Коректурні таблиці : використовуємо впродовж дня», « Світ емоцій та почуттів дитини».

-в ділових іграх з елементами майстер-класу : «Розвиток логіко-математичних здібностей дітей 5-6 року життя», «Інноваційність та нетрадиційність в малюванні та у використані творчих ігор».

-семінарах –практикумах «Як формувати звички здорового способу життя у дітей дошкільного віку за допомогою валеології», «Соціально-громадянська компетентність дошкільника : сучасний вимір»(створення образу «Батьківщина» через застосування LEGO технології).

-педагогічної ради «Креативні підходи до організації предметно ігрового розвивального середовища», « Мистецька освіта дошкільників : не відтворювати , а творити».

-Методичні турніри, семінари-практикуми, семінари у формі круглого столу «Гра як природний ресурс дитини для подолання кризових ситуацій. Ефективні технології психологічного супроводу учасників освітнього процесу в період війни», «Обмін думками з питань самоосвіти педагогів», «Психологічна готовність педагога до інноваційної діяльності», «Заклад дошкільної освіти як єдиний розвивальний простір».

-Тренінги: «Інноваційні технології в закладі дошкільної освіти», «Формування медіа грамотності та ІКТ –компетентності педагогів закладу дошкільної освіти», «Я – креативний педагог», «Позамовні засоби виразності під час читання художніх творів : поза , міміка, жести».

-Ток –шоу «Маю думку»: «Формування професійної компетентності педагогів через інноваційну діяльність».

-Методичні педагогічні подорожі: «Віртуальна кольорова подорож рідним краєм», «Освітній теренкур: віртуальна прогулянка за спеціально розробленим маршрутом України за змістом творів В. Сухомлинського».

Рольові ігри є корисними для тренування навичок управління групою дітей, розв'язання конфліктів або підготовки до специфічних ситуацій.Різноманітні форми роботи об'єднують фахівців із різним педагогічним досвідом, різними рівнями професійної майстерності заради досягнення поставлених цілей. Працюючи в групі, педагог переживає ті ж відчуття, що переживатимуть і діти (відповідальність старанність, позитивнау взаємодію, ситуації успіху і невдачі, підтримку/заміну у ній тощо), – все це допомагає вихователям краще зрозуміти потреби дітей і знайти нові підходи до їхнього розвитку.

Досвід роботи з педагогами переконує, що інтерактивне навчання допомагає стимулювати процеси набуття їх професійної компетентності, змінює професійно-особистісну позицію, санкціонує стабільне професійне зростання особистості, забезпечує адекватне розвитку регіональної освіти підвищення якості діяльності педагогів.

Отже, інтерактивні форми начання – це методи, спрямовані на активну участь всіх учасників освітнього процесу. Вони передбачають взаємодію, обмін думками та досвідом, спільну діяльність. Такі методи дозволяють не лише передавати знання, але й сприяти розвитку критичного мислення, творчих здібностей та соціальних навичок учасників освітнього процесу. Інтерактивні форми роботи є важливим інструментом для підвищення професійної компетентності вихователів у закладі дошкільної освіти. Вони сприяють активній участі, розвитку комунікаційних і творчих навичок, а також допомагають швидше адаптуватися до змін. Застосування таких методів у щоденній практиці може значно поліпшити якість освіти тавиховання дітей, а також сприяти професійному зростанню вихователів. Окрім результативності, інтерактивні технології характеризуються гнучкістю й ефективністю поєднання з традиційними методичними формами та методами навчання, завдяки яким педагоги вчаться швидко переорієнтовуватися у своїй професійній діяльності, бути ініціативними, креативними, інноваторами в системі дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гавриш Н. Секрети методичної кухні, або Як підготувати педагога-майстра. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2015. № 2. С. 15-23.
2. Інтерактивні технології навчання дорослих // Технології професійного розвитку педагогів : методичний порадник. http://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kafedra_fod/elektr_zbirn/R2/R22.htm .
3. Корнєєва. С. Використання інтерактивних технологій у методичнійроботі // Вихователь-методист дошкільного закладу», 2010. № 6. С. 5−8.
4. Кучай А. І. Поняття «Інтерактивні технології» в дошкільній освіті. Психолого-педагогічний супровід формування особистості дошкільника. Умань: Візаві, 2018. С. 48–52
5. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ. 2007. 144 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf.
6. Пометун О. Особливості використання інтерактивних технологій навчання у початковій школі https://library.udpu.edu.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2008/2008_1_24.pdf .
7. Скрипник М. І. Інтерактивні технології в післядипломному навчанні: довідник. Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджм. осв.», 2013. 202 с

Душнюк Оксана,
вихователь закладу дошкільної освіти
№9 «Пролісок» Нетішинської міської ради

Психолого-педагогічна студія як один із сучасних підходів партнерської взаємодії з батьками у закладі дошкільної освіти

Анотація. У статті розкрито покрокову систему партнерської взаємодії роботи з батьками в закладі дошкільної освіти через діяльність психолого-педагогічної студії «Партнерство заради майбутнього». Визначено сутність та особливості впливу взаємодії ЗДО та сім'ї.

Ключові слова. Психолого-педагогічна студія, педагогіка партнерства, сім'я, заклад дошкільної освіти.

Вступ. Проблема партнерської взаємодії дорослого з дитиною є дуже актуальною для сучасної освітньої практики в закладі дошкільної освіти. Нині проголошено принципово нові пріоритети та завдання дошкільної освіти, що потребують від педагогів переходу на якісно новий рівень взаємодії з батьками, - рівень співпраці, спільної партнерської діяльності.

Робота з батьками завжди була традиційною складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї. Дорослі учасники освітнього процесу мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом освіти і родиною, оскільки така співпраця покликана створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини.

Мета статті. Розкрити значення та особливості впровадження у практику ЗДО психолого-педагогічної студії «Партнерство заради майбутнього».

*Основна частина.*Сучасні заклади дошкільної освіти повинні стати відкритими для батьків, громадськості, більше уваги приділяти освіті і вихованню батьків, справедливо вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку

і виховання дітей, між батькам і закладом дошкільної освіти має бути педагогіка партнерства.

Що ж таке педагогіка партнерства?

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає в себе систему методів та прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. *За педагогікою партнерства дитина* – добровільний і зацікавлений соратник, однодумець, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати [6, с.45].

Термін «партнерство» переважно визначають як:

- система взаємовідносин, які відбуваються у процесі певної спільної діяльності;
- спосіб взаємодії і взаємин, організованих на принципах рівності, добровільності учасників освітнього процесу;
- організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації;
- спосіб взаємовідносин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності [6, с.48].

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити педагог. Тож, партнерство у закладі дошкільної освіти має базуватися на засадах добровільності, рівності, взаєморозуміння та взаємодопомоги. Права та обов'язки дітей, батьків та вихователів треба чітко формулювати, а головне – усвідомлювати і захищати. Саме так зусилля кожного з них будуть спрямовані на досягнення спільної мети. Адже саме поведінка дорослих, їхні слова та вчинки є для дітей прикладом для наслідування. Вони впливають на світогляд вихованців, на сприйняття ними своєї суспільної ролі, на уявлення про значення навчання у нашому житті. Завдяки такому підходу батьки можуть повною мірою включитися до освітнього процесу. Це дозволить визначити спільне бачення шляху розвитку дитини, чітко усвідомити права та обов'язки одне одного, мінімізувати загрозу виникнення непорозумінь. Партнерські взаємини між вихователем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, а саме відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу *(дітей, батьків, вихователів)* [5, с.13], яка:

- організовується на принципах добровільності й спільних інтересів;
- ґрунтується на повазі й рівноправності всіх учасників, дотримуючись; визначених норм (*права та обов'язки)* та враховуючи ціннісні орієнтири кожної із сторін;
- передбачає активне включення всіх учасників у реалізацію спільних завдань та готовність брати на себе відповідальність за їх результати.

Педагогіка партнерства ґрунтується на простих, але водночас і важливих *принципах:*

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство;
- принципи соціального партнерства (*рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей*).

Вимогами й правилами організації партнерства є:

- формування морально-духовної, життєво-компетентної особистості, яка успішно самореалізується у соціумі;
- єдність дій педагогів і батьків;
- зміцнення й розвиток контактів між педагогами і батьками щодо вивчення дитини та її поведінки;
- постійний діалог як форма відносин між педагогами і батьками, основою якої є свідоме прийняття вимог і правил батьками;
- гуманізація міжособистісних відносин, попередження конфліктних ситуацій та оптимізація взаємин між педагогами і батьками, в основі яких – толерантність, розуміння, співучасть, відкритість, добровільність, здатність до взаємодії;

Ефективне партнерство можливе за сформованості у батьків готовності до взаємодії із закладом на пріоритетних засадах, з опорою на розуміння того, яку діяльність краще виконає ЗДО, а яку – сім'я [4, с.3].

Практика виховання дітей у закладі дошкільної освіти спонукає до урізноманітнення та оновлення форм спільної роботи дитячого садка і сім'ї. Аналіз методичних рекомендацій О. Кононко, Т. Алексєєнко та інших педагогів дає змогу виокремити такі *форми партнерства*:

- індивідуальні (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до закладу дошкільної освіти, співбесіди, консультації, телефонний зв'язок);
- наочно-письмові (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, дошка оголошень, планшети, інформаційні листки, тематичні виставки, анкетування, скринька пропозицій, індивідуальні зошити, неформальні листи, родинні газети, педагогічна бібліотека, запрошення, вітання);
- групові (консультації, практикуми, клуби взаємодопомоги, школа молодих батьків, гуртки за інтересами, вечори запитань та відповідей, зустрічі з цікавими людьми – вчителями, лікарями, психологами, юристами);

- колективні (батьківські конференції, тематичні зустрічі за «круглим столом», засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків порадників, перегляд ранків, спільні свята, спортивні змагання, відпочинок у вихідні дні);

-із застосуванням ІКТ технологій (Padlet дошка, буклети).

У Концепції дошкільного виховання в Україні, Державній національній програмі «Освіта» Україна XXI ст., Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти – Державному стандарту дошкільної освіти підкреслюється значимість родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного виховного середовища. Однією із умов реалізації оновленого Базового компоненту, як державного стандарту дошкільної освіти є участь сім'ї в розвитку дитини та взаємодія закладу дошкільної освіти з сім'ями дітей, як учасниками освітнього процесу.

Нині ефективність дошкільної освіти пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. Це спонукає оновити зміст і форми співпраці педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців. Сьогодні важливо, щоб традиційні методи роботи з родинами стали наповненими сучасним змістом, новими пріоритетами. У цих умовах педагогічний колектив закладу дошкільної освіти ініціює різні форми участі батьків в освітньому процесі [3, с.18].

В основу взаємодії сучасного закладу дошкільної освіти із сім'єю покладено співробітництво. Ініціаторами його встановлення мають виступати педагоги закладу дошкільної освіти, оскільки вони професійно підготовлені до освітньої роботи, а, отже, розуміють, що її успішність залежить від злагодженості й наступності у вихованні дітей. Вихователь усвідомлює, що співробітництво потрібне насамперед для дитини, і в цьому потрібно переконати батьків. Ініціатива у встановленні взаємодії із сім'єю та кваліфікована реалізація її завдань визначають керівну роль закладу дошкільної

освіти щодо сімейного виховання. Лише налагодивши відкрите й прозоре спілкування з батьками, можна перетворити їх із замовників і спостерігачів на партнерів та активних учасників освітнього процесу.

Тож, я вважаю, що дорослі учасники освітнього процесу мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом освіти і родиною, оскільки така співпраця покликана створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини. Пошук шляхів, спрямованих на формування взаєморозуміння та довіри, побудови партнерської взаємодії між закладом і родиною, має ініціювати педагогічний колектив. Зазначена тенденція збільшує роль партнерської взаємодії педагогічних працівників закладів освіти з членами родини вихованців, так як сім'я виступає дієвим, моделюючим, соціальним, комунікативним, культурним інститутом виховання, навчання і самореалізації особистості [2, с.5].

Взаємодія закладів дошкільної освіти з родинами дітей як учасниками освітнього процесу спрямована на формування високого рівня психологічної культури всіх учасників освітнього процесу і на рівні знань та настанов, і на рівні повсякденного спілкування [2, с.12]. Підвищення культури відповідального батьківства посилює необхідність педагогічного просвітництва сімей, які опинились перед численними соціальними, духовними, екологічними викликами сьогодення. Отже, взаємодія педагогів і батьків у сучасній дошкільній педагогіці, практиці дошкільної освіти є однією з найбільш актуальних і гострих проблем. Заклад освіти має активізувати та збагатити виховні вміння батьків, підтримати впевненість у власних педагогічних силах, готовність проявляти себе у різних видах діяльності [6, с.13].

Сучасна родина має стати головною ланкою у вихованні дитини, виступати справжніми партнерами і однодумцями, однак для цього їй необхідна психолого-педагогічна допомога. З метою психолого-педагогічної просвіти батьків і налагодження співпраці з ними в нашому дошкільному закладі було створено психолого-педагогічну студію для батьків «Партнерство заради майбутнього» щодо сучасних підходів до організації партнерської взаємодії з батьками. За таких умов можна легко досягти успіху та бажаного результату. Тому означена форма роботи стала для мене актуальною, так як основою гармонійної взаємодії педагогів та батьків є партнерство у вихованні дітей; розуміння педагогами й батьками мети і завдань виховання; повага і довіра до дитини; максимальне використання виховного потенціалу колективу й родини під час спільної роботи з дітьми.

Пропоную вашій увазі покроковy систему партнерської взаємодії роботи з батьками в закладі дошкільної освіти.

Про що мріють батьки, віддаючи дитину до закладу дошкільної освіти? Безперечно, про те, що тепер значну частину турботи про виховання й навчання їхнього малюка візьмуть на себе кваліфіковані педагоги. Мами і тата бажають, щоб у дитячому садку малятам було тепло й затишно, щоб їжа була смачною та корисною, а іграшок і товаришів для ігор не бракувало. Сподіваються, що вихователі будуть добрими й уважними до дітей, навчать їх читати й лічити, малювати, співати, танцювати. Непогано було б іще й іноземної мови хоч трохи та гарних манер і навичок самообслуговування... А в самих батьків, як вони вважають чи мріють, вивільниться час на роботу, домашні справи і, можливо, навіть на відпочинок. У їхні плани, якщо говорити чесно, зовсім не входить співпраця (*тобто спільна робота, спільна діяльність*) з вихователями. Багато батьків (*але, звісно, не всі*) вважають так: «Ви, педагоги, дбаєте про дитину, ми, батьки, контролюємо вашу роботу».

З чого починати знайомство з батьками вихованців, щоб установити з ними довірчі відносини і налагодити співпрацю? Як переконати скептиків і перетворити їх з «контролерів» та «замовників освітніх послуг» на соратників?

Я спробую покроково вибудувати систему партнерської роботи з батьками, що дасть змогу плавно залучити їх до спільної діяльності, спрямованої на розвиток їхніх дітей.

Але для того, як будуть зроблені ці кроки, хочу пригадати істину: «Перш ніж щось отримати - треба щось віддати». Перш ніж налагодити співпрацю, доведеться віддати, тобто докласти зусилля, витратити свій час і навіть нервові клітини.

Щоб співпраця виникла, потрібно стати другом для членів родин своїх вихованців і показати, що ми не просто доглядачі малят на час відсутності батьків, а високоосвічені люди, які добре розуміються на питаннях виховання дітей.

1-й крок. Знайомство: отримання від батьків якомога повнішої інформації про дитину та особливості її життя в сім'ї.

Методи:

- індивідуальні бесіди;
- анкетування;
- спостереження за взаєминами між дитиною і членами її родини в ранкові та вечірні години.

На цьому етапі я намагалася розпитувати батьків про членів їхньої родини, про те, хто з них проводить з дитиною найбільше часу. З'ясовала, чим до вподоби займатися малюкові, які його улюблені іграшки та ігри, книжки й казки; чи бере він участь у спільній з рідними діяльності: приготуванні їжі, догляді за кімнатними рослинами і домашніми улюбленцями, роботі в саду чи на городі тощо. Також цікавимося, які традиції шанують у родині, як проводять дорослі й діти вихідні.

Спостереження за взаєминами дитини з батьками чи іншими членами родини в ранкові та вечірні години допоможуть нам зрозуміти стиль спілкування й правила взаємодії старших із молодшими. Отримана інформація стала в пригоді під час планування та здійснення індивідуальної роботи в ході освітнього процесу.

2-й крок. Демонстрація власної фахової компетентності шляхом надання інформації про сучасні дослідження в галузі дитячої психології, новітні погляди (*як вітчизняних, так і зарубіжних учених*) на виховання дітей та доцільність їх застосування.

Методи:

- доповідь з використанням відеоматеріалів на батьківських зборах;
- коротка розповідь під час вечірньої зустрічі;
- майстер-клас з ігротехніки;
- рекомендації з арт-освіти;
- інтернет-повідомлення;
- короткі відеоповідомлення про успіхи дітей;
- відеоілюстрації моментів поведінки малят у колективі.

Перші батьківські збори на початку навчального року - надзвичайно важлива подія для всіх учасників освітнього процесу. Тож я намагаюся поставитись до їх організації відповідально. Проводжу їх нетрадиційно, у, вигляді, педагогічного чаювання.

Надсилаю запрошення чи передаю його батькам через дитину або особисто. У запрошенні вказую питання, які обговорюватимуться, тривалість зібрання (*приблизно 45-60 хвилин)* і місце проведення (*групова кімната чи музична/фізкультурна зала*). Якщо в групі 30 дітей, то орієнтуємося на 24-26 осіб. Розміщуємо на невеликій відстані один від одного 4 столи За кожним столом має розміститися по 6 осіб.

Таким чином, утворяться певні осередки батьків, у яких зав'яжуться знайомства і виникнуть перші спільні, узагальнені думки з приводу побаченого й почутого.

Готую з колегою чай та одноразові чашечки, серветки, цукор, печиво. Як показує досвід, наступного разу про смаколики й усе інше до чаю подбають батьки.

Розпочинаю зустріч із самопрезентації, адже батькам важливо знати, хто виховує їхніх дітей. Потім переходжу до психологічної характеристики вікових особливостей дітей нашої групи і сучасних поглядів педагогів на їхнє виховання. Апелюю до вітчизняної і зарубіжної науки, наводжу приклади, показую фрагмент цікавого пізнавального відео.

Основне завдання - переконати батьків в унікальності періоду дошкільного дитинства і їхній відповідальності за розвиток власних дітей. Наголошуємо на тому, що яким би професіоналом ми не були, самотужки нам не розв'язати всіх завдань розвитку дітей групи, оскільки сила впливу родини завдяки міцності емоційних контактів завжди переважає педагогічний вплив. Підводимо їх до розуміння того, що для успішного розвитку малюка необхідне дотримання єдності мети та методів виховання в родині й закладі дошкільної освіти.

Наш виступ має тривати не більше 20-25 хвилин, перегляд відео 5-7 хвилин. Переходимо до обговорення почутого батьками в підгрупах (за столиками), основні думки просимо сформулювати впродовж 3-5 хвилин і презентувати на загал одному представнику від підгрупи.

Після цього коротко розповідаю, за якою програмою працює наш заклад дошкільної освіти, як у ньому організовано життя дітей, у яких формах здійснюється освітній процес. Озвучую свої побажання щодо побудови взаємодії з батьками. Вислуховуємо запитання і надаємо відповіді. Озвучуємо тему та формат наступної колективної зустрічі. Бажано залишити якісь цікаві питання розкритими не повною мірою. Нехай виникне у присутніх бажання зустрітися ще раз. договорити, досперечатися, а у нас - можливість запропонувати цікаву книжку, рекомендації щодо перегляду фільму, інформації в інтернеті тощо.

Завершую збори-чаювання невеличким педагогічним сюрпризом. Вручаю кожному з батьків аркушик, на якому записана мрія їхньої дитини, опитавши напередодні вихованців. Просимо батьків прочитати те, що написано на аркушику, не відразу, а вдома і відповісти самим собі, чи знали вони про це.

3-й крок. Налагодження контакту: збирання інформації про можливості, професії, хобі батьків; створення батьківської групи в соцмережі чи месенджері (*наприклад, Viber);* визначення активних/ зацікавлених та ініціативних батьків; створення батьківського комітету.

Методи:

- опитування;
- індивідуальні бесіди;
- переконання;
- навіювання.

Отриману інформацію про батьків ми використовуємо при плануванні освітнього процесу, зокрема передбачити розширення і збагачення знань дітей про професії дорослих із залученням батьків, організацію тематичних розваг, екскурсій на виробництво, спільних освітніх проектів.

Батьківська Viber-група допомагає нам активно обмінюватись інформацією, фотографіями та короткими відео.

Коли ближче познайомимося з батьками, то пропонуємо їм обрати батьківський комітет - ядро батьківської спільноти нашої групи.

4-й крок. Робота з членами батьківського комітету. Методи:

- неформальні бесіди-знайомства у форматі «Тиха розмова»;
- «п'ятничні екскурсії» малою групою до найближчого парку.

Тісна взаємодія з батьківським комітетом допомагає нам урахувати запити і можливості батьків у плануванні освітнього процесу.

5-й крок. Залучення частини батьків до участі в освітньому процесі: у святкових ранках, інтелектуальних та фізкультурних розвагах, батьківсько-дитячих проектах з подальшою широкою презентацією результатів цих проектів усім дітям та членам їхніх родин.

Методи:

- заохочення;
- переконання;

- ознайомлення з досвідом і результатами співпраці педагогів і батьків вихованців інших груп дитячого садка, кращих вітчизняних і зарубіжних закладів для дошкільнят;
- фотозвіти;
- моральне стимулювання.

Форми стимулювання можуть бути різними, зокрема нестандартними. Не варто відмовлятися від традиційних подяк і грамот за відповідальне ставлення до виховання дитини, творчий підхід, активність тощо. Поряд із цим започатковую і вручення грамот, створених за участю дітей.

Також батькам приємно буде отримати приз - подарунок від вихователів групи чи від дітей. До виготовлення призу-подарунка намагаємося залучити всіх вихованців. Спочатку на етапі обговорення його призначення, змісту й оформлення, далі в ході розгляду й аналізу варіантів, потім на етапі створення і, нарешті, під час презентації. Доречно буде зробити це під час святкового ранку, на яких зазвичай присутня більшість батьків вихованців. Я спільно з дітьми можемо придумати цікаві номінації не лише для тата чи мами, а й для інших членів родини - бабусі, дідуся, старшого чи молодшого братика тощо. Зміст подарунків чи сюрпризів також може бути різним – від книжки до цікавої світлини, зробленої, так би мовити, «прихованою камерою», у несподіваній рамочці. Такі заходи стимулюють усіх батьків до співпраці з педагогами, активної участі в освітньому процесі закладу дошкільної освіти і за його межами.

6-й крок. Залучення всіх батьків до участі в освітньому процесі: святкових ранках, розвагах для дітей, колективній праці з благоустрою території закладу дошкільної освіти, екологічно доцільній діяльності, батьківсько-дитячих проєктах.

Орієнтовні теми для спільних проектів: «Улюблені ігри в нашій родині», «Що ми можемо робити разом», «Екскурсійні маршрути нашої родини», «Найдобріші фото», «Веселий лепбук», «Історія родини в малюнках», «Галерея емоцій», «Ми і наші домашні улюбленці» тощо.

Характер участі батьків у житті дитячого колективу може бути різним і залежить як від їхніх можливостей, так і від переживання всіма учасниками освітнього процесу (*дітьми, педагогами ЗДО, членами родин вихованців*) задоволення від результатів взаємодії.

І хоча в групі, залишилася частина батьків, які не брали активну участь у спільній з вихователями діяльності, я намагаюся поставитеся до них з розумінням, адже всі люди різні. Хтось просто психологічно не готовий до взаємодії, хтось надзвичайно завантажений на роботі, а з кимось дітям взаємодіяти і не варто.

Інформую і запрошую до співпраці всіх батьків, проте намагаюся не наполягати і в жодному разі не висловлювати свого невдоволення відмовою.

Висновок:

- Співпрацювати з батьками необхідно.
- Примушувати до співпраці не доцільно, натомість варто заохочувати.
- Залучення до співпраці слід здійснювати поступово - покроково.
- Починати вихователю слід із презентації власної компетентності.
- Необхідно постійно вдосконалювати рівень своєї педагогічної майстерності й здійснювати творчий пошук методів і форм залучення родин до участі в освітньому процесі ЗДО.

Отже, якщо вихователь не робить поступових кроків до співпраці або, спіткнувшись на другому, починає говорити про те, як важко працювати із сучасними батьками, то висновки про його компетентність можна не озвучувати. Скарги на світ притаманні, як правило, ледарям.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрійко А. Батьківські збори для батьків: методична розробка ток-шоу: робота з батьками. А. Андрійко. Психолог. 2015. № 4 (556), лютий.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (*нова редакція).* Науковий керівник: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авт. кол-в: Богуш А. М., Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л., Гавриш Н. В., та інші. Київ. 2021, 26 с.
3. Бех І. Д. Педагогічно-сімейна спільнота: Партнерство заради дитини. Дошкільне виховання. 2020. №10.
4. Бєлєнька Г. Дошкільний заклад і родина: співпраця заради дитини. Дошкільне виховання. 2019. №2.
5. Литвиненко Ірина. Дитина і педагог-партнери. Дошкільне виховання. 2020. №10.
6. Швець Н. Співтворчість, а не наставництво. Дошкільне виховання. 2019. №2.

Замурняк Тетяна,
вихователь Шепетівського ЗДО №7
«Дюймовочка»
м. Шепетівка

Інтерактивні стратегії сталого розвитку для дошкільників в умовах війни: Проєкт “Зелена терапія”

Анотація: У статті розглядається інноваційний підхід до навчання дітей дошкільного віку принципам сталого розвитку в умовах військових дій через проєкт "Зелена терапія", що зосереджений на використанні гри, творчих завдань, інтерактивних занять та практичної діяльності для формування у дітей емоційної, інтелектуальної та фізичної гармонії за допомогою роботи з природними об'єктами, такими, як: сад, город, парк, водойма, квітник, куточок природи у групі та город на підвіконні. Проєкт "Зелена терапія" спрямований на підтримку психологічного благополуччя дітей в умовах нестабільності сьогодення. Через взаємодію з природою, інтеграції елементів сталого розвитку у щоденну діяльність дітей, включаючи створення міні-городу на підвіконні, організацію зимових декорацій з природних матеріалів, а також проведення навчальних і терапевтичних сесій з догляду за рослинам, діти отримують можливість відчути контроль і стабільність. Це сприяє зменшенню стресу, розвитку екологічної свідомості та відповідальності.
Ключові слова: екологічна катастрофа, сталий розвиток, інноваційний підхід, проєкт "Зелена терапія", гармонія з природою, терапевтичні підходи, взаємодія, психоемоційна стабільність.

Війна в Україні спричинила серйозні екологічні катастрофи, наслідки яких будуть відчуватися ще довго після завершення бойових дій. Серед найважчих екологічних лих — руйнування критичної інфраструктури, що призводить до забруднення навколишнього середовища та втрати природних ресурсів. Руйнування гідроелектростанції (ГЕС) призвело до затоплення великих територій, знищення водних екосистем і небезпечного забруднення води. Внаслідок цього, місцеві флора та фауна зазнали значних втрат, а мешканці регіонів залишилися без чистої води. Не менш загрозливими є масові пожежі, викликані обстрілами лісів, полів і нафтобаз. Горіння нафтопродуктів забруднює повітря токсичними речовинами, які можуть осідати на ґрунт і водні джерела. Вогонь знищує величезні площі лісів, які є домівкою для багатьох видів тварин і рослин, що перебувають на межі зникнення. Також горіння сільськогосподарських полів призводить до втрати родючих ґрунтів, що негативно впливає на сільське господарство і біорізноманіття. Окрім цього, військові дії завдають шкоди заповідним територіям та природним зонам, які є важливими осередками

збереження біорізноманіття. Знищення таких зон призводить до втрати рідкісних видів тварин та рослин, порушення екосистем, і відновлення їх може зайняти десятиліття. У цих складних умовах важливо виховувати в дітей дошкільного віку розуміння необхідності захисту природи та сталого розвитку. Через гру, творчі заняття та приклади з життя діти можуть навчитися шанобливо ставитися до довкілля, а також усвідомити, що навіть у таких важких умовах їхні дії мають значення.

Інтерактивні методи навчання в умовах кризи: як прищеплювати дошкільникам екологічні цінності

Навчання дітей дошкільного віку принципам сталого розвитку потребує особливого підходу, адже в цьому віці діти найкраще засвоюють інформацію через гру, творчість та інтерактивні заняття. В умовах війни, коли діти можуть бути відрізані від звичного середовища і часто перебувають під впливом стресу, особливо важливо використовувати методи, що підтримують емоційний стан і допомагають їм зрозуміти важливість збереження природи.

Найдоступнішими та простими у використанні під час навчання дітей екологічної свідомості в кризових умовах є інтерактивні методи, рольові та дидактичні ігри, екологічні акції та практична діяльність.

Гра — це природна форма діяльності для дошкільників, через яку вони пізнають світ і навчаються взаємодіяти з ним.

1. Ігри на тему екології допомагають дітям легше засвоїти поняття сталого розвитку. Наприклад, можна організувати гру «Екологічні герої», де кожна дитина виконує роль захисника природи: один рятує дерева, інший — тварин, третій — очищає річки. Такі рольові ігри не тільки пояснюють, як поводитися відповідально, але й розвивають почуття відповідальності за природу. Ще один приклад — екологічні квести. Наприклад, діти можуть шукати «скарби» — елементи втор сировини (папір, пластик), які потім потрібно сортувати або використати для творчих завдань. Такий формат навчання не лише розважає, але й навчає практичних навичок сортування сміття та відповідального ставлення до відходів.
2. Використання казок, мультфільмів.

Маленькі діти дуже люблять казки, тому педагогам варто використовувати цей жанр для пояснення екологічних тем. Наприклад, можна розповідати казки про дерева, які втратили свої листя через забруднення, але змогли відновитися завдяки турботі дітей. Такі казки в ігровій формі передають важливі екологічні цінності і прищеплюють бажання допомагати природі. Мультфільми на екологічну тематику також відіграють важливу роль у формуванні екологічної свідомості. Педагоги можуть використовувати доступні мультфільми, які показують дітям, як важливо дбати про навколишній світ. Після перегляду можна обговорити побачене, запитати у дітей, що вони зрозуміли і як можуть допомогти природі.

3. Рольові ігри на екологічні теми.

Діти можуть приміряти на себе роль дерев, тварин або річок, і відчувати, як на них впливають забруднення чи пожежі. Такі ігри допоможуть їм краще зрозуміти, що природа потребує захисту.

4. Практична діяльність. Одним із найефективніших способів навчання дітей є заняття, які поєднують теорію з практикою. Творчі вироби з втор сировини допомагають дітям зрозуміти, що багато речей можна використовувати повторно, замість того, щоб викидати їх. Наприклад, можна створювати аплікації з використаного паперу або робити іграшки з пластикових пляшок. Такі заняття не лише розвивають дрібну моторику і творче мислення, але й виховують екологічну свідомість. Також можна організувати колективні проекти, де діти разом створюють великі вироби, як-от макети екологічно чистих міст або лісів. Це допоможе дітям навчитися працювати в команді та побачити результат своїх зусиль.

Залучення дітей до реальних екологічних ініціатив, навіть у невеликому масштабі, допомагає їм відчути себе частиною важливого процесу. Якщо є можливість, можна організувати заняття з озеленення: посадка квітів, догляд за рослинами або навіть вирощування невеликого городу на підвіконні. Це вчить дітей відповідальності, адже вони повинні постійно доглядати за своїми рослинами, поливати їх і стежити за їхнім зростанням. Такі заняття особливо важливі в умовах війни, коли діти можуть відчувати тривогу і страх. Взаємодія з природою і відчуття, що вони можуть допомагати їй, може надати їм відчуття стабільності та контролю, що є дуже важливим у кризових ситуаціях.

Проєкт «Зелена терапія»

Даний проєкт заснований на садотерапії - методі, який використовується в психотерапії та реабілітації, заснований на взаємодії з природою і садовим середовищем. Вона розроблена на основі спостережень неймовірних властивостей природи. Люди мають тривалий досвід використання садів, природних зон та їх ресурсів в якості місць для духовного зростання і відновлення.

Один з основних принципів садотерапії – **сенсорна стимуляція**. Через контакт із рослинами, землею та ароматами включаються 4 основних відчуття: дотик, слух, нюх, зір. **Сенсорна стимуляція** також стимулює нервову систему і покращує настрій.

План проекту "Зелена терапія" для дітей дошкільного віку

Мета:

Розвиток у дітей дошкільного віку навичок взаємодії з природним довкіллям через практичні дії та спостереження за природою. Створення умов для емоційної, інтелектуальної та фізичної гармонії через роботу з природними об'єктами (сад, город, парк, водойма, квітник, куточок природи у групі та город на підвіконні).

1. Актуальність проекту

Сучасні діти багато часу проводять в оточенні цифрових технологій, що зменшує їх контакт з природою. Дослідження підтверджують позитивний вплив природи на психоемоційний стан дітей та розвиток їхньої уяви, спостережливості, відповідальності. Проект спрямований на формування екологічної свідомості, орієнтирів на сталий розвиток та пізнавальних інтересів дітей через залучення до природних процесів.

2. Цілі проекту

- Формування позитивного ставлення до природи та навичок її збереження.
- Розвиток емоційної стійкості, відповідальності, турботи про довкілля.
- Розвиток дрібної моторики, спостережливості, сенсорних і когнітивних здібностей.
- Стимулювання інтересу до пізнання природи через гру та практичну діяльність.
- Розвиток комунікаційних навичок через спільні природні активності.

3. Завдання проекту

Ознайомлення дітей з основними природними процесами (зміни пір року, ріст рослин).

Організація практичної діяльності у природному середовищі (догляд за рослинами, створення грядок на підвіконні, збір гербарія, висівання квітів у квітнику).

Формування навичок екологічно безпечної поведінки.

Створення міні-проектів (спостереження за змінами в саду, городі, квітнику).

Проведення спільних заходів з батьками (екологічні квести, садіння дерев).

4. Етапи реалізації проекту

Етапи	Форми та методи взаємодії
1. Підготовчий етап (1 місяць)	Проведення бесід з дітьми про природу та її значення. Організація куточка природи в групі (вибір рослин, підготовка місця для городу на підвіконні). Підготовка матеріалів для посадки (насіння, ґрунт, горщики). Співпраця з батьками щодо залучення їх до проекту (інформаційні зустрічі, спільні екологічні заходи).
2. Основний етап (3 місяці)	Взаємодія з природним довкіллям: • спостереження та догляд за рослинами в саду, городі та квітнику • спільні прогулянки в парк та до водойми для спостереження за тваринами та рослинами • створення «городу на підвіконні» та спостереження за ростом рослин у групі.
Практичні активності: • Посадка рослин (овочі, квіти, трави) у горщиках та на подвір'ї. • Догляд за рослинами: полив, підживлення, прибирання сміття в парку. • Створення міні-городів на підвіконні. **Творчі завдання:** • Малювання на тему природи (дерева, квіти, тварини) • Виготовлення поробок з природних матеріалів • Підготовка сімейного міні-проєкту "Мій маленький сад"	
3. Заключний етап (1 місяць)	Оцінка результатів проекту (спостереження за змінами в поведінці та розвитку дітей). Підсумковий захід для дітей та батьків: екологічний квест, презентація досягнень. Підготовка фотозвіту та творчих робіт для виставки.

5. Очікувані результати

У дітей розвивається стійкий інтерес до природи та її захисту.

Вони навчаться відповідально ставитися до догляду за рослинами та тваринами.

Поліпшиться комунікативні навички, дрібна моторика та увага.

Виникне емоційна стійкість і гармонія через контакт із природою.

Зміцнюються взаємини між дітьми, вихователями та батьками через спільну діяльність.

6. Ресурси

Рослини для городу на підвіконні (насіння, ґрунт, горщики).

Матеріали для творчих завдань (фарби, папір, природні матеріали).

Місця для активностей (сад, квітник, парк, куточок природи у групі).

7. Моніторинг та оцінка

Постійне спостереження за активністю дітей, їх участю та зацікавленістю.

Аналіз результатів роботи через творчі роботи, виставки, бесіди з дітьми.

Анкетування батьків щодо впливу проєкту на дітей.

Впровадження системи зеленої терапії для дошкільнят, заснованої на взаємодії з природою, є важливим і корисним кроком до забезпечення психоемоційної стабільності дітей, особливо в умовах воєнних дій

Впровадження проєкту і його внесок в сталий розвиток відображається через ряд пунктів:

1. Психологічний комфорт і безпека

Зелена терапія забезпечує дітям можливість знижувати стрес і тривогу через безпосередню взаємодію з природою. Цей підхід допомагає дітям відчути стабільність і контроль, що є критично важливим у нестабільні часи. Регулярне заняття садівництвом, доглядом за рослинами та прогулянками на свіжому повітрі сприяє емоційному розслабленню і покращенню загального психічного стану.

2. Розвиток емоційних і соціальних навичок

Заняття з рослинами та природою підтримують розвиток соціальних і емоційних навичок у дітей. Діти вчаться працювати в команді, розвивають емпатію і терпіння, а також навички вирішення проблем. Ці навички важливі для здорового розвитку особистості і соціальної інтеграції.

3. Взаємодія з природою як частина сталого розвитку

Проєкт також сприяє сталому розвитку через впровадження концепцій відповідального ставлення до навколишнього середовища. Діти вчаться основам садівництва, догляду за рослинами, а також розуміють важливість збереження ресурсів. Це формує у них екологічну свідомість і відповідальність, які будуть корисні в майбутньому.

4. Інтеграція в освітній процес

Інтеграція зеленої терапії в освітній процес дозволяє створити комплексний підхід до навчання, який поєднує академічні знання з практичним досвідом взаємодії з природою. Це сприяє розвитку не тільки когнітивних, але й практичних навичок, що позитивно вплине на загальний освітній досвід дітей.

5. Підвищення якості життя

Залучення дітей до природних процесів через терапевтичні заходи може значно підвищити їхню якість життя. Вони отримують можливість відчути свою причетність до чогось більшого, розвивають навички самодопомоги і отримують задоволення від спостереження за змінами в природі.

6. Довгостроковий вплив

Зелена терапія має потенціал для довгострокового позитивного впливу на розвиток дітей. Окрім безпосередніх психологічних і емоційних переваг, цей підхід може сприяти формуванню здорових звичок і стійкого ставлення до навколишнього середовища, що позитивно позначиться на їхньому майбутньому.

Рекомендації щодо впровадження інтегрованих (природо-охоронних та психоемоційних) проєктів педагогами здо:

1. **Планування і адаптація:** Ретельно сплануйте інтеграцію природних активностей у навчальний план, адаптуючи їх до потреб і можливостей дітей.
2. **Підготовка персоналу:** Забезпечте навчання для вихователів і педагогів щодо методів зеленої терапії і їх психологічного впливу.
3. **Партнерство з батьками:** Включайте батьків у процес через спільні активності або інформаційні сесії, щоб підтримувати і розширювати терапевтичний ефект вдома.
4. **Оцінка і коригування:** Регулярно оцінюйте ефективність програми і вносьте корективи на основі зворотного зв'язку від дітей, батьків і педагогів.

Висновок В умовах екологічної катастрофи розуміння важливості захисту навколишнього середовища та вміння застосовувати екологічні практики є ключовими для майбутнього відновлення і збереження екосистем. Саме через інтерактивні методи навчання, що поєднують гру, творчість і практичну діяльність, діти найкраще

включаються у навчальний процес, що є надзвичайно ефективними для прищеплення екологічної свідомості у дошкільному віці. Залучення дітей до догляду за природою допомагає їм розвивати почуття відповідальності і самостійності. Участь у процесах, таких, як перевірка укриттів для рослин або догляд за міні-городами, надає дітям можливість відчути свою причетність до важливих завдань. Це також сприяє формуванню позитивних навичок, таких як терпіння і уважність. В умовах кризи такі заняття стають не лише засобом навчання, а й важливою терапевтичною практикою, що допомагає дітям справлятися зі стресом і тривогою. Через гру та творчість діти можуть вивчати принципи сталого розвитку, розвивати відповідальне ставлення до природи та вчитися, що навіть маленькі дії можуть допомогти у збереженні довкілля.

Впровадження зеленої терапії в дошкільних закладах може стати потужним інструментом для покращення психоемоційного благополуччя дітей і формування їх екологічної свідомості, що забезпечує позитивний досвід у важкі часи. Терапевтичні практики, такі, як догляд за рослинами і спостереження за природою, відіграють критичну роль у зменшенні стресу і тривоги у дітей. У контексті військових дій, які можуть створювати постійне почуття нестабільності і тривоги, взаємодія з природою забезпечує дітям відчуття стабільності і контролю. Регулярні заняття на свіжому повітрі, такі як догляд за міні-городами на підвіконні або кімнатними рослинами, допомагають дітям відновлювати емоційний баланс і знижувати рівень стресу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кравець, О. І. Екологічна освіта дошкільнят: шлях до сталого розвитку. Журнал Дошкільне виховання, №3, 2020.
2. Петренко, Т. В. Навчання дітей у кризових умовах: досвід роботи. Журнал "Педрада", №5, 2022.
3. Сидоренко, Л. М. Інтеграція принципів сталого розвитку в діяльність дошкільного закладу. Журнал Вихователь-методист дошкільного закладу, №7, 2021.
4. Загородня Л. Екологічна освіта дошкільників: ідеї з-за кордону. Журнал Вихователь-методист дошкільного закладу, №7, 2021
5. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку: навч.-метод. посіб. для дошкільнихнавч. закладів / Н. Гавриш, О. Саприкіна, О. Пометун; за заг. ред. О. Пометун. – Дніпропетровськ: Ліра, 2014. – 120 с.

Інтернет-ресурси:

6. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. (2023). *Екологічне виховання дітей дошкільного віку*. [Електронний ресурс]. Доступно за посиланням: https://www.nbuv.gov.ua

Зеленюк Оксана,
вихователь, ЗДО «Берізка»
Городоцька ОТГ

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у вихованні та навчанні дошкільника

Роль сім'ї у вихованні дитини велика і відповідальна. Саме батьки є найпершими турботливими , люблячими вихователями , які дбають про здоров'я малюка, вчать його промовляти перші слова, робити перші кроки , формують його інтереси, прагнення, смаки, здібності, виховують бажання пізнавати досліджувати навколишній світ.

Видатний український педагог В. О. Сухомлинський зазначав : «У сім'ї шліфуються найтонші грані людини – громадянина, людини – трудівника, людини – культурної особистості. Із сім'ї починається суспільне виховання.

Закон України «Про дошкільну освіту» у статті 8 «Роль сім'ї у дошкільній освіті» підкреслює, що відвідування дитиною дошкільного навчального закладу не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі; батьки, або особи, які їх заміняють, несуть відповідальність перед суспільством і державою за розвиток виховання і навчання дітей, а також їх збереження їх життя і людської гідності.

Батьки не мають права на помилку, оскільки кожна помилка може перетворитися у серйозну проблему, з якої їхня дитина зіштовхнеться у дорослому житті. Батьківська любов повинна бути і лагідною, і в деякій мірі суворою водночас, і , безумовно, вона має бути мудрою.

У сучасних умовах надзвичайно актуальною є потреба в організації просвітницької роботи з родинами, відповідальність за яку покладається, насамперед, на заклади дошкільної освіти. Саме від того, як організована взаємодія колективу дитячого садка з батьками, значною мірою залежить успішність виховання, навчання і розвитку маленьких вихованців.

Сьогодення вносить корективи у роботу дошкільного закладу щодо співпраці з родинами. Батьки перестають бути спостерігачами, чи оцінювачами, вони стають союзниками, однодумцями педагога, активними учасниками педагогічного процесу, життя освітнього закладу.

Спілкування з батьками вихованців, співпраця з ними, педагогічний досвід, показати, що більшість з них потребують допомоги у формуванні психолого-педагогічних знань та умінь, щодо сімейного виховання дітей.

Розуміння даної проблеми спонукає мене і колег до пошуку нових шляхів направлених на формування взаєморозуміння та довіри, побудови партнерських взаємовідносин між педагогами і родинами вихованців. Адже тільки за цієї умови можливе виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитина.

Для себе я визначила незмінні правила спілкування з батьками:

- Звертатися, називаючи їх по-іменні;
- Проявляти щирий інтерес до батьків, озвучених ними тези;
- Уважно, терпляче слухати;
- Проявляти доброзичливість, посміхатися;
- Проявляти повагу до кожного;
- Дотримуватися культури спілкування;

Ефективність співпраці батьків і педагогів у навчально-виховному процесі залежать насамперед від форми роботи, яку обирають та організовують самі педагоги.

Адже навіть такі стандартні форми як батьківські збори, дні відкритих дверей, консультування творчий сучасний педагог здатний перетворити на нетрадиційний, цікавий захід, цим самим вміло залучивши батьків до активного партнерства.

У моїй практиці стало традицією перед батьківськими зборами спільно з вихованцями виготовляти іменні запрошення.

Теми зборів обираються найактуальніші, важливі і обов'язково включають в себе обмін досвідом сімей.

В ході групових батьківських зборів я організовую різноманітні вправи («Вправа очікування», «Знайомство», «Вправа сподівань», «Вправа побажань», «Вправа творчих ідей» , «Вправа діалог», «Ми батьки, а це означає»…), практичні завдання («Скринька ідей», «Виправ помилку», «Склади портрет ідеального батька»), розповіді, легенди, театралізовані міні вистави за

участю як дітей, так і батьків, перегляд слайдів, відео сюжетів, світлин, життя групи, виставки дитячих творчих робіт і. т.п.

У своїй роботі я надаю перевагу індивідуальним формам роботи з батьками, люблю живе спілкування, завжди легко знаходжу спільну мову, спільні теми з батьками вихованців.

Вранці, або ввечері я надаю їм необхідну інформацію, цікавлюся самопочуттям малюка, розповідаю цікавинки життя групи, коректно обговорюю поведінку вихованців, стараючись не зачепити почуттів батьків, адже чудово знаю кожного з них. Жартівлий тон, посмішка завжди допомагають у спілкуванні. Батьки груп є нашими активними помічниками в виготовленні посібників, театральних ляльок, атрибутів до вистав, свят і розваг і т.п.

Родини допомагають нам у проведенні екскурсій та подорожей. Війна внесла свої корективи, якщо раніше спільно з батьками ми прогулювались вулицями міста, ходили у парк, музей, спортивний клуб, то тепер ці екскурсії обмежені територією дитсадка. Але вони залишаються цікавими для дітей і для дорослих, адже вони залучаються спостережень, до розучування нових рухливих ігор, беруть участь в проведенні дослідів, відгадують загадки, або самі їх складають і т.д.

Корисними для родини були семінари – практикуми, які проводилися в стінах дитсадка. В ході цих заходів, батькам було надано практичні навички виховання і навчання дітей. Дієву допомогу на таких семінарах надавали спеціалісти: логопеди, фізичний керівник. У старшій групі було запрошено і вчителя початкових класів. Тези семінарів говорять самі за себе: «Готуємо руку дитини до письма», «Як навчити дитину розповідати?», «Виправляємо помилки мовлення», «Заохочуємо дитину до праці»…

Запам’ятався батькам і брейн-ринг під назвою «Цікавий світ дитинства». Пізнавальний інтелектуальний, він не залишив без уваги жодного і подарував родинам і педагогам незабутні враження і позитивні емоції. Дві команди батьків змагалися між собою у виконанні різноманітних завдань («Створи казку», «Упізнай героя», «Цифровий лабіринт», «Загадки тітоньки Сови», «Німе кіно». Журі у складі директора, методиста і учителя початкових класів підсумували результат кожного раунду і у фіналі оголосили команду – переможця.

Новою у моїй практиці стала така форма роботи як брифінг на тему : «Виховуємо маленьких патріотів», під час якого батьки відповідали на заздалегідь підготовлені запитання, ділились досвідом виховання у дітей любові до Батьківщини, рідного міста, поваги до ЗСУ і т.п.

Невід’ємною частиною співпраці дитячого садка і сім’ї є традиційні в стінах нашого закладу є традиційні свята, театралізовані вистави, виставки поробок з природних матеріалів «Творимо осінні шедеври», виставки вишиваних виробів, виробів з бісеру, дерева, лози : «Українські творці прекрасного».

В захопленні були мої вихованці від участі у гуртку «Смаковинка». На гурткових заняттях вони не тільки вчилися готувати різні страви, але й дізнавались про історію їх появи, долучались до сервірування столу, закріплювали назви предметів посуду, побутових приладів, вчилися прибирати робоче місце і знайомилися з правилами безпеки на кухні. Безумовно, що тільки завдяки батькам, їх зацікавленості та активної позиції, діти були забезпечені усім необхідним (на заняттях гуртка, який успішно функціонував з користю для працьовитих кухарчуків та куховарочок).

Неодноразово у дитсадку проводяться різноманітні благодійні акції, ярмарки за участі дошкільників і дорослих, кошти від яких чи продукти, речі передаються у військові частини, будинок для літніх людей у нашому місті. Такі

заходи доброї волі ще більше згуртовують дошкільний заклад і родини та мають величезний вплив на виховання моральних принципів духовності в дітей.

Хочу назвати наочні форми спілкування з родинами: папки-пересувки, інформаційні куточки, виставки дитячих робіт з зображувальної діяльності, фотовиставки, виставки дидактичних ігор, поробок дітей під час схд, які мають на меті залучити батьків до життя освітнього закладу, сформувати у них почуття єдності з дітьми і педагогами.

І, звичайно ж, в теперішній час інформаційних ресурсів, технологій незамінним і перспективним є онлайн спілкування з родинами: створений сайт дитячого садка, групи у Вайбері, Телеграмі допомагають швидко поширити необхідну інформацію серед батьків, проконсультувати їх з певних питань, скинути фото або відеосюжети свят, розваг, цікавих та яскравих занять ігрових моментів.

Батьки повинні бути впевненими, що їх участь у житті дитячого садка важлива не тому, що цього хоче вихователь, а тому що це важливо для розвитку їхньої дитини. Вони повинні усвідомити конкретні позитивні наслідки для дитини, через їх включення у життя закладу. Важливо, щоб батьки були впевнені в хорошому ставленні педагогів до дитини, відчували їх компетентність з питань виховання, поціновували його особисті якості.

Список використаних джерел та літератури

1. Ворочинська Л. Садок і родина: виховуємо дітей гуманними//Дошкільне виховання. 2006 №6
2. Калуська Л. В. Родинне сонцеколо: методичний порадник для роботи з батьками//Тернопіль. 2006
3. Корнієнко С. Корнієнко С. Сім’я і дитячий садок – одна родина: навчально-методичний посібник//Тернопіль
4. Котирло В. Ладивір С. Дитячий садок і сім’я. – К., 1984.
5. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. К., 1987

Зіняк Аліна,
вчитель-логопед,
Городоцький заклад дошкільної освіти «Казка»
Городоцької міської ради

Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами

Анотація. У статті розглянуто основні аспекти педагогічної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП). Особлива увага приділяється індивідуальному підходу, емоційній підтримці, залученню батьків до навчального процесу та створенню інклюзивного середовища. Стаття підкреслює необхідність комплексного підходу до навчання та розвитку дітей з ООП, зокрема через співпрацю між педагогами, батьками і соціумом.

Ключові слова: навчання, особливі освітні потреби, освіта,інклюзія,дитина.

Одним із найважливіших аспектів сучасної освіти є інтеграція дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в загальноосвітній простір. Сучасна педагогіка робить акцент на інклюзії, де кожна дитина, незалежно від своїх

можливостей, має право на освіту і розвиток в сприятливому середовищі. Це вимагає від педагогів особливої уваги до створення педагогічної взаємодії з такими дітьми, яка сприятиме їхній адаптації, розвитку та досягненню успіху..

Інклюзивна освіта - це система освітніх послух, яка ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливостями психофізичного розвитку в умовах загальноосвітнього закладу. Дитина з особливими потребами на сучасному етапі розвитку суспільства розглядається як особистість, яка має ті ж права, що й інші члени спільноти, але через особливості індивідуального розвитку їй необхідно надавати особливі освітні послуги. Оскільки одним із завдань інклюзії виступає гармонійне включення дитини з особливими освітніми потребами в соціум, розвиток дошкільної інклюзії, дозволяє дитині взаємодіяти зі світом на більш ранньому етапі розвитку. Адже саме у дошкільному віці закладаються передумови майбутньої навчальної діяльності дитини, яка активно оволодіває культурними навичками та здібностями, відбувається активний розвиток її пізнавальних можливостей.

У Законі України «Про освіту» визначено, що інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що забезпечує реалізацію права на освіту осіб з особливими освітніми потребами, а також їх соціалізацію та інтеграцію в суспільство. Таке навчання гарантовано забезпечує доступ до освіти дітей з особливими потребами в закладах освіти за рахунок застосування таких методів навчання, що враховують індивідуальні особливості всіх без винятку дітей.

Законом України «Про дошкільну освіту» затверджено державні гарантії у здобутті дошкільної освіти зокрема, дітьми з особливими потребами: громадяни України незалежно від ..., особливих освітніх потреб, складних життєвих умов, місця проживання, мовних або інших ознак мають рівні права на здобуття дошкільної освіти у закладах дошкільної освіти незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, а також у сім'ї (Стаття 9, п.1); для задоволення освітніх, соціальних потреб, організації корекційно - розвиткової роботи у складі закладів дошкільної освіти на підставі письмового звернення батьків або законних представників особи з особливими освітніми потребами в обов'язковому порядку утворюються інклюзивні та/або спеціальні групи для виховання і навчання дітей з особливими освітніми потребами (Стаття 12, п.3).

Одним із ключових принципів педагогічної взаємодії з дітьми з ООП є індивідуальний підхід. Кожна дитина унікальна, і тому для ефективної роботи необхідно враховувати її індивідуальні потреби, рівень розвитку, можливості та інтереси. Диференціація навчання дозволяє адаптувати програму під кожну дитину, розробити персоналізовані методи і форми подачі матеріалу. Важливо також використовувати засоби корекційно-розвивального впливу, спрямовані на розвиток конкретних навичок, необхідних для соціальної адаптації та навчання дитини з ООП. Діти з особливими освітніми потребами часто мають труднощі в спілкуванні та соціальній взаємодії. Тому важливим аспектом педагогічної роботи є забезпечення емоційної підтримки. Педагог повинен створити атмосферу довіри, безпеки та прийняття, де дитина почуватиметься захищеною і підтримуваною.

Позитивне підкріплення — це важливий метод, що допомагає закріпити бажані поведінкові та навчальні результати. Визнання навіть малих досягнень дитини може стимулювати її до подальших зусиль і розвитку. Ефективна педагогічна взаємодія неможлива без тісної співпраці з батьками дитини. Важливо залучати їх до навчального процесу, інформувати про успіхи і труднощі дитини, а також консультувати щодо подальших кроків для підтримки її розвитку вдома. Спільні зусилля батьків та педагогів створюють єдиний навчальний простір, де дитина отримує послідовну і систематичну підтримку.

Інклюзивне середовище — це середовище, де діти з ООП навчаються разом із своїми однолітками. Це не лише сприяє їхній соціалізації, але й дозволяє іншим дітям розвивати такі важливі якості, як толерантність, співчуття та взаємопідтримка. Педагогу важливо організувати навчальний процес так, щоб усі діти могли взаємодіяти і допомагати одне одному, формуючи згуртований колектив, де кожен учасник має свої сильні сторони. У роботі сучасні технології можуть значно полегшити процес навчання для дітей з ООП. Використання спеціалізованого програмного забезпечення, адаптованих навчальних матеріалів, інтерактивних платформ дозволяє зробити навчальний процес більш доступним і цікавим для дітей з різними видами порушень. Крім того, педагогам важливо володіти спеціальними методиками, які допомагають у навчанні дітей з ООП. Це можуть бути як корекційні методи для роботи з дітьми з порушеннями слуху чи зору, так і методи для розвитку когнітивних або моторних навичок. Важливу роль в інклюзивному навчанні відіграють асистенти, вони допомагають педагогу в роботі з дітьми з ООП, забезпечуючи індивідуальну підтримку. Асистенти можуть допомагати дитині виконувати завдання, організовувати її навчальний процес та взаємодіяти з іншими дітьми.

Робота логопеда з дітьми, які мають особливі освітні потреби (ООП), є важливою складовою корекційно-розвивальної роботи в дошкільному закладі. Діти з ООП можуть мати різні порушення мовлення, когнітивні або сенсорні проблеми, які ускладнюють їхню мовленнєву активність, соціальну взаємодію та розвиток комунікативних навичок. Логопед у дитячому садку допомагає подолати ці труднощі, сприяючи розвитку мовлення та комунікативних здібностей. Тому з перших етапів роботи є діагностика стану мовлення дитини. Це комплексний процес, під час якого логопед визначає тип і ступінь порушень мовлення. Діти з ООП можуть мати різноманітні мовленнєві проблеми: від дизартрії, дислалії, ринолалії до загального недорозвитку мовлення. Діагностичні заходи включають спостереження за дитиною, бесіду з батьками та педагогами, аналіз мовленнєвої активності дитини в різних ситуаціях (під час гри, спілкування, виконання завдань). Ретельна діагностика дозволяє визначити корекційний маршрут для подальшої роботи. Відповідно до висновку та обстеження, я для дитини розробляю план індивідуального навчання на три місяці. Для дітей з ООП важливо використовувати диференційований підхід, який враховує не лише тип мовленнєвих порушень, а й рівень розвитку, емоційний стан, мотивацію до навчання та спілкування. Добираючи зміст логопедичного заняття, враховую з однієї сторони принцип доступності, а з іншої – не допускаю значного спрощення матеріалу. Зміст стає ефективним засобом активізації діяльності в тому випадку, коли він відповідає психічним, інтелектуальним можливостям дітей і їхнім потребам. Програма може включати різноманітні корекційні завдання:

- розвиток артикуляційної моторики;
- покращення фонематичного слуху;
- розширення словникового запасу;
- розвиток зв’язного мовлення;
- корекція граматичних порушень.

Також програма корекції передбачає регулярний контроль досягнень дитини та внесення коректив до плану роботи.

На своїх логопедичних заняттях використовую такі методи та прийоми як:

✓ *Метод формування мотивації.* Це - запорука якості, від неї залежить результат будь - якого процесу. Завдання Мудрої Сови, інших казкових персонажів казок, мультфільмів, які полюбляють діти, стимулюють та активізують діяльність дітей.

✓ *Ігрові методи роботи.* Під час гри діти оволодівають навичками і вміннями правильного мовлення, іншими видами діяльності. Гра повинна зробити сам процес діяльності емоційним, дозволити дитині отримати власний досвід. Це ігри, що поповнюють, розширюють словниковий запас, розвивають мислення, увагу. Ігрова

форма занять робить процес корекції цікавим і ненав'язливим, що особливо важливо для дітей з ООП, які можуть швидко втомлюватися або втрачати мотивацію.

✓ *Пісочна терапія* – один з видів ігротерапії. Ігри з піском сприяють розвитку мовлення, інтелекту, розвивають увагу, моторику рук, з'являються тонкі тактильні відчуття, формується вміння довільно концентрувати увагу в окремій групі м'язів; удосконалюються навички позитивної комунікації, закріплюється уява про навколишній світ, розвивається інтерес до корекційної діяльності.

✓ *Використання кінезіологічних вправ.* Кінезіологія – наука про розвиток розумових здібностей і фізичного здоров'я крізь певні рухові вправи. Кінезіологічні засоби впливають не тільки на розвиток розумових здібностей і фізичного здоров'я, вони дозволяють активізувати різні відділи кори великих півкуль, що впливає на розвиток здібностей людини, корекції проблем у різних сферах психіки. Застосування даного засобу дозволяє покращити у дитини пам'ять, увагу, мовлення, просторові уявлення, дрібну і загальну моторику, знижує втомлюваність, синхронізує роботу півкуль. Комплекси вправ включають в себе розтяжки, дихальні вправи, вправи на розвиток дрібної моторики, самомасаж.

✓ *Використання картинного матеріалу.* Для зміни виду діяльності в ході заняття, розвитку зорового сприйняття, уваги, пам'яті, активізації словникового запасу використовую картки Домана, мнемотаблиці, коректурні таблиці.

З власного досвіду рекомендую фахівцям напрямок корекційно-розвиткової роботи у вигляді індивідуального плану, який був складений на один місяць для дитини з особливими освітніми потребами.

Тема	Зміст заняття	Дата	Кількість занять
Кухня.	Збагачувати і розширювати словник дитини, розвивати фонематичні процеси, мовленнєве дихання. ***Розглядання ілюстрацій, бесіда.*** ***Дихальна гімнастика***. «Вітерець». ***Пальчикова вправа*** «Домалюй чашку». ***Артикуляційні вправи:*** «Усмішка, щіточка, лопаточка». ***Дидактична гра.*** «Який,яка,яке?»		1
Кухня, посуд.	Збагачувати і розширювати словник дитини, розвивати зв'язне мовлення, артикуляційну моторику. ***Розглядання ілюстрацій, бесіда.*** ***Дихальна гімнастика***. «Сніжинки». ***Пальчикова вправа*** «Вправні пальчики». ***Артикуляційні вправи:*** «Усмішка, неслухняний язичок, лопаточка». ***Дидактична гра.*** «Підбери картинку» «Коли це буває?»		1
Кухня, їжа.	Збагачувати і розширювати словник дитини, розвивати фонематичні процеси, мовленнєве дихання, артикуляційну моторику. ***Розглядання ілюстрацій із зображенням продуктів харчування, бесіда.*** ***Дихальна гімнастика***. «Мильні бульбашки». ***Пальчикова вправа*** «Пальчики вітаються» ***Артикуляційні вправи:*** «Усмішка, неслухняний язичок, лопаточка». ***Дидактична гра.*** «Впізнай за описом»		1

	«Назви страву» ***Складання простих речень*** за допомогою запитань вихователя.		
Кухня (повторення)	Збагачувати і розширювати словник дитини, удосконалювати граматичну будову мовлення, слухову увагу. ***Розповідь про продукти харчування.*** ***Дихальна гімнастика***. «Здуй сніжинку». ***Пальчикова вправа*** «Зафарбовування контурів» ***Артикуляційні вправи:*** «Чашечка, неслухняний язичок, лопаточка». ***Дидактична гра.*** «Підбери картинку» «Тихо, голосно», «Назви одним словом» ***Складання простих речень*** за малюнком.		1

Також ефективна корекційна робота логопеда неможлива без тісної співпраці з іншими спеціалістами дитячого садка. Логопед працює у взаємодії з вихователями, дефектологами, психологами та медичними працівниками. Спільна робота спрямована на забезпечення комплексної допомоги дітям з ООП. Вихователі отримують від логопеда рекомендації щодо організації мовленнєвої діяльності в групі, вправ для закріплення результатів логопедичних занять. Психолог може допомогти у вирішенні емоційних чи поведінкових проблем, які впливають на мовленнєвий розвиток. Медичні працівники здійснюють контроль за фізичним здоров'ям дитини, що також є важливим фактором у її мовленнєвому розвитку. Одним із найважливіших аспектів роботи логопеда є співпраця з батьками. Логопед консультує батьків щодо специфіки мовленнєвих порушень у їхньої дитини, надає рекомендації для розвитку мовлення вдома, пояснює значення виконання домашніх завдань та закріплення отриманих навичок. Регулярні зустрічі з батьками, спільне обговорення досягнень дитини та можливих труднощів допомагають створити єдиний підхід до роботи з дитиною вдома та в садку. Це забезпечує послідовність і систематичність корекційної роботи.

Сучасні технології можуть значно покращити роботу логопеда з дітьми з ООП. Використання мультимедійних програм, інтерактивних завдань та спеціальних мобільних додатків дозволяє зробити процес навчання цікавим і доступним для дітей з різними порушеннями мовлення. Технології також сприяють підвищенню мотивації дітей до занять, роблять процес засвоєння матеріалу більш гнучким і ефективним..Педагогічна взаємодія з дітьми з ООП вимагає високої професійності, терпіння, емпатії та креативності від педагога. Забезпечення індивідуального підходу, емоційної підтримки, співпраці з батьками та використання сучасних технологій допомагають створити сприятливе середовище для навчання і розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Інклюзивна освіта сприяє гармонійному розвитку суспільства, де кожен має право на рівний доступ до знань і можливостей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про дошкільну освіту» чинне законодавство.
URL: **https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019**
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні від 12.01.2021р.
URL: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilnaosvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini
3. Гаяш О.В. «Корекційно – розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку» Інформаційно видавничий центр ЗІППО 2016р.
4. «Педагогіка інклюзивної освіти» навчально-методичний посібник / [Колектив авторів; За заг. ред. С.П.Миронової].

URL:http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/3004/Myronova-S.P.-Pedahohika-inkliuzyvnoi-osvity.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Касіян Лариса,
вихователь, ЗДО №3
Кам'янець-Подільської ОТГ

Використання тілесних ігор з дітьми з особливими освітніми потребами в укритті під час повітряної тривоги

Анотація. У статті висвітлюються особливості використання тілесних ігор в укритті з дітьми з особливими потребами дошкільного віку.
Ключові слова: тілесні ігри, діти з особливими освітніми потребами, укриття.

У ці складні часи, коли повітряні тривоги стали частиною нашого повсякденного життя, особливо важливо піклуватися про психологічний комфорт дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку. Діти даної категорії особливо вразливі до стресу, і завдання дорослих — зробити все можливе, щоб зменшити його вплив.

Метою статті є висвітлити особливості використання тілесних ігор, які допоможуть дітям з особливими освітніми потребами знизити рівень тривоги і страху та з користю провести час під час повітряних тривог. Особливої уваги потребує організація та правила поведінки в укритті для дітей, які допоможуть забезпечити їхню безпеку та спокій.

Коли діти з особливими потребами перебувають в укритті під час повітряних тривог, важливо знайти способи переключити їхню увагу та допомогти зменшити стрес. Одним із варіантів є проведення різноманітних ігор, які не тільки розважають, але й розвивають. Наприклад, тілесні ігри дозволяють значно зменшити рівень тривожності, сприяють подоланню панічних атак тощо. Крім того, можна організувати малювання або ліплення з пластиліну, що допоможе дітям висловити свої емоції та відволіктися від навколишньої ситуації. Читання книг або розповідання історій також є чудовим способом заспокоїти дітей та перенести їх у світ фантазій.

У закладі дошкільної освіти № 3 у спеціальній групі №3 виховуються 13 дітей з особливими освітніми потребами. Під час повітряних тривог згідно з правилами безпеки діти перебувають в укритті. Нами були використані тілесні ігри Світлани Ройз та адаптовані для дітей з особливими освітніми потребами:

Ранкова гра

Торкаємося різних частин тіла, промовляючи слова «Доброго ранку, носик, доброго ранку, щічки, доброго ранку, вушка, доброго ранку, шийка…». Можна, промовляючи, цілувати названі частини. Так треба пройтись по всьому тілу.

«Ліплення»

Ця практика полягає у тому, щоб «розминати» тіло як пластилін чи тісто.

«Колобок»

Спочатку «засипати» борошна — пройтись легкими рухами по всьому тілу дитини, потім «налити» води — рухи, що гладять. Ліпимо тісто, а потім формуємо колобок: саджаємо дитину, щоб вона обійняла себе руками, сформувавши уявну «кульку». А ми її обіймаємо за спинку. Розкриваємо руки — колобок «випікся».

Геометричні фігури

Тілесна гра полягає у тому, що «малювати» пальчиком на лобику чи щічці малечі так, щоб вийшла певна форма. Це може бути квадрат, трикутник чи овал.

«Якого кольору поцілунок?»

Гра за однойменною книгою, головна героїня якої — Мінімоні може намалювати стільки всього своїми фарбами: червоні сонечка, блакитні небеса, жовті банани… Але жодного разу вона ще не малювала поцілунок. Якого він кольору? Червоний, як смачний томатний соус? Ні, бо червоний — це ще й колір обличчя, коли ти розлючений… Можливо, поцілунок зелений, як крокодили. Вони такі милі…Точно ні! Тому що зелений — це колір овочів, які так не любить їсти Мінімоні! То як же вирішити, якого кольору поцілунок? Суть гри полягає у тому, щоб цілувати дитину і називати при цьому колір. Наприклад, зараз я цілую жовтим поцілунком, малиновим, райдужним тощо.

«Люлечка»

Для виконання цієї тілесної вправи необхідно сісти за дитиною, обіймаючи її за спинку, можна погойдатися.

«Обійманці»

Суть гри полягає в тому, щоб обійняти міцніше, ніж обіймають тебе.

«Кенгуру»

Для цього дитина сідає, торкається животиком до нашого живота і міцно обіймає.

Рахувати обійми

Призначте дитину головною по рахунку обіймів.

«Діду»

«Діду, де ти там, не морозь нам щічки, носик, животик, ніжки…» — промовляє дорослий і торкається до якоїсь своєї частини тіла. Діти називають її і також торкаються. Потрібно пройтись по всьому тілу.

«Килимок»

Ця тілесна гра для дітей полягає у тому, щоб легко простукати все своє тіло, мов килимок.

«Орангутан»

Подібна до попередньої гри. Необхідно, щоб дитина легко стукала себе по грудній клітці, мов мавпа, вигукуючи при цьому «Яяяяяя».

Торкатися один одного «різними дотиками»

Дорослий та дитина по черзі торкаються один одного «різними дотиками»: як зайчик, як змія, як лисиця хвостиком.

«Сніговик»

«Ліпимо» із тіла дитини сніговика. Просимо напружити всі м’язи, наче він змерз. А потім «гріємо сонечком» — а зараз вийшло сонечко і сніговик тане. І дитина розслабляється.

«Очищення»

Сонечко чи вода проходить (із нашими торканнями) по тілу зверху донизу — і змиває, освітлює все, що напружує, лякає, заважає.

Малювати дотиками по тілу

Дорослий малює на животику чи спині різні букви чи прості форми, а дитина має вгадати, що це.

«Будиночок»

Ти — Будиночок, в тебе є підлога — ніжки, стіни — проходимо по всьому тілу дотиками, дах — голівка. Ти в будиночку. (Можна покласти руку на серце дитини).

«Квітка чи дерево»

Необхідно запитати у дитини, ким вона хоче бути, якою квіткою, чи деревом. Торкнутися стоп — «В тебе дуже міцне коріння, воно із землі бере все, що потрібно для життя і міцно тримає тебе». Торкнутися боків — «У тебе такий стрункий, сильний, міцний, гнучкий стовбур. Він може зігнутися, може схилитися, але він ніколи не зламається. Він витримає всі вітри та урагани». Торкнутися голівки — «А це твоя крона — красива, ніжна, соковита, сильна. Ти — дерево Життя».

Масаж

Багато хто знає цю гру. Дорослий масажує спинку малечі, промовляючи віршик:
«Рейки, рейки, шпали, шпали…
Їхав поїзд із Полтави.
Ось віконце відчинилось —
Горошинки покотились.
Йшли курчата, ціпу-ціпу,
Дзьобали собі на втіху.
А за ними гусенята
Теж пощипують завзято.
Далі йшла сім'я слонів,
Тупали, аж гай шумів.
От директор-молодець
Стіл поставив і стілець
Та друкує на машинці
Лист малесенькій дитинці:
«Люба доню! Рідна пташко!
Висилаю жовту чашку,
В неї сонячні бочки
І на денці — крапочки».

Особливості використання тілесних ігор.

З початку практики відразу діти і дорослі навряд чи зможуть грати із закритими очима — поки що ми можемо намагатися контролювати всі процеси. Якщо дитина перебуває у сильному стресі, торкаємося тільки тих частин тіла, що закриті одягом. Також важливо пам'ятати про те, щоб дотики не лоскотали тіло дитини, а трохи «проминали», масажували, але лагідно.

З наведеного переліку можна знайти тілесні ігри, які сподобаються дитині. Якщо маля просить вас повторювати багато разів певну гру — це означає, що саме вона дає найбільший терапевтичний ефект.

Список використаних джерел і літератури

1. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін — К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. — 208 с.
2. Ігри для зняття стресу у дітей від Світлани Ройз. Поради психолога для контакту з тілом // URL: https://www.unicef.org/ukraine/documents/antistress-games-for-kids
3. Скрипник Т.В. Підготовка дитини з розладами аутистичного спектра до навчання в закладі освіти: методичні рекомендації. — К.: Вид-во «Альянт», 2019. — 86 ст.

Климчук Тетяна,
вихователь,
заклад дошкільної освіти №6 «Веселка»
Нетішинська ОТГ

ПРИЙОМИ МНЕМОТЕХНІКИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

Анотація. Статтю присвячено використанню прийомів мнемотехніки для формування навичок зв'язного мовлення дошкільників. Автором представлені методи і прийоми мнемотехніки для дітей дошкільного віку, які можуть бути використані в умовах закладів дошкільної освіти. Розкрито суть поняття «мнемотехніка»,

обґрунтовано необхідність впровадження засобів мнемотехніки в освітній процес ЗДО, як ефективного методу розвитку зв'язного мовлення дошкільників.

Ключові слова: мнемотехніка, мнемоніка, мовленнєва діяльність, дошкільників, зв'язне мовлення, мовленнєва компетенція дітей.

Вступ. Невичерпним багатством, яким природа обдарувала людину, є мова. Перед вихователями ЗДО стоять важливі завдання: прищепити дитині любов до слова, навчити її правильно, красиво і влучно висловлюватися, обстоювати власну думку. Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти чітко визначили, що в умовах оновлення суспільства, відродження національної культури важливо орієнтуватися на творчий розвиток особистості, який є світоглядною засадою сучасної освіти. Зазначені документи вказують на важливість розв'язання завдань мовленнєвого розвитку дитини як засобу формування її духовності, національної свідомості, морально-естетичних ідеалів тощо. Освітня лінія БК «Мовлення дитини» передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, елементарних правил користування мовою у різних життєвих ситуаціях. Зазначається, що оволодіння мовою як засобом пізнання і способом специфічно людського спілкування є найвагомішим досягненням дошкільного дитинства [1].

У цей період необхідно максимально розкрити і розвинути ті якості дитини, які найбільш природно і завчасно піддаються педагогічному впливові та позитивно впливають на формування її мовленнєвих умінь. Насамперед це стосується розвитку образного мислення, яке використовується при розв'язанні різноманітних розумових і комунікативних задач, та розвитку уяви, завдяки якій у дитини формується здатність до створення нових образів, ситуацій, висловлювань тощо.

Педагоги закладів дошкільної освіти активно займаються пошуком сучасних педагогічних засобів, що здатні вирішувати навчально-мовленнєві задачі через активізацію різноманітних психічних процесів дошкільників.

Розробкою психології мовленнєвої діяльності, зокрема з періоду дошкільного дитинства займалися видатні психологи Л.С. Виготський, О.В. Запорожець, С.М. Рубінштейн, О.Р. Лурія та інші. Пошук сучасних педагогічних засобів мовленнєвого розвитку дошкільника здійснюють А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, К.Л. Крутій, Л.О. Калмикова та ін. Особливої уваги заслуговують публікації вихователів, які втілюють і удосконалюють наукові ідеї мовленнєвого розвитку дітей у практику роботи закладів дошкільної освіти: О.Л. Дроботій, О.В. Копилова, М.Л. Кривоніс, Т.В. Оліферчук, В.М. Ткаченко, Г.А. Чепурний та інші.

Дослідженням ефективності використання мнемотехніки в умовах сучасної освіти займаються Г.Чепурний, Є. Котова, С. Ванжа, Т. Полянська, Н. Соколова, Н. Гавриш та ін.

Г. Чепурний, педагог і психолог, автор проєкту «Освітня мнемотехніка», вважає, що «Мнемотехніка дає змогу вільного вибору способів засвоєння нової інформації. Враховуючи особливості сприймання, обробки та відтворення, пропонуються різноманітні методи та прийоми мнемотехніки, що дозволяє індивідуальний підхід до розвитку мнемічних процесів» [9, с. 23].

В своїх роботах, психолог Котова Є. наголошує, що застосування мнемотехніки позитивно впливає на пам'ять дошкільників, її об'єм, швидкість запам'ятовування матеріалу. [3]

Доктор педагогічних наук Полянська Т., спираючись на дослідження, аргументує необхідність етапного проведення роботи з дітьми по засвоєнню техніки запам'ятовування віршованих текстів за допомогою мнемо таблиць [8].

Так, на думку доктора педагогічних наук, професора, фахівця з дошкільної педагогіки та лінгводидактики Н. Гавриш, ефективним способом формування системності знань є застосування методу інтелектуальних карт (mind-maps) (прийом

мнемотехніки «Розгалуження»). Вона підкреслює, що у системі дошкільної освіти застосування схем, схематичних малюнків не дуже поширено [2, с. 37].

Вчені-теоретики наголошують на необхідності впровадження засобів мнемотехніки в освітній процес дошкільників, як ефективного методу засвоєння інформації, розвитку пам'яті та формування пізнавальної активності, а, отже, і формування мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку.

Основна частина. Дошкільний вік найсприятливіший для закладання основ чіткого, грамотного та красивого мовлення, що є важливою умовою розвитку дитини. Але на сьогоднішній день багате мовлення у дітей дошкільного віку – явище дуже рідкісне. Тому розвиток мовлення стає все більш актуальною проблемою. Щоб допомогти дітям в оволодінні грамотним мовленням і полегшити цей процес, можна використовувати різноманітні дидактичні ігри, методи, технології та інноваційні прийоми.

Аналізуючи результат і реальну ситуацію мовленнєвого розвитку сучасних дошкільників, педагоги спостерігають тривожну тенденцію: обмеженість дитячого словника, не достатній рівень володіння мовленнєвими жанрами, невміння узгоджувати слова в реченні, порушення звуковимови, уваги. Це не може не турбувати вихователів, батьків, так як мовленнєвий розвиток є показником загального розвитку особистості дитини [7, с.77].

З метою підготовки дітей до навчальної діяльності, вироблення навичок грамотної обробки інформації, засвоєння складного матеріалу, розвитку мовлення без розумової і нервової напруги застосовується технологія мнемотехніки. Теоретичні засади нашого дослідження склали праці таких учених як К.Д.Ушинський, Л.П. Пашківська, П.Н. Леонтьєв, П.І. Зінченко, А.А. Смирнов. Останнім часом для навчання розповідання дітей дошкільного віку широке застосування в педагогічній практиці знайшли прийоми мнемотехніки.

Мнемотехніка – це техніка запам'ятовування, сукупність спеціальних прийомів, що полегшують запам'ятовування необхідної інформації та збільшують об'єм пам'яті шляхом створення асоціацій. Мнемотехніка використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє повністю контролювати процес запам'ятовування, збереження і пригадування інформації. Цілеспрямоване використання мнемотехніки дозволяє засвоювати матеріал цікавіше і швидше. Але трапляються випадки неправильного використання мнемотехніки, яке може завдати шкоди, при заміні осмисленого запам'ятовування (логічного) механічним заучуванням.

Актуальність мнемотехніки для дошкільнят обумовлена тим, що саме в цьому віці в дітей переважає наочно-образна пам'ять. Мнемотехніка допомагає спростити процес запам'ятовування, розвинути асоціативне мислення і уяву, підвищити уважність. Більш того прийоми мнемотехніки в результаті грамотної роботи педагогів призводять до збагачення словникового запасу та формування зв'язного мовлення.

У дітей у віці 4-6 років словниковий запас досить великий, але користуватися ним і вживати слова у вірній формі вони, ще не вміють. Від цього виникають проблеми з мовленням, наприклад, дитина може заїкатись. Намагаючись, щось розповісти нам, дитина просто не може знайти слів, або робить це дуже незрозуміло і безладно. У цих випадках і приходить на допомогу мнемотехніка. Найяскравіший приклад цієї техніки – малюнок на дитячій шафі в ЗДО. Запам'ятавши його, дитина з легкістю візьме власний рушник на гачечку, ляже в ліжечко, де буде розташовуватися така ж картинка [5].

Мнемотехніка призначена для запам'ятовування точної інформації, яка простіше запам'ятовується методами мнемотехніки.

Принципи її дії ґрунтуються на тому, що у дошкільнят дуже розвинена зорова пам'ять і образне мислення. Мнемотехніка, в основному, – це використання спеціальних карток і схем.

Мнемічне запам'ятовування складається з чотирьох етапів:

- кодування в образи;
- з'єднання двох образів;
- запам'ятовування послідовності;
- закріплення в пам'яті.

Слова «мнемотехніка» і «мнемоніка» позначають одне і теж – техніка запам'ятовування. Вони походять від грецького «mnemonikon» – мистецтво запам'ятовування. Вважається, що це слово придумав Піфагор Самоський (VI століття до н.е.). Мистецтво запам'ятовування названо словом «mnemonikon» від імені давньогрецької богині пам'яті Мнемозіни – матері дев'яти муз. Перші збережені роботи з мнемотехніки датуються приблизно 86-82 рр. до н.е. і належать перу Цицерона і Квінтіліана [4].

Трапляється, так що, від застосування загальноприйнятих методик навчання не всякий раз можна чекати найкращого результату, отже, їх необхідно доповнювати такими засобами, які могли би полегшити процес формування зв'язного мовлення.

Методи запам'ятовування складаються з певної послідовності двох та більше простих прийомів і є більш універсальними. Один і той же метод може використовуватися для запам'ятовування різної інформації.

Техніка запам'ятовування – це сукупність прийомів та методів, які є найбільш раціональними для запам'ятовування того чи іншого виду інформації.

Є велика кількість мнемотехнічних прийомів. Основні з них: мнемоквадрат, мнемодоріжка, мнемотаблиці, небелиці, піктограми, аналогія, трансформація, колаж, сюжет, передача змісту через гру – драматизацію.

Під час використання методів та прийомів мнемотехніки для розвитку зв'язного мовлення з дітьми дошкільного віку, ефективно вирішуються такі завдання[6]: розвиток зв'язного і діалогічного мовлення; розвиток у дітей вміння за допомогою графічної аналогії, а також за допомогою замісників розуміти і переказувати знайомі казки, заучувати вірші за допомогою мнемотаблиці чи колажу; вивчення правильної звуковими, знайомство з літерами; розвиток у дітей розумової активності, спостережливості, вміння порівнювати та виокремлювати суттєві ознаки; розвиток психічних процесів: мислення, уваги, уяви, різноманітних видів пам'яті.

Для успішної реалізації мнемотехніки, вихователі повинні враховувати наступні умови:

1.створення довірливих стосунків між педагогом і дітьми;

2. новий мовленнєвий матеріал, та незнайому інформацію необхідно подавати дітям враховуючи їхні потреби, інтереси та наміри. Краще, коли дошкільники самостійно або разом з педагогом шукатимуть елементи новизни, несхожості-подібності, варіативності. Але елементи новизни повинні поєднуватися з накопиченим досвідом, вже відомою інформацією.

3. Впровадження засобів мнемотехніки у ігровій формі;

4. Формування пізнавального інтересу дітей під час занять, підгрупової та індивідуальної роботи з дітьми: застосування наочності, використання аналогій та порівнянь, заохочення дітей до пізнання творів літератури і мистецтва, застосування ІКТ.

Для ефективного впровадження мнемотехніки з метою розвитку мовлення визначено основні методи і прийоми мнемотехніки, що використовуються для підвищення мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку[10]:

1.Метод «Зв'язування» – це метод, що передбачає встановлення асоціативних зв'язків між елементами. Для реалізації цього методу було використано прийоми «Сюжет», «Римізація», «Послідовні асоціації», «Перша буква».

Прийом «Сюжет» передбачає створення асоціативних зв'язків між елементами шляхом складання розповіді. Такий прийом ефективно застосовується під час вивчення нових слів, запам'ятовування слів під час рухливих ігор, де дія співвідноситься зі словом.

Прийом «Римізація» полягає у запам’ятовуванні інформації через використання співзвучних слів. Доцільно використовувати під час розучування чистомовок, прислів’їв та приказок, лічилок, коротких віршів чи пісень.

Прийом «Послідовні асоціації» використовується для запам’ятовування більшого обсягу інформації, наприклад, для переказу казок, де є чітка послідовність подій, віршованих творів, художніх творів.

Прийом «Перша буква» – це прийом запам’ятовування слів чи виразів через зв’язок з першою буквою (звуком).

2. Метод «Перетворення» спрямований на те, щоб складну інформацію для сприйняття можна було легко запам’ятати і відтворити. Цей метод впроваджую прийомами «Аналогія» і «Піктограма».

Прийом «Аналогія» передбачає знаходження спільних властивостей чи ознак між інформаційними одиницями. До кожного слова чи поняття можна дібрати безліч аналогій за різними типами: за розміром, за кольором, за формою, тематичні аналогії, аналогії за смаком, запахом, тактильними відчуттями, аналогії за рухом та ін.

Прийом «Піктограма» передбачає запам’ятовування інформації через схематичне спрощене зображення. Використання цього прийому сприяє розвитку творчої фантазії дітей, самостійності, зосередженості. Основними засобами прийому "Піктограма" є мнемокуби, мнемодоріжки та мнемотаблиці.

3. Метод «Порядкова система» полягає у запам’ятовуванні та пізнішому відтворенні інформації за порядковим номером, до якого асоціативно підкріплюється певний образ. Ефективним у роботі з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку є прийом «Інтер’єр».

4. Метод «Підсилення» – це метод покращення ефективності сприйняття тієї інформації, що була отримана попередніми методами. Нами було застосовано такі прийоми – «Уособлення», «Небилиця», «Візуалізація». Прийом «Уособлення» полягає у тому, що неживим явищам надаються ознаки живих істот.

Прийом «Небилиця» – вигадування подій, яких насправді бути не може.

Прийом «Візуалізація» – важливий прийом для створення психологічного розвантаження і формування відчуття проживання подій. Візуалізація застосовується для складення розповідей-міркувань, вигадування закінчення казкичи оповідання, складання монологічних та діалогічних висловлювань.

5. Метод «Збереження» застосовується для розвитку розумової діяльності дітей, збільшення тривалості зберігання інформації та відтворення її. Реалізується прийомами «Раціональне повторення» та «Практичне застосування».

Використання прийому «Раціональне повторення» полягає у систематичній роботі з дітьми шляхом повторювання (наприклад, використання типових піктограм) для формування стійких емоційних і асоціативних зв’язків.

Прийом «Практичне застосування» передбачає практичне використання інформації у ігровій формі, під час виступів, у життєвих ситуаціях. Такий прийом забезпечує дітям створення ситуацій успіху, підняття рівня самооцінки.

Мнемотехніку, як систему методів і прийомів, що забезпечує ефективне запам’ятовування, збереження і відтворення інформації, активно використовують у практиці ЗДО на мовленнєвих заняттях для створення текстів, переказування, словникової роботи.

Під час ознайомлення дошкільників з мнемотехнічними засобами варто дотримуватись наступних етапів:

- засвоєння практики роботи з мнемоквадратом – окремим, простим малюнком, який містить певну інформацію стосовно суб’єкта, об’єкта або явища;
- робота з мнемодоріжкою, яка складається з 4 і більше мнемоквадратів, розташованих в одну лінію;

- читання мнемотаблиць, що містять у собі певну кількість мнемоквадратів, розташованих у вигляді таблиці, які і відтворюють вірш.

При роботі з цією технікою необхідно дотримуватися певних правил:

- заняття мають проходити за принципом – від простого до складного починаючи від мнемоквадратів і поступово переходити до мнемосмужок;
- таблиці і схеми мають бути кольоровими, так дитині буде веселіше і легше;
- на одній схемі або таблиці число квадратів не повинно перевищувати дев'ять так, як це гранично допустимий обсяг для дошкільника;
- не застосовувати понад дві мнемосхеми в день, а повторний розгляд можливий тільки за бажанням дитини;
- необхідно, щоб щодня таблиці і схеми були різні за тематикою, в перший день на тему казок, у другій на музичну тему, в третій на математичну і так далі.

Працюючи над розвитком зв'язного монологічного мовлення дошкільників, можна широко використовувати методи мнемотехніки в таких видах діяльності: при розучуванні віршів, відгадуванні загадок, при переказі творів художньої літератури, при побудові розповідей за сюжетною картинкою та розповіданні казки, а також при складанні опису предмета чи об'єкта.

Працювати за таким принципом потрібно не тільки в дитячому садку, вкрай важливо, щоб батьки брали активну участь в навчанні дитини.

Висновки. Отже, підсумовуючи проведене дослідження застосування методів і прийомів мнемотехніки доводить, що використання технології у різноманітних видах діяльності дітей дошкільного віку може забезпечити ефективність у процесі формування мовленнєвої компетентності.

Систематичне використання мнемотехніки забезпечує розширення словникового запасу дошкільників, допомагає оволодівати інтонаційними засобами виразності, формує фонетичну культуру мовлення, формує граматичну та синтаксичну складові мовлення, активізує розвиток діалогічного та монологічного мовлення, сприяє формуванню комунікативної компетенції дітей. При цьому активізуються і розвиваються практично всі психічні процеси дитини: увага, мислення, пам'ять (різні види: слухова, зорова, моторна, тактильна), уява і, звичайно ж, мовлення.

Мнемотехнічні методи будуть ефективними лише тоді, коли педагог залучатиме дітей до створення нових моделей і використання їх у навчально-мовленнєвій діяльності, як підказку, як «маленьку таємницю», відому лише їм, адже діти люблять все таємниче. Крім того, символи, «створені» самими дітьми, стають для них більш зрозумілими, а отже, доступнішими для використання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayin
2. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: Методика проведення. Київ : Шкільний світ, 2007. 128 с.
3. Котова Є. В. Мнемотехніка, як засіб розвитку усного описового мовлення дітей із загальним недорозвитком мовлення / Є. В. Котова // Науковий часопис студентського наукового товариства імені Григорія Волинки. 2015. № 1. С. 25 – 27.
4. Мнемотехніка як ефективний засіб мовного розвитку дітей [Електронний ресурс] Режим доступу: http://kr suzirya.edukit.dp.ua/portfolio pedagogiv/ volkova_l_l/innovacijni_tehnologii/mnemotehnika
5. Мнемотехніка як ефективний засіб мовного розвитку дітей. Режим доступу: http://krsuzirya.edukit.dp.ua/portfoliopedagogiv
6. Мнемотехніка як засіб розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. Режим доступу: https://lesuxa.blogspot.com/p/blog-page.html

7. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкілля // The 12th International conference "Science and society" (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. P.77-87.
8. Полянська Т. Б. Використання методу мнемотехніки в навчанні розповіданню дітей дошкільного віку/Т. Б. Полянська. СПб. ТОВ «Видавництво «Дитинство-прес», 2010. 64 с.
9. Чепурний Г. А. «Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти»: навчально-методичний посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 208 с.
10. Чепурний Г. А. Освітня мнемотехніка: навчально-методичний посібник / Г. Чепурний. 3-є вид., оновл. зі змінами та доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2020. 152 с.

Кобець Юлія,
вихователь ЗДО № 9,
Нетішинська ОТГ

Кубики Рорі – інноваційна технологія для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку

Анотація. Кубики Рорі, як інноваційна технологія для розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку в освітньому процесі – це захоплююча розмовна гра на імпровізацію, придумування історій та творче самовираження. Кубики Рорі – гра, в якій діти самі придумують сюжет історії за допомогою зображень, що випали на кубику.
Ключові слова: кубики Рорі, інноваційна технологія, освітній процес, мовлення, історія, дошкільники, діти.

Вступ. В умовах сьогодення актуальним стає питання про переосмислення цілей і завдань освіти. Усе частіше дослідники зауважують на необхідності підготовки особистості до змінності сучасного життя, наполягають на розвитку її творчих і соціальних якостей, до розвитку ключових, життєвих умінь. Діти дошкільного віку дуже цікаві та комунікабельні, їм все потрібно знати, тому вони про все запитують старших: батьків, вихователів, дорослих.

Оскільки в дошкільному віці дітям, щоб чітко уявити той чи інший предмет, спочатку потрібно його побачити, почути, а вже тоді вони легко дадуть відповіді на всі запитання та охоче розкажуть свою цікаву історію. Тому, найголовніше для дітей − це наочність. Їм треба взяти в руки, відчути на дотик та побачити на власні очі.

Основна частина. Сьогодні багато дослідників бачать однією з провідних цілей сучасної освіти, саме інноваційну діяльність, інноваційне навчання.

Інноваційне навчання (innovative learning) – вносить інноваційні зміни в культуру сьогодення, соціальне середовище. Такий тип навчання, окрім підтримки існуючих традицій, стимулює активні вирішення різних проблемних ситуацій, що виникають як перед людиною, так і перед суспільством.

Готовність до інноваційної діяльності обумовлюється організацією оптимального інноваційного середовища та спрямованістю педагогічної діяльності на інноваційність.

Забезпечення творчої обстановки в процесі навчання потребує створення таких умов:

- відсутність внутрішніх перепон творчим виявам;
- допомога дітям у набутті їх впевненості в стосунках з однолітками;
- організація активної роботи підсвідомості;

- утримування від оцінювання, що сприяє розширенню потоку ідей, зосередженню над осмисленням проблеми;
- розвиток сприйнятливості, підвищення чутливості, широти й насиченості сприйняття світу, що є основою розвитку професійної сенситивності (чутливості).

Існує багато різноманітних методик для кращого формування зв'язного мовлення у дошкільників. Одним із сучасних інноваційних дидактичних нововведень є **кубики Рорі.**

Кубики Рорі – це гра, яка наче «острів безпеки» серед труднощів, кубики Рорі − це ніби ключ до цінних знань, кубики Рорі – це мистецтво.

Кубики Рорі дозволяють поєднати творчо - пізнавальну діяльність учасників освітнього процесу і пошук нестандартних рішень, активізують креативне мислення і когнітивну гнучкість особистості, є інтегрованою методикою для розвитку ключових, життєвих умінь 21 століття.

Кубики історій «Rory's Story Cubes» − це сучасний освітній ігровий інструмент як для дітей, так і дорослих − метод проективного, метафоричного і символічного особистісного ресурсу для вирішення різноманітних освітніх завдань.

Кубики Рорі або Rorys Story Cubes у 2004 році вигадав ірландський тренер з креативного мислення і творчого вирішення проблем − Рорі О'Коннор. І вже зовсім скоро вони стали лідером продажу серед дитячих іграшок. За задумом автора набір складається із 9 кубиків що містять 54 зображення. Кубики Рорі можна об'єднувати за різними темами або ж лише складати розповідь за певною вказаною темою.

Ідея створення – як освітній інструмент для розвитку креативності і навичок вирішення проблем – мозковий штурм.

Автор запозичив технологію кубика Рубика, але з нанесенням на різні грані кубика зображення. Повертаючи кубик в різні сторони мала створюватись нова історія. Слід було розпочати зі слів: *«Одного разу…»* і продовжити історію, відштовхуючись від зображення.

Існує багато наборів по три і дев'ять кубиків Рорі в кожному:

- набориз 9 кубиків: «Універсальні», «Дії (активності)», «Подорожі», «Фантазія»;
- набори з 3 кубиків: «Тварини», «Медицина», «Космос», «Кам'яний вік», «Казки», «Порятунок», «Спорт», «Середньовіччя» та інші.

Психологічні засади використання кубиків історій в освітньому процесі

Під час освітнього процесу дитина відпрацьовує навички імпровізації та гнучкість мислення, критичне мислення, креативність, коли поєднує обране зображення і свою відповідь. Окрім цього, індивідуальні відповіді допомагають дітям закріпити адекватну самооцінку, адже учнів запитують, слухають та ставлять їм уточнювальні запитання. Також методика кубиків історій допомагає дітям подолати невпевненість у собі, тому що учні засвоюють матеріал через гру, у комфортний для них спосіб.

Діти таким способом удосконалюють свій лексичний запас, долають «бар'єр» висловлювання думки та починають сміливіше говорити.

Завдяки інноваційній освітній ігровій методиці кубиків історій у дітей з'являється площина для дискусій, і не лише для тем, обмежених певними дисциплінами - це дуже важливо, щоб виховати високо свідому особистість (навички критичного мислення, розвиток гнучкості мислення) і розвинути соціальну компетентність (навички спілкування і співпраці, уміння домовлятись; за допомогою візуальних інструментів мозок починає шукати нестандартні рішення й тренується пристосовуватися до нових умов). До того ж ті діти, які зазвичай не дуже активні на заняттях і лише зрідка висловлюють свою думку, включаються в груповий процес, почуваються частиною колективу. Крім того, вони навчаються висловлювати принаймні найпростіші ідеї, адже головна вимога – кожному сказати мінімум по реченню.

Саме тому, якщо наскрізною метою освітнього процесу є розвиток комунікативних здібностей і згуртування дитячого колективу, налагодження комунікативної взаємодії, створення креативного простору, розвиток критичного мислення, загалом − створення неймовірної атмосфери в групі, тоді рекомендую інтегрувати в освітній процес цю цікаву інноваційну ігрову методику.

Я, вихователь групи старшого дошкільного віку закладу дошкільної освіти №9 «Пролісок» Нетішинської міської ради, Кобець Юлія Василівна, у своїй роботі використовую набори, як з 3 кубиків: : «Тварини», «Медицина», «Космос», «Кам'яний вік», «Казки», «Порятунок», «Спорт», «Середньовіччя», так і з 9 кубиків: «Універсальні», «Дії» (активності), «Подорожі», «Фантазія».

На початковій основі, ми з дітьми ознайомлювались з кубиками та працювали лише з трьома, а пізніше почали додавати ще кубики для складніших історій та розповідей, оскільки це дає змогу більше розширювати словниковий запас, розвивати творче мислення та уяву, а найголовніше правильно будувати речення для розвитку зв'язного мовлення.

Усі види наборів можна використовувати як окремо, так і поєднуючи між собою (приміром, універсальні (предмети) + дії (активності) або подорожі і дії тощо.

Тож, кубики історій - це сучасний освітній інструмент педагога з метою розвитку творчо - пізнавальної діяльності учасників освітнього процесу.

Багато педагогів розділяють думку проте, що вміння говорити та формулювати власні думки, наразі є одними з найнеобхідніших життєвих навичок для компетентної особистості, людини з творчим мисленням.

На сьогоднішній день перед педагогами стоїть головна задача − навчити дітей говорити правильно, розумно, красиво, впевнено володіти інформацією, творчо її обробляти, чітко передавати свої почуття та емоції, аргументувати свою позицію, і найкращим методом у цьому слугує створення дитиною власної історії, бо історія виконує важливу для людини функцію самопізнання.

Робота над складанням сюжету історій − могутній засіб розвитку зв'язного мовлення та уяви. Найсуттєвішою особливістю таких історій постає саме фантазія, що дуже імпонує дошкільникам.

Використання кубика Рорі в освітньому процесі

На заняттях, у спільній діяльності вихователя з дітьми, а зрештою і в самостійній діяльності дітей широко застосовуються кубики Рорі, які мають значний розвивальний ефект, підвищують пізнавальну і творчу активність дошкільників, роблять освітній процес цікавим, дають можливість практично засвоїти знання. Величезна перевага такого методу в тому, що його можна використовувати у будь − якому освітньому процесі.

Тому, різноманітні кубики будуть цілком доречні під час будь − якого моменту навчання, наприклад:

- між заняттями: дитина може гратися і створювати історію одночасно.
- на ранкових зустрічах: дитині можна запропонувати витягнути кубик, і за допомогою зображення розповісти про свій настрій. Інший варіант такої вправи можна провести під час моменту рефлексії або в кінці заняття.

Використання кубика Рорі на заняттях − це і майстерність, і мистецтво одночасно. Зазначу, що користуватися кубиками дуже зручно та легко.

Ось, декілька варіантів вправ, які я використовую у своїй педагогічній діяльності:

1. Вправа «Ми друзі і це наша історія»

Педагог поміщає всі кубики у мішечок. Разом з дітьми придумують, яку назву матиме їх історія. Розпочинає історію вихователь з фрази «Одного разу...», потім кожна дитина по черзі дістає кубик з мішечка, і з його допомогою доповнює історію.

2. Вправа «Знайди» (для декількох наборів кубиків)

Педагог розкладає набори і дає завдання на знаходження певного зображення. Наприклад, знайди зображення лише на літеру «Ч» (чашка, часи, човен). Також можна змінити умову вправи і знаходити зображення за певною групою та складати з них речення (якщо зображень багато можна створити історію). Наприклад, «Тварини», «Транспорт», «Кухонні предмети».

3. Вправа «Поміркуй»

Дитині пропонується витягнути один кубик і використовуючи зображення, яке випало, дати відповідь на питання. Питання можуть бути різного плану, наприклад: «З якої казки цей предмет, або з яким героєм пов'язано?», «Що ти знаєш про це?», «Якби ти був супергероєм, які б у тебе були здібності?».

4. *Вправа «Чи запам'ятав ти?»*

Педагог розкладає кубики в певній послідовності, дитина повинна запам'ятати послідовність розкладених кубиків, перемішати і відновити історію.

5. *Вправа «Асоціації»*

Дитина обирає собі зображення на кубику і добирає асоціацію. Також можна варіювати вправу: добирати ознаки предметів.

Наприклад, «ялинка» - колюча, зелена, висока.

Для того, щоб використовувати кубики у роботі з дітьми, не обов'язково їх купувати. Можна все зробити самому. В інтернеті є багато заготовок. Їх необхідно лише роздрукувати, вирізати та склеїти і можна приступати до роботи або ж за зразком зробити свої кубики, вставивши зображення за бажанням.

Поради, які допоможуть вам у роботі з кубиками Рорі:

- *З чого почати?* Запропонуйте дитині використовувати три кубики для установки, три для розвитку історії і три для ув'язнення.
- *Якщо дитині не вистачає ідей?* Порекомендуйте дитині подумати про свій улюблений мультик, книжку або телешоу, наприклад, що може трапитися з улюбленими персонажами в інший час або в іншому місці?
- *Вільна інтерпретація символів?* Так, чітко донесіть до дитині, що малюнки різні, і для кожної людини вони можуть представляти різні речі.
- *Якщо дитина нервує?* Підтримайте та поясніть учневі, що немає поганих інтерпретацій, і немає поганої історія.
- *Чи є алгоритм історій?* Так є, але в цій грі абсолютно не важливо, чи користуєтеся ви одним з рекомендованих авторами алгоритмом або придумали свої власні. Головне, щоб усім було цікаво та радісно.

Як працювати з дітьми, щоб їм не набридло гратися з кубиками Рорі?

Найголовніше! Не потрібно відразу давати всі кубики та примушувати дитину за кожним з них складати розповідь. Це повинно бути за бажанням дитини.

Дуже добре, коли педагог буде працювати одразу з двома або більше дітьми, що дає змогу дитині вчитися чути і слухати один одного, бути уважним, мати повагу до співрозмовника та не повторювати сюжет його історії.

Переваги кубиків Рорі

- діти візуально можуть побачити та відчути, з чим вони працюють;
- від дитини не вимагається точного переказу казки чи оповідання, дитина − сам автор, і як він/вона розкаже - це завжди буде правильно;
- діти вчаться говорити не словами чи словосполученнями, а цілими реченнями, тому ця методика допомагає сформувати зв'язне мовлення;
- окрім розповідей, з кубиками можна ще й гратися − будувати вежі будинки, що так люблять діти;
- кубики Рорі вчать дітей не просто слухати й переказувати, а й мислити, фантазувати, мріяти. Від розповіді дитини можна побачити, яка в неї уява, наскільки багатий словниковий запас та як швидко вона може реагувати на поставлену задачу;
- Кубики згуртовують дітей та вчать працювати в групах.

Висновки. Отож, підготовка педагогів до інноваційної діяльності має забезпечувати створення творчо − пізнавального середовища в процесі навчання і ґрунтуватись на активно - особистісному опрацюванні дидактичних нововведень, серед яких - інноваційна інтегрована методика «Кубики Рорі», яка дозволяє:

- розвивати творчо − пізнавальну діяльність учасників освітнього процесу;
- розвивати ключові вміння − комунікація і співпраця, пошук нестандартних рішень, креативність, згуртованість колективу, емоційний інтелект;
- впровадження в освітній процес сучасної інноваційної інтегрованої методики для створення історій, мозкового штурму, вирішення освітніх завдань тощо.

Історії − це наше життя, вони супроводжують нас усюди, ми с складаємо їх самі, нам розповідають знайомі, друзі. Розповідаючи історії, ми змушуємо людей відчувати емоції, адже історії захоплюють своїм сюжетом, персонажами і дією. Хоч кубики Рорі є відносно новою інноваційною технологією, але швидко завоювали популярність, подобаючись однаково, як педагогу так і дитині.

Про кубики Рорі та їх користь можна говорити багато, адже цей метод − невичерпне джерело знань та натхнення для дітей. Варіантів роботи з кубиками безліч, адже прописаних і обумовлених правил тут немає. Можна придумувати власні правила і створювати найрізноманітніші задуми. Все залежить від вашої фантазії, вашого досвіду і головне − від ваших педагогічних знань, вмінь та навичок!

Список використаних джерел та літератури:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб., Київ, Академвидав, 2004. С. 289-290.
2. Драйден Ґ., Дж. Восс. Революція в навчанні. пер. З англ. М. Олійника, Літопис, Львів, 2005. 542 с.
3. Швень Я. Інтеграція інноваційної освітньої методики «Rory's Story Cubes» в освітній процес для розвитку ключових умінь. 7 с.
4. URL:https://naurok.com.ua/kubiki-rori--mistectvo-cikavo-rozpovidi-abo-krok-tvorchogo-mislennyamolodshogo-shkilnogo-viku-220595.html
5. URL: https://vseosvita.ua/library/rori-kubiki-ak-zasib-formuvanna-zvaznogo-movlenna-doskilnikiv-432810.html

Ковалевська Олена,
вихователь-методист
ЗДО «Казка»,
Городоцька ТГ

Інклюзія в умовах дошкільної освіти

Анотація. Сучасне впровадження інклюзивної освіти в Україні відкриває нові можливості для розвитку освітньої системи, а також ставить ряд важливих завдань перед педагогами та батьками. Заклад дошкільної освіти з інклюзивною освітою – це заклад, який надає систему якісних освітніх послуг відповідно до потреб дітей з особливими освітніми потребами в процесі розвитку та навчання. У матеріалі представлено особливості організації роботи інклюзивних груп в закладі дошкільної освіти та психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна група, діти з особливими освітніми потребами, дошкільна освіта, індивідуальна програма розвитку, інклюзивно-ресурсний центр .

Важливу роль освіти для особистості й для благополуччя світового співтовариства визнана на міжнародному рівні. Реалії сучасного українського суспільства зумовлюють необхідність перегляду системи освіти з урахуванням вимог сучасного освітнього простору. Чільне місце посідає проблема перегляду підготовки вихователів закладів дошкільної освіти в умовах інклюзивного освітнього середовища, оскільки розвиток інклюзії та інклюзивної освіти є однією з нагальних потреб сьогодення.

Право дітей із відхиленнями в розвитку на рівний доступ до якісної освіти закріплено Конституцією України, міжнародними документами з питань прав інвалідів, Законами України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про реабілітацію інвалідів в Україні», «Про освіту», «Про охорону дитинства» та ін. У цих документах визначено принципи, освітні орієнтири, завдання щодо створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації дітей, які потребують додаткової освітньої підтримки в інклюзивному середовищі закладу дошкільної освіти (ЗДО). У ст. 20 Закону України «Про освіту» зазначено, що інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. На основних положеннях Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» та інших нормативних актах стосовно дитинства ґрунтується і Базовий компонент дошкільної освіти України. Державний стандарт дошкільної освіти спрямовує зусилля батьків, педагогів, психологів на розвиток творчого потенціалу дитини, котра має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки.

Мета статті – проаналізувати специфіку діяльності роботи в закладі дошкільної освіти в умовах інклюзивної освіти.

Дошкільна освіта, згідно із законодавством України, являє собою цілісний процес, спрямований на: забезпечення всебічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб; формування у дитини дошкільного віку моральних норм, набуття нею життєвого соціального досвіду. Базовими етапами фізичного, психічного та соціального ставлення особистості дитини є вік немовляти, ранній вік, передшкільний вік. Поняття «інклюзія» є таким, що передбачає отримання більших можливостей у навчанні для всіх дітей, у межах якого реалізується інклюзивний підхід, завдяки якому всі діти з різними потребами мають однакові можливості для навчання та здобуття освіти. Інклюзивну дошкільну освіту визначають як систему освітніх послуг, що ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими потребами в спеціально створених умовах закладу.

Інклюзивне навчання передбачає перебування дитини з особливостями психофізичного розвитку в масовій дошкільній групі, оволодіння нею знаннями, уміннями та навичками нарівні зі здоровими дітьми.

Завдяки системі інклюзивної освіти створюється інклюзивне освітнє середовище, яке вільне від стигматизації та сегрегації, що є цінним для дітей з особливими освітніми потребами, які в ньому перебувають і здобувають освіту. З огляду на це, всі діти є однаково цінними та рівними: «Концепція інклюзивної освіти відображає одну із головних демократичних ідей – всі діти є цінними і активними членами суспільства».

Багато батьків побоюються, що вихователі не зможуть приділяти достатньо уваги здоровим дітям, оскільки їм доведеться приділяти багато часу дітям з особливими потребами. На практиці, однак, лише 2-3 дитини з особливими потребами потрапляють у звичайну групу, і вихователі приділяють їм таку ж увагу, як і здоровим

дітям. У дітей з особливими потребами, які є достатньо розумними, зазвичай немає додаткових потреб, які змушують педагогів затримувати інші групи дітей у навчальному процесі. Загальна дошкільна освіта для дітей з особливими потребами – це реальна можливість усунути багато соціальних і психологічних труднощів, з якими вони стикаються.

Наш заклад дошкільної освіти «Казка» єдиний заклад, що надає інклюзивну освіту діткам з ООП. Вперше було створено інклюзивну групу у 2016 році. На сьогоднішній день функціонує 6 інклюзивних груп: раннього віку, молодшого, середнього та дітей старшого дошкільного віку. В цих групах охоплено інклюзивною освітою 8 дітей з особливими освітніми потребами .

Освітній процес для дітей з ООП в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти організовується відповідно до рекомендацій інклюзивно-ресурсних центрів, визначеного типу (категорії) особливих освітніх потреб, (труднощів), рівня підтримки, що визначено

інклюзивно-ресурсними центрами, відповідно до освітньої програми закладу освіти з урахуванням корекційно-розвиткового складника. Для визначення таких рівнів підтримки та типів порушень здійснюється комплексна оцінка, яка проводиться перед зарахуванням дитини з особливими освітніми потребами до закладу дошкільної освіти з метою визначення особливих освітніх потреб дитини, в тому числі коефіцієнта її інтелекту, розроблення рекомендацій щодо освітньої програми, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг відповідно до потенційних можливостей дитини. Комплексна оцінка проводиться фахівцями (консультантами) ІРЦ індивідуально за наступними напрямами:

- оцінка фізичного розвитку дитини;
- оцінка мовленнєвого розвитку дитини;
- оцінка когнітивної сфери дитини;
- оцінка емоційно-вольової сфери дитини;
- оцінка освітньої діяльності дитини.

Рекомендації відповідних фахівців, надані з урахуванням результатів комплексної оцінки особливостей і потреб дитини, допомагають педагогам створити сприятливе розвивальне середовище, яке допоможе дитині успішно адаптуватися у колективі ровесників.

Співпраця фахівців центру та закладу освіти зосереджена на удосконаленні організаційно-дидактичних умов функціонування закладу, які ґрунтуються на основі інклюзивних підходів. Консультативний та наставницький супровід фахівців інклюзивно-ресурсного центру допомагає створити оптимальні умови для навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі. Такий підхід виводить співпрацю між фахівцями на новий рівень задоволення потреб дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому середовищі. Такі рекомендації є важливими при розробленні для дитини з особливими освітніми потребами Індивідуальної програми розвитку, про що зазначено в Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо організації діяльності інклюзивних груп.

Відповідно до Закону України «Про освіту» індивідуальна програма розвитку (ІПР) – це документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з особливими освітніми потребами, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов’язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання.

З метою активізації роботи щодо вирішення концептуальних теоретичних та організаційних питань інклюзивної освіти та впровадження її в освітній процес у закладі створено команду психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП, затверджено Положення про команду психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП та видано наказ «Про затвердження складу команди психолого-педагогічного

супроводу дітей з ООП на навчальний рік», яка працює відповідно складеного плану: за рік проведено 3 засідання, які оформлено протоколами.

До команди супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти входять: директор ЗДО або вихователь-методист, вихователь, асистент вихователя, практичний психолог, вчитель-дефектолог, вчитель-логопед, вчитель-реабілітолог, музкерівник, інструктор з фізкультури, медичний працівник закладу, залучені фахівці (батьки дитини, фахівець інклюзивно-ресурсного центру).

Освітній процес здійснюється на основі застосування особистісно- орієнтованих методів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Виховна робота з дітьми з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю, має бути направлена на їх соціалізацію, формування позитивної самооцінки тощо. Особливістю навчально-виховного процесу інклюзивної групи є його індивідуалізація і диференціація. Здійснюється навчально-виховний процес в інклюзивних групах відповідно до Базового компонента дошкільної освіти за програмами та навчально-методичними посібниками, затвердженими в установленому порядку МОН, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю. Розклад корекційно- розвиткових занять для дітей з ООП складався з урахуванням індивідуальних особливостей їх пізнавальної діяльності, динаміки працездатності протягом дня і тижня та з дотриманням санітарно-гігієнічних вимог. Корекційно-розвиткова робота з дітьми з ООП в нашому закладі проводиться вчителем-логопедом, дефектологом .

Як свідчать дослідження, в інклюзивних групах наголос робиться в першу чергу на розвитку сильних якостей і талантів дітей, а не на їхніх фізичних або розумових проблемах. Взаємодія з іншими дітьми сприяє когнітивному, фізичному, мовному, соціальному та емоційному розвитку дітей з особливими освітніми потребами. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з особливими освітніми потребами і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань і вмінь.

В інклюзивних групах взаємодія між дітьми з особливими освітніми потребами та дітьми з типовим рівнем розвитку сприяє налагодженню між ними дружніх стосунків, завдяки чому діти вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських відмінностей, стають більш чуйними, готовими допомогти.

Педагогічний колектив нашого закладу постійно підвищує свою кваліфікацію, вивчає нові методи інклюзивного навчання, бере участь у тренінгах, семінарах, де дізнається про новітні підходи до роботи з дітьми з ООП.

Таким чином, робота вихователя в інклюзивній групі – це поєднання педагогічної майстерності, емоційної чуйності та організаторських здібностей, які спрямовані на всебічний розвиток дітей та їх інтеграцію в колективі. Успішна робота вихователя передбачає активну комунікацію з батьками дітей, особливо з тими, чиї діти мають ООП. Це дозволяє краще розуміти потреби дитини, відслідковувати прогрес у її розвитку та надавати рекомендації щодо подальших дій.

У супроводі дітей з ООП активну участь бере асистент вихователя. Аналізуючи діяльність асистентів вихователів, можна окреслити основні їх функції: організаційну, освітньо-розвиткову, діагностичну, аналітико-прогностичну, консультативну. Асистент вихователя сприяєь в організації освітнього процесу в інклюзивній групі; надає допомогу дітям з ООП в організації робочого місця; проводить спостереження за дитиною з метою вивчення її індивідуальних особливостей, схильностей, інтересів та потреб; співпрацює з фахівцями, які безпосередньо працюють з дитиною з ООП. Веде встановлену педагогічну документацію.

З педагогами постійна проводиться методична робота по підвищенню їх професійної компетентності для роботи з дітьми з ООП згідно річного плану. Одним із актуальних завдань методичної роботи в закладі є сприяння педагогам входження в

нову систему роботи. Обравши шлях змін, педагоги свідомі того, що це потребуватиме підвищення рівня їхньої фахової компетентності. Провідним аспектом у змісті методичної роботи з педагогами, які працюють в інклюзивній групі, є поєднання освітньої роботи з корекційною, оскільки саме такий зв'язок визначає специфіку професійної діяльності педагогічних працівників, які працюють не лише зі звичайними дітьми у садочку, а й з дітьми з особливими освітніми потребами.

Для покращення партнерських відносин між педагогами, спеціалістами та дитиною важливо усвідомлювати, що для батьків дитина є щоденною реальністю та життєвим обов'язком, тоді як спеціалісти та педагоги працюють в межах певних правил і процедур. При налагоджені партнерських відносин між батьками та вихователями ключову роль відводиться саме вихователю. Щоб уникнути конфліктів у вирішенні педагогічних питань, важливо для педагога керуватися такими моральними правилами:

• Почуття відповідальності перед батьками за успішне навчання та виховання їхніх дітей, а також за їхню компетентність у цих питаннях.

• Активний пошук можливостей для співпраці з батьками з метою покращення навчального процесу.

• Поважне ставлення до почуттів батьків та уникнення необґрунтованої критики щодо навичок та поведінки дітей.

• Збереження та підвищення авторитету батьків у очах дітей, що сприяє позитивним відносинам у навчальному середовищі.

• Тактовне формулювання потрібних вимог до батьків, з урахуванням їхньої ситуації та можливостей.

Отже, можна зазначити, що впровадження інклюзії в дитячих садках є важливим кроком до створення рівних можливостей для всіх дітей. Вона дозволяє дітям з особливими освітніми потребами інтегруватися в колектив та отримувати якісну освіту в умовах, що відповідають їхнім індивідуальним потребам. Крім того, інклюзія позитивно впливає на всіх дітей, допомагаючи їм з раннього віку засвоювати принципи толерантності та взаємоповаги.

Список використаних джерел та літератури:

1.Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т.О., авт. кол-в: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін. 2021. URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради. 2017. No 38–39.Ст. 380. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

3. Олефір Н. Особливості інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах дошкільної освіти. Нова педагогічна думка, 2019. № 2С.143-146. URL: http://www.irbisnbuv.gov.ua/cgibin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npd_2019_2_39.pdf. (дата звернення: 06.03.2021).

Козік Мілана
практичний психолог,
Крутинчук Наталія
вчитель-логопед ЗДО №9 «Теремок»
Славутської міської ТГ

Нейропсихологічний підхід у розвитку дітей дошкільного віку.

Анотація. Обґрунтування необхідності поєднання нейропсихологічного та логопедичного напрямів у розвитку дітей дошкільного віку з метою подолання труднощів навчання.

Ключові слова: дезадаптаційні прояви, нейропсихологічні вправи, мовна регуляція, міжпівкульна взаємодія, довільність, дисфункція, вищі психічні функції, абілітаційні.

Серед дітей, визнаних готовими до шкільного навчання, деякі нормально адаптуються до зростаючих навантажень, обсягу і темпу навчального матеріалу. А інші вчаться протягом першого року, а до кінця І класу без видимих зовнішніх причин починають зазнавати труднощів у навчанні, небажання ходити в школу і інші ознаки шкільної дезадаптації. Сучасна статистика нейропсихологічних досліджень говорить про те, що: 16% першокласників не готові до шкільного навчання (у віці 7 років); 30-50% мають функціональну незрілість без ознак інтелектуальних порушень.

Труднощі, які молодші школярі відчувають при засвоєнні навчального матеріалу з мови, читання, математики, та їх психологічні причини пов'язана з недоліками формування складних за структурою та багаторівневих за організацією рухових навичок письма й читання. Якість письма значною мірою обумовлюється рівнем розвитку психомоторної сфери дитини.

Конкретними недоліками розвитку психомоторної сфери є:

- несформованість зорово-рухової координації;
- недостатній рівень диференційованості м'язових зусиль руки;
- недоліки в розвитку мікро та макромоторики.
- неточність рухів артикуляційного апарата
- різного роду синкенезії (супутні рухи) – дитина пише, малює висовуючи язик, хитаючи ніжками
- загальна розгальмованість
- труднощі концентрації уваги
- імпульсивність

Саме тому, ми, спеціалісти закладу (практичний психолог та вчитель-логопед) спрямували свою корекційно-розвиткову роботу на вирішення даних труднощів за допомогою нейроігор. Адже, нейроігри - це комплекс багатофункціональних вправ , направлених на різностороннє тренування міжпівкульної взаємодії.

Кожна з якої потребує спільної , злагодженої роботи мозку. Бо, як відомо, ліва півкуля відповідає за логіку та мову. Контролює читання, письмо, розпізнає числа.

Права півкуля - обробляє інформацію. Дає можливість мріяти, фантазувати. А мінімальна дисфункція, або незрілість різних ділянок головного мозку призводить до відповідних розладів вищих психічних функцій

Ці вправи спрямовані на розвиток у дітей можливостей довільно (цілеспрямовано) планувати, регулювати та контролювати свої дії. Вони дозволяють покращити концентрацію та розподіл уваги.

Рекомендовані дітям, які схильні до імпульсивних, випадкових реакцій,часто відволікаються і не утримують увагу, «застрягають» і не можуть переключитись з неправильного способу виконання завдання на правильний. Один із важливих способів боротьби з такими проблемами – розвиток у дитини мовних регуляцій своїх

дій. Нейровправи універсальні, прості у виконанні , не вимагають спеціальної підготовки. Кожна вправа побудована у вигляді гри, та розрахована на певний вік з урахуванням конкретних проблем. Їх варто використовувати як абілітаційні, тобто направлені на виявлення різнобічних здібностей дитини.

Вправи проводимо в будь-який час , як динамічні паузи чи як частину заняття, або як налаштування на роботу перед заняттям. В цілому на день час проведення складає до 25-30 хв. Групові заняття проводяться раз на тиждень.

З досвіду роботи радимо комбінувати по кілька вправ, своєчасно перемикаючи дитину з одного завдання на інше, чергуючи рухливі та «сидячи» ігри. Поступово радимо ускладнювати завдання: -прискорювати темп; -виконувати з легко прикушеним язичком і заплющеними очима (вимкнення мовного та зорового контролю); -підключати рухи очей та язика до рухів рук; -підключати дихальні вправи та метод візуалізації.

Часто використовуємо нейроігри під час перебування дітей в укритті, адже нам необхідно якось відвернути дитячу увагу від головної причини стресу – повітряної тривоги. Саме такі ігри допомагають нам швидко сконцентрувати увагу малят, вчити контролювати власні рухи та покращити загальну координацію в просторі.

Ось деякі нейроігри , які ми застосовуємо у своїй корекційно-розвитковій роботі:

«Юні будівельники» Мета: розвиток міжпівкульної взаємодії, довільності та самоконтролю,взаємодопомоги, когнітивних процесів. Орієнтування в просторі. Обладнання: еластична резинка до якої прикріплено 4 стрічки, конструктивний матеріал різного виду, одноразові стаканчики. Дітям пропонується за допомогою еластичної резинки шляхом її розтягання та стискання захопити предмет та накласти одну на одну деталь. Таким чином побудувати споруду.

«Відтвори ряди» Мета: розвиток міжпівкульної взаємодії, розвиток логічного мислення, мотиваційної сфери, вміння довести розпочату справу до кінця. Обладнання: ігрове поле поділене на 9 клітин, одноразові стаканчики з різнокольоровим денцем. Малюки не відриваючи стаканчик від поля повинні переставити їх так, щоб утворилися різнокольорові ряди , відповідно заданого зразка.

«Кульки-сміхотульки» Мета: розвиток міжпівкульної взаємодії, розвиток координації рухів, орієнтації в просторі, відчуття довільності та самоконтролю, колективної взаємодії. Обладнання: тканинне ігрове полотно з чотирма отворами різного кольору, кульки відповідних кольорів. Вихованцям необхідно злагодженими діями закотити кульку відповідного кольору в отвір.

«А, ти, зможеш так?»

Мета: розвиток міжпівкульної взаємодії, концентрації та розподілу уваги, розвиток уміння швидко реагувати за допомогою перехресних рухів. Обладнання: картки з зображенням різних положень тіла та кистів рук. Учасникам гри потрібно відтворити зображене на картці завдання. Гра ускладнюється швидкістю виконання завдання.

« Дружні рученята» Мета: розвиток міжпівкульної взаємодії, розвиток дрібної моторики, окоміру, орієнтації на папері. Обладнання: ігрове поле з різноманітними зображеннями із поділом на ліву та праву руку. Дошкільнята одночасно двома руками виконують запропоновані завдання (обвести, знайти, показати, провести, розплутати, домалювати).

Основні принципи взаємодії фахівців:

1. Поступовість та наступність, що враховує взаємопов’язаність, взаємозалежність всіх компонентів.

2. Комплексність – розвиток однієї пізнавальної функції визначає і доповнює розвиток інших функцій.

3. Відповідність віковим та індивідуальним можливостям з урахуванням психофізіологічних закономірностей вікового розвитку

4. Адекватність запропонованих дітям в процесі занять вимог та навантажень

Такий комплексний підхід в роботі практичного психолога та вчителя – логопеда сприяє ефективним, якісним змінам мовленнєвого розвитку дітей та формуванню їх психічних пізнавальних процесів.

Висновок

Отже, завдяки злагодженій та систематичній співпраці, ми отримали наступні результати:

- У дітей відмічається синхронізація роботи обох півкуль головного мозку
- Поліпшилась увага, пам'ять, швидке відтворювання інформації
- Покращилась дрібна та загальна моторика.
- Заклався фундамент в подоланні мовленнєвих порушень
- Знизилась втомлюваність та покращилась працездатність
- З'явились здібності до виконання симетричних та асиметричних рухів.
- Покращився процес викладання візерунка чи малюнка з кубиків, паличок, мозаїки;
- Засвоїли «право» і «ліво», дні тижня, місяці, пори року;
- Збільшився словниковий запас;
- Покращилась слухомовленнєва пам'ять;

Дошкільний період дитинства – найкращий час для нейропсихологічних занять, оскільки всі системи мозку й організму ще дуже пластичні. Тому і результати не заставляють себе чекати, якщо заняття будуть регулярними. А нагородою всім дорослим буде сяюче радістю від власних успіхів обличчя дитини.

Список використаних джерел та літератури:

1. https://vseosvita.ua/library/dynamichni-formy-roboty-z-rozvytku-movlennia-doshkilnykiv-neyroihry-z-dosvidu-roboty-793935.html
2. https://znayshov.com/News/Details/neiroihry_v_bomboskhovyshchi_Yak_peremyknuty_uvahu_ditei
3. https://childdevelop.com.ua/worksheets/12259/
4. https://znayshov.com/News/Details/neiroihry_v_bomboskhovyshchi_Yak_peremyknuty_uvahu_ditei
5. https://paginec.rv.ua/6779/

Коробчук Світлана,
вихователь, ЗДО №9 «Пролісок»
Нетішинська ОТГ

Ейдетичні методи і прийоми в розвитку асоціативного мислення дітей дошкільного віку

Анотація. У статті розкрито поняття ейдетики, вказано її особливості. Стаття висвітлює ейдетичні методи і прийоми в розвитку асоціативного мислення дітей дошкільного віку; розкрита методика застосування ейдетичних ігор у освітньо-виховному процесі ЗДО.

Ключові слова: ейдетика, асоціативне мислення, образне мислення, асоціативна пам'ять, ейдетичні методи, прийоми.

Вступ. У Базовому компоненті дошкільної освіти (нова редакція) багато уваги приділено вихованню свідомої, креативної, активної, самодостатньої особистості. Це

дитина, яка вміє й хоче пізнавати світ, яка не прагне до готових рішень і моделей дій, а хоче відкривати світ самостійно: на дотик, смак і запах; такий малюк воліє роздивитися усі кольори яскравого світу, почути всі його звуки й мелодії. Із дошкільного віку дитина має оволодіти способами здобуття потрібної інформації, уміннями її аналізувати, систематизувати, розуміти зв'язки й причини, робити висновки, що знадобляться їй у подальшому житті.

У наш час всім доводиться стикатися з таким величезним потоком інформації, що мало кому вдається переробити і запам'ятати його. З цим і пов'язаний один з найбільш важливих викликів сучасної освіти – вплив інформаційного стресу на здоров'я наших дітей.

Як допомогти дитині запам'ятовувати необхідну інформацію і вчасно пригадувати її? Як пробуджувати інтерес, спонукати до мовленнєвої активності, дарувати відчуття успіху? На ці запитання відповідає ейдетика. Це напрямок психологічної науки, який вивчає ейдетизм як різновид образної пам'яті (грецькою ейдос – образ) і можливості його практичного застосування у різних сферах життя людини [4, с.5]. Нині ейдетичні прийоми широко застосовуються і в роботі з дошкільнятами, адже сприяють розвитку тактильних, нюхових, смакових, зорових, слухових відчуттів, довільної уваги, пам'яті, вербального та невербального мислення, уяви, мовлення.

Тому виникає необхідність у поглибленні знань про ейдетичні методи роботи, їх використанні в освітньо-виховному процесі з дітьми дошкільного віку.

Термін «ейдетика» був уведений у психологію в 30-ті роки минулого століття німецьким ученим Еріком Йеншем та його однодумцями (О. Кро, А. Рікелем, Г. Фішером та ін.), які позначили ним феномен довготривалого збереження чіткого сліду інформації, що утримується в пам'яті людини [5, с.42].

На сьогоднішній день спостерігається посилена увага дослідників до вивчення та застосування ейдетичної методики. Це питання вивчали такі вчені: Е. Йенш, Л. Виготський, О. Лурія, Г. Чепурний, З. Хало, І. Матюгін, Є. Антощук, Е. Дехтяренко та інші.

Сучасна ейдетика – це накопичення великої кількості інформації, тренування уваги і мислення, своєрідна гімнастика для мозку. Використовуючи ейдетичне мислення, діти зможуть успішно вивчати будь-який матеріал у різному віці. Вони не будуть витрачати на це багато сил [6, с.41].

Тож, секрет ейдетики полягає у тому, що наші діти краще сприймають, а отже запам'ятовують інформацію через світ образів. Вчені довели, що образне мислення закладене в дитині від природи. Ми вчимо дітей бачити певний образ на уявному екрані, чути притаманний йому звук, відчувати запах, відтворювати в пам'яті відчуття дотику.

Для дитини ейдетичне сприйняття - це ключ, що відкриває 3 великі скарбниці: пам'ять, творчість, знання.

Основна частина. Метод ейдетики побудований на простому принципі: Уява + позитивні емоції = максимально засвоєна інформація.

Ейдети стверджують, що не буває поганої пам`яті, а ми просто часто не вміємо нею користуватися. А причина цього – недостатньо розвинене асоціативне мислення.

Світ асоціацій людини, а особливо дитини настільки безмежний, що ланцюжок логічних зв'язків між предметами чи поняттями, які безперервним потоком змінюють одне одного, інколи просто не можна зупинити. У нашій свідомості вони існують як ціла мережа асоціацій, які містяться в комірці кожного спогаду. Тому я вважаю, що саме завдяки їм з часом ми зможемо легше і детальніше пригадати необхідну інформацію. І. Павлов підкреслював: «Асоціації мають дуже важливе значення для процесів пам'яті та мислення як їхня первинна основа» [1, с.8].

Асоціація – в перекладі означає зв'язок. Коли ми чуємо слово, звук, бачимо колір, відчуваємо щось на дотик, смак, то в нашій уяві виникає зв'язок (цих слів, звуків,

дотиків) з іншими, які зустрічалися в нашому житті. Зазвичай, ці слова знаходяться в довготривалій активній пам’яті. Тому зв’язок з цими словами забезпечує кращий спосіб зберігання та відтворювання інформації [3, с. 6].

Тож, асоціативне мислення потрібне, в першу чергу, для розвитку асоціативної пам’яті. Крім цього воно сприяє активній мовленнєвій та творчій діяльності. В ейдетиці використовуються графічні, а також тактильні, смакові, звукові та нюхові асоціації.

Багаторічний досвід роботи з дошкільниками показав, що іноді діти не можуть повністю засвоїти ту чи іншу інформацію, швидко стомлюються, результативність занять не висока. Тому поставила перед собою мету: впроваджувати методи ейдетики в роботі з дітьми дошкільного віку, розвиваючи їх асоціативно-образне мислення, підвищувати ефективність процесів різної модальності та її відтворення. Саме відтворення отриманої інформації – це важливий аспект інтелектуальних можливостей дітей, що визначає результати їх вміння вчитися. К. Ушинський зазначав, що дитина мислить образами, звуками, фарбами. Чим більше різноманітних компонентів буде задіяно у процес запам’ятовування, тим глибшим, повнішим і ефективнішим буде його відтворення [3, с.12].

Тож, пріоритетним стало питання залучити до роботи всі аналізатори дитини: зоровий, слуховий, тактильний, нюховий, смаковий.

Ейдетику для дітей будую на кількох простих принципах: в першу чергу, важливо, щоб для малюків та дошкільнят панувала атмосфера веселощів і радості; позитивні емоції сприяють кращому засвоєнню нових знань; ігровий матеріал повинен бути мобільним і доступним, а педагог – розділяти інформацію так, щоб вона відповідала особливостям кожної дитини .

Починаючи з молодшого дошкільного віку, у роботі з дітьми ейдетика була частиною інтегрованих занять, в основному її розвиток реалізувався через різноманітну ігрову діяльність. Починаючи з 5-го року життя проводилися тематичні заняття з ейдетики один раз на тиждень у межах інтегрованих занять із розв'язанням ейдетичних завдань. На цих заняттях з ейдетики дошкільники вчилися використовувати власну пам'ять із максимальною ефективністю, запам'ятовувати інформацію усвідомлено, раціонально, без виснажливого багаторазового повторення. Заняття з ейдетики проводилися в ігровій формі з дотриманням частого переключення з одного виду діяльності на інший. Це дозволяло уникнути втоми, зберігати увагу дітей й зацікавленість, а також підтримувати позитивний емоційний фон під час діяльності.

У процесі роботи я зважала на те, що важливою умовою розвитку ейдетики є необхідність використання всіх доступних дитині способів чуття й передання набутого досвіду. Також враховувала вікові особливості дітей, рівень їхнього розвитку, перспективність і системність подальшого навчання.

Хочу коротко ознайомити з деякими ейдетичними прийомами та варіантами, які я застосовую в роботі з дітьми.

Отже, в кожної дитини можуть виникати свої оригінальні асоціації, пов’язані з власним емоційним досвідом, який найбільш сильно закарбувався в свідомості. Робота з дітьми в цьому напрямку будувалася на основі: вільних асоціацій, пов’язаних з предметними образами; колірних асоціацій; асоціацій пов’язаних з геометричними формами; тактильних асоціацій; предметних асоціацій; асоціацій, викликаних друдлами; звукових асоціацій; смакових асоціацій; нюхових асоціацій

Головне запитання, яке я задаю під час тренування асоціативного мислення звучить так: «Про що ти подумав?». Намагаюся заохочувати і вчити дітей самостійно пояснювати найнезвичайніші поєднання предметів.

Наприклад: дитина взяла книжку і подумала про ковзани, тому що її обкладинка така сама гладенька, як і лід на ковзанці. Або: дитина побачила кішку і подумала про синій колір, бо згадала, як її кішка спить на синьому дивані. Найголовніше в цьому виді роботи – не встановлювати ніяких правил, а лише вчити дитину пояснювати зв’язок двох предметів.

Вільні асоціації. З самої назви «вільні асоціації» випливає, що під час занять з цього напрямку не можна використовувати жодних предметних зображень, тому що вони пов'язані з предметними образами. Та в маленьких дітей ще недостатньо сформовані уявлення про навколишній світ і замало життєвого досвіду для того, щоб будувати асоціативні зв'язки самостійно. Тому на першому етапі роботи я надаю дитині допомогу. З часом підказки вже не знадобляться.

А починаю треба так: «В мене є курча. Про що ви подумали?». Відповіді дітей були найрізноманітнішими та іноді зовсім не передбачуваними: «Я подумала про кавун, тому що курчатко любить їсти насіння кавуна. Я подумала про сонечко, тому що воно жовте, як курчатко, а, може, курчатко любить грітися на сонечку. Я подумала про пташку, бо курчатко - це теж пташка, а, може, тому що всі вони вміють цвірінькати. Я подумала про книжку, бо курчата часто бувають героями казок».

На цьому етапі занять головне, щоб діти вчилися обґрунтовувати свій асоціативний вибір. Ця гра добре стимулює мовну активність, робить дітей сміливішими та впевненішими у висловлюваннях, формує вміння відстоювати свою думку. Тому я підтримую ініціативу вихованців своїми підказками. Намагаюся зрозуміти думку дитини, оскільки малюки іноді можуть випереджати навіть дорослого, але їм важко сформулювати свою ідею, тому підбираю разом з ними влучні висловлювання.

Для старших дошкільників в другому півріччі була проведена словесна гра-ланцюжок «Хто про що подумав?»

На початку гри я називала слово, наприклад: «Я подумала «сонце»». На запитання: «Хто про що подумав?» відповіді дітей були такими: «А я подумав «море», тому що коли світить сонечко, хочеться до моря. Я подумала «корабель», бо кораблі плавають у морі. Я подумала «вантажівка», тому що це теж вид транспорту. А я подумав «дім», бо вантажівка привезла матеріал для будівництва будинку. Я подумав «діти», тому що в домі жили діти».

Отримавши відповіді, пробую разом із групою пригадати їх з самого початку, закріплюючи в пам'яті дітей асоціативний ряд. Таким чином, розвиватимемо їхню пам'ять, увагу.

Колірні асоціації. Для цього виду роботи мені потрібні картки з намальованими плямками різних кольорів та некольорові зображення предметів або явищ. Принципи і правила залишаються такими самими, як і в попередньому виді роботи, проте змінюється критерій, за яким малюки будуватимуть асоціативні зв'язки.

Даю дитині або ж показую усій групі картку з плямкою певного кольору. Завдання кожного - вибрати серед картинок різних предметів саме ту, зображення якої в нього асоціюється з заданим кольором. Дитина обов'язково має обґрунтувати відповідь, адже без цього вона не зараховується.

Наприклад: «Ось червоний колір. Про що ви подумали?» Відповіді дітей: «Я подумала про машину, тому що вона має зупинятися на червоне світло. Я подумала про дерево, на якому є червоні вишеньки або осіннє листячко. Я подумала про помідор, бо він, коли достигне, стає червоного кольору. Я подумала про зайчика: він гриз червоне яблучко».

З часом завдання ускладнюю: пропоную вихованцям пов'язати конкретний колір з предметом, який я обираю сама. Наприклад: «Я подумала, що зайчик зеленого кольору. Чому?» (Діти пропонують свої пояснення). Такі види занять проводжу з дітьми старшого віку.

Щоб трохи урізноманітнити заняття, змінюю хід гри: навпаки, пропоную ряд предметних зображень і запитую: «Про який колір ви подумали? Чому?».

Цей вид встановлення асоціацій включаю під час занять на теми: «Плоди», «Явища природи», «Тварини», «Рослини». А ось при вивченні теми «Одяг» таке завдання не матиме сенсу, оскільки всі елементи одягу можуть бути будь-яких

кольорів. Запитання звучатиме так: «Про які плоди (рослини, тварини) ви подумали, побачивши жовтий колір?».

Асоціації, пов'язані з геометричними фігурами. Для цього виду роботи мені знадобляться картки із зображеннями геометричних фігур та різноманітних предметів. Починаю з таких фігур, як круг і квадрат. Наймолодшим дошкільнятам даю можливість попередньо вивчити форму предметів, а під час гри пропоную зорові підказки - предметні картинки.

Запитання ставлю аналогічно до попередніх видів роботи: «У мене є круг. Про які предмети ви подумали?». Тримаю в руці зображення геометричної фігури і пропоную назвати предмети, з якими ця фігура асоціюється в малюків. Спонукаю дітей вчитися пояснювати, чому вона обрала саме той предмет. Заохочую малюків призами, що, без сумніву, діє: за зараховану, тобто правильно й добре пояснену відповідь - даю картинку!

Якщо до заданої геометричної фігури у дитини виникли зовсім незвичні асоціації, наприклад: «круг - телевізор», запитую, чому вона так думає. Хтозна, може вона помітила там круглу кнопочку - тоді відповідь зарахується.

Тактильні асоціації. Для цього виду роботи я розробила набір тактильних карток. Основна ідея цих карток полягає в тому, що кожна з них має свою фактуру, адже матеріал для їхнього виготовлення може бути найрізноманітніший - хутро, наждачний папір, фланель, крапельки воску, мотузка, довгі палички, короткі палички, фольга, оксамит, велюр. До своєї колекції додала картки з ґудзиками, гречкою, шматочками дроту, з дерматиновим покриттям. Головне, щоб сама ідея залишалася незмінною: допомогти дітям розширити знання про предмети та отримати додаткові враження від них. Ці тактильні картки знадобляться мені не тільки для формування асоціативного мислення, але й допоможуть у розвитку тактильної пам'яті.

Принцип роботи залишається такий самий, як і в попередніх видах роботи: «Про що ти подумав, доторкнувшись до цієї картки?». Хочу звернути увагу на те, щоб на асоціації дитини не впливали жодні зорові орієнтири, пов'язані з карткою, в першу чергу-колір. Тобто в тому разі, якщо дитина пояснює, що вона обрала картку до заданого предмета тому, що він також чорний, то необхідно допомогти їй визначити відповідне тактильне відчуття.

Починаю так: розставляю перед дітьми ряд предметних зображень, кожній дитині даю набір тактильних карток. Пропоную малюкам взяти картку, наприклад, з хутряним покриттям. Після того, як діти по черзі торкнуться картки, запитую: «Про що ви подумали, торкнувшись до цієї картки?» Відповіді дітей: «Я подумала про зайчика, тому що він теж пухнастий. А я - про чоботи, тому що вони зсередини можуть бути хутряними. Я подумала про їжачка, бо в нього животик хутряний. А я подумав про рукавиці, тому що вони такі самі м'якенькі, як і хутро.

Можу також пограти навпаки: я пропоную дітям дібрати до конкретного предметного зображення свої варіанти карток, відчуття від яких у них асоціюються із заданим предметом. Тоді запитання звучатиме так: «У мене є машина. Про яку табличку ви подумали?» Відповіді дітей: «Можна взяти картку з наждачним покриттям, тому що в машини шорсткі колеса, і вона їздить по шорсткій дорозі. Я обрала картку з гладенькою поверхнею, оскільки вікна в машині гладенькі. Можна взяти картку з ґудзиками, оскільки в машини круглі колеса і кермо, а, можливо, це кнопки керування. А я подумала про хутряну картку, бо в машині можуть бути хутряні килимки на сидіннях».

Звукові асоціації. В ейдетичному напрямку широко застосовую аудіозаписи різних звуків та шумів. Я створила цілу колекцію звуків, навіть упорядкувала їх, розподіливши за різними групами: побутові шуми, звуки природи, музичні звуки, звуки вулиці тощо. Я зробила мішечки і поклала в них різноманітні предмети, що породжують звуки. Наприклад: в один мішечок поклала целофановий папір, у другий - монетки, в інші - коробочку з пластмасовими кульками, бубонцями тощо. Крім того, підготовила

ножиці, склянку з водою, трубочку (щоб дмухати у воду), дудочку, свисток, музичний молоточок тощо. Наявність цих джерел звуків дозволяє вільніше маніпулювати ними, при цьому не обмежуючи розвивальні можливості дитини.

Порядок роботи та спосіб постановки запитання лишається незмінним: я ставлю перед дітьми на дошці ряд предметних зображень і за допомогою звукового мішечка пропоную обраний звук, після чого запитує: «Про що ви подумали, почувши цей звук?» Наприклад, шарудить звуковий мішечок з целофановим папірцем. Я запитую: «Про що ви подумали, почувши цей звук?». Відповідь дітей: «Я подумала про книжку, бо коли її гортаєш, шарудять сторінки. Я подумав про цибулю, бо коли її чистиш, лушпиння шелестить.Я подумала про їжачка, бо коли він бігає, чути шурхіт. Я подумала про листочок, бо коли дме вітер,листочки шелестять на деревах.

Тоді я пропоную більш складний хід асоціативної думки: «А можна подумати про каструлю?». Якщо ніхто з групи не запропонував свій варіант, тоді я пояснюю, що така відповідь можлива, бо для того, щоб приготувати страву, потрібно погортати книгу рецептів. Або: «Я подумала про дудочку, тому що музикант, коли грає, гортає ноти, а аркуші шарудять».

Для дітей старшого віку цей вид роботи я проводжу без предметних зображень. Пропоную лише звук, наприклад, дзвін монеток, і запитую: «Про що ви подумали, почувши цей звук?». Відповідь дітей: « Я подумала про магазин, тому що потрібні гроші, щоб купити товар. Я подумав про машину, тому що у водія ключі від машини дзеленчать. Я подумала про будильник, бо він видає схожий звук, коли дзвонить. Я подумала про кухню, бо там дзеленчать каструлі та чашки тощо».

Такі ускладнені завдання я застосовую лише тоді, коли діти вже мають попередній досвід роботи, бо інакше їм буде важко впоратися із завданням.

Смакові асоціації. Наприклад гра «Відгадай на смак». Але ейдетичний напрямок не передбачає вгадування. Запитання буде таке ж, як раніше: «Про що ви подумали?». Для цього виду роботи не потрібні реальні смакові відчуття: смаки ми уявляємо, і, залежно від вікової категорії, запропоновані смакові відчуття будуть ускладнюватися та розширюватися. Так, до мого арсеналу увійшли не лише солодке, кисле, гірке, солоне, але й температурні якості: гаряче і холодне. Для дітей старшого віку я використовую такі комбінації: солодке і гаряче, солоне і холодне. Тут я використала предметні зображення різних продуктів та піктограми смаку, серед яких: солодкий, кислий, солоний, гіркий (пекучий), холодний, гарячий, гарячий і солодкий, солоний і холодний. За бажанням я можу додати ще такі тактильно-смакові відчуття: хрумкий, соковитий, твердий, рідкий тощо.

Хід роботи залишається той самий: я розставляю перед дітьми предметні зображення продуктів, зокрема різних страв і плодів, обираю піктограму смаку, наприклад, солодке, і запитую: «Що тут є солодке?».

До обраного смакового відчуття я намагалася подати якомога більше продуктів і, навпаки, до кожного продукту підбирала нові смакові відчуття. Наприклад, вишня кисла, а от вишневе варення солодке. Або: чай гарячий і солодкий, але буває кислий (з лимоном) і холодний тощо.

Дітям молодшого віку пропонувала варіанти, пов'язані лише з одним смаковим відчуттям: солодкий, кислий, солоний.

Дітям старшого віку пропонувала гру без додаткових предметних зображень: «В мене є щось солоне і холодне. Про які продукти чи страви ви подумали?». За кожну правильну відповідь даю фішку, а потім підраховую, в кого найбільше.

Нюхові асоціації. Проводжу цей вид роботи зі старшими вихованцями. Я використовую нюхові коробочки з різними ароматами: парфумів, м'ятним ароматом, ароматом трав, спецій, глиці тощо. Але роблю я це обережно, обмеживши кількість запахів.

Для роботи знадобляться предметні зображення, при чому я їх використовую одночасно більше двадцяти. Запитую: «Який з цих предметів ми

будемо нюхати?». Діти пропонують різні варіанти відповідей з поясненням. Тут я ставлю провокаційні запитання, відповіді на які дитина має обґрунтувати. Наприклад: якщо хтось сказав, що автомобіль пахне бензином, то я запитую, чи пахне іграшкова машинка; якщо хтось відповів, що чашка пахне, оскільки там чай з лимоном, то я цікавлюся, чи буде пахнути чашка, коли вип'ють чай, або коли в неї наллють воду.

Якщо я використовую ароматичні коробочки, питання знов звучатиме так само: «Про що ви подумали, відчувши цей запах?».

Розвинути асоціативне мислення допомагають Друдл – це головоломки, яким не можна так відразу дати визначення.

Асоціації за друдлами. Використання друдлів, особливо в роботі з дошкільнятами, сприяє розвитку асоціативного та дивергентного мислення, пам'яті, вчить знаходити нестандартні підходи до різноманітних задач. Починаю використовувати друдли в роботі з дітьми вже з кінця молодшої групи.

На початкових етапах роботи з друдлами я застосовую предметні зображення, в яких можна побачити фрагмент запропонованого друдла. Наприклад: я показую друдл у вигляді дужки та говорю: «Подивіться на цю картинку. Про що ви подумали?». Обов'язково звертаю увагу дітей на деталі предмета, підкреслюючи їхню схожість із друдлом. Так, півколо схоже на вушка ведмедика, на спинку мишки, шапочку без помпончика тощо. Або: квадратики - як віконця в будинку, як дверцята шафи, хустка або ковдра.

На цьому етапі використовую друдли і паралельно до них картинки з зображенням веселки, скакалки, відра з ручкою, хустинки…., що схожі за формою з цими друдлами. Коли діти починають легко добирати картинки до друдлів, роботу ускладнюю. Діти починають добирати асоціації до друдлів за уявними образами. Під час гри дитина доводить свою думку, обґрунтовує її, а це викликає мовленнєву активність, сприяє і логіко – математичному розвитку.

У роботі з дітьми середньої групи допоміжні предметні зображення вже не потрібні, я лише показую друдл і запитую в дітей: «Про що ви подумали, побачивши цю картинку?». Для дітей 5-го року життя використовувала друдли (спеціальні ширми). «Ховали» певне зображення за друдл, наприклад: зайчик заховався за друдл-трикутник, тому що він любить моркву, яка схожа на трикутник, горобина - за червоне коло тощо. Потім пропонували дітям утворити асоціації самостійно. Старші діти, підключивши фантазію, з кола могли зробити окуляри, квітку, сонце або навіть яблуко.

Діти дуже полюбляють миттєві перетворення, коли я за їхніми ідеями створюються відповідні образи. Так, до крапель води домальовуються хмарка - і вже йде дощ, на основі хвилястих ліній малюємо мишку, до квадратика додаємо дах - і виходить будинок, кружечки з хвостиками і листочками враз перетворюються на яблучка тощо. Круг діти можуть перетворити в сонечко, квіточку, яблуко, окуляри. В одному зображенні можна побачити десятки різноманітних ситуацій.

Заняття організовую за темами, в межах яких дітям потрібно буде створити асоціативні образи. Наприклад, показую друдл і запитую: «Про які іграшки (плоди, транспорт) ви подумали?» Навчаю дітей створювати асоціативні зв'язки не лише за графічною схожістю предмета та друдла, а й за більш віддаленими ознаками. Також пропоную власні варіанти асоціативних зв'язків друдла з предметом, а пояснення мають давати діти. Так, показую будь-який друдл і говорю: «В мене є така картинка. Я подумала: літак. Чому?». Якщо спочатку в дітей виникають труднощі з ідеями, то я сама обґрунтовую свій вибір.

Завданнями ейдетичних дидактичних ігор було визначено: формування реалістичних уявлень про навколишній світ; ознайомлення із сенсорними еталонами; розвиток ейдетичних відчуттів; розвиток пізнавальних здібностей дитини; розвиток усіх аналізаторів; адаптація дитини до навколишнього світу; формування цілісних образів навколишнього світу; розвиток спостережливості й позитивного сприйняття.

З дітьми 5-6 р. життя проводилися заняття із застосуванням ігрових ейдетичних методів, під назвою «Розкажи про букву!». Під час заняття «оживали» жителі країни Алфавіт, що допомагало з легкістю освоювати букви. Я разом з дітьми придумували біографію букви, малювали її портрет. Так, буква А уявлялася дітям худим, високим воротарем футбольної команди. От ця забавна буква встала на воротах, розставивши тонкі ніжки й схрестивши перед собою ручки. Звичайно, вона не пропустить жодного м'яча! Буква Б перетворювалася в уяві дітей в товстенького пана в сплющеному капелюсі з кругленьким животиком. У нього грубуватий голос і він наспівує «бубу-бу». Схожі образи й історії ми створювали до кожної букви.

Тож, конструювання заняття з використанням елементів ейдетики формує новий підхід до освітніх та виховних технологій, який дозволить кожній дитині комфортно, легко та з задоволенням здобувати нові знання в будь-якому віці.

Висновок. Отже, можна зробити висновок, що ейдетичні ігри, розвивальні вправи та застосування інтегрованих занять для всіх вікових груп значно покращують навчальну успішність дошкільників.

Я вважаю, що ейдетика особливо корисна для дітей, так як вона сприяє їх всебічному розвитку, поліпшення пам'яті і підвищення концентрації уваги, і при цьому сам процес запам'ятовування являє собою веселу і захоплюючу гру, а це означає, що навчання буде приносити їм тільки суцільне задоволення.

Також, використовуючи прийоми ейдетики, можна досягти значних успіхів у розвитку інтелектуальних здібностей своїх вихованців.

Список використаних джерел та літератури:

1. Авдієвська О.Розвиток асоціативно-образного мислення у дітей. Палітра педагога. № 1, 2009. С.6-11.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція). Київ, 2021. 38 с.
3. Калуська Л.В. Інновації в дошкіллі. Програми, технології, проекти, ідеї, досвід: Посібник на допомогу дошкільним працівникам. Мандрівець, 2010. 15с.
4. Кривоніс М. Л. Ейдетика як засіб підготовки дітей до школи. Харків: Вид-во «Ранок», 2012. 176 с.
5. Очеретна К. С. Впровадження ейдетики в систему навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку. Наука і освіта. 2013, №5. С. 41–44.
6. Пащенко О. Ейдетика в навчанні. Дошкільне виховання. 2010, № 5. С 41-45.

Кротович Галина,
вихователь-методист,
педагогічне звання "старший вихователь"
ЗДО №6 "Білочка,"
Шепетівська МТГ

Використання табличного процесора Microsoft Excel для оптимізації роботи ЗДО

Анотація. Сучасні заклади дошкільної освіти зіштовхуються з необхідністю ефективного управління великим обсягом інформації, що стосується дітей, персоналу, освітнього процесу, харчування, медичного обслуговування тощо. Традиційні методи ведення обліку часто виявляються недостатньо оперативними, схильними до помилок і ускладнюють аналіз даних. Керівникам та педагогам важливо мати швидкий доступ до актуальних даних для прийняття рішень, автоматизувати рутинні операції, які

дозволяють зменшити кількість помилок та звільнити час педагогів для безпосередньої роботи з дітьми.

Ключові слова: табличний процесор Microsoft Excel, інформаційно-цифрові технології, оптимізації роботи.

Постановка проблеми. На сучасному етапі відбувається пошук найбільш ефективних форм, засобів, методів, новітніх підходів до організації роботи з педагогами. Розробка ефективних шаблонів Excel для різних сфер діяльності ЗДО (облік відвідуваності, меню, медичні довідки тощо), розробка систем звітності для керівництва та батьків, підвищення ефективності роботи персоналу ЗДО, покращення якості освітніх послуг дозволить розробити ефективні рішення для оптимізації роботи ЗДО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість впровадження цифрових технологій в освітній процес знаходить відображення у роботах сучасних педагогів та дослідників. У своїх дослідженнях, як українські, так і зарубіжні науковці, висвітлюють питання розвитку та використання цифрових технологій в освітньому процесі. Серед таких науковців можна згадати В. Бикова, О. Бочко, О. Бурова, А. Гуржія, Т. Коваль, О. Колгатина, А. Коломійця, В. Кременя, С. Кузьменко, Н. Морзе, О. Співаковського, О. Спіріна, та інших. Вони досліджують та описують важливість і ефективність використання цифрових технологій в освіті, розробляють методики використання цифрових інструментів для підвищення ефективності навчального процесу та досліджують їх вплив на якість освіти та розвиток здобувачів освіти [1].

Текст статті*.* Сучасне суспільство вимагає внесення нововведень в процес освіти. Комп’ютери, інтерактивні дошки, проєктори – це вже не щось нове, це необхідні засоби для покращення якості освітнього процесу. Вони дозволяють зробити процес навчання більш ефективним та інтерактивним, а також забезпечують доступ до новітніх технологій та знань [1].

Впровадження в освітній процес інформаційних технологій є дуже актуальним в педагогічній діяльності сучасного педагога. Завдяки їм педагог може не тільки розповідати інформацію для колег, батьків або дітей, а й наглядно продемонструвати. Згідно статистики більшість людей – візуали, які краще сприймають інформацію наглядно.

Один з найпотужніших інструментів для роботи з даними є Microsoft Excel. Ця програма вже десятиліттями займає лідируючу позицію в галузі аналізу даних та стала незамінною складовою кожного комп'ютера. Microsoft Excel - це потужний інструмент для обробки даних та аналізу, який знаходить застосування в освітній галузі. Його можливості допомагають ефективно вирішувати завдання, пов'язані з організацією, аналізом та інтерпретацією даних. Вміння працювати з Excel є безцінним активом у сучасному світі, де дані мають вирішальне значення.

Можливості табличного процесора MS Excel у роботі досить різноманітні. Головною перевагою електронних таблиць є простота використання засобів обробки даних. В таблиці можна вносити дані різного типу. Це можуть бути тексти, числа, дати, час, формули, малюнки, діаграми, графіки та інше. За допомогою офісного додатка MS Excel можна створювати графіки та діаграми в ході виступів, у яких фігурують кількісні показники, обробляти статистичні дані економічного, соціологічного, педагогічного та психологічного характеру, проводити порівняльний аналіз таких даних, вести моніторинг, складати рейтинг педагогів та інше. Можливості MS Excel в обробці текстової та числової інформації дозволяють візуалізувати результати контролю й подавати їх у вигляді графіків, діаграм, аналітико-довідкових таблиць, зберігати їх для подальшого аналізу тощо [2].

Використання зазначених технологій та впровадження їх у практику роботи педагога ЗДО дає можливості для побудови продуктивної системи роботи педагога в

організації освітнього процесу, для економії часу, що витрачається на виконання типових завдань.

Саме педагог вирішує, у якій якості, у якому обсязі та для яких цілей можуть бути використані засоби сучасних інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. Звідси випливає актуальність розгляду тих аспектів професійної підготовки педагога, які забезпечують його продуктивну діяльність в умовах цифровізації.

Інформаційно-цифрові технології, стрімко вдосконалюючись, нарощують свій освітній потенціал, проте практика свідчить про відставання темпів запровадження новітніх технологій у реальний освітній процес закладів освіти. Однією з вагомих причин такого відставання є недостатній рівень обізнаності педагога щодо свідомого й ефективного застосування інформаційно-цифрових технологій, зокрема можливостей використання табличного процесора MS Excel у практиці роботи [3].

Як вихователь-методист, зацікавилась вивченням можливостей Microsoft Excel, зрозуміла, що його можна з користю використовувати в методичній та управлінській діяльності. Для поглиблення знань та ефективного використання табличного процесора MS Excel в роботі самостійно пройшла курс “Ексель для початківців”, курс вчителя інформатики Шепетівської гімназії №5 Ольги Томашкевич “Microsoft Excel як потужний інструмент для обробки даних та аналізу в освітній галузі”, постійно займаюсь самоосвітою з даного питання.

Excel – це незамінний інструмент для сучасного вихователя-методиста. Він допомагає мені організувати роботу, економити час, підвищувати якість освітнього процесу та налагоджувати співпрацю з батьками. І як результат, більшість інформаційних матеріалів розробляю та працюю в них з використанням табличного процесора MS Excel, так як він надає широкі можливості в роботі, дозволяє створювати динамічні та легкі в управлінні таблиці, створювати різні типи даних: числа, текст, дати, формули, швидко знаходити потрібну інформацію, допомагає здійснювати різні види аналізу, має здатність виконувати різноманітні обчислення та операції над даними. Як сучасний вихователь-методист, активно використовую Excel у своїй роботі. Цей потужний інструмент допомагає мені організувати та автоматизувати багато завдань, роблячи мою роботу більш ефективною та економною за часом.

Ось декілька прикладів того, для чого використовую Excel:

- складаю розклади занять для кожного вихователя, Excel допомагає чітко організувати розклад та уникнути накладок;
- для аналізу результатів діагностики розвитку дітей. За допомогою формул та діаграм відстежую прогрес дітей у різних сферах розвитку та виявляю дітей, які потребують додаткової підтримки;
- для створення звітів про роботу ЗДО. За допомогою Excel візуалізую дані, наприклад, у вигляді діаграм та графіків, що робить звіти більш наочними та інформативними;
- для складання списків дітей за віковими групами, списків дітей, які потребують додаткової підтримки, списків дітей, які беруть участь у конкурсах та інших заходах;
- для створення та ведення бази даних методичних матеріалів, де збираю конспекти занять, дидактичні ігри, методичні рекомендації та інші корисні ресурси;
- для аналізу науково-педагогічної літератури, де узагальнюю основні ідеї, висновки та рекомендації авторів;
- для створення звітів про діяльність ЗДО, результатів освітньої роботи, статистичних даних, використовуючи формули та функції для автоматичного генерування таблиць, діаграм, графіків [4].

Зрозуміла, що такий корисний інструмент як Microsoft Excel знадобиться і в роботі педагогів закладу, тому організувала навчання з поданням теоретичного матеріалу та практичними завданнями. В ході проведення практичних уроків, педагоги

навчились складати списки дітей групи, визначати вік дитини за допомогою формули, сортувати дані, тощо. Вносять дані у таблицю про підвищення кваліфікації з налаштуванням автоматичного підрахунку кількості годин, навчилися визначати педагогічний стаж на актуальну дату. Створюю зведені таблиці з результатами моніторингу знань, умінь, навичок дітей, використовуючи діаграми та графіки для візуального порівняння результатів різних груп, дітей, періодів часу. Проводячи діагностику педагогів, узагальнюю результати у таблиці. Складено списки працівників з автоматичним розрахунком віку працівника.

Ось декілька додаткових порад щодо використання Excel у роботі закладу дошкільної освіти:

- Використовуйте шаблони для типових завдань, щоб економити час.
- Створюйте зведені таблиці для аналізу даних.
- Навчайте педагогів використовувати Excel для покращення їхньої роботи.

Висновок. Отже, табличний процесор Microsoft Excel – це потужний інструмент, який значно полегшує роботу педагогів. Завдяки його гнучкості та функціональності можна автоматизувати багато рутинних завдань, економити час і зосередитися на більш творчій та педагогічній роботі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Гончарова І.П. Цифрові технології в освіті як засіб покращення доступності та ефективності навчання, тези

2. Масліч С. “Збірник практичних завдань з Microsoft Excel”, навчально-методичний посібник, 2018

3. Нелюбов В.О., Куруца О.С. Основи інформатики. Microsoft Excel 2016: навчальний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2018. - 58 с.: іл.

4. Слюсар О.А. “Лабораторно-практичні роботи для вивчення Microsoft Excel”, навчально-методичний посібник, Вінниця, 2008

Кульбіда Юлія Миколаївна,
вихователь, ЗДО №9,
Славутська ОТГ

Формування ігрової компетентності дитини старшого дошкільного віку в театралізованій діяльності

Анотація. Театралізована діяльність здійснює вагомий сплив на розвиток ігрової компетентності в дітей старшого дошкільного віку. Вони сприяють збагаченню соціального досвіду та мотиваційно-потребової сфери дітей. Участь в грі-драматизації допомагає старшим дошкільникам засвоїти правила і норми взаємовідносин, навчитись підпорядковувати власні бажання та волю інтересам колективу.

Ключові слова: Базовий компонент дошкільної освіти України, ігровий процес, театралізована діяльність, критерії насиченості ігрового середовища, види театру,

Ігрова діяльність дітей є основою формування життєвого досвіду дітей і важливим засобом системної організації розвитку фізичних, інтелектуальних, соціальних і моральних якостей дітей.

Згідно з вимогами Базового компонента дошкільної освіти в Україні розвиток дитини в системі дошкільної освіти здійснюється на засадах компетентнісного підходу [1]. Із поміж пріоритетних компетентностей важливе значення спрямовано на реалізацію освітнього напряму «Гра дитини», де формування ігрової компетентності визначено як: «здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності

з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі дошкільників» [1, 14].

Далі автори Базового компонента зазначають, що «ігровий процес як зона найближчого розвитку дитини вимагає збагаченого ігрового середовища і педагогічного супроводу дорослих і тому класифікація ігор відображає ступінь активності та свободи дитини в організації ігрової діяльності» [1, 14].

У зазначеному документі вперше подано класифікацію ігор: самодіяльні вільні ігри дітей та ігри, що організовані за ініціативою дорослих з метою навчання та з метою організації дозвілля.

Для нашого дослідження було обрано саме ігри, які організовано за ініціативою дітей, а саме театралізовані, адже вони відіграють значну роль у формуванні гармонійно розвиненої особистості, в процесі якої діти дошкільного віку розвивають свої творчі здібності, уяву, художній смак.

Театралізована діяльність, є невичерпним джерелом для розвитку емоцій, переживань і емоційних відкриттів дитини, залучає її до духовного багатства. Театралізовані ігри позитивно впливають на малюків. Ігри допомагають розслабитися, розкритися, відчути себе комфортно та розкрити свій потенціал.

Чим активніша дитина, чим більше вона залучена в цікаву для себе діяльність, тим краще результат. Для стимулювання ігрових здібностей педагогам важливо не тільки заохочувати дітей до театралізованої діяльності не тільки в повсякденному спілкуванні, а й у спеціально створеній діяльності[3].

Одним із найулюбленіших видів творчості та дитячої активності в старшому дошкільному віці є театралізована діяльність, яка є могутнім засобом формування ігрової компетентності. Діти під час та після перегляду вистави чи знайомства із літературним твором за допомогою театру, переносять цей досвід у гру. Спостерігаючи за їхньою діяльності, те як вони переносять якусь казку, як вони її обігрують, можна сказати, що діти розвивають свої творчі навички, уяву та фантазію. Сюжет казки набуває зовсім інших «кольорів», адже дитяча уява то щось незвідане.

Беручи участь у театралізованих іграх, діти знайомляться із оточенням та його складовими через образи, звуки, фарби. Завдяки цьому у дошкільників розвиваються пізнавальні інтереси, удосконалюються психічні процеси, активізується мовлення, формується культура міжособистісного спілкування, розширюється світогляд.

Самостійне розігрування дітьми ролей дозволяє формувати досвід моральної поведінки, уміння чинити відповідно до певних обставин. При цьому діти можуть наслідувати як позитивних так і я негативних героїв. Нам вихователям потрібно вчити дітей об’єктивно оцінювати свої вчинки не тільки наслідувати, а й керувати своєю поведінко. Потрібно пам’ятати, що кожен образ який створила дитина є неповторним, тому що тут поєднуються не тільки характерні риси героя, а й самі риси дитини. Не кожна дитина зможе зіграти хитру лисичку, якщо за типом темпераменту вона є меланхоліком.

Різноманітність тематики, засобів зображення, емоційність театралізованих ігор дозволяє їх використовувати для розв’язання завдань із основних змістовних ліній.

Для вихователя слід чітко та виважено поставити завдання і запитання під час підготовки до театралізованих ігор, це спонукатиме дітей до творчості, мислення, аналізу складних ситуацій, що постали над дитиною, дитина в процесі підготовки може зробити певні висновки.

Так, К. Крутій було *виокремлено критерії насиченості ігрового середовища*, зокрема: осередок книги, ігрове обладнання і театральне обладнання. Показники до критеріїв було обрано такі: *осередок книги:* наявність творів, що містять тексти для подальшої театралізованої діяльності; набори ілюстрацій для переказів та читання віршів за ролями; *ігрове обладнання:* набори для режисерських ігор (іграшки площинні

та об’ємні); фланелеграф із набором фігур для показу дітьми інсценувань творів художньої літератури; *театральне обладнання:* завіса (ширма) або подіум (мала сцена); набори настільних театрів (театр іграшок, театр площинних фігур тощо); обладнання для театру на ширмі (фігурки на пальчики, тіньові, ляльки-рукавички), театр тантамаресок тощо; костюми та елементи костюмів для ігор-інсценувань [2; 4-5].

Виокремлюють види театру їх особливості, призначення, як-от: театр[2].

Кожен із цих видів театру має свої можливості для розвитку ігрових здібностей старших дошкільників. Театр «живої ляльки» - відтворення складних казкових діалогів, театр тантамаресок (лялька із обличчям актора) і театр на підлозі. Театр тантамаресок сприяє розвитку у дошкільнят уяви, комунікативних здібностей. За допомогою цього театру, діти навчаються імпровізувати, вибудовувати діалог. Можна його використовувати для вправ з розвитку мови, розучування віршів, міні-діалогів, ролей до вистав. [2-3].

Вихователь – це творець ігрового середовища у дитячому садку. Саме від нього залежить ігровий процес дошкільнят. Від його відношення до гри, до розвитку власної ігрової компетентності.

Anne Lillvist та ін. досліджували сприйняття вихователями ігрової компетентності дітей [8]. Теоретичною основою цього дослідження є єдність теорії навчання, в якій люди та середовище впливають один на одного в постійній взаємодії. Автори цього дослідження провели інтерв’ю із вихователями дитячих садочків (N=30), щоб отримати краще розуміння їх сприйняття поняття ігрової компетентності. Крім того, анкету було поширено серед вихователів закладів (N= 115), щоб отримати ширше розуміння різних аспектів ігрової компетентності і з’ясувати, як це пов’язано із стажем роботи у закладі, віком педагога та типом освіти. Зроблено висновки, що вихователі дитячих садків описували ігрові здібності як багатовимірну структуру, яка у свою чергу має різні здібності 0 увага, пізнання та організація. Результати кількісного аналізу показали, що вихователі із великим стажем роботи оцінюють свою ігрову компетентність вище, ніж педагоги із меншим досвідом роботи. Можемо зробити висновок, що ігрова компетентність педагога формується під час практичного досвіду в умовах закладу освіти.

Під час ігрової, а особливо рольової діяльності, існує думка, що діти потребують керування вихователем. Вихователь у свою чергу буде цілеспрямовано вливати на зміст гри дітей, але не буде замінювати собою їхню ініціативу та самостійність. Саме такий підхід створює умови для розвитку творчості та побудови взаємовідносин між дітьми (в колективі).

Але, автори зарубіжних досліджень вважають по-іншому. Так, I. Kalkusch [7] та ін. вбачають ініціативу дітей у власному розвитку. Вони стверджують, за результатами досліджень, що рольові ігри та драматичні дії позитивно впливають на взаємодію дітей між собою та соціальне навчання. Тобто, для дитини надається воля робити власний вибір і приймати рішення, щоб надалі впливати на навколишній світ, а в подальшому дорослому житті, дитині легше само реалізуватися. Оскільки вона буде знати, що тільки вона несе відповідальність за власні вчинки та рішення.

Ми також зробили спробу, ґрунтуючись на аналізі наукової літератури, дотичної до теми нашого дослідження, сформулювати ознаки того, *чи має дитина старшого дошкільного віку проблеми з ігровою діяльністю, а саме*:

- дитина не в змозі себе зайняти у вільний час, немає уявлень як можна розважати себе;
- постійна потреба дорослого, важко грається сама;
- займається кількома видами діяльності, як результат - ні одна справа незакінчена до кінця (або не беручи активну участь);
- не полюбляє гратися з іншими, насолоджується грою наодинці;
- не беріть участі в іграх по черзі;

- гра із іграшками для неї є не цікавою, не вміє ними гратися;
- не є ініціатором гри, завжди чекає від когось ініціативу;
- домінують у житті ґаджети, не має ніякого бажання щось робити інше. [4-5].

Якщо дитина самостійно створює образи, під час драматизації, передає за допомогою засобів виразності (міміки, інтонації та рухів) образ певного героя, створює свої власні рухи, дії, фантазує як втілити свій образ, у дитини добре сформована ігрова компетентність.

Отже, театралізована діяльність старшого дошкільника є одним із засобів формування ігрової компетентності дитини. Рівень сформованості ігрової компетентності дитини залежить не тільки від її власної агентності, але й від того, наскільки у вихователя закладу дошкільної освіти розвинено ігрову компетентність.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ, 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20 Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity. pdf (дата звернення: 27.10.2022).
2. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу [Текст] : Монографія : У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2009. 320 с.
3. Крутій К.Л. Емпіричне дослідження вільної гри дитини в умовах закладу дошкільної освіти під час проведення «Дня без іграшок» / *Гуманізація навчально-виховного процесу. Збірник наукових праць*. № 1 (93). 2019. С.26-44. http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/12407
4. Крутій К.Л., Деснова І.С., Замелюк М.І. Дефініція «Гра як провідний тип діяльності дошкільника»: аналіз підходів / *Академічні студії. Серія Педагогіка*. 2021. 2(4). С. 84-91.
https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.4.2.13
5. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. І. (2022). Самодіяльна гра дитини дошкільного віку: важливість єдиних термінологічних підходів. А*кадемічні студії. Серія «педагогіка».* 2022. (1). №122-133. https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.1.18
6. Kalkusch I., Jaggy A.-K., Burkhardt Bossi, C., Weiss B., Sticca F., & Perren S. Fostering children's social pretend play competence and social skills through play tutoring: What is the mechanism of change? *International Journal of Behavioral Development*. 2022. № 46(5), 461-471. https://doi.org/10.1177/01650254221108163
7. Kruty K. Dysontogenesis and reduction of children's game: analysis, consequences, ways to solve problems / *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION Proceedings of the International Scientific Conference*. Volume I, May 27th, 2022. P. 415-425 http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6827/5704
8. Lillvist A., Sandberg A., Sheridan S., Williams P. Preschool teacher competence viewed from the perspective of students in early childhood teacher education. *Journal of Education for Teaching*. 2014. № 40:1, p.p. 3-19.

Лавренюк Катерина
вихователь, ЗДО №43
Міхалець Юлія
практичний психолог, ЗДО №43,
Хмельницька ТГ

Петриківський розпис як феномен українського народного мистецтва. Мандала як засіб арт-терапії. (допомога родинам ВПО через малювання мандал)

Анотація. Засіб арт-терапії - малювання «Мандали» через петриківський розпис, що поєднує мистецтво та творчість із корекцією психічного стану, розв'язання внутрішніх та міжособових конфліктів, кризових станів, психологічних травм. Методи арт-терапії відкривають небачений простір для творчих пошуків. Петриківський розпис — не лише народне мистецтво, що зберігає звичаї оздоблення українського житла, але й сучасний живопис, який розвивається та набуває нових рис. Петриківський орнамент став художньою візитівкою України.

Ключові слова: петриківський розпис, арт-терапія, мандала, українське народне мистецтво.

Арт-терапія - метод психотерапії, що використовується для лікування і психокорекції. Художні прийоми і творчість, такі як малювання, ліплення, музика, фотографія, кінофільми, книги, акторська майстерність, створення історій і багато що інше.

Арт-терапевтичні заняття сприяють більш ясному, тонкому вираженню своїх переживань, проблем, внутрішніх протиріч, з одного боку, а також творчому самовираження - з іншою. У процесі творчості людина набагато яскравіше і наочніше може виявити себе, чим в листі або в мові. Арт-терапевтичні твори сприяють прориву змісту комплексів в свідомість і переживанню супутніх ним негативних емоцій. Фантазії, які зображені на папері або виконані в глині, нерідко прискорюють і полегшують промовлення переживань. У процесі творчості ліквідовується або знижується захист, який є при вербальному, звичному контакті, тому в результаті людина правильніше і реальніше оцінює свої відчуття навколишнього світу. Методи арт-терапії базуються на переконанні, що внутрішнє «Я» людини відбивається в зорових образах всякий раз, коли вона спонтанно, не особливо задумуючись про свої твори, малює, пише картину, ліпить скульптуру. [1]

Методи арт-терапії відкривають небачений простір для творчих пошуків. Розглянемо один з арт-терапевтичних методів - метод «Мандала».

Мандала (Mandala) - в перекладі з санскриту «коло» або «центр». Малюнок її симетричний: звичайно він являє собою коло з вираженим центром. Всередині кола більш або менш позначені основні напрями-орієнтири, число яких варіюється. Разом з тим, в складній геометричній композиції мандали можна зустріти самі різні елементи: квадрат, овали, криві лінії, трикутники. Мандали можуть бути як витворами мистецтва, так і формами, створеними самою природою. Малюнки в колах були виявлені ще в древніх цивілізаціях і присутні в сучасному світі. Округла форма мандал завжди супроводила людину, наприклад, форма кола - головна межа багатьох священних центрів і доісторичних місць поклоніння і культу богів. Мандали знаходили в житлах або хатинах, в печерах і в мегалітичних спорудах, самий відомий приклад - Стоунхендж. Зображення мандал можна зустріти у різних народів в різних культурах: на китайських бронзових дзеркалах, в схемах лабіринтів, в архітектурних композиціях. Так, наприклад, шанірак юрти кочівника - мандала, клумба в парку, що радує око - мандала, наша планета Земля, якої вона бачиться з космосу - мандала, компас - мандала, сніжинка під мікроскопом і радужка людського ока - також мандали. Мандала

з давніх-давен має духовне значення символічного відображення світу і психічної гармонії. Люди інтуїтивно навчилися заспокоювати свій розум і душу за допомогою зображень в колі, використовуючи їх як спосіб знов зблизитися з природою.

Петриківський розпис - це вид декоративного народного малярства сформований на землях Дніпропетровщини. А назву отримав від своєї батьківщини – селища Петриківка. Селище має давню історію, яка пов'язана з козацтвом, а назву село отримало по імені гетьмана Петра Калнишевського.

Сьогодні – центр Петриківського району Дніпропетровської області, заснованого 1772 року на березі річки Чаплинка [2].

В Петриківці ніколи не було кріпацтва — тут розташовувалися зимівники козаків. Свободолюбивістю і позитивом пронизаний розпис – в його основі лежать яскраві, позитивні кольори, а в сюжетах зображаються святкові побутові сцени з життя [3].

Художню основу петриківського малярства склали традиції декоративного розпису внутрішніх приміщень селянських хат. Декоративний стінопис був поширений в багатьох регіонах України. Петриківка зародилася на вибіленій стіні селянської хати мазанки. Господині (або як їх називають в Петриківці — «чепурушки») прикрашали сакральними орнаментами піч – годувальницю сім'ї, та бігунцями оздоблювали вікна і двері. Згодом розписи перейшли на речі домашнього вжитку та папір [4].

В петриківському малярстві переважають рослинні мотиви. Створення квітів небувалої форми – основні особливості петриківських візерунків. Народні майстри пильно спостерігають навколишній рослинний світ і відтворюють його на своїх виробах, особливо популярними є айстри, троянди, волошки, ромашки, калинові ягоди, полуниці, виноград та ажурне листя папороті. Традиційним для петриківського розпису є і образ жар-птиці з візерунками на тулубі – фантастичної істоти, що приносить щастя.

Традиційно для орнаментальних композицій використовували біле тло, проте сьогодні художники часто використовують кольоровий фон.

Історично склалося, що набір інструментів народних умільців петриківського розпису небагатий: палички зі стебел болотних трав і дерев, кошачки, власні пензлі і природні барвники [5].

Унікальний інструмент в петриківці – «кошачка». Це пензлик зроблений власноруч з пучка котячої шерсті, і примотаний до палочки. Шерсть для пензлика береться з під лапки котика (відстригається невеликий пучечок). При цій процедурі жоден котик не постраждав. Котячий пензлик дає унікальний візерунок, який іншими пензликами ніяк не зробиш [6].

Ключові елементи та мазки Петриківського розпису:

- Ключовим елементом в Петриківському розписі виступає «цибулька».
- Ще одним важливим елементом виступає калина, яку майстрині писали пальцями.
- «Перехідний мазок» створює неповторний колорит, що досягається завдяки накладання двох кольорів одним мазком пензля.
- «Гребінець» починається з сильного натиску на пензлик та закінчується тоненьким, наче ниточка, кінчиком. Такий ефект досягається саме пензлями-кошатками.
- «Зернятко» – мазок протилежний «гребінцю», починається з легенького дотику пензля і завершується сильним натиском.

Поєднуючи ці мазки можна отримати різноманітні елементи для створення насиченого декоративного панно [7].

Окремої уваги заслуговує символіка Петриківського розпису.

- Квітка – це символ краси природи;
- Букет-вазон - це одвічний образ квітучого дерева життя;
- Лиштва (фриз) символізує безкінечність;
- Калина – символ дівочої вроди;

- Мальва – козацької доблесті;
- Дуб – вияв сили та мужності;
- Зображення птаха – символ гармонії, світла, щастя;
- Півень символізує пробудження природи;
- Зозуля – плинність часу [8].

Мандалу ми розглядаємо як методику арт-терапії. Слово «мандала» має давнє походження. Із санскриту це слово означає коло, центр, «священне коло» чи «магічне коло», «сакральне коло»; це геометрична циркулярне зображення, що має глибинний сенс і відображає буддистську картину світу, взаємини людини з духовною реальністю, архетипний символ, що існував у всіх культурах та цивілізаціях. Коло - це символ, що втілює модель Всесвіту, від малого до великого, від схематичного зображення клітини людини до «карти космосу». Мандала є універсальним символом балансу, гармонії, цілісності та єдності. Коло є символом планети Земля, а також символом захищеності материнського лона. У широкому сенсі слово «мандала» означає закономірність чи симетричну структуру, розташовану навколо центру, який усе об'єднує. Створення мандали в арт-терапії є методикою, що її використовують як засіб зцілення, розвитку та саморегуляції. Вона визначає характер майже всіх первинних інтуїтивних уявлень щодо природи реальності, тих уявлень, які визначають наше життя і притаманні кожному з нас [9]. Мандала - це візерунок, вписаний у коло. З її допомогою можна продіагностувати психічний стан людини. Процес створення мандали є універсальною дією та певним ритуалом самоінтеграції, тому його можна застосувати для аутопсихотерапії [10, с. 171].

Методика «Мандала» повністю відповідає сучасним потребам та допомагає людині в подоланні страхів і комплексів, у пізнанні самої себе та навколишніх, в адаптації дитини до освітнього процесу. Тому для нас це дуже ефективний спосіб роботи з групою, який - що дуже важливо - можна застосувати для будь-якого віку, починаючи з 5 років.

Мандала, створена руками людини, унікальна і неповторна. Вона - продукт творчості не лише наших рук і розуму, а й несвідомого. Її створюють у певний час і в певному місці. Саме тому мандала є «дзеркалом» нашої душі. Проблеми, радощі, тривоги, фізичний стан організму, ресурси тощо знаходять своє відображення у мандалі. У процесі малювання мандали ми можемо гармонізувати наш внутрішній стан. Адже те, що нас оточує, лише віддзеркалення того, що всередині, а отже, змінивши внутрішній стан, ми автоматично змінюємо те, що нас оточує ззовні. Малювання в колі, здебільшого, налаштовує людину на позитивні думки.

Техніку малювання мандали можна застосувати як в індивідуальній, так і в груповій арт-терапії. В останньому випадку - це лише малювання учасниками індивідуальних мандал та їхнє подальше обговорення, а й колективна робота з використанням різноманітних матеріалів і засобів: масляної пастелі, олівців, фарб. Можна створювати мандалу з природних матеріалів, зокрема з піску, глини, каменів, мушель, зерен, плодів, круп. Важливо надати свободу під час створення мандали. Утім можливі варіанти роботи, коли автор розфарбовує мандалу-фрактал або мандала є тематичною.

Отже, арт-терапевтичні заняття сприяють більш ясному, тонкому вираженню своїх переживань, проблем, внутрішніх протиріч, з одного боку, а також творчому самовираження - з іншою. У процесі творчості людина набагато яскравіше і наочніше може виявити себе, чим в листі або в мові. Арт-терапевтичні твори сприяють прориву змісту комплексів в свідомість і переживанню супутніх ним негативних емоцій. Фантазії, які зображені на папері або виконані в глині, нерідко прискорюють і полегшують промовлення переживань. У процесі творчості ліквідовується або знижується захист, який є при вербальному, звичному контакті, тому в результаті людина правильніше і реальніше оцінює свої відчуття навколишнього світу.

Список використаних джерел та літератури

1. [Електронний ресурс]: http://4ua.co.ua/psychology/qb2ad69b4d43a89421216c36_0.html (дата звернення 26.08.2024).
2. [Електронний ресурс]: https://lihtaryk.com.ua/istoriya-petrikivskogo-rozpisu/ (дата звернення 26.08.2024).
3. [Електронний ресурс]: https://petrykivka.dp.ua/tsikavo-10-faktiv-pro-petrikivskiy-rozpis/ (дата звернення 26.08.2024).
4. [Електронний ресурс]: https://petrykivka.dp.ua/tsikavo-10-faktiv-pro-petrikivskiy-rozpis/ (дата звернення 26.08.2024).
5. [Електронний ресурс]: https://uchilka.in.ua/petrykivskyj-rozpys-yak-fenomen-ornamentalnogo-mystetstva-ukrayinskogo-narodu/ (дата звернення 26.08.2024).
6. [Електронний ресурс]: https://petrykivka.dp.ua/tsikavo-10-faktiv-pro-petrikivskiy-rozpis/ (дата звернення 26.08.2024).
7. [Електронний ресурс]: https://lihtaryk.com.ua/istoriya-petrikivskogo-rozpisu/ (дата звернення 26.08.2024).
8. [Електронний ресурс]: https://petrykivka.jimdofree.com (дата звернення 26.08.2024).
9. Вознесенська О. Л. Арт-терапія у подоланні психічної травми : практ. посіб / Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна. – Вид. 2-ге, випр. та доп. – К.: Золоті Ворота, 2016. – 202 с.
10. Енцеклопедичний словник з арт-терапії / О. Л. Вознескнська, О. М. Скнар, О. А. Бреусенко-Кузнєцов, О. О. Деркач, Л. В. Мова та ін.; за заг. наук. ред. О. Л. Вознесенської, О. М. Скнар. – К.: Видавець ФОП Назаренко Т. В., 2017. – 312 с.

Левіцька Галина
вихователь,ЗДО №32,
м.Хмельницький

Формування соціально-громадянської компетенції дошкільників засобами художньо- мовленнєвої діяльності методами та прийомами освітньої мнемотехніки

Анотація. У статті розглядається формування соціально-громадянської компетенції дошкільників засобами художньо-мовленнєвої діяльності, використовуючи методи та прийоми освітньої мнемотехніки. Розкривається значення художньо-мовленнєвої діяльності у розвитку комунікативних та соціальних навичок дітей. Описуються основні методи та прийоми мнемотехніки, які сприяють ефективному засвоєнню інформації та розвитку пам'яті, уваги, мислення дошкільників. Наголошується на важливості інтеграції цих методів у освітній процес для досягнення оптимальних результатів у формуванні соціально-громадянських компетенцій у дітей дошкільного віку.

Ключові слова : Соціально-громадянська компетенція, дошкільники, художньо-мовленнєва діяльність, освітня мнемотехніка, комунікативні навички, соціальні навички, пам'ять, увага, мислення.

Сучасна система дошкільної освіти спрямована на всебічний розвиток дітей, серед яких важливу роль відіграє формування соціально-громадянської компетенції. Це комплекс знань, умінь і навичок, що забезпечують успішну соціалізацію та активну громадянську позицію дитини. Особливу увагу слід приділити засобам художньо-мовленнєвої діяльності та методам освітньої мнемотехніки, які сприяють ефективному розвитку цих компетенцій [1].

Художньо-мовленнєва діяльність є важливою складовою дошкільної освіти, яка сприяє розвитку комунікативних навичок, креативності та емоційної сфери дітей. Через взаємодію з художніми творами, розповідями, віршами та драматизаціями діти набувають здатності висловлювати свої думки, почуття та переживання, що є необхідним для їхньої соціалізації та формування громадянської позиції. [2].

Освітня мнемотехніка - це система методів і прийомів, спрямованих на покращення процесу запам'ятовування, збереження та відтворення інформації. Використання мнемотехнічних прийомів у роботі з дошкільниками дозволяє не лише підвищити ефективність навчання, але й сприяє розвитку пам'яті, уваги та мислення дітей [3].

Мнемотехніка є важливим інструментом у розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку, задіюючи спостережливість і образне мислення. Вона базується на створенні асоціативних зв'язків між об'єктами, що сприяє покращенню процесу запам'ятовування. Фахівці-мнемоністи стверджують, що мозок найкраще запам'ятовує візуальні образи, оскільки основою психічних процесів є візуальне мислення та асоціативні зв'язки між об'єктами, текстом і цифрами. Використання мнемотехнічних прийомів допомагає дітям:

1.Керувати процесом запам'ятовування;

2.Удосконалювати мовлення;

3.Розвивати асоціативне й образне мислення, увагу [4].

Зазвичай запам'ятовування відбувається мимоволі, коли предмет або явище потрапляє в поле зору дитини й викликає жваву реакцію. Інформація обростає асоціативними зв'язками й закріплюється в пам'яті. Якщо ж дитина намагається запам'ятати абстрактну інформацію без підкріплення картинкою чи асоціацією, на успіх розраховувати не варто.

Серед основних методів мнемотехніки можна виділити:

- Візуалізація: створення образів, які допомагають дитині краще запам'ятати інформацію.
- Асоціації: встановлення зв'язків між новою інформацією та вже відомими фактами або образами.
- Римування та музичні ритми: використання рим і ритмів для полегшення запам'ятовування.
- Ігрові методи: інтеграція навчального матеріалу в ігрові ситуації, що робить процес навчання цікавим та ефективним [5].

Впровадження методів мнемотехніки в освітній процес дошкільних закладів може відбуватися через різноманітні художньо-мовленнєві діяльності. Розглянемо кілька практичних прикладів використання цих методів:

Казкові сюжети та драматизація: Вихователі можуть створювати казкові сюжети, де кожен персонаж має певні риси характеру та соціальні ролі. Наприклад, діти можуть брати участь у драматизації казки , де кожен герой символізує певну соціальну роль. Це допомагає дітям зрозуміти значення різних соціальних ролей та взаємодії між ними.

Римовані вірші та пісні: Використання римованих віршів та пісень, що містять соціальні теми, сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу. Наприклад, вірш про правила поведінки у громадських місцях або пісня про дружбу та взаємодопомогу допоможуть дітям засвоїти важливі соціальні навички.

Ігрові ситуації: Інтеграція навчального матеріалу в ігрові ситуації робить процес навчання цікавим та ефективним.

Наприклад, можна провести гру "Магазин", де діти грають ролі покупців та продавців, вчаться вести діалог, дотримуватись правил поведінки у громадських місцях, розвивають навички взаємодії та співпраці.

Використання асоціативних карток: Створення асоціативних карток з малюнками, що ілюструють соціальні ситуації або правила поведінки, допомагає дітям краще запам'ятати інформацію та застосовувати її у реальному житті.

Наприклад, картки з зображенням дитини, яка допомагає другові, або дитина, яка дотримується черги, сприяють розвитку соціально-громадянських навичок. Колективне створення історій: Вихователі можуть заохочувати дітей до колективного створення історій на соціально значущі теми. Це не лише розвиває творчі здібності дітей, але й сприяє їхній соціалізації, вчить співпраці та взаємоповазі. Формування соціально-громадянської компетенції дошкільників є важливим завданням сучасної освіти [6].

Використання засобів художньо-мовленнєвої діяльності та методів освітньої мнемотехніки дозволяє значно підвищити ефективність цього процесу. Інтеграція цих методів у навчальні програми сприяє всебічному розвитку дітей, підготовлюючи їх до активної участі у суспільному житті.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрєєва С. В. Розвиток комунікативних навичок у дітей через художню діяльність. Запоріжжя: Тандем, 2021
2. Мельник О. Ю. Психологічні основи розвитку пам'яті у дітей дошкільного віку. Дніпро: Ліра, 2017.
3. Авановський Т. В. Формування соціально-громадянської компетентності у дошкільників. Київ: Освіта, 2020.
4. Петров В. О. Основи мнемотехніки: теорія та практика. Львів: Світ, 2019.
5. Свирнов О. А. Художньо-мовленнєва діяльність у дошкільній освіті. Одеса: Педагогічна думка, 2021.
6. Товаленко Л. М. Інтеграція мнемотехніки в освітній процес дошкільних закладів. Харків: Ранок, 2018.

Ляхович Тетяна,
вихователь, структурний підрозділ
дошкільної освіти Залісцівської гімназії,
Дунаєвецька ОТГ

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку у зображувальній діяльності засобами нетрадиційного малювання

Анотація: У статті представлена модель організації освітньої діяльності, розроблена з урахуванням основних положень Базового компонента дошкільної освіти на основі практичного досвіду з художньо - естетичної діяльності дітей 3-7 років.

Даний матеріал має художню спрямованість, так як орієнтований на розвиток стійкого інтересу до образотворчого мистецтва і емоційної сфери дітей дошкільного віку, виховання художнього смаку, активізацію творчого потенціалу, світосприйняття засобами нетрадиційних технік малювання: монотипії, кляксографії, пластилінового живопису, малювання воском, зубною щіткою, губкою, пальцями та іншими матеріалами, які допоможуть педагогу всебічно розвивати особистість дитини, навчити її висловлювати своє творче начало і проявляти власне "Я».

Ключові слова: малювання, нетрадиційні техніки малювання, творчість, монотипія, кляксографія, пластиліновий живопис, малювання воском, малювання зубною щіткою, малювання поролоновою губкою, малювання дмухавками,жмаканим папером, кляксографія, гратаж.

Дошкільне дитинство – дуже важливий період у житті кожного з нас. Саме в цьому віці дитина являє собою маленького дослідника, з радістю і здивуванням відкриває для себе незнайомий і дивовижний навколишній світ. Чим різноманітніше дитяча діяльність, тим успішніше йде різнобічний розвиток дитини, реалізуються її потенційні можливості і перші прояви творчості. Ось чому одним з найбільш близьких і доступних видів роботи з дітьми у дитячому садку є образотворча, художньо-продуктивна діяльність. У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначається, що дитина повинна прагнути відійти від шаблону, виявляти вигадку та фантазію, винахідливість, експериментувати, вдосконалювати. При цьому вона має вміти передавати свої думки, почуття, стан, настрій, фантазії через образотворчу діяльність [6,с.17]. Відтак, пріоритетними напрямами роботи ДНЗ щодо розвитку творчих здібностей дитини є оновлення змісту освітнього процесу, що виявляється у створенні належних умов забезпечення розвивального середовища, своєчасному розкритті природних задатків, нахилів і здібностей дитини, інтеграції родинного та суспільного виховання, формуванні готовності вихователя до інноваційної діяльності [1,с.38]. Діти дуже люблять малювати, і їхні перші творчі пошуки проявляються вже у дитячому садку. І ось тут постає завдання перед вихователями: як розвинути, зацікавити малюка, навчити його через різні види зображувальної діяльності відтворювати навколишній світ. Так з'явилися малюнки, створені шляхом поєднання фарб різних кольорів (кляксографія), малювання пальчиками, кулачками, долонями (птахи, квіти, сліди, дощик), весела «клякса-малякса» розвиває у дітей фантазію, приносить дітям радість, пробуджує їхню уяву [4,с.27]. Що таке уява — знає кожний. Ми часто говоримо один одному: «Уяви собі таку ситуацію...» або «Ну, придумай щось». Так от, щоб усе це «уявити», «придумати» — нам необхідна уява. Зображувальна діяльність має великі можливості для естетичного і творчого розвитку дитини. Заняття з малювання в дитячому садку можуть і повинні стати зустріччю з прекрасним: природою, людиною, світом мистецтва. Для того, щоб діти відчули красу, необхідно перетворити заняття в любування і залучити до цього усі органи чуття. Чим більше органів чуття беруть участь у сприйманні навколишнього, тим повнішими будуть уявлення, глибшим пізнання. Рівень глибоко чуттєвого сприйняття допоможе формувати художньо-образне асоціативне мислення і вміння бачити оточуюче життя очима художника[8,с.4]. Далеко не кожна дитина може стати в майбутньому професійним художником, але кожен може навчитися помічати навколо себе красу, реагувати на неї щиросердечним поривом, продовжувати її в своїй душі, думках, діях, творіння, адже творчі здібності існують в кожній дитині. Творчість - це природна функція мозку, яка виявляється і реалізується у діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності.Творчість - це не тільки труд художника, артиста, вченого; вона може проявитися в іншій діяльності, результатом якої будуть конкретні ідеї і продукти, так і самі дії. В останній час гостро стоїть проблема творчості та творчого самовираження: уяви, інтуїції, мислення, оригінальних засобів дій, відходу від шаблонів. Ведуться пошуки джерел креативності, умов, які сприяють розвитку творчого потенціалу. Для більшої зацікавленості, для розвитку творчих здібностей уяви фантазії, доцільно використовувати елементи нетрадиційного малювання. Нетрадиційні техніки малювання – це нові техніки, досить відомі. Але які ще не знайшли широкого застосування. Хоч вони можуть бути досить ефективними для зображення певних тем, для розвитку традиційності, не традиційність дає можливість відійти від стереотипів, надати дитині максимальну свободу в її образотворенні. Нетрадиційні техніки дуже прості в технічному плані, діти легко їх засвоюють і отримують задоволення від результатів. Вони також дають дітям унікальні можливості, пошук образів, сміливих втілень на папері незвичайних фантазій, вражень, думок.

Існує багато нетрадиційних технік зображення, і з появою нових матеріалів і ідей їх стає все більше [3,с.453

У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. Під час зображувальної діяльності дитина має можливість доступними засобами виразити свій емоційний стан, своє ставлення до навколишнього світу, вчиться самостійно створювати прекрасне, помічати його в повсякденному житті, у творах мистецтв. Такий вид діяльності захоплює малюків, виховує естетичний смак, творче уявлення, фантазію, наполегливість і самостійність. Важливо навчити дитину бачити, відчувати цей світ, сприймати його як диво. Малювання — це своєрідна мова, за допомогою якої дитина передає свої сприйняття, свої думки про навколишній предметний світ. Зображувальна діяльність дітей — це не тільки задоволення їхньої потреби в зображенні світу, а й спосіб пізнання дійсності. Адже притаманні їм своєрідність мислення й фантазія, безпосередність поєднуються з багатьма елементами життєвої правди[5,с.106]. Малювання - благодатна діяльність для виховання почуттів. Передусім тому, що майже усі дітки люблять малювати - це продуктивна діяльність, яка дає змогу малюку відтворити на аркуші паперу світ своїх думок і почуттів. Ось чому головним завданням зображувальної діяльності-виховання естетичних почуттів, а допоміжним - навчання технічних прийомів. Заняття з малювання може стати зустріччю дитини з твором мистецтва, літератури, загадковим для неї явищем. Такі зустрічі вчитимуть дошкільнят помічати красу, радіти й дивуватися їй, виражаючи свої почуття. Сприймання навколишнього - складний процес. І чим більше органів чуття беруть у цьому участь, тим повнішими будуть уявлення, глибшим - пізнання. Так з'явилися дитячі малюнки, виконані пальцем (квіти, сліди, горобина, вишеньки, калина, намистинки, дощик тощо), кулачками (сліди), ручкою (павучок, пташки), м'ятим папером, штапиками, по зволоженому аркуші паперу, а також цікаві малюнки, виконані свічкою, і «клякса-малякса». Ця діяльність приносить дітям велику радість, задоволення, вражає своєю загадковістю, чарівністю і неповторністю. Така робота з дітьми приносить велике задоволення не тільки педагогу, але й юним художникам. Вона привчає дітей думати, вирішувати, проявляти творчу ініціативу і самостійність. Поєднання фарб різних кольорів вчить бачити красу, розвиває їх творчу уяву, естетичний смак. Діти стають більш активними, уважнішими до навколишнього світу. Відтак, малювання незвичайними матеріалами та оригінальними техніками дозволяє дітям відчувати незабутні позитивні емоції. Буває, що коли у дитини не виходить щось з першого разу, вона втрачає інтерес до діяльності, просить дорослого допомогти намалювати[2,с.61]. Вихователь саме допомагає малюку, а не робить це за нього. З допомогою дорослого дитина досягає мети сама. Дорослий зацікавлює дитину: «Не хоче сьогодні твій пензлик малювати квіти? Відклади його в сторону. А пальчики в тебе слухняні? Давай спробуємо малювати без пензлика.» І ось у малюка заблищали оченята, і він з цікавістю погоджується. Та й ніяким пензликом не намалюєш таких ягідок калини, як пальчиком. Малювати можна чим завгодно і як завгодно. Різні матеріали ставлять нові завдання і змушують весь час щось придумувати фантазувати. А із каракуль, мазні в кінці кінців вимальовується знайомий об'єкт [9,с.62]. Далеко не кожна дитина може стати в майбутньому професійним художником, але кожен може навчитися помічати навколо себе красу, реагувати на неї, продовжувати її в своїй душі, думках, діях, а потім відобразити її на папері, адже творчі здібності існують в кожній дитині. Для більшої зацікавленості, для розвитку творчих здібностей уяви фантазії, доцільно використовувати елементи нетрадиційного малювання. Данні техніки відкривають широкі можливості для розвитку уяви і творчих здібностей дітей.

Виділяють такі техніки нетрадиційного малювання:

1. ***Малювання мильними бульбашками*** Для цього необхідні: шампунь, гуаш, вода, аркуш паперу і трубочка (соломинка).

В гуаш додаємо шампунь, воду, все добре розмішуємо і дуємо в трубочку до тих пір, поки не утвориться піна. До піни прикладаємо аркуш паперу, домальовуємо деталі – малюнок готовий.

2. ***Малювання долоньками.*** Долоньки вмочують у фарбу і притискають на аркуш паперу утворюючи відбиток. Пробкою чи, наприклад, розрізаною навпіл картоплиною штампують голівку, пензликом домальовують лапки, дзьобик, очки і на папері готовий горобчик. А якщо добавити трішки жовтої фарби-вийде синичка.

3. Кольорографічні пейзажі.

Кольоровий відбиток долоньки і пальчиків у вигляді сонця. Відбитки пучків пальців, вмочених у синю фарбу чи жовту - крапельки, сонцезайчики. Слід від кулачка або двох кулачків, як синя хмарка. Змішування жовтого та синього кольорів, шматочком поролону - зображення трави.





4. *Малювання дмухавками(за допомогою соломинки)*

а) зробити кляксу:відхилити аркуш від себе, щоб зручно було дмухати на нього (через соломинку);

в) домалювати листя пальчиком, пензлем, жмаканим папером.

Малюючи з дітьми пейзажі, натюрморти, можна ще мокрі роботи посипати кам'яною сіллю. Після висихання, залежно від освітлення, малюнок блищатиме: роса на квітах, краплинки води на овочах чи фруктах, іскристий сніг.

5. *Кляксографія*

а) аркуш паперу складають навпіл і прогладжують пальцями лінію згину;

б) на внутрішній бік згину капають кілька клякс фарби різного кольору;

в) знову складають аркуш, прогладжують його. В одержаному зображенні можна впізнати якийсь образ. Олівцем можна домалювати деякі елементи, щоб образ був виразніший.

6.Малювання на вологому папері

а) аркуш паперу зволожують з допомогою поролонової губки;

б)Наносять малюнок пальцем чи пензлем, умоченим у акварельну фарбу.

7.***Малювання штампами з овочів***

З картоплини, буряка, моркви тощо вирізають штампики. З їх відбитків складають візерунки, композиції або створюють образ будь-якого предмета.





Малювання жмаканим папером

а) м'який папір мнуть руками;

б) вмочують у фарбу, тримаючи за кінчик;

в) притискають до аркуша.

8. ***Малювання свічкою***

а) на аркуші паперу восковою свічкою роблять малюнок;

б) накладають на нього фарбу поролоновою губкою або пензликом (на фарбованому тлі проявляється білий малюнок, зроблений свічкою).





10.Малювання клеєм ПВА

а) зображення наноситься на аркуш прямо з тюбика, не розмазується пензлем;

б) після висихання, робота знову ж таки тонується аквареллю за допомогою губки (клейовий контур залишається білим).

11. ***Монотипія***

а) рідкою фарбою вкриваємо прозору пластикову плівку згори донизу;

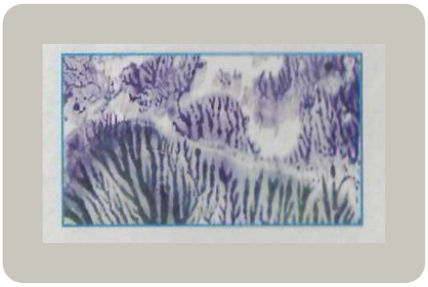
б) притискаємо її до аркуша паперу, перевіряємо чи не залишилося повітря;

в)починаєм повільно знімати, йдучи до верхнього краю. Так можна малювати акваріум, море, океан тощо.

12. ***Малювання зубною щіткою***

а) вмочуємо зубну щітку у фарбу;б)прикладаємо її до аркуша і вказівним пальцем притискаємо;

б) малюємо, що нам необхідно.За допомогою зубної щітки виходять гарні ялинки, сосни, квіти.


13. Малювання пір'ям

а)вмокуємо пір'їну у рідку фарбу;

б)робимо розводи нею по всьому аркуші, тримаючи за кінчик (заметіль).

14. Ниткографія (нитка повинна бути гладенька і кручена, типу «ірис») Довжина нитки повинна дорівнювати довжині дитячої руки від пальців до ліктів

а) один кінець нитки намотати на палець або зробити петельку для зручності і вільним кінцем опустити її в палітру з фарбою;

б) питримуючи пензлем, щоб не набралася зайва фарба, витягнути нитку з палітри;

в) викласти петельками на одну сторону, зігнутого навпіл аркуша так, щоб чистий кінець нитки звисав з нього;

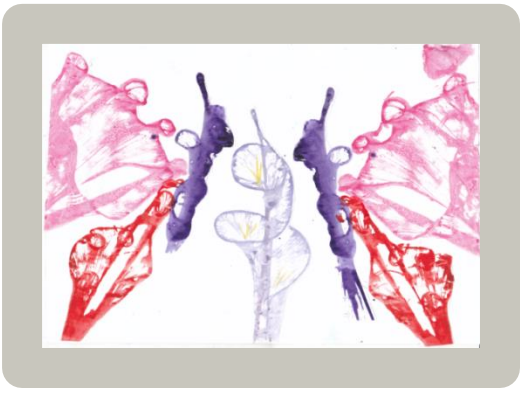
г) накрити другою стороною аркуша, притиснути зверху рукою або прикласти книжкою, і витягнути ниточку. При розгортанні аркуша на обох його сторонах утвориться симетричне зображення. Дітям треба визначити, що ж «намалювала ниточка». Можна домалювати, підправити. Розглядаючи роботу під різними

ракурсами, дитина помітить неймовірні речі. Це спонукає її до фантазування, творчого пошуку.

15. Малювання «об'ємними» фарбами

а) змішати 0.5 склянки крохмалю, 1/8 склянки води, 0.5 склянки солі усе добре розмішати;

б) розкласти суміш у баночки, у кожну баночку додати по 2 чайні ложки гуаші різного кольору; Утвореною сумішшю можна створювати рельєфний малюнок.





16.Малювання пальчиками

Цей спосіб можна пропонувати дітям з трьох років. Діти доповнюють сюжет (дощик, сніг, бруньки на деревах, ялинкові іграшки, намисто). Кожен пальчик можна фарбувати у різний колір.

17.Малювання підошвою взуття

Фарба наноситься на підошву, робиться відбиток, домальовується образ.

18. Малюванням листям, пінопластом,поролоновою губкою

Фарба наноситься на вологий предмет, робиться відбиток і домальовується.

19. Малювання квачиком

Квачик - це квадратик тканини 8х8, який згорнутий у формі трикутника, зв'язаний ниткою. Використовують його замість пензлика. Зображене має об'єм, реальність. Квачик тримаємо трьома пальчиками.







20.Малювання пластиліном Власним пальчиком, наче пензликом, розтирати по поверхні грудку пластиліну.

21.*Акватипія* — це друк малюнків водяними фарбами (акварель гуаш).

На скло, пластик, цупку клейонку нанести великі плями акварельними чи гуашевими фарбами. Фарбу слід змішати зі звичайним туалетним милом. Скло з малюнком притискаємо до аркуша паперу — вийде малюнок з розмитими контурами. Можна робити відбиток на мокрому папері — буде інший ефект. Такий малюнок може бути самостійним, а може слугувати фоном для більш складної роботи.

22. Друк від руки Вмочимо усю долоню (або її частину) у фарбу і залишимо на папері відбиток. А можна «розфарбувати» долоню в різні кольори. Що вийде? Фарбу не лише бачимо, а й відчуваємо! До відбитку долоні можна додати відбиток одного чи двох пальців у різних комбінаціях. Спочатку обережно, а потім все сміливіше й сміливіше! Запропонуйте дітям уявити: «Загубили кошенята на дорозі рукавички… Прикладемо руку до аркуша паперу — одна рукавичка знайшлася! А тепер розфарбуємо ліву руку (вчимося малювати і лівою) і прикладемо її поруч із відбитком правої. Ось і обидві рукавички знайшлися».А відбиток від однієї долоні (без пальців) схожий на чиєсь обличчя. Хто це? Візьмемо пензлик або фломастери і домалюємо потрібні деталі.Відбиток руки може перетворитися на качку (чотири пальці і долоня— тулуб; розігнутий великий палець — шия), набундюченого індика, півня, гидке каченя, що стане прекрасним лебедем.





23. Малювання штампом Ця техніка дає змогу зображати один і той самий предмет багато разів, складаючи з його відбитків композиції, прикрашаючи ними запрошення, листівки, серветки, сукні тощо. Штампи виготовити нескладно. Потрібно взяти гумку, намалювати на торці задуманий малюнок і зрізати все зайве. Штампготовий! Тепер вмочимо його у фарбу і прикладемо до аркуша паперу. Як результат, маємо чіткий відбиток. Створюй будь-яку композицію! Замість гумки можна використати цупкий поролон, картон (аркуші наклеюють декілька шарів) або звичайну картоплю. Молодшим дітям можна запропонувати намалювати квіти для бджілки, метеликів на моріжку, грибну галявину.У середніх групах можна використовувати штампи з геометричними формами (круг, квадрат, трикутник).Старші дошкільники здатні складати більш складні композиції, домальовуючи до відбитків потрібні деталі («Закладки до книжок», «Святкова хустка для бабусі»).

24. *Набризк* Це незвичайна техніка. Її суть — у розбризкуванні краплин за допомогою стеки та зубної щітки.Зубною щіткою у лівій руці наберемо трохи фарби, а стекою будемо проводити по щетинках швидкими рухами до себе. Бризки полетять тільки на папір. Тому краще починати засвоювати цю техніку влітку на прогулянці. А тепер за роботу:серветка для мами (Зробимо набризк різними фарбами і помилуємося тим, що вийшло.);снігопад (Білий набризк на різнокольоровому тлі. Кружляють утаночку білі сніжинки);закружляла осінь золота. (жовтою фарбою набризкати листочки,які кружляють. Пензликом промалювати стовбури).

25. *Малювання на зім'ятому папері*

Особливість цієї техніки полягає в тому, що в місцях згинів паперу (там, де порушується його структура) фарба під час зафарбовування є інтенсивнішою, темнішою — це називається ефектом мозаїки.Малювати на зім'ятому паперу дуже просто. У старших групах діти можуть підготувати полотно самостійно, не дуже сильно зім'явши аркуш паперу. А після закінчення роботи — помістити малюнок у паспарту.

26. Монотипія Потрібна гуаш різних кольорів і зігнутий навпіл аркуш паперу. Намалюємо половину круга на правій від згину стороні аркуша. А ліву сторону притиснемо (до правої) і розгладимо. Відкриємо аркуш… Що бачимо? М'яч? А може, сонце? Тоді домалюймо промені!Спочатку цю техніку можна використовувати як вправу для розвитку фантазії, уяви, почуття кольору і форми. Нанесемо яскраві плями

на одну половину аркуша, притиснемо до неї другу, ретельно розгладимо і розгорнемо. Вгадай, що вийшло? (зайченя, квіти, метелики тощо).

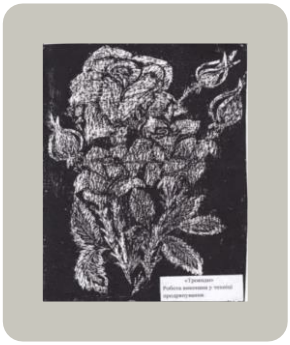
27. Граттаж.Сутність цієї техніки — у видряпуванні. Отже, до роботи! Нанесемо кольорове тло аквареллю і підсушимо папір. Потім затремо його воском, парафіном або звичайною свічкою. Візьмемо пензлик, вмочимо його в туш і поводимо ним по шматку мила. Цією сумішшю покриємо парафіновий аркуш. А тепер візьмемо загострену паличку (чи звичайний цвях) і почнемо видряпувати малюнок. Чим не гравюра?Майте на увазі, цю техніку можна засвоювати лише тоді, коли у дитини достатньо добре розвинутий окомір і координація рухів.

28. *Малювання восковими крейдочками або свічкою*. Такий спосіб здавна використовували народні майстри для розпису яєць. Суть його в тому, що фарба скочується з поверхні, по якій провели восковою крейдою чи свічкою.Беремо флейцовий пензлик або великий тампон із фарбою, проводимо по паперу — на кольоровому тлі з'являється малюнок. Знадобляться фарба, флейцові пензлики чи тампони, воскова крейда чи тоненькі свічки.









Відтак,нетрадиційні техніки малювання (а тут розказано лише про деякі з них) допоможуть дітям відчути себе вільними, побачити і передати на папері те, що звичайними способами зробити набагато складніше. А головне, нетрадиційні техніки малювання дають дитині можливість дивуватися і радіти навколишньому світу.

Список використаних джерел та літератури:

1. Варій М.Й. Психологія: навчальний посібник / Для студ. вищ. навч. закладів. – К.: «Центр учбової літератури». – 2007. – 288с (167-172)
2. Гаврилюк Т. М. Нетрадиційні техніки малювання та їх вплив на особистість дітей дошкільного віку. Сквир, 2008.- 87 с.
3. Дитячий садок // Всеукраїнський часопис для педагогів - «дошкільників» №21-24 (453 – 456) червень 2005 р.
4. Дитячий садок // Всеукраїнський часопис для педагогів - «дошкільників» №21-24 червень 2008 р.
5. Маляко В.О. Чи можна навчити творчості // Обдарована дитина. – 1998. – №2. – С. 376.
6. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку " Я у Світі " / О.Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко та ін. – К.; Світич, 2009. – 208 с.
7.Образотворча діяльність в дитячому садку / І.О Ликова. (молодша, середня, старша групи).- Х.Ранок, 2008, 128с.

8. Сологуб А. Технологія креативного навчання // Управління освітою. – 2006. – 11(131) червень. – С. 4-5.
9. Федотова Т.В. Основні підходи до проблеми розвитку креативності особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – №9. – С. 60-65

Малішевська Ганна,
вихователь
Волочиського закладу дошкільної освіти
центру розвитку дитини «Калинка»,
вихователь-методист

Сучасні аспекти формування основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти

Анотація: У статті представлено важливі аспекти формування основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку, які варто враховувати при організації безпечного освітнього середовища закладу дошкільної освіти. Розкрито провідні чинники, які сприяють формуванню ціннісних життєвих навичок у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: безпечне освітнє середовище, педагог, безпека життєдіяльності, заклад дошкільної освіти, діти дошкільного віку.

Вступ. Формування в дітей дошкільного віку активної життєвої позиції щодо власного життя, здоров'я та власної безпеки, накопичення ними знань та навичок безпечної поведінки вдома, на вулиці, у закладі дошкільної освіти завжди було одним з основних завдань роботи педагогів ЗДО. А враховуючи реалії сьогодення – це завдання є надважливим, адже там, де немає безпеки - неможливе і повноцінне функціонування освітнього процесу. У дошкільному віці діти найбільш вразливі і потребують особливої уваги та турботи. Дошкільнята активно пізнають світ, часто не розуміючи потенційних загроз, що можуть виникнути під час їхніх повсякденних дій, тому важливо забезпечити їм безпечне освітнє середовище, де вони можуть вільно розвиватися і навчатися.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про дошкільну освіту» заклад дошкільної освіти:

створює безпечні та нешкідливі умови розвитку, виховання та навчання дітей, режим роботи, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я відповідно до санітарно-гігієнічних вимог та забезпечує їх дотримання;

формує у дітей гігієнічні навички та основи здорового способу життя, норми безпечної поведінки;

сприяє збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психологічному й фізичному розвитку дітей. [4]

Враховуючи реалії сьогодення, кожен педагог ЗДО має володіти інформацією щодо захисту життя і здоров'я всіх учасників освітнього процесу. Саме тому питання створення безпечного освітнього простору та формування основ безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку є актуальним та одним з найважливіших складових виховання та розвитку дошкільнят.

Основна частина. Вітчизняні та зарубіжні науковці та педагоги-практики активно досліджували та досліджують питання формування основ безпеки життєдіяльності та забезпечення безпеки в закладах дошкільної освіти, враховуючи як фізичні, так і психологічні аспекти. А. Маслоу у своїй піраміді потреб на перший план після задоволення первинних фізіологічних потреб ставить саме потребу в безпеці.

К. Хорні виокремлює дві потреби дитинства: потребу в задоволенні та потребу в безпеці і розглядає останню, як головну для розвитку дитини, бо в дитинстві важливо бути коханою, бажаною і захищеною від небезпеки. [5]

Ребекка Ізел та Беті Екселбі вважають освітнє середовище «третім учителем», який разом із батьками й педагогами здійснює суттєвий вплив на розвиток і навчання дитини. [7]

У роботах Джеймс Гібсона, Вільям Мейс, Георгія Балла, Іван Беха, Валентина Рибалка, визначено, що освітнє середовище - це:

життєвий простір (у якому здобуваються знання для зростання компетентності);

система впливів та умов для формування особистості;

система можливостей для розвитку особистості, що містяться в соціальному, просторовому та предметному оточенні.

Науковці надають поради для створення комплексного підходу до формування безпечного освітнього середовища, що включає різноманітні методики та практичні рекомендації. Всі ці рекомендації мають на меті забезпечення надійних умов для захисту дітей від потенційних небезпек: травматизму, стихійних лих, пожеж, тощо.

Звичайно, враховуючи реалії сьогодення, працівники закладу дошкільної освіти насамперед керуються нормативно-правовими актами, а саме:

рекомендації Державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо організації укриття в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти (лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти»;

лист МОН «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів» від 20.06.2023 № 1/8820-23;

методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення ураження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поводження в надзвичайних ситуаціях (лист МОН від 25.04.2022 № 1/4428- 22);

алгоритм дій працівників закладів дошкільної освіти під час сигналу повітряної тривоги. (МОН)

Використання і виконання саме цих рекомендацій є надважливим, і може захистити дітей та колектив освітнього закладу від дії засобів ураження в особливий період. В нашому закладі дошкільної освіти, Волочиському центрі розвитку дитини «Калинка» облаштоване укриття, що відповідає вимогам безпеки та гігієни. В сховищі є запас питної води, ліхтарі, аптечки, дезінфекційні засоби, облаштовані ігрові та навчальні зони для дітей різних вікових груп. Регулярно проводяться тренування евакуації з приміщень до укриття.

Одним з ключових аспектів формування основ безпеки життєдіяльності в закладах дошкільної освіти є забезпечення фізичної безпеки через відповідну організацію простору, яка включає не тільки забезпечення належного стану будівель, наявність пожежних виходів, систем сигналізації та безпечного укриття. Важливим є і організація безпечного та розвивального простору для ігор і занять, як в приміщенні так і на ігровому майданчику: наповнюваність різноманітних ігрових зон, організація розвивального простору, використання наочних візуальних матеріалів – ілюстрацій, альбомів, лепбуків, картин, відеофільмів та мультфільмів. Використання ігрових форм навчання, інтеграція у освітній процес ігрових форми занять з правил поведінки під час надзвичайних ситуацій допомагає дошкільникам легше засвоювати нові знання та навички.

Організація роботи з безпеки життєдіяльності з дітьми будується за такими основними напрямками:

формування знань про правила поведінки під час воєного стану;

формування знань про правила дорожнього руху;

формування знань про правила безпечної поведінки в довкіллі;

формування знань про правила пожежної безпеки;

формування здорового способу життя.

Основні правила поведінки та безпеки для дошкільнят мають бути простими, зрозумілими та легко запам'ятовуватися.

Діти легше запам’ятовують інформацію, якщо вона подається в цікавій та захоплюючій формі. Саме тому використовую в роботі різноманітні рольові ігри та казки з елементами безпеки: казки, де козаки боролися проти зла, захищали свою землю, розповіді про небезпечні ситуації від імені хлопчика Сашка та кота Шкоди, Пса Патрона, Іскорки супер сил, адже ці герої знайомі дітворі з мультиків від ЮНІСЕФ і чудово сприймаються малечею. [6,9]

Формування основ безпеки життєдіяльності та безпечне освітнє середовище включає в себе не лише фізичну безпеку, а й емоційний комфорт та психологічну підтримку, що є важливою складовою безпеки. Психологічний комфорт дитини впливає на її здатність до сприняття інформаіці, розвиток соціальних навичок та емоційну стабільність. Вихователі та батьки повинні бути уважними до емоційного стану дітей і своєчасно реагувати на будь-які ознаки тривоги або страху. Важливим є і створення позитивного емоційного фону під час навчання. Залучення дітей до групових ігор та активностей сприяє формуванню навичок співпраці та взаємодопомоги. Розвиток навичок саморегуляції також є важливим аспектом підвищення психологічної стійкості. Вправи на дихання, релаксацію та інші методи зниження стресу допомагають дітям краще справлятися з негативними емоціями і ситуаціями конфлікту. Крім того, важливо навчати дітей розпізнавати свої емоції і висловлювати їх у конструктивний спосіб. [8]

Дошкільнята сприймають світ не напряму, а через реакції близьких їм людей. Стабільний стан дорослого стабілізує стан дітей. Дітям необхідно відчувати стабільність і надійність оточуючих дорослих, адже це допомагає їм формувати базову довіру до світу. Важливо створити атмосферу, де дитина може відкрито виражати свої емоції і потреби без страху перед осудом чи покаранням. Це включає як фізичну присутність дорослих, так і їхню емоційну підтримку. Спокійний тон голосу, обійми та словесна підтримка допоможуть дитині відчути себе захищеною. [4] Головне, щоб дитина відчувала себе в безпеці і прийнятою як однолітками, так і вихователями. Це досягається через регулярне спілкування, підтримку та заохочення прояву почуттів.

Слід подбати і про психологічне розвантаження, адже ментальне здоров'я наших дітей є важливим аспектом для їх загального благополуччя, оскільки фізичне здоров'я неможливе без психічного.

Для психологічного розвантаження малят створюємо у кожній групі куточки усамітнення, у яких дитина може відпочити від шуму групи, помалювати, погортати дитячі журнали, книги, пограти з улюбленою іграшкою, послухати музику, тощо. При перебування дітей в укритті проводяться різноманітні активності, які допомагають дошкільникам зняти рівень напруги, заспокоїтися, пережити цей час з користю. Значну роль у подоланні тривожності дітей дошкільного віку відіграють і арттерапевтичні методи, такі як сендплей, кольоротерапія, ізотерапія, музична терапія, казкотерапія, дихальні практики з картками С.Ройз та інші.

Всі ці методи підтримують психологічне здоров’я дітей, допомогають дітям зрозуміти та подолати свої емоції, страхи та тривоги.

Фізична та, особливо, емоційна безпека дошкільнят має на меті створення атмосфери довіри й підтримки між дітьми, вихователями та батьками. Важливим чинником ефективної роботи з питань безпеки виступає тісна взаємодія між батьками та педагогами. Батьки мають бути інформовані про всі аспекти безпеки їхньої дитини в закладі дошкільної освіти і активно співпрацювати з вихователями для впровадження ефективних заходів. Регулярні зустрічі та консультації можуть допомогти обговорити поточні питання безпеки та розробити спільні стратегії їх

вирішення. Окрім того, батьки відіграють важливу роль у формуванні навичок самостійності та відповідальності своїх дітей вдома. Спілкування з дітьми про події навколо має бути уважним і обережним: потрібно пояснювати ситуацію відповідно до віку дитини, уникати надмірного драматизму і паніки. Впевнена, що тільки завдяки спільним зусиллям у справі охорони життя і збереження здоров'я дошкільнят можна не тільки захистити їх від небезпеки, а й закласти основи безпечної поведінки, підготувати до подальшого шкільного, більш самостійного життя.

Ще одним аспектом безпечного освітнього середовища та безпеки життєдіяльності є інформаційна безпека учасників освітнього процесу, яка полягає у забезпеченні дітей дошкільного віку захищеності від негативного впливу інформації, яка може бути шкідливою або травматичною. На цьому етапі розвитку діти є особливо вразливими до зовнішніх впливів, тому важливо створити умови, за яких вони будуть отримувати лише ту інформацію, яка відповідає їхньому віку і рівню розуміння. Надзвичайно важливо пояснювати дітям правдиву картину світу доступною їм мовою, уникати складних термінів та надмірних деталей. Використання в роботі з малюками інтерактивних казок та історій допомагає дітям зрозуміти складні поняття через прості й доступні образи.

Висновок. Отже, безпека життєдіяльності дошкільнят є однією з найважливіших складових виховання та розвитку дітей. Виклики сьогодення ставлять перед педагогами закладу дошкільної освіти питання щодо впровадження сучасних аспектів безпеки життєдіяльності дошкільнят, створення безпечного освітнього середовища. Навчити дітей берегти і зміцнювати своє здоров'я, розуміти цінність життя - завдання, яке повинно стати, особиво у теперешній час, основою будь-якої освітньої та виховної діяльності в закладі дошкільної освіти та за його межами.

Список використаних джерел та літератури

Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція)/ Науковий керівник: Т.Піроженко: Видавництво, 2021. - 16 с.

Безпечне освітнє середовище: нові виміри безпеки. Рекомендації ДСЯО України. – Режим доступу до ресурсу: https://sqe.gov.ua/bezpechne-osvitnieseredovishhe-novi-vim/

Денисенко Н.Ф. Формування у молодших дошкільників основ свідомого ставлення до власного здоров’я / Н.Ф. Денисенко. – К.; Наш час; Х.; Ранок, 2010. – 95 с.

Закон України «Про дошкільну освіту» (нова редакція) від 02.04.2022р. № 2628–IIL - Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/showy2628–14#Text.

Косенчук О., Стягунова О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2023. Т. 1. №. 1 (105). - Режим доступу до ресурсу: DOI: https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-90-101

Платформа розвитку дошкільнят - Режим доступу до ресурсу: https://numo.mon.gov.ua/iskorky-supersyl

Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти / за заг. ред. В. В. Засенка. Київ: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2019. 68 с.

Ройз С. «Вдих-видих»: картки для дихальних практик стабілізації. ЮНІСЕФ, - Режим доступу до ресурсу: https://www.unicef.org/ukraine/documents/breathe-cards .

ЮНІСЕФ, для кожної дитини. - Режим доступу до ресурсу: https://www.unicef.org/ukraine/stories/mine-safety-cartoon

Матвєєва Світлана,
вихователь ЗДО № 7 «Дюймовочка»,
Славутська ОТГ

Ефективні форми роботи з дітьми в укритті

Анотація. У статті розкрито актуальну тему організації роботи з дітьми в укритті в умовах правового режиму воєнного стану. Запропоновано ефективні методи та прийоми роботи з дітьми в укритті, надано рекомендації щодо створення безпечного та комфортного середовища.

Ключові слова: укриття, надзвичайна ситуація, війна, безпека, підтримка, комфорт, середовище.

Події останніх років спонукали нас шукати нові, нестандартні підходи до виховання та освіти наших дітей. Особливо актуальним стало питання організації дозвілля та навчання дітей дошкільного віку в умовах укриття. Ця стаття покликана допомогти педагогам, батькам та всім, хто працює з дітьми, знайти ефективні форми роботи, які допоможуть зберегти психічне здоров'я дітей та забезпечити їхній всебічний розвиток. З огляду на сучасні виклики, особливо під час надзвичайних ситуацій, таких як війна чи природні катастрофи, я маю певний план дій, що допоможе забезпечити психологічний та фізичний комфорт дітей дошкільного віку в умовах укриття. Організація діяльності в таких обставинах вимагає інноваційних підходів, які підтримують розвиток дитини та допомагають їй зберігати відчуття безпеки.

Обов'язковим є створення безпечного та комфортного середовища: забезпечення фізичної та емоційної безпеки дитини є основною передумовою для будь-якої ефективної роботи. Важливо враховувати потреби у безпеці, розташування приміщення та його ергономіку.

- *створення безпечного та комфортного середовища:*
  - приміщення, де знаходяться діти, повинно бути добре провітрюваним, освітленим та мати доступ до питної води та туалету;
  - важливо організувати місце для відпочинку та ігор;
  - створіть правила поведінки, які допоможуть дітям відчувати себе в безпеці.
- *підтримка емоційного стану дітей:*
  - говоріть з дітьми про те, що відбувається, та пояснюйте їм все доступною мовою;
  - допомагайте їм виражати свої емоції здоровим способом;
  - заохочуйте дітей дотримуватися рутини та займатися звичними справами;
  - проявляйте емпатію та підтримку.
- *організація дозвілля та розвитку дітей:*
  - запропонуйте дітям різноманітні ігри та вправи, які відповідають їхньому віку та інтересам;
  - проводьте заняття з розвитку мовлення, логіки, мислення;
  - заохочуйте дітей до творчості;
  - використовуйте арт-терапію для допомоги дітям у вираженні своїх емоцій.

Чому важлива організація дозвілля дітей в укритті?

Створення зон для гри в укритті є важливою складовою методу роботи з дітьми в ЗДО в умовах укриття. Ці зони мають сприяти не лише фізичному розвитку, але й підтримувати розвиток інтелектуальних, соціальних та емоційних навичок. Ось деякі ідеї та принципи для створення таких зон:

1. **Фізична активність:**

- створення зон для фізичних ігор та вправ, таких як майданчики для великої гри, м'ячі, гімнастичні драбинки та інші спортивні споруди;

- використання різних видів обладнання, такого як велосипеди, самокати, що допомагає розвивати координацію та моторику.

2. **Тематичні групові зони:**

- створення тематичних зон, таких як «лікарня», «кухня», «магазин», де діти можуть відтворювати роль та навички дорослих;
- використання реквізиту та іграшок, що стимулюють творчість та імітацію.

3. **Книжкові та навчальні куточки:**

- облаштування кутків для читання, де діти можуть ознайомлюватися з книгами та розвивати свої мовленнєві навички;
- створення навчальних куточків з пазлами, конструкторами, буквами та цифрами для розвитку логічного мислення та математичних навичок.

4. **Мистецькі та творчі зони:**

- організація куточків для малювання, ліплення та інших мистецьких занять;
- забезпечення доступу до різноманітних матеріалів для творчості, таких як фарби, олівці, глина тощо.

5. **Сенсорні зони:**

- створення зон для сенсорної гри, використання піску, води, різноманітних матеріалів для дотику та відчуттів;
- залучення дітей до вивчення різних текстур та форм.

6. **Зони спілкування та розвитку соціальних навичок:**

- організація групових зон для взаємодії та розвитку соціальних навичок;
- створення куточків для гри в рольові імітації соціальних ситуацій.

Створення таких зон сприяє розвитку різних аспектів особистості дитини та надає можливість для самовираження та власного відкриття світу. Важливо пам'ятати, що ці зони повинні бути безпечними та стимулюючими, враховуючи індивідуальні потреби кожної дитини.

Організація освіти в укритті має свої особливості через унікальні потреби та умови, в яких перебувають діти. Ось деякі аспекти, які важливо враховувати при організації освіти в укритті.

1. **Індивідуальний підхід:** кожна дитина має свої особливості та потреби. Важливо розробляти індивідуальні педагогічні програми, які враховують рівень розвитку, психологічний стан та особистість кожного здобувача освіти.
2. **Психосоціальна підтримка:** освіта в укритті повинна включати психосоціальну підтримку, оскільки діти можуть переживати стрес та емоційні труднощі. Співпраця з психологами та соціальними працівниками є важливою для створення сприятливого середовища.
3. **Соціальна інтеграція:** забезпечення участі дітей в укритті в соціальних та освітніх заходах є важливим для їхньої інтеграції. Організація спільних заходів з іншими дітьми, зустрічей із представниками громади, допомагає зменшити соціальну ізоляцію.
4. **Робота з родинами:** залучення родин у навчальний процес та підтримка батьків є важливим елементом. Взаємодія з родинами може включати консультації, тренінги та інші форми співпраці.
5. **Фізичне та емоційне благополуччя:** створення комфортного фізичного оточення та підтримка емоційного благополуччя є важливими для навчання дітей в умовах укриття.
6. **Адаптовані навчальні програми:** врахування особливостей навчання та розвитку дітей в умовах стресу. Навчальні програми повинні бути гнучкими та адаптованими до потреб кожної дитини.
7. **Практичні навички:** навчання практичним навичкам, які допоможуть дітям у подальшому самостійному житті, таким як навички соціалізації, управління емоціями, фінансова грамотність.

8. **Стимулювання інтересів:** важливо розвивати інтереси дітей та стимулювати їх участь у навчальних та творчих процесах.

9. **Збереження психічного здоров'я**: гра та творчість допомагають дітям відволіктися від тривожних думок, переживань та страхів.

10. **Соціалізація:** спільні ігри та заняття сприяють розвитку комунікативних навичок, вмінню співпрацювати та дружити.

Використання творчих проектів в дошкільних закладах є чудовим способом розвивати у дітей уяву та творче мислення. Такі проекти сприяють не лише креативному виявленню себе, але й розвитку навичок співпраці та рішення проблем. Ось кілька ідей, які можна використовувати для стимулювання уяви та творчого мислення.

Створення власного світу: заохочування дітей створити свій власний казковий світ, малюючи або конструюючи його.

Запитайте їх про персонажі, події та місця в цьому уявному світі.

Театралізовані ігри та рольові ігри: організуйте гру в «магазин», «лікарню», «перукарню», «рятувальників» чи «супергероїв».

Дозвольте дітям створювати свої власні ролі та дії.

Мистецькі проекти: запропонуйте використовувати різноманітні художні матеріали для створення картин, скульптур або аплікацій.

Дозвольте дітям розкривати свою творчість через мистецтво.

Спільне створення казки чи книги: почергово додавайте речення або ідеї до казки, дозволяючи дітям доповнювати історію.

Створіть власну книгу разом з ними.

Наукові дослідження:

- запитайте дітей про їхні зацікавлення та питання;
- розробіть міні-дослідження для відповіді на їхні запитання.

Створення вистави чи театрального виступу:

- розвивайте інтерес до театру та драми, надаючи можливість дітям створювати свої вистави;
- допомагайте їм розробляти сценарії, ролі та реквізит.

Експерименти та конструкторські проєкти:

- використовуйте матеріали для проведення експериментів та конструювання різних об'єктів;
- сприяйте творчому мисленню через власні ідеї та рішення.

Музичні проєкти: дозвольте дітям експериментувати з музичними інструментами чи створювати свої власні музичні інструменти з доступних матеріалів.

Також одним з іноваційних методів навчання дітей в укритті я пропоную розглянути **stream-освіту.**

Stream-освіта – це інноваційний підхід до навчання, який поєднує науку, технології, інженерію та математику. Цей підхід робить навчання цікавим, інтерактивним та практичним, що дає можливість дітям отримати знання та навички, необхідні для успіху в 21 столітті.

Переваги stream-*освіти:*

- розвиває креативне та критичне мислення;
- виховує навички вирішення проблем та командної роботи;
- підвищує інтерес до stream-навчання;
- готує дітей до майбутніх професій;

Особливості впровадження stream-освіти в укритті з дітьми в ЗДО:

Обмежений простір та ресурси: використовуйте доступні матеріали, такі як картон, папір, пластикові пляшки, Lego. Запропонуйте дітям досліджувати stream-теми через ігри, пісні, вірші та розповіді.

Використовуйте онлайн-ресурси та освітні платформи.

Приклади stream-*занять в укритті:*

- будівництво вежі з паперу або Lego;
- створення саморобного ліхтарика;
- вивчення кольорів та форм за допомогою природних матеріалів;
- проведення дослідів з водою та повітрям;

читання книг та розповіді про stream-теми

Інноваційні методи роботи з дітьми в укритті.

1.Терапевтичні казки. Цей підхід використовує казки як інструмент для розвитку різних соціальних, емоційних і когнітивних навичок у дітей. Вони можуть бути адаптовані для відображення та вирішення проблем, з якими зіткнулися діти у важких ситуаціях.

2. Нейрофітнес. Це поєднання фізичної активності з пізнавальними завданнями, спрямоване на покращення мозкової діяльності та підтримку здоров'я мозку. Для дітей укриття це може бути важливим засобом для розвитку та збереження позитивного емоційного та психічного стану.

3. Пісочна терапія. Цей метод дозволяє дітям візуалізувати свої думки, почуття та досвід через гру з піском та фігурками. Вона може допомогти дітям виразити та обробити свої емоції, особливо ті, які вони можуть відчувати у зв'язку зі своєю ситуацією в укритті.

4. Медіа освіта. Цей підхід використовує різноманітні медійні ресурси (відео, аудіо, веб-сайти тощо) для навчання та розвитку дітей. Вона може бути корисною для розширення їхнього світогляду, навчання нових навичок і стимулювання творчого мислення.

Умови укриття є викликом не тільки для дорослих, але й для дітей. Однак правильна організація часу, застосування творчих, пізнавальних та рухливих ігор допомагають забезпечити емоційний комфорт дітей. Важливо забезпечити їм відчуття стабільності та безпеки через чіткі вказівки, позитивні взаємодії та психологічну підтримку, що допоможе їм пережити стресові ситуації з найменшими наслідками для їхнього розвитку.

Навіть у обмеженому просторі укриття необхідно давати дітям можливість рухатися, адже фізична активність допомагає зняти м’язову та емоційну напругу. Прості рухливі ігри, як-от «Зроби так, як я», де діти повторюють рухи за дорослим, або танці на місці, сприяють поліпшенню настрою та емоційної рівноваги.

Ось деякі з види ігор, які я використовую в укритті:

Ігри для розвитку фізичної активності:

• гра «Сховайтесь та шукайте»: підтримує активність та розвиває сприйняття простору;

• рухливі вправи: заняття з танців, гімнастики чи прості фізичні вправи.

Ігри на розвиток емоційної інтелігенції:

• гра «Імітування емоцій»: діти можуть імітувати різні емоції та грати рольові ігри, допомагаючи їм вивчати та розпізнавати емоції;

• ігри на розвиток емпатії: ситуаційні ігри, де діти мають розуміти почуття інших та реагувати на них.

Творчі вправи:

• малювання та розфарбовування: заохочуйте дітей виражати свої почуття через малюнки;

• ліплення з глини: творча діяльність, що допомагає зосередитися та виразити емоції.

Ігри на зосередження та релаксацію:

• гра «Магічна скринька»: діти можуть додавати до скриньки речі, які їх завжди радують;

• релаксаційні ігри: прості вправи дихання та розслаблення для дітей, які допомагають зменшити стрес.

Ігри на розвиток спілкування:

• гра «Історії за картками»: картки з зображенням можуть викликати обговорення та розповідь історій;

• театральні ігри: діти можуть створювати та виконувати короткі вистави, що сприяє розвитку уяви та спілкування.

Ігри для розвитку соціальних навичок:

• гра «Будівництво міста»: робота у команді для спільного створення міста з конструктора;

• ігри на розвиток співпраці: групові завдання, які вимагають спільної діяльності та розвитку співпраці.

Ігри на розвиток мислення:

• гра «Загадки та логічні завдання»: сприяє розвитку критичного мислення та логіки.

• пазли та логічні головоломки: заохочують розвиток мозкової активності.

В умовах стресу діти можуть зазнавати емоційного навантаження, і тому важливо застосовувати **техніки психологічної підтримки**, зокрема творчі завдання та арт-терапію. Ось деякі техніки, які можуть бути ефективними.

1. Малюнок «Дерево почуттів»: діти малюють дерево, на гілках якого розміщують емоційні відображення своїх почуттів. Це дозволяє їм виразити та усвідомити свої емоції.

2. Скрапбук «Моє щасливе місце»: створення скрапбуку з фотографіями, рисунками та записами про те, що робить дитину щасливою. Це може слугувати нагадуванням про позитивні моменти.

3. Творчий журнал «Мої емоції»: дитина пише чи малює у своєму творчому журналі про свої почуття та досліджує їх, виражаючи свої думки та рефлексії.

4. Метод «Сакура»: діти створюють квіти з паперу, прикріплюють їх на гілки та показують, що хочуть відпустити «квіти» зі своїми турботами чи тривогами.

5. Пластилінова терапія: використання пластиліну для творчого вираження емоцій та стану. Діти можуть створювати символічні фігурки, що представляють їхні почуття.

6. Групове малювання: спільна робота над великим арт-проектом у групі, де кожен може додати свій елемент. Це сприяє взаємодії та спільному творчому процесу.

7. Метод «Мандрівка кольорами»: діти обирають кольори, які відповідають їхнім почуттям, та створюють картину, де кожен колір представляє певний аспект їхнього емоційного стану.

8. Музична терапія: слухання музики та створення власних музичних композицій або ритмів за допомогою простих музичних інструментів.

Навіть в умовах укриття можна організувати цікаве та корисне дозвілля для дітей. Головне – творчий підхід, бажання та позитивний настрій. Завдяки спільним зусиллям ми зможемо допомогти дітям пережити цей складний період і зберегти їхнє психічне здоров’я.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (наказ МОН від 12.01.2021 № 33)

2. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти (лист МОН від 16.03.2021 № 1/9-148).

3. Оксана Гура. Чим зайняти дітей в укритті: сім ефективних форм роботи. Ж-л «Практика управління дошкільним закладом» № 09/2023

4. Діти і соціум: особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / Богуш А.М., Гавриш Н.В. та ін. — Луганськ: Альма-матер, 2006. — 368 с.

5. Еколого-психологічне забезпечення якості життя: науково-методичні рекомендації / за заг. ред. Ю.М. Швалба. — Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. — 98 с.

Мельничук Людмила,
вихователь Дитячого будинку
Хмельницької обласної ради

Співдружність – запорука успішної роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби.

Анотація. У статті розглянуто питання, наскільки соціальне освітнє середовище сприяє формуванню відповідних цінностей, почуття відповідальності, поваги до багатоманітності. Важлива якість взаємодії між вихователем і дітьми, батьками, взаємодії між самими дітьми- створює дружню атмосферу у групі.

Ключові слова: освітнє середовище, особливі освітні потреби, якість взаємодії.

Щорічно виокремлюються питання в галузі освіти щодо приділення пріоритетних завдань, над якими впродовж навчального року працює педагогічна спільнота дошкільної ланки та інших, зокрема. З виступу Євгенії Смірнової(заступника міністра освіти і науки України): «Особлива увага приділятиметься дітям з особливими освітніми потребами та дітям із сімей, що постраждали від війни. Ми повинні створити для них безбар'єрне, дружнє і підтримуюче освітнє середовище, де кожна дитина зможе розкрити свій потенціал».

У нещодавно схваленій Національній стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року зазначено в описі: «Незважаючи на значний прогрес протягом останніх років у забезпеченні інклюзивного навчання для дітей з особливими освітніми потребами існують перешкоди для доступу таких осіб до освіти. За даними ЮНІСЕФ, діти з особливими освітніми потребами залишаються однією з найбільш відсторонених та ізольованих груп і щоденно стикаються з перешкодами, зокрема, у доступі до освіти. Стигматизація та дискримінація, відсутність індивідуалізованих методик навчання, що орієнтовані на дитину, відсутність допоміжних засобів для навчання, недоступність навчальних матеріалів, фізична недоступність шкіл тощо становлять ті проблеми, з якими зіштовхуються діти з особливими освітніми потребами». Також однією із ключових проблем, на розв'язання яких спрямована Національна стратегія, є:
-освітнє середовище є недостатньо інклюзивним, безбар'єрним та дружнім, не створює належних умов для отримання якісної освіти, соціалізації, підготовки до самостійного життя та професійної діяльності.

Якщо матеріально-технічна база та ресурсне забезпечення закладів освіти, це залучення фінансового ресурсу, то можливо створення дружнього середовища залежить більшою мірою від людських якостей, професійної обізнаності та морального потенціалу педагога. Його вміння взаємодіяти з вихованцями. Починати потрібно з простого, дотримуватись загальних рекомендацій щодо роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку.

Варто створити для роботи спокійну атмосферу:
-міміка та пантоміміка(жести) відіграють важливу роль у встановленні контактів;
- жести мають бути відкриті й доброзичливі;
-не слід схрещувати руки на грудях, ховати їх за спину або в кишені.

Варто намагатися налагодити доброзичливий, партнерський контакт:

- свою роботу потрібно починати з усмішки;
- в жодному разі не можна налаштовуватися на почуття жалю або зверхності, тим паче нехтувати дитиною-ваше обличчя і жести вас видають.

Дитина з особливостями психофізичного розвитку має своє психологічне життя:

- потрібно коректно увійти у внутрішній світ дитини;
- слід м'яко зацікавити дитину у грі або іграшці, завданні;
- варто використовувати дидактичні ігри, роздатковий матеріал, мозаїку, конструктор тощо;

-у процесі гри доцільно використовувати елементи корекції порушень мовлення;

- на дитину з особливостями психофізичного розвитку страхи впливають більше, ніж на здорову;

- варто повсякчас підбадьорювати дитину;

- словосполучення «не вмієш»,» злякався», «у тебе не вийде» потрібно вилучити з розмови;

- варто постійно тримати дитину в полі зору, стежити за її реакціями: напруженість, стереотипні рухи, невдоволені репліки мають бути поміченими;

- слід пильнувати, якщо дитина голосно сміється, співає, залишаючись напруженою;

- іноді можуть виявлятися сексуальні нахили дитини.

До особливих дітей-особливий підхід. Вихователі та працівники дошкільних закладів мають сприяти створенню у дитячому колективі атмосфери доброзичливості, справедливості й терпимості. Одним з основних напрямів корекційно-педагогічного процесу є «терапія середовищем». Окрім відповідних меблів, обладнання, навчальних матеріалів, особливе значення має якість взаємодії між дітьми. Важливо пам'ятати, що діти не народжуються зі сформованим умінням взаємодіяти з іншими людьми. Це вміння формується поступово, за допомогою батьків, педагогів, інших осіб. Освітнє середовище також може сприяти цьому, забезпечуючи можливості для роботи в групах, парах і наодинці. Роль педагогів полягає у забезпеченні таких можливостей шляхом планування різних видів діяльності, які передбачають різні форми навчання.

Дитина не просто перебуває в групі, цього недостатньо. Педагоги мають сприяти спілкуванню і взаємодії між дітьми з особливими потребами та їхніми однолітками. Цього можна досягати різними способами.

Використовуючи картки з іменами дітей, можна розсадити їх під час обіду чи занять у колі так, щоб поруч із дитиною з порушеннями мовленнєвих навичок опинилася дитина, яка вже добре говорить.

Доручіть цій дитині активно спілкуватися із сусідом. Деякі діти полюбляють навчати товаришів чи допомагати їм. Іншим може просто подобатися хтось з однолітків, що також сприяє взаємодії між ними.

Потрібно враховувати особисті риси дітей при поділі їх для занять у невеликих групах. Пропонуючи види діяльності, під час яких діти мають активно розраховувати один на одного, педагог може сприяти встановленню між ними дружніх стосунків. Доцільно пропонувати дітям обирати не лише осередок діяльності, в якому вони гратимуться, а й товариша, з яким вони це робитимуть. Такий підхід особливо корисний під час роботи з дітьми, яким важко робити вибір або започатковувати гру. Діти з особливими потребами також повинні мати можливість допомагати своїм однолітками.

Рекомендовані форми педагогічної взаємодії (слід враховувати специфіку порушень дітей):

Кооперативні групи

За допомогою цього методу в осередках діяльності разом граються двоє, троє, четверо або більше дітей. Вони обмінюються матеріалами, обговорюють і реалізують свої ідеї, планують і переплановують гру, визначають послідовність дій гравців тощо.

Робота в парах

Двом дітям пропонують заняття, в якому мають брати участь обоє. Наприклад, малювання, ліплення з тіста, складання головоломок, будування з кубиків, рольові ігри тощо. Це можуть бути спонтанні ігри дітей або ігри під керівництвом педагога.

Індивідуальні інструкції

За цього підходу одна особа (дорослий чи дитина) керує діями іншої. Роль педагога — демонструвати і моделювати поведінку, спостерігаючи за діями і реакціями дітей. Інколи, для ефективного навчання дітей, завдання доводиться ділити на кілька послідовних етапів. Буває необхідним і багаторазове повторення. Нерідко

малюкам доводиться підказувати, як вони можуть використовувати нещодавно набуті вміння.

Самостійні заняття

Гру наодинці можна спостерігати, коли дитина повністю поглинута якоюсь справою. Заохочуючи малюків до індивідуальних занять, педагоги привчають їх робити самостійний вибір і допомагають їм досягти незалежності.

Багато дослідників називають освітнє середовище «третім учителем», який разом із батьками і педагогами здійснює суттєвий вплив на розвиток і навчання дитини (Ребекка Ізел та Беті Екселбі, 2001). Як стверджують науковці, освітнє середовище має бути привітним і цікавим для дитини. Кожен заклад, враховуючи особливості дітей, працює над формуванням стратегії якісної соціальної взаємодії, в основі якої є повага до кожного учасника освітнього процесу. Державна програма, в свою чергу, передбачає створення відповідних умов та надання необхідної підтримки для того, щоб дитина здобула освіту відповідно до свого потенціалу.

Список використаних джерел та літератури

1. Лист МОН України МОН_№_6688_24_від_4_вересня_2024_року «Про методичні рекомендації»,С.24
2. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки [електронний ресурс].Режим доступу. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text
3. Середовище, що належить дітям: порадник для педагогів закладів дошкільної освіти, упорядн.: Наталія Софій, Юлія Найда,2019.-С.49-52
4. Я вчуся бути вихователем / А. Павловська, С. Бородань, Л.Стаховська [та ін.]; упорядн.: В. Семизорова, Н. Радоміцька, О. Духновська.- Київ: «Вид.група «Шк.світ»,2017.-С.90-92

Микитюк Лілія,
вихователь
Білогірського ЗДО (ясла-садок)
комбінованого типу «Сонечко»,
Білогірська селищна рада

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку

Анотація. У статті розкриваються наступні ключові аспекти такі як: значення партнерської взаємодії між ЗДО та сім'єю для формування компетентностей дітей дошкільного віку, наведено шляхи та форми ефективної співпраці, взаємодії та залучення батьків до освітнього процесу в ЗДО, представлено роль спільних зусиль педагогів та батьків у всебічному розвитку дитини, набутті нею необхідних знань, умінь, навичок та життєвих компетентностей, надано практичні рекомендації щодо організації ефективної співпраці між дошкільним закладом та родинами вихованців.

Ключові слова: партнерська взаємодія, компетентність, вихованці, сім'я, ЗДО, освітній процес, розвиток особистості, соціалізація.

Постановка проблеми. У процесі реформування. української освіти, зокрема дошкільної, для оптимізації освітнього процесу. необхідно поглянути на взаємодію між учасниками освітнього процесу крізь. призму нових підходів, що передбачають: створення сприятливої атмосфери для співпраці.

Сучасні заклади дошкільної освіти стають відкритими для батьків, дітей та громадськості. Вони все більше уваги приділяють освіті та вихованню батьків, вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку та виховання дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. О. Сухомлинський, Ш. А. Амонашвілі, А. С. Макаренко, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші.

Українські педагоги та вчені, які досліджували питання партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї: Т. Кротова – досліджувала форми та методи взаємодії дошкільного закладу з батьками вихованців; О. Кононко – вивчала особливості співпраці педагогів та батьків у вихованні дітей дошкільного віку; Л. Артемова – розробляла теоретичні та методичні основи партнерства дошкільного закладу та сім'ї; Т. Піниманська – досліджувала проблеми взаємодії дошкільного закладу та сім'ї у вихованні дітей; В. Кузьменко – вивчала питання психолого-педагогічного супроводу сімей вихованців дошкільного закладу; Н. Гавриш – розглядала особливості організації співпраці педагогів та батьків у сучасному дошкільному закладі; О. Докучаєва – досліджувала форми та методи залучення батьків до освітнього процесу в ЗДО.

Мета статті. Висвітлення особливостей та ролі партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім'ї у забезпеченні всебічного розвитку та формуванні ключових компетентностей дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Із перших днів життя дитина поступово набуває соціального досвіду. Спершу в середовищі сім'ї, потім - у різних соціальних інститутах, які доповнюють, посилюють та урізноманітнюють вплив сімейного виховання. На етапі дошкільного дитинства провідним соціальним інститутом, покликаним забезпечити різнобічний розвиток дитини є заклад дошкільної освіти. Саме гармонійна взаємодія закладу дошкільної освіти із сім'єю є запорукою щасливого дитинства, формування основ повноцінної особистості, розкриття і реалізації творчого потенціалу дитини.

Метою роботи закладу дошкільної освіти із сім'єю є:

- психолого-педагогічна підтримка батьків;
- встановлення тісного контакту сім'ї з педагогічним колективом;
- розкриття вікових психологічних, фізіологічних особливосте дошкільників;
- з’ясування ролі батьків у житті дитини.

Цілеспрямоване та правильно організоване спілкування з батьками дає змогу педагогові пізнати дитину, забезпечити оптимальні умови для її повноцінного фізичного та психічного розвитку, виробити єдині підходи до її виховання. Як свідчить досвід, основою гармонійної взаємодії педагогів та батьків є такі чинники:

- партнерство у вихованні дітей;
- розуміння педагогами й батьками мети і завдань виховання;
- повага і довіра до дитини;
- максимальне використання виховного потенціалу педагогічного колективу й родини під час спільної роботи з дітьми.

Як відомо, що педагогам для налагодження гармонійної взаємодії з батьками іноді бракує психологічної та комунікативної культури, особливо в конфліктних ситуаціях. Тож в ЗДО повсякчас розширюється знання педагогів щодо налагодження ефективної взаємодії з батьками.

Але нерідко бувають такі ситуації, коли батьки незадоволені роботою закладу дошкільної освіти. Аби зламати цей стереотип, оновлюється стратегія й тактика взаємодії з батьками, зокрема:

- розширити спектр обговорень життєво важливих питань;
- створити атмосферу для щирого і відвертого спілкування;

- відмовитися від формального підходу до спілкування.

Щоб підвищити якість дошкільної освіти, сприяти формуванню в батьків свідоме ставлення до їхньої ролі в особистісному розвитку дитини, залучаються батьків до освітнього процесу.

Партнерську взаємодію з батьками вибудовують на взаємоповазі й довірливих взаєминах. Тож ставляться такі завдання:

- створити атмосферу співробітництва і співтворчості;
- встановити партнерські взаємини в професійного спілкуванні;
- допомогти батькам оволодіти психолого-педагогічною культурою;
- досягти єдиних підходів щодо виховання дитини в умовах сім'ї та закладу дошкільної освіти;
- сприяти відродженню й збереженню традицій народної педагогіки. Щоб залучити батьків вихованців до активної участі в житті закладу та стимулювати їх ділитися успішним досвідом виховання дітей, створюється єдиний освітній простір закладу дошкільної освіти й сім'ї. Це дає змогу найбільш повно та ефективно взаємодіяти всім учасникам освітнього процесу, а отже надавати вихованцям якісну освіту.

Для ознайомлення батьків із віковими особливостями дітей, їхнім особистісним розвитком широко використовують такі стендові технології:

- інформаційні стенди;
- групові батьківські куточки;

Щоденно контактуємо з дітьми, а тому глибоко розуміємо їхні проблеми, потреби й інтереси. Радимо батькам, як у домашніх умовах організувати художньо-творчу діяльність, забезпечити оптимальний руховий режим, створити розвивальне середовище в дитячій кімнаті тощо.

Під час спілкування з родиною враховуємо основні тенденції розвитку сучасної сім'ї, її ціннісні орієнтири, особливості впливу на особистість дитини.

Перед початком кожного навчального року ознайомлюємо батьків з вимогами освітніх програм, за якими проводимо роботу з дітьми. А упродовж року під час відкритих переглядів різних форм роботи з дітьми демонструємо на практиці результативність інноваційних освітніх технологій, які застосовують педагоги. Успішно використовуємо в нашому закладі таку форму взаємодії з батьками, як день відкритих дверей та день самоврядування. У цей день батьки й педагоги мають змогу поспілкуватися зі спеціалістами, обговорити актуальні питання педагогічного й медичного супроводу дитини та бути активними учасниками освітнього процесу.

Контрольно-оцінювальний блок спрямований на з'ясування фактичного рівня діяльності закладу дошкільної освіти й ефективності заходів. Виявляти недоліки в організації освітнього процесу, проблеми виховання окремих дітей та корегувати взаємодію з родинами нам допомагає аналіз взаємодії педагогів і батьків, що дає змогу знаходити «слабкі ланки» у роботі та вчасно корегувати їх.

Питання ефективної взаємодії між вихователем та батьками ніколи не втрачало своєї актуальності. А особливо нині, коли авторитарна модель співпраці не лише морально застаріла, а й приховує чимало загроз, яким не місце в XXI столітті. Адже система, у якій педагог або батьки безапеляційно диктують свої умови оточуючим, лише вносить деструктив до навчального процесу. Щоб змінити ситуацію на краще, все більше педагогічних колективів України починають втілювати у життя ідеї педагогіки партнерства.

Партнерство у ЗДО має базуватися на засадах добровільності, рівності, порозуміння та взаємодопомоги. Права та обов'язки дітей, батьків та вихователів треба чітко формулювати, а головне – усвідомлювати і захищати. Саме так зусилля кожного з них будуть спрямовані на досягнення спільної мети. Адже саме поведінка дорослих, їхні слова та вчинки є для дітей прикладом для наслідування. Вони впливають на світогляд вихованців, на сприйняття ними своєї суспільної ролі, на уявлення про значення навчання у нашому житті.

Завдяки такому підходу батьки можуть повною мірою включитися до навчального процесу. Це дозволить визначити спільне бачення траєкторії розвитку дитини, чітко усвідомити права та обов'язки одне одного, мінімізувати загрозу виникнення непорозумінь. Партнерські взаємини між вихователем та батьками дають можливість оперативно реагувати на актуальні виклики та проблеми, а саме відстежувати зміни у поведінці дитини, краще розуміти її вподобання та життєві орієнтири.

Рівноправність взаємин між педагогом та родиною вихованця дозволяє зменшити ризик виникнення конфліктних ситуацій. А якщо суперечності все ж виникнуть, їх завжди можна розв'язати конструктивно, знайшовши компромісне рішення. Така модель взаємодії дорослих неодмінно стане взірцем для школярів. Саме завдяки педагогіці партнерства такі поняття, як толерантність, співчуття та свобода вибору можуть стати основоположними для нашого суспільства.

Питанням організації вихователем роботи з батьками дітей завжди приділялася велика увага. Науковцями і практиками напрацьовано значний позитивний досвід. Але зміни суспільства ставлять нові виклики перед вихователями: умови навчання (дистанційна, змішана), пріоритети та можливості освіти, реформування системи освіти тощо. І не завжди ефективними є звичні, традиційні форми і методи роботи з батьками. У рамках педагогіки партнерства як одного з ключових компонентів концепції Нової української садочка, взаємодія між дитиною, вихователем і батьками має ґрунтуватися на основі спілкування, взаємодії та співпраці.

Є два основні шляхи успішної співпраці садочка та батьків для розвитку партнерства:

1. Постійне, чітке, двостороннє спілкування.
2. Різні способи залучення батьків до освітнього процесу.

Для успішної організації взаємодії вихователя з батьками на засадах партнерства необхідно враховувати основні принципи роботи.

Принцип – вихідне положення, керівна ідея, на якій базується певна теорія, діяльність.

Загальними принципами сімейного виховання у роботі з батьками вважають такі як:

- Наступність і спадковість поколінь.
- Єдність вимог, виховних намірів і культуровідповідності.
- Збереження і підтримка сімейних цінностей.
- Створення атмосфери екосоціальної захищеності.

А безпосередньо принципами партнерської взаємодії вихователя з батьками виділяють такі:

- Зміцнення та підвищення авторитету батьків.

Вихователь має усвідомлювати, що батьки є партнери – їх позиція, думка, вибір мають поважатися і враховуватися в питаннях навчання й виховання дитини. Повчальний, категоричний тон з боку вихователя виключений. Взаємини з батьками мають визначатися взаємною повагою, відповідальністю, усвідомленням громадянського обов'язку. Основними формами взаємодії виступають обмін досвідом, рада та спільне обговорення, єдине рішення, яке задовольняє обидві сторони.

- Довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні.

Вихователь має бути зацікавлений в розширенні й покращенні педагогічної культури та обізнаності батьків у питаннях виховання дітей, врахування їх вікових особливостей у процесі становлення. Це сприятиме кращій результативності та ефективності співпраці у вирішенні завдань навчання та виховання школярів. На початку співпраці психологічно батьки готові підтримати вимоги, справи та починання садочка. І далі їх готовність залежить від налагодженої партнерської взаємодії.

- Педагогічний такт, неприпустимість втручання в життя сім'ї.

Вихователь нерідко стає очевидцем або мимовільним свідком некоректних сімейних відносин, конфліктів. І важливо бути толерантним і педагогічно виваженим у комунікації як з дорослими, так і з дітьми. Адже при спілкуванні з дітьми, батьками; при спостереженні за дітьми в освітньому процесі, вихователь отримує інформацію про дитину, сімейне виховання, взаємини в сім'ї тощо. Всі знання про особливості кожної сім'ї він має використовувати для надання допомоги батькам у вихованні дітей. Проявляти тактовність і професійну етику.

- Мажорний настрій у вирішенні проблем виховання, опора на позитивні якості дитини, на сильні сторони сімейного виховання, орієнтація на успішний розвиток особистості.

Цей принцип поєднується з принципами педагогічного оптимізму та гуманності. Значний практичний досвід вітчизняної педагогіки, рекомендації видатних педагогів Макаренка А., Сухомлинського В. та ін. підтверджують положення про необхідність у співпраці з дітьми і батьками знаходити позитивні моменти у розвитку дитини (його/її досягнення, захоплення, інтереси, певні здобутки, сильні сторони характеру тощо) і опиратися на них при вирішенні проблем. Також велике значення має емоційне налаштування вихователя і дорослих на вирішення поставлених завдань. Позитивні емоції (впевненість, мажор, привітність, бадьорість тощо) «заряджають» учасників комунікації і сприяють більш ефективній і продуктивній взаємодії. Керуючись такими ідеями й переконаннями вихователь зможе краще налагодити співпрацю з учасниками освітнього процесу і ефективніше будувати відносини.

Організація всієї роботи вихователя з батьками складається з таких етапів: ознайомлювальний, діагностичний та виконавчий.

Ознайомлювальний етап. Він характеризується роботою вихователя, спрямованою на:

- Встановлення контакту з батьками. Здійснюється в первинній бесіді, в ході якої виявляється характер ставлення батьків до педагога (ділове, споживацьке, індиферентне, зарозуміле та ін.)
- Встановлюються межі взаємодії з сім'єю. Вихователь визначає наскільки відкрита сім'я до співпраці, ступінь активності батьків у громадському, дошкільному житті тощо.
- Вихователь отримує інформацію: про розвиток дитини, виховний потенціал сім'ї, тип сімейного виховання, педагогічні установки батьків, характер взаємин у сім'ї.
- Вихователь моделює стратегію взаємодії прийнятну для конкретної сім'ї.

Важливо на цьому етапі обговорити з батьками обов'язкове встановлення зворотного зв'язку(інформація про процес співробітництва та його результат, правильність обраної стратегії, позиції, формах взаємодії).

Діагностичний етап (визначення проблем сім'ї). На цьому етапі як правило проводяться такі заходи:

- Допомога в адаптації дітей у садочку, яку батьки і вихователь надають спільно.
- Можливе відвідування дітей на дому, що дає ґрунт для кращого пізнання мікросередовища дитини.
- Проведення індивідуальних бесід, у яких вихователь зобов'язаний повідомити батькам інформацію про садочок, її вимогах, висловити свою думку про успіхи в навчанні та про поведінку дитини.
- Інформування батьків про індивідуальні та вікові особливості їхніх дітей. Важливо при цьому враховувати вік та рівень педагогічної культури самих батьків. Прислухатися до їх думки, зауважень і побажань; за необхідності надавати допомогу для виконання різних виховних завдань.

Основними методами співпраці вихователя з батьками на цьому етапі виділяють такі.

Метод документалістики. Це метод, який спрямований на вивчення документальних даних про дитину і сім'ю (медична картка дитини, відомості про

перебування дитини в дошкільному закладі, особиста справа дитини, характеристики і групові журнали за попередні роки тощо). Вихователь аналізує отриману інформацію і складає попередню характеристику про школяра, особливості його розвитку та траєкторії навчання.

Методи опосередкованого вивчення сім'ї. До цієї групи методів відносять такі, що не передбачають безпосереднє опитування дитини чи дорослих, для отримання інформації про особливості сім'ї, відносин між членами, проблеми. А увага вихователя спрямовується на дитини як на члена сім'ї, для вивчення поведінки, характеру, темпераменту, стосунків з батьками та іншими членами сім'ї, ровесниками, його навчальні здібності і пристрасті, захоплення, уподобання тощо через використання проектних методик, психомалюнку, письмових робіт.

До найбільш використовуваних методів відносяться:

- індивідуальна бесіда з дітьми (з коротким фіксуванням необхідних фактів);
- тематичне малювання (теми: «Портрет моєї сім'ї», «Наша сім'я у вихідний день», «Наші сімейні захоплення»);
- проведення письмового опитування батьків з чітким формулюванням 3-4 запитань (анкетування);
- обмін досвідом батьків у вихованні дітей тощо.

Метод незакінчених речень: батькам пропонується у швидкому темпі закінчити фрази:

У садочку, де навчається моя дитина, мені подобається... У садочку, де навчається моя дитина, мене хвилює... Мені хотілося б порадитись з вихователем про ... тощо.

Виконавчий етап. Цей етап спрямований на розробку і створення структурованих зв'язків з батьками, моделювання та впровадження контрольованих умов партнерської співпраці. Велику роль тут грають часті зустрічі в різних форматах, завоювання авторитету, співробітництво. Розробляється стратегія партнерської взаємодії. Головне для вихователя розробити гнучку модель співпраці з різними батьками та отримання зворотної інформації від батьків і школярів. У сучасних

умовах дистанційного та змішаного навчання широко практикується вихователями, комунікація через соціальні мережі Вайбер, Телеграм тощо. Де створюються закриті групи для оперативного спілкування та реагування на події, прийняті рішення, їх обговорення.

З метою ефективної комунікації вихователя з учасниками освітнього процесу необхідно допомогти батькам знайти баланс рівня контролю та самостійності, який спрацює для їхньої дитини. Встановити чіткі правила організації і виконання домашньої роботи, навчальних проєктів, різних завдань.

Важливо у роботі вихователя дотримуватися прозорості і гласності. Кожний педагогічних вплив, дія має бути пояснена і обґрунтована. з якою метою застосовується, які перспективи та очікувані результати тощо. Адже насамперед вихователі і батьки – це партнери у сфері освіти. І дуже важливо налагодити партнерські стосунки, співдружність та спільну відповідальність за прийняті рішення, їх виконання, досягнення результатів. Зрозуміло, що не завжди у вихователя виникає порозуміння з батьками щодо розвитку їх дитини. Тільки тоді, коли добровільно обговорюються і приймаються правила співпраці, їх виконання, дотримуються правила комунікації, можна стверджувати про ефективність партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Ефективний спосіб налагодження комунікації - це постійно повідомляти про шкільні програми і прогрес дитини, ведення записів з фактами про група, навчальною програмою; обмін корисними ресурсами, контактною інформацією, ключовою термінологією та порадами, які допоможуть батькам підтримати розвиток своєї дитини.

Як правило, кожен вихователь створює закриту групу у соціальних мережах для комунікації, у якій може бути гаряча лінія щодо обміну терміновою інформацією, виконанням домашніх завдань, забутих або пропущених завдань, тощо. У створених групах вихователь може виставляти записані відео з порадами та рекомендаціями. Записане звертання вихователя– це хороший спосіб гуманізувати комунікацію та допомогти батькам краще спілкуватися з вами.

Одним із напрямів співпраці вихователя із батьками дітей є їх залучення до навчального процесу. Змінюється суспільство, змінюється садочок і відповідно змінюються погляди батьків на освіту і виховання дітей. Їх мало цікавить нудні зустрічі у груповій кімнаті –а більше цікавить розвиток їх дітей. Для реалізації цієї потреби вихователі можуть застосовувати технології «включення батьків в освітній процес». Батьки можуть виступати в ролі асистентів, помічників під час будь-якого виду діяльності з дітьми (наприклад, практичне заняття чи лекція), у ролі експертів (якщо педагог готує заняття за темою, з якої добре обізнаний), у ролі консультантів, організаторів заходу (наприклад, бесіда про професії й досягнення кар'єри, де доповідачі – батьки; організація ярмарок, тематичних свят, екскурсій тощо). Це дасть можливість батькам провести час з вихователем, з дітьми, поставити запитання і побачити особливості педагогічної діяльності, відчути труднощі співпраці індивідуально з кожною дитиною і з групою в цілому.

Від спільної роботи батьків і педагогів виграють усі сторони освітньо-виховного процесу: батьки беруть активну участь у житті дітей, тим самим вони починають краще їх розуміти й налагоджувати стосунки; педагоги, взаємодіючи з батьками, дізнаються більше про дитину, її особливості, специфіку сімейного виховання та середовища, в якому вона виховується й розвивається.

Однак у роботі вихователя з батьками виникає багато труднощів, які ускладнюють або погіршують налагодження ефективної партнерської співпраці. На це впливає багато чинників: трудова зайнятість батьків, недостатня матеріальна забезпеченість сім'ї, рівень педагогічної обізнаності та виховної компетентності батьків, професійна компетентність вихователя тощо. До таких основних труднощів партнерської співпраці вихователя з батьками відносять:

1. Збайдужіння батьків до навчання та виховання їхніх дітей.
2. Слабка комунікація між садочком і батьками.
3. Занадто прискіпливий контроль з боку батьків щодо організації та методики навчання дітей.
4. Нечітка регламентованість батьківських повноважень в організації освітнього процесу.

Запорукою продуктивного стилю спілкування педагога є його спрямованість на дитину, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою, делікатність у стосунках.

Висновки. Партнерська взаємодія в ЗДО створює сприятливе розвивальне середовище в закладі, яке стимулює особистісний розвиток і відношення до співпраці.

Педагогіка партнерства важлива і незамінна з огляду на те, що:

По-перше, сприяє створенню атмосфери, в якій найкраще розкривається потенціал кожного дитини, формується його ініціативність і креативність. А це – один із ключових активів сучасного світу.

По-друге, партнерство задовольняє потребу в значимості і приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає інтелекту працювати ефективніше.

По-третє, такий формат стосунків найкраще готує молодих людей до професійної діяльності і ролі активного громадянина у відкритому світі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрощук І.В. Взаємодія як педагогічна категорія. Педагогічний дискурс. 2013. № 14. С. 15–19.

2. Базовий компонент дошкільної освіти/наук. Кер.: А.М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: А.М. Богуш, Г.В. Белєнька, О.Л. Богоніч та ін. Київ: Видавництво, 2020. 26с.
3. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу / О. Барабаш // Вихователь початкової садочка. 2018. № 8. С.3–7.
4. Виноградова Т. Взаємодія батьків і педагогів - необхідна умова для виховання нового покоління / Т. Виноградова // Педагогічна скарбниця Донеччини. 2013. № 2. С. 51-52.
5. Вороніна Г.Л. Трикутник партнерства: педагоги – батьки – діти / Г.Л. Вороніна. Основа, 2017 . С. 208-229.
6. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи / Н. Козак // Дошкільне виховання. 2016. №7. С. 14-15.
7. Коханова, О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. Київ: ПП Щербатих О. (2011). 101 с.
8. Оржеховська В.М. Взаємодія навчального закладу і сім'ї : стратегії, технології, моделі: [практико орієнтований посібник] / В.М. Оржеховська, В. І. Кириченко, Г.Г. Ковганич. Харків : Точка, 2007. 200 с.

Мирончук Оксана,
вихователь Шепетівського ЗДО №7
«Дюймовочка»,
Шепетівська ТГ

Суперсили проти страху: допомагаємо дітям дошкільного віку бути сміливішими

Анотація: У статті подано інформацію про основні аспекти забезпечення безпеки дітей під час воєнного стану. Особлива увага приділяється психоемоційній підтримці, організації безпечного простору та навчанню дітей правилам поведінки під час надзвичайних ситуацій. Висвітлюються методи подолання тривоги і стресу у дітей різного віку, а також роль вихователя у підтримці емоційної стабільності дітей в умовах загрози.

Ключові слова: безпека дітей, воєнний стан, діти, вихователь, ігри, емоційна підтримка, надзвичайні ситуації, психологічна стабільність, організація безпечного простору.

У часи, коли наша країна переживає важкі випробування війною, особлива увага повинна приділятися захисту та безпеці дітей. За рекомендаціями пріоритетним напрямом роботи лишається безпека дітей. Як вихователь, я маю безпосередній досвід роботи з дітьми в умовах війни і можу поділитися власними доробками ігрових методів щодо того, як забезпечити психологічну стійкість усіх учасників педагогічного процесу: педагогів, дітей, батьків, а також рекомендаціями щодо того, як забезпечити їхню безпеку та психологічну стійкість.

Пріоритетними напрямками дошкільної освіти згідно з рекомендаціями МОН щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на 2024-2025 навчальний рік залишаються безпечність освітнього середовища, забезпечення доступності та якості освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. Особлива увага приділятиметься дітям з особливими освітніми потребами та дітям із сімей, що постраждали від війни. Ми повинні створити для них

без бар’єрне, дружнє і підтримуюче освітнє середовище, де кожна дитина зможе розкрити свій потенціал .

Гра для дітей дошкільного віку є пріоритетною діяльністю, а для педагогів основним методом впливу та навчання. Щоб створити дружнє і підтримуюче освітнє середовище, допомогти дітям подолати страхи, активно використовую в роботі спеціально розроблені терапевтичні ігри, що допомагають дітям справлятися з тривогою та стресом.

Гра «Веселий колобок»

Допомагає дітям навчитися розслаблятися, відпускати негативні емоції і формувати позитивний настрій. Це є чудовим способом допомогти дітям дошкільного віку розслабитися і знизити тривожність.

Для гри вам знадобиться: невелика м'яка кулька жовтого кольору (наприклад, з піском або гелем) або невеликий м'ячик. Поясніть дітям, що вони зараз познайомляться з веселим колобком, який допоможе їм заспокоїтися і відчути себе краще.

Розкажіть, що веселий колобок має особливу силу — він вбирає всі хвилювання і тривоги, і натомість дарує спокій. Діти сидять у колі. Починаючи з вихователя, кулька передається по колу. Під час передачі кожна дитина може трохи затримати кульку, потримати її в руках і "поділитися" своїми хвилюваннями. Для цього вони можуть уявити, як їх тривога або страх переходить у колобка.

Можна запропонувати дітям подумати про те, що їх турбує і уявити, як колобок забирає всі їхні тривоги. Після того, як колобок пройде по колу, запропонуйте дітям виконати кілька глибоких вдихів і видихів. Поясніть, що з кожним видихом вони випускають залишки своїх хвилювань. Діти можуть продовжувати передавати колобка по колу, роблячи вдихи і видихи кожен раз, коли отримують колобка та обов’язково подарувати йому свою посмішку.

Після того, як колобок завершить свій шлях по колу, запропонуйте дітям закрити очі на кілька секунд і уявити, як колобок звеселяє та повертає їм спокій і добрі думки.

Запитайте у дітей, як вони почуваються після гри. Завершіть гру словами подяки веселому колобку і дітям за їх участь. Поцікавтесь у дітей, чи відчули вони зміни в своєму самопочутті. Дайте можливість висловитися тим, хто хоче поділитися своїми враженнями.

Гра "День і ніч"

Спрямована на розслаблення та зниження тривожності у дітей дошкільного віку. Вона допомагає розвинути уяву, відчути себе частиною природи та навчитись контролювати свої емоції через гру. Сприяє емоційному розвантаженню та розвитку навичок саморегуляції у дітей.

Пояснити дітям, що вони стануть частиною природи, де граються день і ніч. Діти сідають у коло. Вихователь розповідає коротку історію про день і ніч, які мають різний настрій і впливають на природу навколо них.

Вихователь пропонує дітям уявити, що вони – це день і ніч, які будуть рухатися під музику. Вихователь пояснює, що коли грає спокійна музика, діти стають нічками, та колихаються, засинають, а коли весела, то день і малюки весело танцюють.

Коли грає спокійна, повільна музика, діти плавно рухаються, трохи нахиляються, роблять повільні, м'які рухи руками. Коли музика стає веселішою та енергійнішою, діти починають рухатися швидше, танцювати, підіймають руки вгору.

Зміна музики відбувається кілька разів, даючи дітям можливість переключатися між двома станами.

Наприкінці гри музика знову стає спокійною. Вихователь просить дітей сісти, зробити глибокий вдих і видих. Діти діляться своїми відчуттями від гри. Вихователь запитує дітей, як вони почували себе у ролі дня та нічки, що їм найбільше сподобалося, як змінився їхній настрій після гри.

Гра "Моя фортеця"

Допоможе дітям навчитися самостійно справлятися з тривожністю і знайти своє "безпечне місце", де вони завжди можуть відпочити. Гра спрямована на розслаблення та зниження тривожності у дітей дошкільного віку. Вона допомагає створити відчуття захищеності та спокою.

Для цього нам знадобиться простора кімната з м'якими меблями або килимком, де діти зможуть сісти або лягти. Важливо, щоб приміщення було тихим і затишним.

Для проведення гри потрібно: м'які подушки, пледи, тихі музичні інструменти (наприклад, дзвіночки або маракаси), спокійна музика (наприклад, звуки природи).

Розкажіть дітям про те, що таке "моя фортеця". Поясніть, що це місце, де вони можуть почуватися спокійно, де їх ніхто не турбує і де вони можуть відпочити. Проведіть з дітьми просту дихальну вправу. Наприклад, попросіть їх зробити глибокий вдих через ніс і повільно видихнути через рот, уявляючи, що вони видихають весь свій страх і хвилювання. Попросіть дітей сісти або лягти на килимок, закрити очі та уявити, що вони знаходяться в безпечному місці. Це може бути їх улюблене місце, наприклад, будинок, кімната або фантастичний світ, де вони почуваються комфортно.

Вихователь описує це місце в деталях, щоб діти могли уявити його якомога чіткіше. Можна додати звуки природи або тиху музику для створення атмосфери. Попросіть дітей зосередитися на відчуттях спокою, тепла та безпеки. Вихователь може використовувати м'який голос для того, щоб допомогти дітям розслабитися ще більше. Поступово поверніть дітей до реальності, попросивши їх повільно відкрити очі та потягнутися. Важливо дати їм час на повернення з їхньої "безпечної зони".

Запропонуйте дітям поділитися своїми відчуттями. Можливо, хтось захоче розповісти про те, що він уявляв або як він почувався.

Гра "Звуки природи"

Гра може проводитися регулярно для підтримання емоційної рівноваги дітей та створення спокійної атмосфери в групі. Спрямована на розслаблення та зниження тривожності у дітей дошкільного віку. Вона допомагає дітям заспокоїтися, навчитися прислухатися до свого тіла, та покращує емоційний стан.

Оберіть спокійне місце в групі або на природі, де діти можуть сидіти або лежати на килимку чи подушках.

Почніть з короткої бесіди з дітьми про природу та її звуки. Запитайте їх, чи вони коли-небудь слухали, як співають птахи, або шумить вітер у лісі. Запропонуйте дітям сісти або лягти зручно, заплющити очі та глибоко вдихнути і видихнути декілька разів. Розкажіть, що зараз вони почують звуки природи і їм потрібно буде уважно слухати. Увімкніть запис або почніть грати на інструменті. Попросіть дітей уявити себе на природі. Наприклад, уявити, як вони йдуть лісом, відчувають подих вітру, чують спів птахів. Під час звучання звуків природи пропонуйте дітям виконувати легкі дихальні вправи, наприклад, вдихати глибоко, ніби вони вдихають аромат квітів і видихати повільно, ніби здувають кульбабку. Запропонуйте дітям уявити, як вони лежать на м'якому лузі або пливуть на воді. Це допоможе дітям ще більше розслабитися. Поступово знижуйте гучність звуків природи, і коли запис закінчиться, попросіть дітей повільно відкрити очі та потягнутися.

Поговоріть з дітьми про їхні відчуття під час гри. Запитайте, що вони уявляли, які звуки їм сподобалися найбільше. Завершіть гру коротким спільним заняттям, наприклад, тихим спілкуванням або малюванням на тему природи.

Гра "Балансування з м’ячем"

Розроблена для того, щоб допомогти дітям дошкільного віку розслабитися та знизити рівень тривожності. Гра може бути використана як частина щоденних занять для підтримання емоційного балансу дітей.

Підготовка матеріалів вам знадобиться: м’яч (невеликий м’яч для тенісу або більший гумовий).

Допомогти дитині розслабитися та відчути впевненість у своїх рухах, зосередитися на завданні.

Дитина тримає м’яч на долоні витягнутої руки. Пройти по прямій лінії або вздовж певної траєкторії (наприклад, між перешкодами), балансуючи м’ячом, щоб він не впав. Можна змінювати положення м’яча: тримати його на тильній стороні руки, на передпліччі, або балансувати м’яч на голові. Поступово ускладнюйте завдання додайте інші рухи, наприклад, присідання або кроки назад. Діти зосереджуються на виконанні завдання, що відволікає їх від тривожних думок.

Гра допомагає розвинути почуття рівноваги, що фізично розслаблює тіло і знижує внутрішню напругу. Балансування стимулює контроль над рухами, що дає відчуття впевненості та самоконтролю. Ця гра допоможе не тільки розслабити дітей, але й навчить їх контролювати свої емоції через рух.

Гра "Який я смайлик"

Допомагає дітям розвивати емоційну грамотність, а також створює атмосферу підтримки та розуміння. Спрямована на допомогу дітям дошкільного віку розслабитися та знизити рівень тривожності, розвиваючи при цьому їхню емоційну компетентність.

Ця гра вчить дітей розпізнавати, називати та виражати свої емоції. Допомагає розслабитися та знизити тривожність через ігрові методи.

Для підготовки матеріалів вам знадобиться: картки із зображенням різних емоцій (радість, сум, страх, злість, здивування, спокій тощо). Дзеркальце для кожної дитини. М'яка музика для фону. М'який килимок або подушки для сидіння.

Привітайте дітей і запросіть їх сісти в коло на м'якому килимку. Поговоріть з дітьми про те, що таке емоції, чому вони важливі і що всі люди мають різні емоції в різний час. Зазначте, що всі емоції важливі та корисні.

Наприклад, гра "Назви емоцію": показуйте дітям картки із зображенням емоцій. Запитуйте, яку емоцію вони бачать на картці і коли вони її відчували.

Гра "Зроби як я": вихователь показує різні емоції за допомогою міміки, а діти мають повторити ці емоції перед дзеркалом. Це допомагає дітям краще розпізнавати та виражати свої емоції.

Після кожного повторення міміки вихователь питає дітей, коли вони відчували ту чи іншу емоцію і що їм допомагає впоратися з неприємними відчуттями.

Після активної частини вихователь запрошує дітей лягти на спини, закрити очі і уявити себе в місці, де вони почуваються дуже спокійно і безпечно. Включається м'яка музика, і вихователь веде дітей через коротку релаксаційну історію.

Вихователь дякує дітям за участь і підкреслює, щоб діти завжди можуть звертатися до педагога чи іншого дорослого коли їм важко чи тривожно. Гра повинна проходити в спокійній і доброзичливій атмосфері, без змагання або критики.

Важливо створити для дітей такі комфортні умови, щоб вони могли відкрито виражати свої емоції.

Пропоную вашій увазі кілька рекомендацій**,** щодо організації вихователів використання ігор для зняття подолання страху та тривожності, підготовці самого педагога для їх емоційної стійкості.

Шановні колеги, пам’ятайте:

- Підбирайте ігри відповідно до віку дитини. Молодші діти краще сприймають ігри з елементами фантазії, тоді як старші можуть брати участь у рольових або логічних іграх.

- Створіть атмосферу, де діти відчувають себе захищеними та впевненими. Спостерігайте за емоціями дітей, будьте готові надати підтримку, якщо дитина почувається занепокоєною або розгубленою.

- Запропонуйте дітям рольові ігри, де вони можуть взяти на себе ролі сильних і впевнених персонажів (супер героїв, рятувальників), що допоможе розвинути впевненість у собі.

- Включайте в програму спокійні ігри, такі як: дихальні вправи, малювання. Це сприяє зниженню рівня тривожності.

- Після гри важливо поговорити з дітьми про те, що вони відчули під час гри. Це допомагає дітям зрозуміти свої емоції і вчить їх висловлювати почуття.

У період воєнного стану тісна співпраця з батьками набуває нової ваги. Педагог має завжди бути у контакті з родинами вихованців, адже безпека та емоційний стан дитини великою мірою залежить і від того, що відбувається вдома. Регулярні бесіди з батьками допомагають підтримувати спільний підхід до виховання та безпеки, а також координувати дії у разі надзвичайної ситуації.

У веб-чатах та різних формах взаємодії ми знайомимо батьків з методами зниження тривожності у дошкільників, які включають використання ігор для відволікання, технік заспокоєння та розслаблення. Спільно аналізуємо ситуації, які можуть викликати занепокоєння у дітей і шукаємо способи, як створити безпечне середовище для їхнього емоційного комфорту. Така співпраця допомагає дітям навчитися керувати своїми емоціями, сприяє формуванню довіри між дитиною, вихователями та батьками, що є ключовим для успішного розвитку.

Пам’ятка для батьків

- Грайте разом з дітьми. Спільні ігри допомагають дитині відчути підтримку. Ви можете бути поруч і допомагати дитині опановувати нові навички або долати страхи.
- Не тисніть на дитину, якщо дитина не хоче грати або почувається незручно, не змушуйте її. Натомість запропонуйте іншу гру або дайте дитині час на відпочинок.
- Вдома навчіть дитину простих дихальних вправ, які допоможуть заспокоїтися. Можна перетворити це на гру, наприклад, уявляючи, що дихаєте, як великий дракон.
- Хваліть, навіть за маленькі досягнення. Коли дитина долає свій страх або тривогу через гру, обов’язково підкресліть її успіх, навіть якщо він здається незначним.
- Дайте дитині можливість вибирати ігри самостійно. Це допоможе їй відчувати контроль над ситуацією і знизити тривожність.
- Створюйте позитивний емоційний фон, перетворюйте будь-яку гру в сімейний ритуал. Діти відчуватимуть підтримку і тепло, що значно знизить рівень тривожності.

«Війна принесла нові, небачені раніше виклики, але водночас відкрила можливості для зміцнення нашої освітньої системи. Ми бачимо, як вихователі по всій країні, часто в надзвичайно складних умовах, демонструють неймовірну стійкість, креативність та відданість своїй справі. Вони стають справжніми героями для наших дітей, допомагаючи їм зберегти відчуття безпеки в цей неспокійний час.» (Євгенія Смірнова, заступниця міністра освіти і науки України).

Я знаю, що через гру діти вчаться справлятися з викликами сьогодення, переборюють свої страхи, впевнені у підтримці близьких. Вірю, що вони не розгубили своєї щирості та дитячої наївної любові до світу.

Список використаних джерел та літератури

1. Сидоренко, Олександр. Безпека дітей у надзвичайних ситуаціях. Київ: Наукова думка, 2020, с. 45-67.
2. Іваненко, Наталія. Психологічна підтримка дітей під час кризових ситуацій. Львів: Видавництво "Освіта", 2021, с. 23-56.
3. Ковальчук, Ірина. "Методики забезпечення безпеки дітей у надзвичайних умовах". Журнал педагогічної науки, №2 (2022): 12-34.
4. Петренко, Андрій. Підготовка дітей до дій у небезпечних ситуаціях. Харків: Видавництво "Ранок", 2019, с. 78-102.
5. Марченко, Олена. "Ефективні способи збереження психологічного здоров'я дітей під час воєнних дій". Психологічний огляд, №3 (2023): 45-63.
6. Довженко, Тетяна. Навчання дітей правил безпеки під час надзвичайних ситуацій. Одеса: Видавництво "Світ", 2020, с. 33-59.

Мовчанюк Оксана,
вихователь, ЗДО №3 «Дзвіночок»,
м.Нетішин

Розвивальні можливості інтерактивної дитячої книги у формуванні мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку

Анотація. У статті міститься інформація про важливість книг, зокрема інтерактивних, у формуванні мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку. Запропоновані нетрадиційні форми роботи з книгою, які формують у дітей дошкільного віку інтерес до книги.

Ключові слова. розвиток мовлення, дитяча книга, інтерактивна книга, артбук, лепбук, книги-саморобки.

Постановка проблеми. Відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти оволодіння мовою як засобом пізнання, способом людського спілкування є найбільш важливим досягненням дошкільного дитинства. Дитяча література відіграє важливу роль у формуванні мовленнєвої компетентності. Сучасні діти мало цікавляться книжками, тому що є речі які більше приваблюють дошкільнят і замінюють радості такого короткого дитинства: телефон, телевізор, комп'ютер і т. д. Тому перед вихователем стоїть завдання зацікавити дітей, викликати інтерес до книги, створити певні умови, знайти нетрадиційні підходи у роботі з книгою.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Могутні виховні та розвивальні можливості дитячої літератури досліджено в науково-методичних працях А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Гурович, О. Монке, А. Просенюк, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського, І. Франка та ін. Учені та практики визнають книгу одним із універсальних педагогічних засобів, адже вона належить водночас і до сфери культури, і до сфери мистецтва. Зокрема, доведено ефективність використання книжкової ілюстрації в естетичному вихованні (В. Кіонова, Л. Кудрявцева, Н. Курочкіна, Т. Рєпіна та ін.) і розвитку зв'язного мовлення дошкільників (О. Білан). Можливості казки як засобу розвитку мовленнєво-творчих здібностей досліджено в працях Н. Гавриш, Н. Орланової, Н. Сакуліної, Н. Фесюкової та ін. Дитячу книгу як засіб розвитку художньої творчості розглянуто в дослідженні Т. Доронової. Відомі педагоги К. Ушинський та В. Сухомлинський акцентували увагу на цінності книги у житті дитини. Вони наголошували на її значенні в емоційно-моральному вихованні та пропонували перелік творів для прочитання.

Текст статті. Не менш вагома роль дитячої книги у розвитку мовлення дошкільника. Завдяки літературному твору дитина не тільки пізнає навколишній світ, але й чує правильні граматичні та лексичнінорми мови, її мовлення стає більш образним та емоційно забарвленим.

Багаторічні спостереження за дошкільниками показують, що далеко не у всіх є бажання тримати в руках книгу, не говорячи вже про бажання слухати, пізнавати. Тому, для вирішення вказаних проблем, пропоную ознайомитися з інтерактивними книгами, які я використовувала у своїй роботі, і отримала хороший результат показників мовленнєвої компетенції дітей дошкільного віку.

Інтерактивні книги — це книги нового покоління, які відкривають широкі можливості для розвитку та розваг дитини. Такі книжки містить рухомі частини, а також можуть містити звукові та світлові ефекти, можливості для творчих ігор. На відміну від звичайних книжок, інтерактивні заохочують малюка не лише дивитися та слухати, а й натискати на кнопки, крутити рухомі деталі, складати пазли — тобто бути активним творцем процесу читання. Рухаючи елементи книги, натискаючи на кнопки, малюк тренує пальчики та координацію. А це важлива навичка як для майбутнього опанування письма, так і для загального інтелектуального розвитку. Адже саме дрібна

моторика тісно пов'язана з розвитком мовлення та мислення. Такі книжки допомагають легше запам'ятовувати та засвоювати нову інформацію. Адже за допомогою зорових, слухових, тактильних відчуттів вона закріплюється у свідомості дитини посилено.

Артбук – книжка, зроблена та проілюстрована власноруч, або ж тематичний альбом з колажами, замальовками, фотографіями, наліпками, короткими записами. Діти залюбки долучаються до створення книжок – продумують сюжет, зображують персонажів, додають яскраві деталі. В результаті отримують оригінальний творчий продукт – артбук, до якого малята звертаються знову й знову. Створюючи артбук, діти вчаться добирати матеріал з теми, структурувати його, розраховувати обсяг тексту та ілюстрацій, розміщувати їх на сторінці, творчо опрацьовувати сюжети, виражати власне ставлення до них і, звісно ж, розвивають такі навички як творчість, уява, спостережливість, зв'язне мовлення.

Лепбук – це інтерактивна папка для дітей, яка присвячена якій-небудь тематиці. Вона має вигляд великої папки різної форми, з внутрішньої сторони якої наклеєні невелички кишеньки, конверти, дверцята, віконця, рухливі деталі, які дитина може діставати, перекладати, складати на свій розсуд. Теми лепбуків можуть бути різними і вузькоспеціалізованими так і більш загальними. Лепбук – це хороший спосіб для вихователя і дитини граючи, закріпити пройдений матеріал, відкривши його в будь-який зручний час, через виконання різних завдань з розвитку мовлення і таким чином, розвиваючи мову дітей. Адже в ньому зібрані всі відповіді на запитання, пошуки, дослідження і різні ігри і вправи з певної теми. Використання лепбуків в освітньому процесі дозволяє в цілому підвищити рівень комунікативної компетентності дітей, формує уявлення про навколишній світ, розвиває пізнавальну активність та творчий потенціал дтей. Лепбук – це може бути прикінцевий етап дослідницької роботи, яку дитина виконала під час знайомства з певною темою. Виготовлення лепбуків – це може бути спільна робота батьків і дітей.

Книги-саморобки. Особливе захоплення викликає в дітей створення власної книги, у роботі над якою активізуються не тільки образотворчі дизайнерські здібності дошкільників, а й художньо-конструктивні та мовленнєво-творчі (художньо-літературні). Розвиток художньої творчості передбачає оформлення обкладинки, малювання предметних, портретних і сюжетних ілюстрацій, анімаційне ліплення, орнаментальне оздоблення сторінок, виготовлення закладок із різних матеріалів тощо. Взаємозв'язок видів образотворчої діяльності (малювання, аплікування, ліплення, конструювання) через засоби виразності (колір і його тон, матеріали) й елементи художнього мислення створює сприятливі умови для творчого розвитку особистості, а оволодіння технічними прийомами й художньою мовою кожного з них дають можливість для більш широкого поля творчого самовираження дитини. Художньо-конструктивні здібності дошкільників розвиватимуться під час вибору способів з'єднання сторінок-аркушів і розміщення тексту й малюнків у книзі, визначення форми й формату майбутньої книги, добору ілюстрацій-аплікацій. Використання книг-саморобок в роботі з дошкільниками пожвавлює їх комунікативну активність, мовленнєву творчість, викликає у дітей інтерес до книги, навчає їх самостійно складати казки-описи за ілюстраціями, символічними знаками; використовувати у мовленні яскраві образні вирази; упізнавати героїв за описом, загадкою, ілюстрацією; використовувати вербальні та невербальні засоби мовлення під час обігрування епізодів. Поглиблена робота дошкільників з книгами-саморобками помітно впливає на розвиток зв'язного мовлення дітей, самостійну словесну творчість.

Висновки. Майстерність педагога полягає саме у тому, щоб побачити бажання, настрій, стан вихованця. Не варто до кінця розкривати перед дітьми всі особливості мовленєвого матеріалу. Краще, коли дошкільнята самостійно або разом з дорослими дошукуватимуться елементів новазни, несхожості-схожості, варіативності. Дітям імпонує позиція дослідників, відкривачів, творців.

Отже розумне поєднання традицій та інновацій у сучасній організації мовленнєвої роботи з дошкільниками забезпечить її ефективність і реалізацію завдань, визначених у Базовому компоненті дошкільної освіти, а інтегрований підхід у роботі з дітьми забезпечить становлення всебічно розвиненої особистості.

Список використаних джерел та літератури

1. Богуш А. М., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних закладах. Підручник для студентіву вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 304 с.

2. Богуш А.М., Луцан Н.І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: Навчально методичний посібник / А.М.Богуш, Н.І.Луцан. – К. : Видавничий Дім "Слово". - 2005. – 720 с.

3. Ватаманюк Г. П. Робота з дитячою книгою в закладі дошкільної освіти: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Київ : КНТ, 2018. 480 с.

4. Дуткевич Т. В. Психологічні особливості розвитку дитячої творчості. Педагогічна освіта: теорія і практика. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2013. Вип. 15. С. 251–256.

5. Карпенко Ореста. Методика роботи з дитячою книжкою та виразне читання : методичні матеріали до семінарських занять та самостійної роботи [для фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта» спеціальності 012 «Дошкільна освіта»]. Дрогобич : Посвіт, 2023. 88 с

6. Арт-бук.https://vseosvita.ua/library/art-buk-68262.html

7. Лепбук як ефективний засіб розвитку пізнавальної активності дошкільників. https://vseosvita.ua/library/lepbuk-ak-efektivnij-zasib-rozvitku-piznavalnoi-aktivnosti-doskilnikiv-289230.html

8. Чому інтерактивні книги – це додаткові можливості виховання? https://rionews.com.ua/mixed/all/now/n2444182556

9. Форми роботи з книгою в дошкільному закладі. https://vseosvita.ua/library/embed/0100en5t-5b4b.docx.html

Москалюк Тетяна,
вчитель-логопед,
вихователь-методист, ЗДО № 55,
Хмельницька ОТГ

Взаємодія з учасниками освітнього процесу через сучасні інформаційні технології

Анотація: в статті розкрито аспекти організації комунікації з учасниками освітнього процесу. Наведено приклади застосування QR-кодів у взаємодії з педагогічними працівниками закладу дошкільної освіти, батьками/законними представниками дитини.

Ключові слова: взаємодія, комунікація, онлайн-комунікація, канали комунікації, QR коди, сайт.

Сучасні, раніше небачені виклики війни в Україні внесли корективи в освітянське життя. Незмінним залишилося те, що робота кожного педагога – заради дітей – є надзвичайно важлива. Пріоритетними напрямами дошкільної освіти в умовах сьогодення є гарантування безпеки освітнього середовища, доступність та якість освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього місця проживання чи соціального статусу. Злагоджена співпраця між педагогами, батьками, державою з метою забезпечення

необхідних умов для безперервного й гармонійного розвитку маленьких особистостей – майбутнього нашої держави – актуальне завдання працівників освітніх закладів. Питання налагодження ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу займає ключове місце, адже в умовах воєнного стану педагогічні працівники мають бути готовими повноцінно надати якісні інформаційні, освітні, консультаційні послуги родинам, які виховують дітей раннього та дошкільного віку, родинам з категорії внутрішньо переміщених осіб.

Працівники закладів дошкільної освіти мають сприяти організації комунікації дітей та їхніх батьків з іншими членами громади; створювати безпечний соціально-освітній простір; адаптувати освітній процес в умовах війни з урахуванням ситуацій, що склалися; добирати форми й методи взаємодії між учасниками освітнього процесу відповідно до конкретної ситуації кожного; володіти інформацією щодо ресурсного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційної роботи; володіти навичками організації та проведення онлайн-заходів; налагоджувати комунікацію з учасниками освітнього процесу в телефонному режимі, через листування електронною поштою тощо. Форма освіти дошкільників залежить від безпекової ситуації у кожному регіоні, отже комунікація з учасниками освітнього процесу має здійснюватися з урахуванням локації дітей (вдома, в укритті, в умовах зовнішньої/внутрішньої міграції, в ЗДО) і орієнтуватися на виконання різних завдань, як-от: забезпечення необхідною інформацією сімей, які евакуйовані з небезпечних територій і можуть долучитися до освітнього процесу за місцем тимчасового проживання, надання інформації щодо використання приватних освітніх платформ із безплатним доступом до освітніх послуг з метою залучення дітей до освітнього процесу, організація індивідуальних консультацій із фахівцями з метою підтримки дітей та їхніх батьків у кризовому стані.

Задля забезпечення ефективності комунікації з учасниками освітнього процесу обираються оптимальні для здійснення кожного конкретного завдання канали, сервіси та інструменти комунікації. Основними формами онлайн-комунікацій є:

- відеоконференція - конференція в онлайн-режимі, що проводиться у визначений день і в призначений час. Це – один із сучасних способів зв’язку, що дозволяє проводити дистанційне заняття, коли вихованці перебувають на відстані. Педагог й дитина можуть бачити одне одного, дорослий може супроводжувати заняття наочним матеріалом. Така форма комунікації використовується при проведенні зустрічей з батьками/законними представниками дитини, нестандартних батьківських зборів;
- форум. Кожний форум присвячений якійсь проблемі або темі. Модератор форуму реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи запитаннями, повідомленнями, новою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє прикріпити різні файли певного розміру;
- чат - спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей через Інтернет. Різновиди чату: текстовий, голосовий, аудіовідеочат;
- блог - форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей;
- електронна пошта. Стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, як і в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі освіти електронна пошта використовується для організації спілкування між педагогами, педагогами та батьками;
- соціальні мережі та месенджери дозволяють створювати закриті групи, чати; розміщувати завдання, інформацію.

Ефективними є розміщені на сайті ЗДО завдання і рекомендації для батьків щодо роботи з дітьми, відповідно до їхнього віку; створення груп із батьками, вихователями, психологами в соціальних мережах Viber, Telegram для отримання

інформаційно-освітніх та психолого-педагогічних послуг; використання електронних платформ Zoom, GoogleMeet, Google Classroom. Важливо визначитися, через які канали комунікації швидко доходитимуть повідомлення до аудиторії, який канал зможе забезпечити оптимальний зворотний зв'язок, які формати для цих каналів застосувати, які супровідні матеріали (фото, відео, схеми) необхідно попередньо підготувати. У процесі підготовки педагоги можуть використовувати пошукову систему Google через мережу Інтернет як джерела додаткової інформації; обирати розвивальні комп'ютерні програми, додатки; самостійно виготовляти дидактичний матеріал та формувати власну бібліотеку онлайн-матеріалів для організації освітнього процесу. Бібліотека може зберігатися у хмарному сховищі з подальшим надсиланням доступу через QR-код чи покликання усім стейкхолдерам.

В Хмельницькому закладі дошкільної освіти №55 «Намистинка» організована взаємодія всіх учасників освітнього процесу за допомогою сайту, соціальних мереж Facebook, Viber, каналу YouTube. Інтернет-адресу сайту закладу та сторінку у соціальній мережі Facebook закодовано за допомогою QR-кодів (сучасні мініатюрні носії достатньо великого обсягу інформації). Зчитування коду одразу ж спрямовує користувача на ресурс. Це сприяє популяризації нашого сайту та сторінки «Намистинка» у Фейсбук та збільшує аудиторію відвідувачів





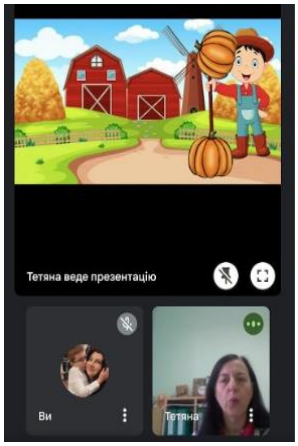
Розміщення QR-кодів на інформаційних теках забезпечує зручний доступ до методичних матеріалів для педагогічних працівників. Методичний матеріал, як-от презентації, рекомендації, пов'язані певною темою має власний QR-код.QR-коди можуть «приховувати» й інтерактивні вправи, короткі пізнавальні відео, анімаційні презентації. Матеріали, оформлені як картотека та розміщені на Google Диску закладу. Педагоги, скануючи QR-код зі свого смартфона, отримують доступ до необхідного матеріалу. Це дозволяє працівникам опрацювати матеріал у будь-який зручний для них час, спрощує процес підготовки до занять, освітньо-виховної діяльності.





Педагоги можуть швидко знайти та застосувати необхідний матеріал, за необхідності надіслати батькам. Скориставшись зображеннями QR коду, активними покликаннями, що надсилає педагог, батьки мають можливість завантажувати матеріали, видруковувати картки в зручному форматі, переглядати відео та опрацьовувати вправи, ігри в спокійній звичній атмосфері, в індивідуальному темпі, в зручний час. QR-коди значно полегшують пошук матеріалу та доступ до нього при організації, як очних, так і дистанційних занять.





QR-кодами зашифровані методичні поради, корисна інформація для педагогів та батьків, цікаві факти та події. Оформлені у такий спосіб покликання розміщено в інформаційних куточках закладу. Інформація QR-кодів дозволяє батькам більш детально дізнатися про діяльність закладу, проєкти, які проводяться, додаткову актуальну інформацію. Так, в запрошенні взяти участь у виставці виробів з різноманітного матеріалу «Гарбуз - символ роду», містився QR код з ідеями для натхнення та втілення.





При проведенні опитування та анкетування батьків/осіб, що їх замінюють створюється необхідний ресурс в Google Формах, покликання на нього надається через QR-код. Це дозволяє обрати зручний час та місце для виконання роботи, полегшує обробку результатів, зберігає конфіденційність інформації.

Отже, використання QR-кодів має наступні вигоди:

- Зручність: завдяки QR-кодам педагоги та батьки можуть швидко отримати доступ до різноманітних інформаційних ресурсів. Створення QR-кодів не вимагає витрат багато часу і сил. У програмному забезпеченні сучасних цифрових носіїв є чимало спеціальних сервісів, які дають змогу в кілька натискань кнопками згенерувати такий код.
- Ефективність: використання QR-кодів зменшує час, необхідний для пошуку та доступу до матеріалів, що допомагає педагогам більше уваги приділяти роботі з дітьми. Також робота з кодами підвищує компетентність педагогів у сфері ІКТ

та мотивує їх створювати власні інформаційні ресурси й використовувати у професійній діяльності.

- Залучення батьків: взаємодія з батьками стає більш активною та зручною завдяки можливості отримати деталізовану інформацію через QR-коди.

Список використаних джерел та літератури:

1. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с.
2. Даценко Т.О. Інформаційно-комунікативні технології в дошкільній освіті: перспективи та ризики впровадження. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні науки. 2012. №3.
3. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні. Лист МОН України №1/3872-22 від 02.04.2022. URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini
4. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2024/2025 навчальному році. Лист МОН України № 1/15368-24 від 27.08.2024.URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/08/28/rekomendatsiyi-shchodo-orhanizatsiyi-osvitnoho-protsesu-doshkilna-osvita-2024.pdf
5. URL:https://eo.gov.ua/yak-zdiysniuietsia-komunikatsiia-mizh-uchasnykamy-osvitnoho-protsesu-zakladamy-osvity-ta-vladoiu-v-ukraini-za-kordonom-na-tymchasovo-okupovanykh-terytoriiakh/2022/08/12/

Мусійчук Оксана,
вихователь Шепетівського ЗДО №7
«Дюймовочка»,
м. Шепетівка

Ігрові методи навчання, розвитку логіки та не шаблонного мислення у «Шаховому королівстві»

Анотація: у статті розглянуто гру у шахи як одним із засобів, що сприяють розвитку інтелектуальних здібностей та розумового розвитку дітей дошкільного віку. Узагальнено досвід використання шахів як одного з корисних видів гурткової роботи та подано у системі «Шахове королівство». Активна взаємодія дітей під час гри викликає у кожного з них потребу адекватніше сприймати себе самого та своїх однолітків, а це, у свою чергу, стимулює розвиток самооцінки, саморегуляції та самоконтролю. Саморегуляція та самоконтроль є психічними механізмами, що сприяють формуванню компетентної особистості, впевненої у своїх силах, здібностях і можливостях.

Ключові слова: інтелектуальні здібності, взаємодія дітей, саморегуляція, самоконтроль, шахи, логіка, мислення.

Сьогодні, в епоху інформаційних технологій, особливого значення набуває здатність швидко орієнтуватись у величезному потоці інформації, аналізувати її і робити логічні висновки. Сучасне життя потребує від людини не шаблонних дій, а гнучкого мислення, широкої ерудиції, вміння розв’язувати різні проблеми. Інтелектуальний розвиток особистості слід починати з раннього дитинства. Дуже

важливо виховати у дошкільників уміння концентрувати увагу, аналізувати ситуації та робити висновки, моделювати певну реальність і способи поведінки у ній. Шахи є одним із тих засобів, що дають змогу педагогам успішно розв'язувати ці завдання та оптимізувати всебічний розвиток дітей.

У Законах України "Про освіту", "Про дошкільну освіту", Базовому компоненті дошкільної освіти чітко визначено, що в умовах оновлення суспільства, відродження національної культури орієнтування на творчий розвиток особистості є світоглядною засадою сучасного виховання та освіти. Зазначені документи вказують на важливість завдань розвитку творчого потенціалу дитини як засобу формування її духовності, національної свідомості, морально-естетичних ідеалів. Програма "Мудрі шахи" з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи спрямована на реалізацію завдань освітньої лінії "Шахи" варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти. Спираючись на дані рекомендації та вимоги чинних програм на базі групи старшого дошкільного віку було створено гурток «Шахове королівство».

Метою гуртової роботи з дітьми старшого дошкільного віку є:

- формування у дітей стійкого інтересу до гри у шахи
- розвиток допитливості
- інтелектуальних здібностей та потреби у набутті нових знань
- засвоєння дітьми основних шахових понять та правил взаємодії з партнером під час гри у шахи
- формування вміння планувати свою діяльність, контролювати та об'єктивно оцінювати себе.

Робота шахового гуртка спрямована на розв'язання низки освітніх, розвивальних, виховних завдань.

Освітні завдання:

- ознайомити дітей із шахівницею, шаховими фігурами та правилами гри у шахи;
- учити розмірковувати, запам'ятовувати, порівнювати, узагальнювати, будувати логічні ланцюжки, передбачати результати своєї діяльності;
- формувати вміння орієнтуватися на площині.

Розвивальні завдання:

- розвивати пізнавальні психічні процеси — увагу, уяву, пам'ять, мислення;
- удосконалювати пояснювальне мовлення;
- формувати довільність психічних процесів;
- розвивати вольову сферу особистості;
- формувати здатність зосереджуватися на одному виді діяльності тривалий час.

Виховні завдання:

виховувати самостійність, цілеспрямованість, наполегливість у досягненні мети.

План проєкту гуртової роботи «Шахове королівство»

Актуальність проведення гуртової роботи з теми «Шахове королівство» пов'язана з питанням розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, її виховання на засадах загальнолюдських цінностей. Такий вид спорту, як шахи, є масовим та доступним для різних вікових груп дітей. В умовах становлення української держави шахи посіли значне місце. Вони допомагають формувати в молоді як зацікавленість до розумової праці, так і культуру особистості. Підвищення інтелекту створює умови для формування особистісних рис громадянина України, які включають національну самосвідомість, духовність та культуру.

Загальні відомості:

План гуртка розрахований на один рік навчання і передбачає 30 занять.

Заняття проводяться раз на тиждень у другій половині дня для підгруп по 6 – 10 дітей. Тривалість одного заняття становить 20 – 25 хвилин.

Основна форма заняття – ігрові ситуації.

Мета: формування компетентностей особистості вихованця засобами шахової гри, розвиток допитливості, інтелектуальних здібностей та потреби у набутті нових знань, засвоєння дітьми основних шахових понять та правил взаємодії з партнером під час гри у шахи, формування вміння планувати свою діяльність, контроль власних емоцій,

шляхом поєднання й практичної реалізації знань, умінь і навичок, досвіду.

Завдання:

- *формування* пізнавальної *компетентності:* забезпечує ознайомлення з розвитком шахів в Україні та світі; вивчення азів шахової гри, основних тактичних прийомів, основ стратегії, понять дебюту, мітельшпілю, ендшпілю, особливостей стратегічної гри на кожному з цих етапів.
- *формування* практичної *компетентності:* сприяє оволодінню навичками самостійної гри, роботи в команді, направляючи тактичні прийоми на реалізацію стратегічних планів, на захист; проведення змагань, сеансів одночасної гри як організатор, проявляючи ініціативу, допомагаючи початківцям; вміннями проведення самоаналізу в процесі гри та по закінченню партії.
- *формування* творчої *компетентності:* що забезпечує підвищення майстерності шахової гри; формування пізнавальної мотивації в процесі навчання та розширення загального світогляду, виховання інтелектуально розвиненої особистості; пошуку нових підходів для реалізації стратегічних планів.
- *формування* соціальної *компетентності:* сприяє виховання громадянської свідомості, національної гідності через знайомство з успіхами українських спортсменів-шахістів на міжнародній арені; формуванню навиків професійної взаємодії в команді, прагненню до створення комфортного, доброзичливого клімату.

Очікувані результати:

– діти знають шахові терміни — «біле» і «чорне» поля, «горизонталь», «вертикаль», «діагональ», «центр», «партнери», «початкове положення», «білі», «чорні», «хід», «стояти під боєм», «довга і коротка рокіровки», «шах», «мат», «пат», «нічия».

– знають назви шахових фігур — «пішак», «тура», «кінь», «слон», «ферзь», «король»;

– орієнтуються на шахівниці;

– правильно розміщують шахівницю між партнерами, розставляють фігури перед грою;

– розрізняють горизонталь, вертикаль, діагональ;

– знають правила, за якими ходить та б’є кожна фігура;

– грають кожною фігурою окремо і в сукупності з іншими фігурами;

– без порушень правил шахового кодексу: рокіруються, оголошують шах, ставлять мат.

Обладнання та матеріали:

- шахівниці різного розміру
- магнітна шахова дошка
- чорні та білі шахові поля
- площинні шахові фігури та різні фішки
- картки-схеми для відтворення шахових позицій і комбінацій
- дидактичні ігри про шахи: «Пазл — склади шахівницю», «Ходи шахових фігур», «Впізнай фігуру», «Виклади доріжку для фігури», «Знайди королеву»
- тематичні розмальовки

- відео-матеріали.

Моніторинг та оцінка

Постійне спостереження за активністю дітей, їх участю та зацікавленістю.

Аналіз результатів роботи через шахові турніри, бесіди з дітьми.

Анкетування батьків щодо впливу проєкту на дітей.

Діяльність дітей під час гурткових занять супроводжує основний персонаж – **Шахова королева**, розповідаючи казкову ситуацію створює сюрпризні моменти на початку занять, чим заохочує дітей виконувати завдання, розігрувати діалоги. Допомагає вивчити правила гри, ознайомлює із шаховими фігурами, комбінаціями гри.

Взаємодія з батьками

Тісна співпраця з батьками допомагає підтримати інтерес дошкільнят до гри в шахи.

Основними напрямами взаїмодії є:

- батьківські консультації на відповідну тематику, засідання круглого столу
- майстер-класи з швидкісної гри у шахи
- розміщення методичних рекомендацій щодо навчання дітей гри в шахи у батьківських куточках
- надання переліку корисних посилань з цього питання у viber-групі
- проведення сімейного брейн-рингу «Герої шахового королівства», що спрямований на закріплення різних шахових тем.

Висновок. Гра у шахи вчить дітей діяти обдумано, адже у шахах є правило: доторкнувся до фігури — маєш нею ходити. Розмірковуючи над наступним ходом, діти вчаться прогнозувати майбутнє, не падати духом, знаходити вихід із будь-якої ситуації, відшуковувати різні способи розв’язання складних завдань.

Список використаних джерел та літератури:

1. Мудрі шахи: програма та методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри в шахи / В. В. Семизорова, О. І. Духновська, Л. Ю. Пащенко. – Тернопіль : Мандрівець, 2020. – 76 с.
2. Посібник шахіста-початківця. Зошит № 1 / А. Б. Кольба, Б. П. Фенюк. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 64 с.
3. Інноваційна практика в роботі вихователя ДНЗ: метод. посіб. / Н. Дятленко, А. Гончаренко, А. Шевчук та ін. – К.: Шкільний світ, 2010. – 128 с.
4. Хто ховається в слоні? До Міжнародного дня шахів/ журнал Вихователь-методист дошкільного закладу, №5 2019
5. В Мірошниченко. Шаховий світ у дитячому садку/ журнал Вихователь-методист дошкільного закладу, №4 2024
6. Н. Вівтаник. Проспекти та вулиці шахівниці/ журнал Вихователь-методист дошкільного закладу , №4 2021

Назарук Наталія,
вихователь-методист, ЗДО № 18,
Кам'янець-Подільська ТГ

Програма соціально-фінансової освіти дошкільника «Афлатот»: досвід та перспективи

Поняття «економіка» і «дитина» лише на перший погляд здаються надто далекими одне від одного. Якщо ж сприймати економіку як сферу «розумного» домашнього господарства, мистецтво його ведення, можна в доступній формі донести дітям елементарні базові знання з цієї галузі, роз'яснити зміст економічних взаємозв'язків.

Аналіз психолого-педагогічних джерел переконує, що економічні знання потрібні всім і діти дошкільного віку не є винятком. Очевидним є те, що виховання соціально-відповідальних та освічених у фінансовій сфері дітей робить їх спроможними змінити власне життя та світ довкола на краще, тим самим збільшуючи шанси на успішне й щасливе майбутнє. Саме тому МОН України спільно з Міжнародною фундацією «Aflatoun International» (Нідерланди) розпочало впровадження програми соціальної та фінансової освіти дітей 3-7 років «Афлатот». Відповідно наказу МОН України заклад дошкільної освіти №18 «Зірочка у березні 2016 року став одним із п'яти пілотних проектів Хмельниччини, який впроваджує в освітній процес програму «Афлатот».

Для систематичного й планомірного введення дітей у світ економічних уявлень в ЗДО створили відповідне розвивальне предметно-ігрове середовище, яке включає в себе економічну ігротеку, пізнавальну зону, тематичну бібліотеку.

Організовуючи навчально-пізнавальну діяльність з дошкільнятами, педагоги закладу обрали програму «Афлатот» як додатковий навчальний курс, спрямований на формування вмінь та навичок у сфері соціальної та фінансової освіти. Авторська «Програма соціально-фінансової освіти дітей від 3 до 6 років» (автори Кульчицька І.А., директор, Назарук Н.І., вихователь-методист) та система організованих занять відповідно до п'яти основних розділів та змістових модулів, які систематизовано у методичному посібнику «Організована навчально-пізнавальна діяльність за програмою «Афлатот» (автори Гуменюк О.М., Гомілко М.М., вихователі) стали доповненням до методичного посібника МОН України.

Вихователі, плануючи освітню діяльність з дітьми молодшого дошкільного віку, знайомлять їх з головним героєм - Афлатуном, інтегруючи теми «Сім'я», «Друзі», «Дитячий садок», «Я – особистість» в організовані заняття двічі на місяць, враховуючи вимоги Програми «Українське дошкілля», а педагоги груп середнього та старшого дошкільного віку планують організовані заняття щотижня із включенням модулів усіх п'яти розділів програми «Афлатот» із врахуванням блочно-тематичного планування та видів активностей Програми «Впевнений старт».

Під час організованих занять з дошкільнятами педагоги дотримуються розробленої структури на засадах особистісно-орієнтованого, інтегрованого та діяльнісного підходів. У процесі опрацювання кожного змістового модуля чи конкретного заняття учасники (діти, педагоги та батьки) залучаються до таких видів діяльності: дослідження важливості та значимості певної теми та її відображення в повсякденному житті дитини; роздумів над тим, як ідуть реальні справи і як їх можна змінити; дій та вчинків дошкільнят на підставі вивченого матеріалу; створення освітніх проектів.

Засвоїти складні економічні поняття дітям допомагають головний герой Афлатун та казкові персонажі. Вони – часті гості у дитячих колективах. Та й самі казки просто незамінні у вихованні таких якостей особистості, як працелюбність, бережливість, практичність. З досвідом прийшло порозуміння того, що майже в кожній казці можна знайти «економічний» підтекст. Під час вивчення нових та закріплення

пройдених тем активно використовуються елементи теорії розв'язання винахідницьких завдань. Казкові сюжети можна перебудовувати так, щоб вони розгорталися перед дітьми у вигляді проблемних «економічних» ситуацій, ігор-стратегій, розв'язання яких розвиває логіку, нестандартність, самостійність мислення, комунікативно-розпізнавальні навички, здатність орієнтуватися у складних життєвих ситуаціях.

Основний принцип реалізації завдань економічного виховання – діяльнісний підхід до нього – це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових компетенцій дошкільника, вміння застосовувати знання на практиці, успішна інтеграція особистості у соціумі. Це навчання, при якому дитина не отримує знання в готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності.

Найголовнішим є те, що весь період проживання кожного розділу та змістового модуля програми «Афлатот» педагоги закладу намагаються наповнити різноманітними видами діяльності дітей, які об'єднують ідею пошуку взаємозв'язків ключових понять теми у навколишньому світі та у власному досвіді дітей. Розвиваючи пізнавальні інтереси дошкільнят, педагогам вдалося поглибити зміст навчання, зробити його привабливим, а способи пізнавальної діяльності різноманітними, творчими та продуктивними.

Однією з ефективних технологій, яка активно впроваджується в закладі, починаючи з 2012 року, є метод освітніх проєктів. Починаючи з молодшого дошкільного віку, педагоги використовували тактику навчання «подивись, зроби, послухай», «наслідуй і дій», залучали дітей до короткотривалих освітніх проєктів «Наш друг Афлатун», «Я знаю, як мене звати», «Я і моя сім'я», мотивували діяльність дітей, спрямовували процес взаємодії на розвиток особистості. У результаті освітніх проєктів «День з моєю сім'єю», «Щасливі разом», «Друзі не розлий вода», «У світі професій» дошкільнята середнього дошкільного віку мали можливість пізнати себе, як особливу і унікальну особистість, а педагоги спільно з батьками – стимулювали самостійну діяльність дітей. Старші дошкільнята та їх батьки стали учасниками освітніх проєктів «У кожного із нас свої права», «Звідки беруться гроші?», «Майбутні підприємці – заощадливі малюки». Ідея проєктів виникала саме з ініціативи дітей. Гра-стратегія, як ефективний метод у роботі зі старшими дошкільнятами, розпочиналась зі створення плану дій – чек-листа, павутинки або дерева цілей, які будували самі діти.

У ході реалізації освітніх проєктів у дітей з'являлися знання про планування бюджету, заощадження та витрати у повсякденному житті, вони набували реального досвіду, засвоювали такі поняття, як економія і дбайливе ставлення до цінних для них речей.

Педагоги закладу поряд з традиційними методиками активно використовують інновації та інтерактивні методи взаємодії з дошкільнятами. Завдання вихователя на сучасному етапі – інтегрувати ефективні методи активізації мовлення, які ґрунтуються на інтересах дітей та передбачають їх самостійну активність. Саме технологія коректурних таблиць, яку активно впроваджують педагоги, знайомить дітей з поняттями соціально-фінансової освіти, спонукає до самостійних дій, вчить знаходити інформацію про предмет чи явище. Коректурну таблицю у формі демонстраційного панно за технологією Н. Гавриш педагог використовує під час організованої діяльності з дошкільнятами, починаючи з молодшого дошкільного віку. Вихователем розроблено дидактичний інструментарій до кожної із тем програми «Афлаот» відповідно віку дітей.

Технологію сторітелінгу активно впроваджують у роботі зі старшими дошкільнятами. Педагоги переконані, що історії, створені та розказані від свого імені, урізноманітнюють організовані заняття, сприяють розвитку фантазії, психічних процесів, допомагають трансформувати інформацію, легше сприймаються дітьми, вони більш захоплюючі та цікаві.

На підсумковому етапі кожного із розділів програми «Афлатот» використовуємо метод ментальних карт. Цінність даної інновації в тому, що діти, за допомогою

наочності, схематично відображають суть і зміст даної теми, в процесі самостійних дій вибудовують власну логіку міркувань.

Інтерактивним методом у роботі зі старшими дошкільниками став метод синквейну. Даний метод є інструментом для синтезу інформації. Написання синквейну є формою вільної творчості і вимагає від дитини вміння знаходити в інформаційному матеріалі найістотніші елементи, робити висновки і коротко їх формулювати.

З метою оцінювання якості реалізації освітньої програми «Афлатот», рівня сформованості у дошкільнят ключових компетенцій у сфері соціально-фінансової освіти, ефективного моніторингу за якістю освітнього процесу в цілому виникла необхідність в розробці діагностичного інструментарію. Для дітей старшого дошкільного віку було розроблено експрес-діагностику, яка містить завдання до п'ять розділів програми соціально-економічної освіти дітей дошкільного віку «Афлатот». Дані матеріали систематизовано у методичному посібнику «Експрес-діагностика досягнень дошкільника за програмою соціально-фінансової освіти дітей дошкільного віку «Афлатот» (автор Назарук Н.І, вихователь-методист) в якому особливу увагу приділено діагностичному інструментарію для проведення експрес-діагностики дошкільника, що дає педагогу можливість відстежити якість реалізації парціальної програми по кожному окремому розділу, скорегувати та намітити перспективи освітньої діяльності на майбутнє, простежити динаміку розвитку та сформованості основних компетенцій дитини-дошкільника, порівняти її минулі досягнення із сьогоднішніми.

Система діагностики включає в себе як діагностику розвитку і актуального стану дітей, так і діагностику дій педагога. При цьому діагностика розвитку дитини заснована на спостереженнях за поведінкою кожного вихованця. Весь діагностичний інструментарій розроблений в ігровій формі. Попри значний обсяг діагностичних завдань, обстеження дітей не займе багато часу.

Програма «Афлатот» має яскраво виражений прикладний характер і тому прийоми і методи її впровадження носять характер «занурення» та активізують дітей до діяльності. Це спонукання до дискусії та висловлення своєї позиції з будь-якого порушеного питання, це обов'язкове підведення підсумків.

Очікування учасників освітнього процесу щодо участі в експерименті виправдалися. Зробити освітній процес цікавим, креативним та привабливим для дитини педагогам нашого дошкільного закладу допомогла Програма соціально-фінансової освіти дошкільнят «Афлатот», яка, викликала пізнавальний інтерес та неабияку активність дітей та батьків до питань фінансової освіти. Наш досвід дав змогу розкрити творчий потенціал педагогічного колективу, якісно покращив та збагатив освітній процес у ЗДО, налагодив взаємодію педагогічного колективу та батьківської громадськості в питанні соціально-фінансової освіти дошкільника. Сьогодні ми з впевненістю можемо сказати, що трендом закладу дошкільної освіти № 18 «Зірочка» м. Кам’янця-Подільського є АФЛАТОТ – зірочка, яка запалює дитячі серця!

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти/Науковий керівник: Піроженко Т.І. – К.: Видавництво, 2021.-26с
2. Програма соціально-фінансової освіти дітей дошкільного віку «Афлатот». Маргарет Кернан (ICDI), Лана Желен. Aflatoun, Child Savings International Aflatoun, Child Social & Financial Education P.O. Box 15991, 1001 NL Spaklerweg 14,1096 BA Amsterdam. – 2013. – 180 с.
3. Прокудіна О. Маленькі таємниці великої економіки: Палітра педагога. – 2013. – № 4 – С.5-10.
4. Сазонова А. Економічне виховання дітей дошкільного віку: Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. – №4. – С. 49-53

5. Фесюкова Л.Б. Соціально-економічне виховання дошкільнят. Ранок. Веста. – 2008. – С. 3 – 5

Нерубайська Оксана, директор,
Колеснік Тетяна, вихователь
ЗДО №5 «Казка»,
Шепетівська ТГ

Партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім‘ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку.

Анотація. У статті розглянуто особливості партнерської взаємодії закладу дошкільної освіти та сім‘ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку. Окреслено важливість співпраці батьків та педагогів у розвитку соціальних, емоційних, когнітивних та комунікативних навичок дітей. Особливу увагу приділено ролі сім'ї, як першого соціального інституту, що впливає на становлення особистості дитини. У дослідженні наголошується на необхідності інтеграції виховних зусиль сім'ї та освітнього закладу для створення сприятливих умов для гармонійного розвитку дошкільнят.

Ключові слова: партнерська взаємодія, компетентність, індивідуальний підхід, комунікація, соціалізація, гармонійний розвиток, зворотній зв’язок.

Кожен великий шлях починається з маленьких кроків. Так само й у розвитку особистості важливою є підтримка та виховання з боку сім'ї, де дитина отримує базові цінності, навички, емоційну підтримку та навколишнього середовища, таких як заклад дошкільної освіти, які формують основи для подальшого розвитку. Тому, саме партнерська взаємодія закладу дошкільної освіти та сім'ї є ключовим фактором у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку. Така співпраця сприяє всебічному розвитку дитини, адже ЗДО та сім'я виконують взаємодоповнюючі ролі у процесі виховання та навчання дитини дошкільного віку.

Беззаперечно, партнерська взаємодія між закладом дошкільної освіти та сім'єю є надзвичайно важливою для ефективного формування компетентностей дітей дошкільного віку, вона дозволяє об'єднати зусилля педагогів і батьків у вихованні та розвитку дітей, створюючи сприятливі умови для формування різних життєвих навичок. Наш заклад намагається обирати нетрадиційні форми роботи з батьками: вони є важливим елементом сучасної педагогіки, оскільки сприяють більш тісній взаємодії між ЗДО та сім'єю та можуть зробити співпрацю більш ефективною та цікавою. Такі форми роботи допомагають краще зрозуміти потреби дитини, залучити батьків до життя колективу, створити атмосферу співпраці та комфортне середовище для розвитку дітей. Така співпраця у нашу закладі реалізовується на практиці через:

1. Спільні освітні проєкти ЗДО та батьків.

Основні цілі таких проєктів:

- ***Створення єдиного виховного простору****:* мета - забезпечення узгодженості дій між батьками та педагогами в процесі виховання дитини. Це допомагає формувати єдині цінності, погляди на виховання та соціальні навички дитини.
- ***Активна участь батьків у освітньому процесі***: мета - залучення батьків до освітніх проєктів: це підвищує ефективність освітнього процесу, оскільки дитина отримує підтримку як вдома, так і в ЗДО.

- ***Підтримка психологічного комфорту дитини**:* мета - спільна діяльність, яка дозволяє створити сприятливе емоційне середовище, де дитина почувається впевнено, оскільки відчуває підтримку з боку і батьків і вихователів.
- ***Розвиток ключових компетентностей**:* мета - розвиток навичок спілкування, командної роботи, критичного мислення, набуття нових знань через участь у різних проєктах (творчих, спортивних, навчальних).
- ***Зміцнення співпраці між батьками та вихователями**:* мета - формування довіри та відкритого діалогу між батьками та працівниками ЗДО, що позитивно впливає на вирішення освітніх завдань.

Висновок: реалізовано забезпечення повноцінного розвитку дитини через тісну взаємодію сім'ї та педагогічного колективу ЗДО.

2. Батьківські збори та тренінги.

Регулярне проведення батьківських зборів, тренінгів та консультацій дозволяє батькам краще зрозуміти освітні завдання і підходи, які використовуються в ЗДО, це допомагає дитині більш гармонійно розвиватися.

Метою проведення батьківських зборів та тренінгів у нашому ЗДО є:

- **Налагодження партнерської взаємодії**: мета - створення ефективної комунікації між батьками та вихователями для спільної роботи з питання виховання та розвитку дитини.
- **Інформування батьків**: мета - ознайомити батьків з освітніми завданнями, методиками, новими підходами та вимогами щодо розвитку дошкільнят.
- **Підвищення педагогічної компетентності батьків**: мета – надати батькам нові знання про вікові особливості дітей, методи виховання та ефективні стратегії підтримки розвитку дошкільників вдома.
- **Розв'язання проблем та взаємна підтримка**: мета – обговорення актуальних проблем виховання, подолання труднощів в адаптації або навчанні дітей, отримання батьками корисних порад і підтримка від фахівців та інших батьків.
- **Формування єдиних підходів до виховання**: мета – створення узгодженності між освітньо-виховним процесом у закладі та вдома, це сприяє кращому всебічному розвитку дошкільника.
- **Мотивація до активної участі в освітньо-виховному процесі**: мета - підтримка та активне залучення батьків до спільної діяльності з дітьми в межах освітньо-виховного процесу в ЗДО.

Висновок: реалізовано забезпечення тісної співпраці сім'ї та педагогів щодо створення сприятливих умов для всебічного розвитку дитини.

3. Залучення батьків до освітнього процесу.

У нашому ЗДО практикуємо залучати батьків старших груп під час Дня відкритих дверей до проведення занять, екскурсій чи святкових заходів. Це дає їм можливість безпосередньо впливати на навчальний процес і сприяти формуванню компетентностей дитини.

Метою залучення батьків до освітньо-виховного процесу в ЗДО є:

- **Покращення комунікації**: мета - створення відкритого каналу зв’язку між батьками і педагогами для обміну інформацією про розвиток і потреби дитини.
- **Узгодження виховних підходів**: мета - забезпечення єдності в методах виховання та навчання, що сприяє кращій адаптації та розвитку дитини як вдома, так і в ЗДО.
- **Активна участь в освітньо-виховному процесі**: мета - мотивування батьків до участі в освітніх та розвивальних заходах, що сприяє більш глибокому розумінню освітніх цілей і завдань.
- **Зміцнення партнерства між сім'єю і ЗДО**: мета - побудова партнерських відносин, що забезпечують взаємну підтримку та співпрацю для досягнення спільних цілей у вихованні та розвитку дитини.

- **Стимулювання розвитку дитини**: мета - використання потенціалу батьків для організації додаткових освітніх і розвивальних активностей, які доповнюють основний освітньо-виховний процес.
- **Підвищення обізнаності батьків**: мета - ознайомлення батьків з новими освітніми методиками, програмами і підходами, які використовуються в ЗДО, що допомагає їм краще підтримувати дитину.
- **Підтримка психо-емоційного стану дитини**: мета-сприяння комфортному і позитивному емоційному стану дитини шляхом активної участі батьків у її освітньому і соціальному середовищі.
- **Розв'язання проблем та конфліктів**: мета - вирішення можливих труднощів або непорозумінь, що виникають у процесі розвитку дитини, завдяки спільним зусиллям батьків і педагогів.

Висновок: реалізовано формування підтримуючого і сприятливого середовища для дитини, що допомагає їй краще розвиватися, вчитися і адаптуватися до соціального середовища.

4. Психолого-педагогічна підтримка.

Саме психолого-педагогічна підтримка допомагає створити комфортне середовище, в якому кожна дитина може розвивати свої здібності, навчатися, адаптуватися до соціальних норм і отримувати необхідну допомогу для гармонійного зростання.

У співпраці з практичним психологом та педагогами батьки отримують знання та поради: як підтримувати психо-емоційний стан дитини, що важливо для розвитку емоційної компетентності.

Основні завдання психолого-педагогічної підтримки:

- **Психологічна допомога**: мета - підтримка дітей у періоди адаптації, стресових ситуацій або змін у їхньому житті, забезпечення емоційної стабільності та безпеки.
- **Розвиток соціальних навичок**: мета – формування навичок комунікації, співпраці та вирішення конфліктів у дитячому середовищі, що дозволяє дітям успішно взаємодіяти з однолітками та дорослими.
- **Підтримка індивідуальних потреб**: мета - врахування індивідуальних особливостей розвитку кожної дитини, адаптація педагогічних методик для задоволення цих потреб.
- **Формування здорового психологічного клімату**: мета - створення позитивної атмосфери в групах, де діти можуть вільно виражати свої емоції, навчатися та розвиватися в гармонії.
- **Профілактика психоемоційних проблем**: мета - вчасне виявлення можливих проблем в емоційному або психологічному розвитку дітей, надання допомоги для їх подолання або попередження.

Висновок: реалізовано забезпечення оптимальних умов для емоційного, психологічного та соціального розвитку дитини-дошкільника.

5. Співпраця з батьками та педагогами.

Зазначимо, що партнерська взаємодія між закладом дошкільної освіти та родинами, без налагодженої комунікації з батьками вихованців, не дозволить оперативно відгукнутись на будь-які зміни та проблеми.

Проаналізувавши досвід з питання партнерської взаємодії нашого ЗДО та сім'ї, виокремимо позитивний вплив даної співпраці на розвиток життєвої компетентності дітей дошкільного віку:

- **Когнітивна компетентність**: мета – розвиток пізнавальних здібностей, здобуття нових знань та навичок дітьми за допомогою спільних проєктів.
- **Соціальна компетентність**: мета – формування у дошкільників соціальних норм і правил поведінки через взаємодію з дорослими і однолітками.

- **Емоційна компетентність**: мета - підтримка комфортного емоційного стану дитини вдома і в садку, формування саморегуляції та стійкості до стресу.

Висновок: завдяки партнерській взаємодії ЗДО та сім'ї реалізовано забезпечення гармонійного розвитку дитини, її кращій адаптації до освітнього середовища та надання підтримки всім учасникам освітнього процесу в цілому.

Висновки. Партнерська взаємодія ЗДО та сім'ї є ключовою умовою успішного формування компетентностей у дітей дошкільного віку. Така співпраця сприяє розвитку не лише академічних знань дитини, але й соціальних, емоційних та життєвих навичок, необхідних для подальшого успіху, допомагає створити узгоджене середовище, де дитина почувається впевнено і може розвиватися гармонійно. Тільки завдяки високій культурі спілкування педагогів та батьків: доброзичливості, неупередженості у розв'язанні різних проблем, можна досягти ефективної взаємодії ЗДО і сім'ї. Це є важливим етапом у формуванні компетентної особистості, готової до подальших етапів навчання та життя.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / нова редакція / наук. ред. А.М. Богуш. – К. : «Світич», 2012. 11 с.

2. Бондаренко І.П. Інноваційні підходи до партнерської взаємодії в дошкільному закладі. Журнал «Дошкільна освіта», .2022. №1. 23-34 с.

3. Інтернет-ресурси:https://vseosvita.ua/library/statta-vzaemodia-doskilnogo-zakladu-i-simi-u-patrioticnomu-vihovanni-doskilnikiv-174524.html

4. Костенко Л.Г. Актуальні питання формування компетентності дошкільників: педагогічний аспект. Видавництво «Педагогічна думка». Київ, 2022.

5. Ларіна Т.В. Партнерство сім'ї та дошкільного закладу: теоретичні основи та практичні аспекти. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова. 2020.

Ознамець Олена,
вихователь,
ЗДО №8 «Золотий ключик»,
Нетішинська ОТГ

Удосконалення емоційно-особистісної сфери дітей дошкільного віку за допомогою інноваційної оздоровчої технології сміхотерапія

Анотація. У статті висвітлено особливості організації використання сміхотерапії в роботі з дітьми старшого дошкільного віку та запропоновано педагогічні рекомендації щодо її використання.

Ключові слова: сміхотерапія, смайлотерапія, оздоровчі технології, дошкільна освіта, діти дошкільного віку.

Сьогодні вихователі все частіше стикаються з такими проявами психічного нездоров'я дітей, як підвищена тривожність, страх, невпевненість у собі, надмірна вразливість тощо. Саме тому розв'язання проблеми збереження психічного здоров'я кожної дитини є одним з головних завдань дошкільної освіти, адже від стану психічного здоров'я залежить особистісний розвиток дітей.

Проблема емоційно-особистісного розвитку дітей дошкільного віку, на сучасному етапі, все частіше привертає увагу педагогів і психологів. Л. В. Виготський вважав, що «емоційний розвиток дітей – один з найважливіших напрямків професійної діяльності педагога.

Одним зі шляхів подолання означеної проблеми є застосування у освітньо-виховній роботі з дітьми дошкільного віку нетрадиційних естетотерапевтичних корекційно-розвивальних технологій, зокрема арттерапевтичних, серед яких особливо виокремлюю сміхотерапію – лікування сміхом, здоровим гумором [1, с.77].

Виокремлено три вектори сміхотерапії:

1) природний сміх (сміхотерапія) – це безпосереднє спілкування з вихованцями, шляхом застосування комічних ситуацій, ігор, вправ, танців, співу, гримас, розваг;

2) штучний сміх (смайлотерапія), що застосовується через видрукувану продукцію різноманітних смайлів, тлумачення їх значення (особливо смішних);

3) веселий (емоційний) сміх (емодзітерапія) – комплекс сміхо- та смайлотерапії із застосуванням різних смайлів, схожих на людей, тварин, «мультяшних» персонажів зі смішним розмальовуванням останніх тощо.

Головна перевага сміху – його доступність всім людям, незалежно від їхнього матеріального стану. Незбагнене багатство дії цього «препарату» – зняття стресів, напруги, болю та заподіяних кривд. В дитячому віці дуже важливо, щоб стреси та кривди не мали довгострокового впливу на організм. Інакше буде занижена самооцінка, дитина стане замкненою. Сміх повинен бути щирим і йти від душі, його вважають показником душевного та фізичного здоров'я людини. Погане самопочуття, поганий настрій і депресія відступлять під натиском радісного сміху.

Уміння сміятися вважається своєрідним мистецтвом володіння власними емоціями й умінням «зчитувати» їх в інших [4, с.27]. Загальновідомо, що посмішки й позитивні емоції потрібні нам для психічного та фізичного благополуччя не менше, ніж сонце, повітря й вода.

До того ж, сміх – дуже корисна фізична вправа, яку за своєю ефективністю можна порівняти хіба що з гарним аеробним навантаженням. Ці вправи легко використовувати з дошкільниками, адже дітей легко розсмішити, давши завдання попрацювати над скоромовками. Сміх позитивно позначається на їх емоційному стані, концентрації уваги та працездатності.

Учені зазначають, що діти, безумовно, досить рано виявляють здатність помічати смішне, кумедне в окремих ситуаціях, словах та вчинках людей, у поведінці тварин. Водночас можна зустріти і таких дітей, у яких почуття гумору виявляється тільки подекуди та неадекватно, і це накладає свій відбиток на загальне світосприймання та поведінку дитини. Якісні характеристики здатності помічати гумористичне залежать від тих умов життя, які впливають на формування особистості дитини, її моральних, естетичних та інших оцінок дійсності. [2, с.26].

Особливості сприймання дітьми гумору досліджували науковці в таких напрямах: психофізіологічні механізми гумору (П. Блонський, А. Маслоу, В. Пропп, С. Рубінштейн), виховання почуття гумору в дошкільників (Н. Гавриш, І. Дементьєва, В. Мухіна, Д. Ніколенко, Є. Фльорина), сприймання гумору в художніх творах (Н. Ваганова, Н. Гавриш, І. Дементьєва, Є. Фльорина) тощо.

За словами Т. Рєпіної, у дошкільному віці хоча і в елементарній формі, але вже спостерігаються прояви почуття гумору. Виражаються вони в жартах, кумедній міміці, позах, у задоволенні від вдалої смішинки, у прізвиськах, лічилках [5, с.146].

Так, дослідниця А. Кошель для створення гарного настрою в групі радить практикувати «хвилинки сміху», пригадавши, наприклад, таку частівку: «Руки мила вранці Шура, а обличчя геть забула. Шепотіла їй верба: «Ой, яка, яка ганьба!». [3, с. 30-31]

Дослідниця Т. Чорна здійснила інтеграцію різних терапій, розробляючи спеціальний електронний «Кейс здоров'я» для дітей дошкільного віку, серед якого особливо увиразнюється блок «Сміхотерапія». У ньому розміщено вправи для оздоровлення вихованців засобами сміхотерапії. Метою цього блоку є активізувати роботу центральної нервової системи вихованців, стимулювати їхні творче мислення й активність, зняти стрес, забезпечити наповнення енергією та бадьорістю. Авторка

пропонує оздоровчі вправи для дітей дошкільного віку, подані в цікавій мультимедійній формі [7, с.14].

Науковці стверджують, що сміятися слід не тому, що добре і весело, а для того, щоб людина ставала здоровішою і щасливішою. Уміння сміятися – це майже мистецтво, тож що ж означає слово «сміхотерапія»? А – це не тільки один сміх, а й комплекс спеціально розроблених вправ, використання яких в щоденній роботі з дітьми значно підвищує їх творчі здібності та особливо допомагає в роботі з батьками вихованців.

Основна частина. Розвиток емоційно-особистісної сфери дітей є однією з умов їх успішної соціалізації. У дітей старшого дошкільного віку формується вміння конструктивно будувати взаємини з оточуючими, навички управління негативними емоціями, усвідомленого ставлення до норм соціальної поведінки. На жаль, діти частіше висловлюють і розуміють негативні емоції, ніж позитивні. Зростає кількість дітей емоційно-пасивних, неспокійних, агресивних, гіперактивних, які часто «дивляться і не бачать», «слухають і не чують». Такі діти неадекватно реагують на явища і впливу соціуму. Тож, ефективним методом впливу на емоційно-особистісний розвиток дитини старшого дошкільника, як зазналося вище, є сміхотерапія, що допомагає зняти напруження та покращити загальний настрій дитини.

Сміхотерапія – це психотерапевтичне лікування сміхом як специфічним засобом впливу на особистість дитини задля подолання в неї стресу, зняття напруження та звільнення від негативної енергії, що здійснюється в ЗДО під час проведення спільних сміхових хвилинок, ігор і вправ.

Сміхотерапія дає дитині:

• впевненість в собі і своїх силах;

• внутрішнє розкріпачення і відхід від скутості;

• життєрадісне сприйняття навколишнього світу і адекватне ставлення до того, що відбувається;

• товариськість і підняття рівня комунікабельності;

• бадьорий настрій і внутрішній спокій душі;

• підвищений інтерес до пізнання і відкриттю нових вражень;

• гармонізацію моторики рухів (що особливо важливо для благополучного дитячого фізичного розвитку).

Отже, для дітей 6-го року життя сміхотерапія є корисною та потрібною, адже в цьому віці дуже часто трапляються психічні розлади у дітей, часті зміни настрою, стресові ситуації тощо. А все це негативно впливає на їх психічне здоров'я. Тож його потрібно зміцнювати використовуючи для цього терапію за допомогою сміху. Саме сміх здатен зміцнити і покращити психічне здоров'я дитини. Завдяки йому можна зняти напругу, заспокоїтись, підняти настрій, звеселитись, відпочити та порадіти. А саме радість і сміх приносять неабияку користь дитячому організму.

Сьогодні майже не розробленими залишаються питання методики використання психолого-педагогічних та естетотерапевтичних можливостей сміхотерапії в роботі з дітьми дошкільного віку. Це і спонукало мене на вибір теми «Удосконалення емоційно-особистісної сфери дітей старшого дошкільного віку за допомогою інноваційної оздоровчої технології сміхотерапія».

Мета: донести до свідомості дитини інформацію про сміхотерапію, у ненав'язливому, цікавому для дітей вигляді. Навчити дитину вміти та знати як правильно використовувати сміхові вправи; сформувати у дитини почуття гумору.

Завдання: розвиток особистості дитини-дошкільника через прийоми сміхотерапії; збагачення емоційного досвіду, настрою дітей на основі знань про сміхові вправи; підвищення дитячої цікавості до позитивних та негативних емоцій; бажання приймати участь у іграх - психологічних етюдах; поповнення ігрового куточка атрибутами для сміхотерапії в групі; активна участь дітей у різноманітних заходах

групи та ЗДО, підвищення рівня знань про свято 1 квітня, рівня згуртованості в дитячому колективі і доброзичливого ставлення до однолітків.

Сміхотерапія базується на таких принципах:

Стимулювання сміху: за допомогою різних ігор, вправ та ситуацій діти стимулюються до сміху та позитивних емоцій.

Створення атмосфери радості: ЗДО повинен бути місцем, де діти почуваються комфортно, весело та радісно.

Розвиток соціальних навичок: сміхотерапія сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці та спілкування між дітьми.

Необхідною передумовою роботи було створення відповідного розвивального середовища. Тому, у в групі у бібліотечному осередку ми з колегою створили бібліотечку гумористичних творів, які ми читаємо дітям, є альбом портретів письменників-гумористів, демонстраційний матеріал, «Ілюстрації до гумористичних творів», підбірка дидактичних ігор «З якої гуморески герой», «Оціни вчинок», «Що не так». Також, у групі створено картотеку жартівливих фізкультхвилинок, підбираємо їх до тематичних тижнів, діти радісно зі сміхом відтворюють віршовані рядки та різні рухи персонажів; сміхотеки, яка поступово поповнюється і містить наочність, аудіо- і візуальні варіанти сміхових вправ.

Іноді дітям із важким душевним станом чи з особливими потребами важко сприйняти природний сміх. Тому я намагаюся в щоденній практиці застосовувати штучний прийом сміхового впливу на вихованців, так звану смайлотерапію (на заняттях і поза ними). В групі ми створили так званий «куточок настрою» під назвою «Мій настрій сьогодні», відобразити який можна за допомогою 6 кольорових частин: заголовка й 5 смайликів-емоцій: 1 – «Все ОК»; 2 – «Радість»; 3 – «Сум»; 4 – «Гнів», 5 – «Задоволення». Такі смайли роздруковуємо, вирізаємо, ламінуємо ії прикріплюємо на вертикальну поверхню. А діти, заходячи до групи, можуть увиразнити свій настрій, прикріплюючи стікери чи кольорові прищепки відповідно до власного вибору. За допомогою смайлів я розробила ряд різнотипних вправ. Тож смайли різного кольору, форми та значення я використовую на заняттях: з розвитку мовлення; з образотворчого мистецтва поряд з нестандартними техніками малювання на заняттях з конструювання та ліплення, театральної мозаїки, під час занять з психогімнастики «Я – квітка сміху» та при проведенні фізичних хвилинок.

Під час занять із дітьми я намагаюся практикувати в роботу з дітьми інноваційну технологію Йога-Сміху, розроблену лікарем Мадан Катаріа. Основна ідея - навчити дитину сміятися легко та невимушено, природно й часто. Під час таких вправ використовую різні види сміху, причому не тільки відомі («сміх-привітання», або «сміх - вибачення»), але й досить несподівані, нетрадиційні («сміх лева», «сміх миші», «сміх замка дверцят» і т.д.).

У своїй роботі, для створення гарного настрою у дітей, використовую «хвилинки сміху» (за аналогією фізкультхвилинок, фізкультпауз); цікаві, жваві ігри, які швидко викликають бурхливі позитивні емоції у дітей; читання смішних розповідей, розповідання кумедних пригод, гуморесок, анекдотів, клоунада (гра мімікою); спів частівок, веселих пісень; слухання сміху у запису тощо.

Дуже легко розсмішити дітей, давши завдання попрацювати над скоромовками і саме тому я намагалася використовувати їх в освітньо-виховній роботі дітей старшого дошкільного віку. Веселі скоромовки заряджали дітей позитивом і до того ж були корисними для розвитку мовленнєвого апарату.

Щоб діти росли здоровими, веселими, життєрадісними упроваджую в освітній-виховний процес гумористичні, веселики, забавлянки, дражнили, веселі вправи, смішинки, фізкультхвилинки, що викликають позитивні емоції, сприяють формуванню правильної вимови.

Дитячі анекдоти були дуже до вподоби старшим дошкільникам. Так само, як і веселі загадки та смішинки. Дітям дуже подобалось відгадувати, хитрі загадки та слухати маленькі жарти.

Коли діти слухають анекдот, потішку, усмішку у них з'являються позитивні емоції та виробляється гормон радості які мають позитивний вплив на психіку та психічне здоров'я загалом. Під час розігруванні, імпровізації певної усмішки, байки, вірша тощо шестирічні діти не лише зміцнюють своє психічне здоров'я, а й розвеселяють інших, чим приносять позитивний вплив і на їх психічне здоров'я.

Також діти полюбляють співати пісні про посмішку, вони співають їх не лише на музичних заняттях, а і під час прогулянок та СХД. Щоб оздоровити дитину без великих навантажень на її організм, в другу половину дня, після сну, під музику іноді можемо показати смішний уривок танцю, клоунади, або «покорчитися» під роспівку. Це викликає у дитині бадьорий настрій, заряд позитивних емоцій.

Забавлянки-промовлянки поєднувала із своєрідними вправами. В ході яких зміцнювали дітей не лише психічно, а й фізично, підтримували їх радісний, бадьорий настрій. Також знайомили дітей з прислів'ями і приказками про сміх, пояснювали їх зміст. Деякі з них заучували.

Щоб розвинути вміння дітей розуміти смішне, наявність почуття гумору використовую такі «сміхові» вправи, як: «Передай радість». «Посміхнись». «Смішний малюнок». «Смішарики», «Посмішка» тощо. Сміхові вправи дозволяють виконувати всі завдання здоров'язберігаючих технологій, які впроваджуються в роботі з дітьми старшого дошкільного віку. Наприклад, на занятті з розвитку мовлення я пропоную дітям уривок розповіді із кумедними пригодами, або гумореску. На занятті логіко-математичного розвитку, у ролі приклада розв'язання задачі я беру незвичайну задачу із смішним текстом. Загальною «сміховою вправою» для будь-якого заняття, як уже зазначалося, є кумедна фізкультхвилинка. Взагалі, «сміхові» вправи поєдную із казкотерапією, прочитавши дітям розповідь із смішними пригодами.

Надокучливі казки дуже звеселяли дітей. Багаторазове повторення одного і того ж фрагмент тексту викликало у дітей сміх. Твори з комічним сюжетом найбільше подобались дітям. Вони полюбляли не лише їх слухати, а і інсценувати. Тому потішки, усмішки, байки, небилиці, гуморески та веселинки я використовую дуже часто у роботі з дітьми.

Тепер хотілося б розповісти про «сміхотерапевтів» твори яких не залишать байдужими. Тож не можу оминути таких письменників, як Степан Грищенко, Грицько Бойко, Євген Бандуренко, що написали безліч неперевершених творів для дітей, веселі веселики, повчальні гумористичні віршики, які я намагаюся використати на заняттях, у виховних заходах, літературних вечорах, іграх, фізкультхвилинках та під час різних режимних процесів. Особливо дітям подобаються «Смішинки-веселинки», такі як: «Купівля та продаж», «Спадковість», Грицька Бойка «Булка з маслом» «Відповів», «Внучатко і курчатко», «Чому Тимко подряпаний» та ін.

Слухання та читання творів гумористичного характеру благотворно та позитивно впливають на емоційну сферу дитини, сприяє вихованню позитивно-емоційних почуттів, запобігає виникненню негативних емоцій, формує оптимістичне ставлення до життя. Для сприйняття уже більш глибшого засвоєння художнього образу, що дає дитині змогу виразити свої емоції, є театралізована діяльність.

Особливою популярністю користувалися в старших дошкільнят комікси. З-поміж улюблених жартівливих діалогів були такі: «Деревинки втомилися», «Кмітливий Петрик», «Молодець, мамо!», «Сміхота», «Хитрий хлопець». Я намагалася вчити дітей складати описові розповіді за гумористичними картинками, використовувати в своїх відповідях різні типи речень, прагнула вчити їх знаходити в картинці гумористичне підґрунтя. Пропонувала подивитися на картинку й визначити, що в ній смішного, після чого діти придумували назву картини й малювали власні веселі картини. Я прагнула сформувати здатність дітей розуміти смішне, намагалася розвинути почуття гумору.

Елементи сміхотерапії використовую під час фізкультхвилинок, фізкультпауз чи на перервах між заняттями тощо. З дітьми проводжу веселу гімнастику, таку як: «Зарядка від деревця», **«**Пташина зарядка», «Ведмедикова зарядка», «Циркова зарядка», «Зарядка від білочки» та ін., використовую «скриньку сміху».

Впроваджую в освітньо-виховний процес «хвилинки-смішинки», запроваджую прийоми «розкріпачення» дітей шляхом цікавих, смішних розповідей, літературних гуморесок та цікавих пригод з реального життя дітей.

Викликати бурхливі позитивні емоції у дітей мені допомагають впровадження цікавих, жвавих ігор, тому, що вони веселять, радують дитину, а здорова радість конче необхідна для здорового розвитку душі й тіла. В своїй роботі використовую досвід В. М. Верховинця, автора відомої збірки українських народних ігор з піснями для дітей дошкільного віку «Весняночка», який вивчав особливості української народної педагогіки, зокрема її величезний фольклорний потенціал щодо формування щасливої, повноцінної душею й тілом дитини. Він зауважував у передмові до збірки «Про рухливі ігри зі співами», що саме щасливий, радісний сміх малечі під час організації й проведення з нею занять є ознакою того, що вихователь зумів правильно й педагогічно бездоганно побудувати виховний процес.

На заняття з образотворчої діяльності «У світі смішних тварин» я намагалася розвинути у дітей почуття гумору, фантазію, творчу уяву; тренувала дітей у зображенні гумористичних тварин, використовуючи знайомі прийоми малювання.

Щоб розширити уявлення дітей про емоцію радості; позитивні емоції за допомогою посмішки; спонукати дітей до вчинків, що дають радість було проведено заняття з емоційного розвитку «Острів радості».

На інтегрованому занятті «Чудова гра «ГуморЛенд»» я знайомила дітей з гумористичною поезією сучасних українських поетів, намагалася підтримувати інтерес до гумористичних творів; розвивати у дітей почуття гумору; пізнавальні та розумові здібності дітей, здатність аналізувати, робити умовиводи, висувати припущення, обґрунтовувати власну думку, формулювати оцінні судження; розвивати вміння встановлювати прості зв’язки між явищами і предметами, символічну та схематичну функцію мислення; вправляти в умінні користуватися схемами; збагачувати внутрішній світ дитини позитивними емоціями, насичувати життя приємними враженнями; створювати позитивний психологічний клімат; надавати можливість виявляти творчу ініціативу.

В процесі інтегровані заняття «Веселий ярмарок» діти вправлялися у вміннях розрізняти комічне, вчилися адекватно реагувати на нього під час слухання нісенітниць, жартів, взятих з літературних текстів, під час розглядання зображень ляльок артистів, людських емоцій на заготовлених картках. Також змістом заняття передбачалося використання веселих ігор (Хто – найуважніший; Мавпенята і дзеркало), відвідування кімнати сміху.

Використання на заняттях та в повсякденному житті жартівливих віршів, казок, розповідей, прислів’їв та приказок, пропонування комічної тематики для зображувальної діяльності та музичних ігор - є чудовим доповненням до будь-яких занять, вони вносять пожвавлення у побутові моменти, роблять привабливими дитячі розваги, благотворно впливають на емоційну сферу дитини, сприяють вихованню добрих почуттів, запобігають виникненню негативних звичок.

Організовую для дітей конкурси на найсмішнішу вигадку, розваги, свята, гуморини, з використанням жартівливих пісень, таночків, інсценівок, театральних сценок і т.д. На протязі року проведені розваги такі, як «Жартівливі посиденьки», Вечір гумору «Хто жартує – той живе», «Веселі капелюшки для фантазерів» тощо.

Кожну першу п'ятницю жовтня в дитячому садку відзначаємо веселе та добре свято під назвою Всесвітній день посмішки День. В цей день проводяться конкурси, ігри з дітьми. Дуже цікаво пройшла розвага «Веселі капелюшки для фантазерів». Діти дарували один одному смайлики-посмішки. В цей день оформила виставку дитячих

малюнків «Подаруєм посмішку» і т.д. У такі дні до дітей приходять герої відомих казок, а діти дарують їм свій гарний настрій, веселі ігри, пісні, посмішки, а в кінці занять співають відому пісню «Усмішка».

День сміхотерапії поєднала із проведенням дня сміху – 1 квітня, провівши веселе свято гумору та використавши багато різних цікавих форм роботи. 1 квітня – це найвеселіше свято року, свято сміху, жартів, розіграшів. Тому, підтримуючи традицію я і діти цікаво та весело провели День сміху, яке є завершальним етапом. Дня гумору в дитячому садку, до якого всі готувалися на протязі навчального року. Мета: створити в ЗДО святкову, радісну атмосферу. Викликати у дітей позитивні емоції, радість. Вчити дітей інсценувати вірші, розповідати гуморески. Формувати поняття жарт, гумор. Розвивати артистичні вміння та навички старших дошкільників, привчати виступати перед своїми однолітками з інших груп,вміння сприймати жарти, емоційно реагувати на них. Виховувати інтерес до гумору, почуття дружби.

Цього дня, у групі ми зустрічали дітей і батьків з щирими широкими посмішками та вручали кожному смайлик з надписом «Роздаю хороший настрій».

Свято вийшло чудове і веселе, бо старались для цього усі – весь педагогічний колектив дитсадка. Це хороший привід розважитись і перетворити звичайний день на феєрверк жартів та веселощів. Такий підхід наповнив радісними емоціями не лише саме свято, а й підготовку до нього. А позитивна атмосфера, створена в дошкільному закладі, сприяла розвитку творчих здібностей у всіх учасників свята, поліпшило порозуміння між педагогами та батьками.

До Дня захисту дітей провели з дітьми старшого дошкільного віку квест «У пошуках торбинки сміху», який складався з 6 станцій, де на кожній діти виконували завдання і отримували орієнтири на наступні станції та конверти із частиною прислів’я. Цей квест до став чудовим способом провести святковий день весело та з користю, зміцнити спільноту команди, а також допомогти учасникам розвивати різні навички, такі як логічне мислення, комунікація та співпраця.

На основі проведеної роботи можу зробити наступні висновки: у дітей сформувалося почуття гумору, вони навчилися розуміти смішне, здатність жартувати, складати веселі розповіді, висловлювати власні враження від смішного за допомогою сміху, жестів, рухів, слів; у дітей сформувалося вміння висловлювати свої позитивні емоції, приносити сміх та гарні емоції іншим, не бути байдужими до смутку та горя, а змогти допомогти та розвеселити.

У дітей підвищений інтерес до пізнання і відкриттю нових вражень, впевненість в собі і своїх силах, життєрадісне сприйняття навколишнього світу і адекватне ставлення до того, що відбувається, піднявся рівень комунікабельності.

Висновок. Сміхотерапія є важливим інструментом для покращення фізичного та психічного здоров'я дітей дошкільного віку. Вона стимулює сміх, позитивні емоції та розвиток соціальних навичок. Отже, використання сміхотерапії в роботі з дітьми це не тільки дитячі усмішки, гарний і веселий настрій, бадьорість духу, а й корекція негативних проявів у поведінці старшого дошкільника.

Сміхотерапія спрямована на повернення природного сміху, який знімає напруження в тілі, воно розм’якшується, і поступово звільняється від затисків і напруги.

Тож, я хочу виокремити основні педагогічні поради щодо використання сміхотерапії в роботі з вихованцями ЗДО:

− використання «хвилинок сміху» (за аналогією з фізкультхвилинками);

− запровадження прийомів «розвантаження» в групі (розповіді про цікаві пригоди, комічні життєві ситуації тощо);

− реалізація педагогічного потенціалу усної народної творчості (літературних гуморесок, читання й вивчення скоромовок, лічилок, дражнилок);

− запровадження жвавих ігор, які викликають бурхливі позитивні емоції в дітей;

− використання ексцентричних (швидких) танців;

− показ різних смішних поз, гримас;

− оволодіння педагогом елементами педагогічного експромту під час реагування на незвичайну ситуацію (у стилі «позитивного гумору»);

− опанування прийомів організації позитивної невимушеної атмосфери освітнього процесу, уміння надавати дітям необхідний час для сміхотерапії;

− розвиток у вихователя почуття гумору як особистісно-інтелектуальної основи й ознаки професійної майстерності тощо [6, с.275].

Я переконана, що у майбутньому гідно виокремляться і стануть актуальними й перспективними нові напрями дослідження сміхотерапії, такі як: педагогічна сміхотерапія й дитяча самосміхотерапія в системі оздоровчих технологій терапевтичного спрямування закладу дошкільної освіти.

Список використаних джерел та літератури:

1. Городиська В.В.Сміхотерапія як ефективний засіб збереження психічного здоров’я дітей дошкільного віку. Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського №1. Одеса. 2024. С.77-81.
2. Горюнов О.О. Зміцнення психічного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку засобом сміхотерапії. ГНПУ ім. Олександра Довженка. Глухів, 2023. 94 с.
3. Кошель А.П. Здоров’язбережувальні технології в закладах дошкільної освіти: навчально-методичний посібник. Чернігів: ФОП Баликіна В., 2017. 88 с.
4. Сіренко А. Використання гумористичних творів у формуванні комунікативної компетентності дошкільника. Черкаси, 2019. 233 с.
5. Снісар Ю. Сміхотерапія як оздоровча технологія дітей дошкільного віку. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі: збірник наукових праць. Полтава: Видавець Шевченко Р.В., 2017. Вип. 1. С. 145–153.
6. Тітаренко С. А Покращення психічного здоров’я дітей дошкільного віку засобом сміхотерапії. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. Вип. 118(3). 2014. С. 273-275.
7. Чорна Т.В. Кейс здоров’я. Електронно-освітній ресурс. Вінниця: ММК, 2019. 28с.

Полівода Наталія,
вихователь-методист,
ЗДО №9 «Теремок»,
Славутська ОТГ

Освітній процес та інтерактивні технології

Анотація. Використання цифрових інструментів може значно збагатити творчий розвиток дитини, але воно має бути доповненням до традиційних методів навчання.

Ключові слова. Особистісно-професійна компетентність, педагог дошкільника, інноваційні зміни, розвиток, самоосвіта, менторство, магістратура, інноваційні проекти, рефлексія, цифрові технології.

Сучасний світ перебуває в постійному русі, що вимагає від усіх сфер діяльності, у тому числі й освіти, постійного оновлення та адаптації до нових викликів. Педагоги дошкільних закладів не є винятком. Для того, щоб забезпечити якісний розвиток дітей дошкільного віку, вони повинні постійно вдосконалювати свої знання, уміння та навички, тобто розвивати свою особистісно-професійну компетентність.

Особистісно-професійна компетентність педагога дошкільника – це сукупність його знань, умінь, навичок, особистісних якостей та цінностей, які дозволяють йому

ефективно здійснювати педагогічну діяльність, забезпечуючи всебічний розвиток дітей дошкільного віку.

Чому розвиток особистісно-професійної компетентності педагога дошкільника є актуальним?

- **Інноваційні зміни в освіті:** Впровадження нових педагогічних технологій, використання інформаційно-комунікаційних технологій, зміна підходів до навчання та виховання дітей вимагають від педагогів нових знань та умінь.
- **Зростання вимог до якості дошкільної освіти:** Суспільство все більше вимагає від дошкільних закладів забезпечення високого рівня розвитку дітей, їхньої готовності до навчання в школі.
- **Постійна зміна потреб дітей:** Діти сьогодні живуть в іншому інформаційному середовищі, мають інші інтереси та потреби, ніж їхні ровесники кілька років тому. Педагоги повинні вміти адаптувати свою роботу до цих змін.

Розвиток особистісно-професійної компетентності педагога дошкільника – це безперервний процес, який вимагає від педагога активної позиції, бажання вчитися і змінюватися. Інноваційні зміни в суспільстві та освіті створюють для цього сприятливі умови.

Шляхи розвитку особистісно-професійної компетентності педагога дошкільника:

- **Самоосвіта:** Регулярне читання педагогічної літератури, відвідування семінарів, тренінгів, конференцій, участь у професійних спільнотах.
- **Менторство:** Робота з більш досвідченими колегами, отримання консультацій та рекомендацій.
- **Магістратура:** Набуття додаткової кваліфікації, поглиблення теоретичних знань.
- **Інноваційні проекти:** Участь у розробці та впровадженні нових педагогічних проектів.
- **Рефлексія:** Аналіз власної педагогічної діяльності, виявлення сильних і слабких сторін, постановка нових цілей.

Цифрові технології все активніше проникають у наше життя, і дошкільна освіта не є винятком**.** Їх правильне використання може значно збагатити навчальний процес, зробити його більш інтерактивним та цікавим для дітей.

Переваги використання цифрових технологій у роботі з дошкільнятами:

- **Збільшення мотивації:** Яскраві картинки, анімація, інтерактивні ігри приваблюють увагу дітей та роблять навчання захопливим процесом.
- **Індивідуалізація навчання:** Кожна дитина може навчатися в своєму темпі, обираючи завдання відповідно до своїх інтересів та рівня розвитку.
- **Розвиток різних видів мислення:** Робота з цифровими пристроями сприяє розвитку логічного, образного, критичного мислення та творчих здібностей.
- **Розширення кругозору:** Діти отримують доступ до величезної кількості інформації, можуть віртуально подорожувати, знайомитися з різними культурами.
- **Підготовка до життя в цифровому суспільстві:** Ознайомлення з цифровими технологіями з раннього віку допомагає дітям адаптуватися до сучасного світу.

Які цифрові технології можна використовувати з дошкільнятами?

- **Інтерактивні дошки:** дозволяють проводити заняття у форматі гри, демонструвати відео, малюнки, створювати спільні проекти.
- **Планшети та смартфони:** з великою кількістю освітніх додатків для розвитку мови, математичних навичок, творчості.
- **Роботи та конструктори:** допомагають розвивати логічне мислення, програмування та технічні навички.

- **Віртуальна реальність:** створює унікальні можливості для занурення в різні світи, проведення віртуальних екскурсій.
- **Онлайн-платформи для навчання:** пропонують широкий вибір інтерактивних завдань, ігор та вправ.

Як правильно використовувати цифрові технології?

- **Дозування:** Час, проведений за екраном, має бути обмежений і чергуватися з іншими видами діяльності.
- **Підбір контенту:** Вміст цифрових матеріалів має відповідати віковим особливостям дітей та бути безпечним.
- **Спільна діяльність:** Використання цифрових технологій має бути інтегроване в загальний освітній процес і супроводжуватися спілкуванням з педагогом та іншими дітьми.
- **Безпека:** Необхідно забезпечити безпеку дітей в інтернеті, пояснити правила поведінки онлайн.

Педагог є ключовою фігурою у використанні цифрових технологій. Він повинен:

- **Обирати якісний контент:** вибирати програми та додатки, які відповідають освітнім цілям і віковим особливостям дітей.
- **Організовувати навчальний процес:** планувати заняття з використанням цифрових технологій, забезпечувати їх ефективність.
- **Співпрацювати з батьками:** інформувати батьків про використання цифрових технологій у дошкільному закладі, залучати їх до спільних заходів.
- **Постійно підвищувати свою кваліфікацію:** освоювати нові технології та методики їх використання в освітньому процесі.

Використання цифрових технологій у роботі з дошкільнятами відкриває широкі можливості для розвитку дітей. Однак важливо пам'ятати, що вони є лише інструментом, а не самоціллю. Головне завдання педагога – створити сприятливе середовище для всебічного розвитку кожної дитини.

Цифрові технології проникають у всі сфери нашого життя, і розвиток дітей – не виняток. Цифрові іграшки можуть стати чудовим інструментом для розвитку дрібної моторики та мовлення у дошкільнят.

Як цифрові іграшки сприяють розвитку дрібної моторики та мовлення?

- **Розвиток координації рухів**: Багато цифрових ігор вимагають від дитини точних рухів пальцями та руками для управління на екрані. Це сприяє розвитку дрібної моторики, що, в свою чергу, позитивно впливає на розвиток мови.
- **Стимуляція мовленнєвої активності:** Інтерактивні ігри зазвичай супроводжуються звуковими ефектами, музикою та текстом, що стимулює дитину до активного слухання, повторення слів і фраз.
- **Розширення словникового запасу:** Завдяки різноманітним тематикам ігор, діти знайомляться з новими словами та поняттями.
- **Розвиток логічного мислення:** Багато ігор побудовані на принципі розв'язання завдань, що сприяє розвитку логічного мислення і мовлення.
- **Підвищення мотивації**: Яскрава графіка, цікаві персонажі та інтерактивні елементи роблять навчання захопливим процесом.

Приклади цифрових ігор для розвитку дрібної моторики та мовлення:

- **Ігри на малювання:** Діти можуть малювати пальцями або спеціальним стилусом, розвиваючи координацію рухів і творчі здібності.
- **Пазли**: Складання цифрових пазлів розвиває дрібну моторику, логічне мислення та увагу.
- **Ігри на сортування:** Діти сортують різні об'єкти за формою, кольором, розміром, при цьому називаючи їх.
- **Ігри на розпізнавання звуків:** Діти слухають звуки і шукають відповідні картинки, розвиваючи фонематичний слух.

- **Ігри на складання слів:** Діти складають слова з букв, розвиваючи фонетичну свідомість.

Важливі рекомендації

- **Підбір ігор:** Обирайте ігри, які відповідають віку дитини і мають якісний контент.
- **Контроль часу:** Обмежуйте час, проведений дитиною за цифровими іграми.
- **Спільна діяльність:** Займайтеся з дитиною разом, обговорюйте її дії і результати.
- **Різноманітність:** Чергуйте цифрові ігри з іншими видами діяльності, такими як малювання, ліплення, конструктори.

Використання цифрових іграшок може бути ефективним інструментом для розвитку дрібної моторики та мовлення у дошкільнят, але воно має бути доповненням до традиційних методів навчання і не замінювати живого спілкування з дорослими.

На допомогу педагогам та батькам, мною створено методично-практичний посібник «ІТ технології в освітньо-виховному процесі ЗДО, або Сучасні дошкільнята». Методично-практичний посібник вміщує авторські розробки інтерактивних вправ та ігор для використання в роботі з дітьми дошкільного віку; які дозволяють організувати дистанційну роботу. Матеріали посібника надають можливість вихователям та батькам застосовувати практичні завдання в домашніх умовах та організації індивідуальної роботи з дітьми дошкільного віку, для навчання або закріплення матеріалу. Всі техніки випробувані з дітьми дошкільного віку.

Сучасні ресурси мережі Інтернет дають педагогам нові можливості та сервіси, які можна взяти собі на озброєння. Тоді в арсеналі сучасного педагога з'явиться потужна зброя, яка не залишить наших дітей без освіти.

Даний посібник містить практичні ігри-завдання, які спрямовані не лише на систематизацію знань та умінь дитини, а також на розвиток його пам'яті, уваги, уяви, дотиково-зорової координації дій, наочно-образного і логічного мислення.

Даний посібник наповнений практичним матеріалом доступним для використання у роботі з дітьми дошкільного віку. Створюючи його в першу чергу керувалась Базовим компонентом дошкільної освіти та програмою розвитку дитини «Українське дошкілля». Завдання-ігри які містяться в посібнику створені за допомогою різних ресурсів: Canva, LearningApps, Wordwall, You Tube. Завдання у форматі інтерактивних вправ різного характеру виконання та у форматі відео з супроводжуючим звуковими записами. Посібник вміщує авторські розробки вже знайомих ігор та вправ для всебічного розвитку дитини. Серія посилань, які є в даному посібнику присвячені питанням виховання дітей дошкільного віку. Він охоплює різноманітні аспекти виховання, включаючи інноваційні технології та методики, патріотичне виховання, морально-духовний розвиток, збереження та зміцнення здоров'я дітей.

Роль дошкільної освіти у вихованні соціалізації, умов становлення гуманних взаємин та багато іншого. Ці посилання є активними та можуть використовуватися педагогами, батьками та всіма зацікавленими у питаннях виховання дітей дошкільного віку.

Рекомендаційний матеріал може використовуватися у різних цілях, що робить посібник змістовним та корисним для сучасного педагога. Його розроблено на допомогу педагогам дошкільного навчального закладу, для батьків малюка. Він може бути використаний як цілісна система, так і частково, всіма, хто бажає глибше вивчити дану проблему.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у освітньому процесі відкриває широкі перспективи в роботі з дошкільниками. Актуальність цього напряму роботи з дітьми зумовлена пріоритетним завданням освіти, що полягає у забезпечені подальшого становлення особистості дитини, розвитку її розумових здібностей, насамперед – у навчанні дітей творчо і самостійно мислити. Комп'ютер є розвивальним, перспективним сучасним засобом організованої і самостійної діяльності дітей, а застосування сучасних комп'ютерних технологій у роботі

дошкільниками сприяє підвищенню їхнього інтересу до навчання, ефективності освітнього процесу.

Для того щоб сформувати в дітей цифрову компетентність, не обмежуйтеся лише практичними заняттями за комп'ютером. Обов'язково проводьте бесіди про роль цифрових технологій у житті людини, пояснюйте дітям, які ризики існують під час роботи з ними, навчайте правильно користуватися гаджетами тощо.

Список використаних джерел та літератури:

1. Бєлєнька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання. Монографія. – К.: Світич, 2006. 304 с.
2. Біленька Г. Дещо про педагогічну компетентність // Дошкільне виховання. – 2001. – №12. – С. 24.
3. http://dnz354.edu.kh.ua/navchaljno-vihovnij_proces/storinka_vihovatelya-metodista/ponyattya_profesijnoi_kompetentnosti_pedagoga_doshkiljnogo_zakladu
4. https://vseosvita.ua/library/vykorystannia-informatsiino-komunikatsiinykh-tekhnolohii-ikt-v-dnz-642872.html
5. https://emetodyst.expertus.com.ua/918213

Пономарьова Марія,
вихователь, ЗДО №7 «Оленка»,
Нетішинська ОТГ

Формування медіаграмотності у дітей дошкільного віку засобами ігрових технологій.

Анотація. Статтю присвячено використанню ігрових технологій у медіаосвітньому процесі. Автором представлені ігрові завдання та вправи для дітей дошкільного віку, які можуть бути використані в умовах закладів дошкільної освіти.

Ключові слова: медіа, медіакультура, медіаосвіта, медіаграмотність дошкільнят, ігрові технології.

Вступ. Сьогодні інфокомунікаційна координата визначає новітню парадигму розвитку сучасного покоління, покоління, для якого інформаційні технології – невіддільна частина життєвого простору: мобільний телефон, ноут, айпад та інтернет – такі ж важливі елементи їхньої життєдіяльності, як природа та суспільство. Низький рівень медіакультури, значне поширення низькопробної літератури, збіднілий словниковий запас, агресивно-примітивна лексика, що часто-густо насаджується з медіа, – все це сприяє наближенню катастрофи, не менш небезпечної, ніж довкільна.

У зв'язку з поширенням медійних загроз у сучасному українському суспільстві (маніпуляції свідомістю, фейкові повідомлення, небезпечні знайомства, виникнення залежності від нових медіа, провокування агресії, жорстокості, насильства тощо) набуває актуальності медіаосвіта, передусім для дітей, оскільки постійно знижується вік дитини, коли вона вперше контактує із засобами масової комунікації. Зважаючи на посилений інтерес дітей до цифрових засобів, небезпеку сучасної медіатехніки для дитячого розвитку, розпочинати формувати медіаграмотність доцільно ще в дошкіллі. Необхідність здійснення ранньої медіаосвіти пояснюється тим, що пізніше в підлітків доводиться вже змінювати стиль поведінки в медіасередовищі, тобто перевиховувати дитину, трансформувати навички медіаграмотної поведінки. Зробити це значно складніше, ніж зразу правильно організувати медіа освітню діяльність. У дошкіллі медіаграмотність сприймається не як предмет, а як спосіб життя.

Основна частина. Наш світ змінюється і глобалізується. З появою телебачення, комп'ютерних технологій доступ до інформації став набагато доступнішим для багатьох верств населення. У тому числі й для дітей старшого дошкільного віку. Все частіше ми можемо спостерігати дітей з гаджетами у руках. Тому дуже важливо розвивати вміння фільтрувати отриману інформацію з будь-яких джерел. Через це активно впроваджується та модернізується медіаосвіта.

Серед українських вчених питання медіаосвіти досліджували: Н. Ашиток, Н. Гавриш, О. Качура, Р. Кондратенко, О. Кравчишин, К. Крутій, О. Олійник, О. Полєвікова, Ю. Семеняко, О. Соцька, Т. Чашки, О. Янкович тощо. Р. Кондратенко визначила форми й методи роботи вихователя з дітьми у ЗДО: слухання художніх творів із подальшим програванням сюжетів; розгляд картинок та створення своїх творів мистецтва; виконання пізнавальнорозвивальних завдань; створення свого медіапродукту (журналу, газети, листівки). У розвитку дошкільної медіаосвіти вагомими є ідеї класика педагогіки – В. Сухомлинського про використання засобів навчання й виховання особистості дитини.

Впровадження медіаосвіти в закладах дошкільної освіти передбачено у Базовому компоненті (Державний стандарт) дошкільної освіти в Україні у варіативному складнику освітнього напряму «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі.

Державний стандарт дошкільної освіти в новій редакції скеровує педагогів на цілісний підхід до формування дитячої особистості, підготовку її до органічного, безболісного входження до соціуму, природного і предметного довкілля через освоєння основних видів життєдіяльності, а також у напрямку забезпечення реальної наступності та безперервності між дошкільною та початковою ланками, інтеграції родинного і суспільного виховання.

«Становлення України як демократичної держави, входження її в єдиний європейський простір зумовлюють прогресивні зміни у стратегії розвитку національної системи дошкільної освіти. В умовах глобалізаційних змін на часі модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства» [1].

Однією з актуальних проблем сучасної теорії і практики дошкільної освіти є інтеграція медіаосвіти у навчально-виховний процес дошкільного навчального закладу для урізноманітнення форм організації освітнього процесу засобами медіаосвіти дошкільників і повноцінного розвитку й формування освітніх компетенцій дошкільника-випускника. «Набуття різних видів компетенцій дитиною дошкільного віку відбувається в різних видах діяльності (ігровій – провідній для дітей дошкільного віку; руховій; природничій; предметній; образотворчій, музичній, театральній, літературній; сенсорно-пізнавальній і математичній; мовленнєвій; соціокультурній та ін.) і вимагає практичного засвоєння дитиною системи елементарних (доступних) знань про себе та довкілля, моральних цінностей, уміння доречно застосовувати набуту інформацію. Життєво компетентний дошкільник поводиться самостійно і конструктивно в різних соціальних і життєвих ситуаціях» [1].

У 2010 році була розроблена «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні». У 2016 році була випущена нова редакція зазначеної концепції. У «Концепції впровадження медіаосвіти зазначено»:

1. Впровадження медіаосвіти у закладах дошкільної освіти спрямовано на збалансований естетичний та інтелектуальний розвиток особистості дитини (включаючи різні форми інтелекту, зокрема емоційний, соціальний і практичний інтелект).

2. Забезпечення її захисту від агресивного медіасередовища (у тому числі від інформаційного «сміття», не відповідних віковим можливостям психіки дитини інформаційних впливів, зокрема продукції, що містить елементи насильства, жахів, еротики).

3. Уміння орієнтуватись, вибрати й використовувати адаптовану відповідно до вікових норм медіапродукцію [6].

Серед українських вчених питання медіаосвіти досліджували: Н. Ашиток, Н. Гавриш, О. Качури, Р. Кондратенко, О. Кравчишин, К. Крутій, О. Олійник, О. Полєвікова, Ю. Семеняко, О. Соцька, Т. Чашки, О. Янкович тощо.

Науковці визначили позитивні функції сучасних медіа в дошкільній освіті: дидактична, виховна, діагностична, розважальна тощо. О. Алєксєйчик [21], С. Василюк [2], О. Голюк [3], О. Качура [4], О. Полєвикова, О. Проценко [3] та ін. довели необхідність розвитку медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку через тісну взаємодію вихователів закладу дошкільної освіти з родинами. Проте в працях учених не виявлено діагностичного інструментарію та технології формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку.

Р. Кондратенко визначила форми й методи роботи вихователя з дітьми у ЗДО: слухання художніх творів із подальшим програванням сюжетів; розгляд картинок та створення своїх творів мистецтва; виконання пізнавально-розвивальних завдань; створення свого медіапродукту (журналу, газети, листівки).

У розвитку дошкільної медіаосвіти вагомими є ідеї класика педагогіки - В. Сухомлинського про використання засобів навчання й виховання особистості дитини.

Не дивлячись на активне впровадження медіаосвіти в Україні, ми можемо спостерігати низький рівень медіаграмотності у дітей старшого дошкільного віку, відсутність матеріально-технічної та недостатньо розвинену теоретичну базу. Також важливо враховувати, що медіапростір постійно змінюється, тому освітянам важливо швидко підлаштовуватись під запити суспільства змінюючи та підбираючи найефективніші методи розвитку медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку.

Також зі змінами суспільства змінюються і самі діти, їм вже стають нецікаві старі форми навчання, тому активно вводяться інтерактивні методи навчання з залученням сучасних технологій та різних інформаційних джерел. Саме тому важливим завданням для педагога є підготовка дітей до роботи з цими джерелами, навчити вибрати та використовувати різні види медіапродукції без шкоди для психоемоційного стану дитини.

Особливості формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку пов’язані з рівнем їх психофізичного розвитку, можливістю сприймати та аналізувати інформацію. Через відсутність життєвого досвіду та можливості критичного мислення виникають складнощі у формування медіаграмотності. Однак перевагою є те, що у цьому віці у дітей активно розвивається мислення, різні психічні процеси – тому дітям вдається швидше засвоїти нову інформацію. О. Семенов зазначає: «Мозок дитини складається з клітин двох типів: нейронів, які взаємодіють один з одним і з іншими органами тіла, та гліальних клітин, які забезпечують роботу мозку, а їх кількість приблизно в 10 разів перевищує кількість нейронів. Швидкими темпами відбувається ріст дендритів та аксонів, постійно утворюються нові синапси» [7, с. 54]. Тому ми можемо зробити висновок, що діти старшого дошкільного віку готові до сприйняття й опрацювання значної кількості інформації. Починаючи зі старшого дошкільного віку діти можуть помічати елементарні причинні залежності та робити певні висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки, доводити істинність своїх думок, розмірковувати над подіями, які відбуваються в довкіллі. У цьому віці важливо організовувати розвивальні заняття для дітей. Якщо 5–6-річних дошкільників навчають спостерігати та робити висновки (наприклад, розрізняти, які предмети плавають, а які тонуть, за яких умов на зрізаних гілках тополі раніше з’являються листочки, порівнювати форму знаряддя з умовами його використання), у них відбуваються значні зрушення в розвитку мислення. Діти навчаються шукати й встановлювати найістотніші ознаки в предметах і явищах, знаходити істотні залежності, зв’язки між ними, у них швидко розвиваються логічні форми мислення [5, с. 213–214].

Тому ми можемо зробити висновок, що діти старшого дошкільного віку готові до сприйняття й опрацювання значної кількості інформації.

Починаючи зі старшого дошкільного віку діти можуть помічати елементарні причинні залежності та робити певні висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, доводити істинність своїх думок, розмірковувати над подіями, які відбуваються в довкіллі. У цьому віці важливо організовувати розвивальні заняття для дітей. Якщо 5–6-річних дошкільників навчають спостерігати та робити висновки (наприклад, розрізняти, які предмети плавають, а які тонуть, за яких умов на зрізаних гілках тополі раніше з'являються листочки, порівнювати форму знаряддя з умовами його використання), у них відбуваються значні зрушення в розвитку мислення. 12 Діти навчаються шукати й встановлювати найістотніші ознаки в предметах і явищах, знаходити істотні залежності, зв'язки між ними, у них швидко розвиваються логічні форми мислення [5, с. 213–214].

Найсуттєвішою особливістю мислення дитини дошкільного віку є пов'язаність із дією перших узагальнень (дитина мислить «діючи»). Наприклад, коли 4–5-річній дитині пропонують визначити спільне і відмінне між м'ячиком і кубиком, їй швидше і легше це зробити, тримаючи їх у руках, і дуже важко – подумки. Особливістю мислення дітей старшого дошкільного віку є його наочність. Коли дитина мислить, вона спирається на свій власний життєвий досвід та спостереження.

Перешкодами у формуванні медіаосвіти у старшому дошкільному віці є: конкретність мислення, легкість піддавання сугестії дітей дошкільного віку. Під час занять з медіаосвіти ми використовуємо різні медіа. Однак дитина не має проводити багато часу біля телевізора та комп'ютера. Тому під час заняття роботу з гаджетами ми маємо мінімізувати. В освітній лінії «Комп'ютерна грамота» зазначається, що дитина має бути обізнаною з комп'ютером, володіти елементарними прийомами роботи ним, дотримуватися правил безпечної поведінки під час роботи з комп'ютером [1]. У старшому дошкільному віці у дітей активно розвиваються всі розумові операції; для них притаманна критичність розуму, здатність об'єктивно оцінювати свої та чужі думки, доводити та перевіряти інформацію. Знаючи особливості мислення та засвоєння інформації дітьми старшого дошкільного віку, ми можемо ефективно підготуватися до занять з медіаосвіти. Під час навчання дітей дошкільного віку важливо пам'ятати, що дитині потрібно закріплювати отриманий матеріал через дію. Це означає, що для дитини важливо не просто почути теоретичний матеріал, а і використати його у практичній діяльності. При підготовці до будь-якого заняття, в тому числі й з формування медіаграмотності важливо пам'ятати, що діти старшого дошкільного віку легше сприймають інформацію через наочність. Тому вихователь має не просто розповідати матеріал, а і підкріплювати його ілюстраціями, схемами, таблицями та ін. Добре якщо вихователь використовує презентації.

Ігрова діяльність виступає важливою умовою розвитку особистісних якостей та новоутворень дітей, сприяє розвитку уваги, пам'яті, мислення, кмітливості тощо. Гра здатна пробудити внутрішні сили дитини, розвивати самостійність, вміння справлятися з проблемами та завданнями. Саме тому педагоги та психологи надають все більш важливого значення використання розвиваючих ігрових технологій у закладах дошкільної освіти..

У реалізації медіаосвіти в закладах дошкільної освіти визначено низку суперечностей між:

– потребою реалізовувати медіаосвітню діяльність та відсутністю загальноприйнятого тезаурусу в цій сфері загалом та в довкіллі зокрема;

– необхідністю формувати медіаграмотність дітей і недостатньою готовністю батьків та вихователів до такої роботи;

– потребою здійснення медіаосвітньої діяльності та відсутністю спеціальної розробленої технології такої роботи.

Методичні прийоми та методи медіаосвіти дітей дошкільного віку засновані на використанні сучасних ігрових технологій. У медіаосвіті дошкільнят широко застосовується досвід провідних зарубіжних країн - Канади, Великобританії та інших. Веселі конкурси та ігри, вікторини, спільні творчі справи, змагання, вигадування кумедних історій, твір віршів чи пісень, розігрування невеликих костюмованих сценок, створення виробів та малюнків – ці заняття викликають живий інтерес. Невипадково у медіа освітній діяльності набули поширення ігри-імпровізації, театралізовані, рольові, сюжетно-рольові та інші ігрові види діяльності на медіа матеріалі.

У ході виконання комплексу ігрових та творчих завдань у структуру яких включаються елементи історії медіа та аналізу медіатворів, можуть успішно вирішуватись основні завдання медіаосвіти дітей дошкільного віку Наприклад, дошкільнят дуже захоплює створення власних медіатекстів на задані чи вільні теми. Ця робота може здійснюватися у вигляді твору, невеликих усних оповідань та розігрування сценок із відомих віршів та казок. Оскільки подібні завдання можуть викликати певні труднощі у дітей, можна запропонувати їм завдання за принципом «розповідь по колу». Діти самі дуже люблять розповідати різні історії і вигадувати їм власні кінцівки. Цей прийом можна активно застосовувати і у процесі медіаутворення.

Для активізації інтересу дошкільнят до виконання завдань та надання їм допомоги у процесі створення власних медіатекстів у процесі медіаосвітнього заняття у групі може бути організована рольова гра на тему взаємин тих самих персонажів. Для цього може використовувати рольова гра: гравці представляють основні теми спілкування та характер взаємовідносин персонажів, що потрапили в різні уявні ситуації. Це завдання можна організувати у мінігрупах по 2-3 особи.

У процесі занять також можливе використання гри-драматизації, до особливостей якої можна віднести відсутність будь-яких зовнішніх атрибутів. Всі предмети та події ігрового сюжету можуть бути уявними чи заміщаються предметами звичайного оточення. У сюжет гри-драматизації можуть включатися творчі ідеї та пропозиції самих учасників. Наприклад, до ігор даного типу на матеріалі медіа відносяться розповіді «від першої особи», інсценування епізодів медіатексту, театралізовані етюди тощо. Це завдання, як правило, не викликає особливих труднощів у дошкільнят, тому що в процесі ігрової діяльності діти досить легко уявляють себе «батьками та дітьми», «продавцями та покупцями», «водіями трамваю та пасажирами» тощо.

1. Граючи певну роль, дитина «вживається» в будь-який образ, наприклад у образ сильного, веселого, хороброго чи хитрого героя – це може бути і чарівник, і цар, і герой-лицар, і прекрасна принцеса і т.д. дає можливість краще проникнути у суть творів медіакультури, наблизитись до авторського задуму того чи іншого медіатексту. Крім того, дитина отримує можливість реалізувати свій творчий потенціал, проявити вигадку, фантазію, уяву, розвиває соціальні навички, вчиться керувати ситуацією. Поступово в процесі ускладнення сюжетів або правил гри діти все менше орієнтуються на дорослого, більш активно використовують накопичений досвід, починають вносити у гру багато нових творчих елементів. Робота триває у групах по 2-3 особи. Кожна група готує та здійснює на практиці свій варіант епізоду медіа тексту.

Велике значення у реалізації ігрових форм роботи з дошкільнятами на матеріалі медіа мають елементи, що розвивають. Скажімо, ігри на розвиток уваги засобами та на матеріалі творів медіакультури можуть бути найрізноманітнішими за формою, і характером. Можна, наприклад, після перегляду мультфільму звернути увагу дитини на звуки, голоси, предмети, емоційний стан персонажів, зміни, які відбуваються одночасно із зміною кадрів. Істотну допомогу у цій роботі можуть надати питання вихователя, наприклад «Що нового з'явилося у кадрі?», «Які звуки було чути?» і т. д. Прикладами таких ігор можуть служити такі види завдань: «Фотографія за вікном», «Що навіщо?» та інші.

Наприклад, ігрова вправа «Фотографія за вікном» спрямована на розвиток спостережливості та уваги. За командою вихователя гравцям пропонується подивитися у вікно кілька секунд, після чого вони мають розповісти, що побачили. При цьому побачену за вікном картину потрібно прагнути описати словами якнайточніше, ніби фотографуючи. Потім завдання ускладнюється, і дітям пропонується уявити, що все побачене за вікном – один кадр із фільму, до якого необхідно придумати початок та кінець.

Гра «Що за чим» спрямована на розвиток умінь інтерпретувати змістовий екранний медіатекст. Тут можна використати заздалегідь заготовлені ілюстрації до того чи іншого фільму. Виконуючи ігрове завдання, дітям необхідно розташувати картинки у певній послідовності (відповідно до розвитку конкретного сюжету).

«Стара казка на новий лад» - ще одна гра, що розвиває творчу уяву, фантазію та артистичні здібності дітей, що викликає бурю позитивних емоцій. В основу сюжету може бути покладений будь-який фільм. Завдання граючих полягає в тому, щоб інсценувати відомі історії, наприклад «Попелюшка», «Спляча красуня» тощо.

«Опиши героя фільму» – ігрове завдання, що розвиває творчу уяву, мислення та мовлення дитини. Як правило, описуючи відомих героїв з художніх та мультиплікаційних фільмів, діти дають їм неоднозначні оцінки. Коли учасниками буде обрано персонажів для опису, можна запропонувати їм підібрати відповідні епітети, які найбільше підходять, наприклад розумний, добрий, дурний, веселий, хвалькуватий, жадібний, смішний і т. д. Потім можна попросити гравців розповісти про ті вчинки головних героїв, які їм сподобалися, і тих, які не сподобалися, пояснивши свій вибір.

Є інші варіанти цього завдання: можна запропонувати учасникам розповісти, що б вони зробили, якби могли потрапити до цієї казки, з ким би хотіли дружити, кому хотіли б допомогти. Ці уявні ситуації з інтересом сприймаються аудиторією, яка із задоволенням фантазує, вигадує різні пригоди, які б могли статися.

Ігрове завдання «Малюємо казку» здійснюється з метою допомогти дітям зрозуміти зміст змісту переглянутого фільму-казки. діти дуже часто малюють улюблених кіногероїв, їм подобається зображати те, що вони бачили у кіно чи на телевізійному екрані. Тому на занятті можна запропонувати їм не просто зобразити окремих героїв, яких вони бачили на екрані, а відтворити за допомогою власних ілюстрацій сюжет фільму або змінити його відповідно до свого бачення (наприклад, додавши нові персонажі і т. д.). Після закінчення цієї роботи учасники можуть більш детально складати усні оповідання за мотивами переглянутого, переказати ключові епізоди медіатексту і т.д.

Мета завдання «Виразні засоби екрану» – познайомити дошкільнят з виразними засобами, що використовуються у медіатворах (музика, кадр, колір, рух тощо). Для цієї вправи необхідно підготувати відеофрагменти з мультиплікаційних чи художніх фільмів, а також «стоп-кадри». Спочатку учасники знайомляться зі «стоп-кадрами» з фільму, а потім – з відеофрагментом. Порівнюючи кадри та відеофрагменти, діти зауважують, що у фільмі, на відміну від кадрів, є рух. Рух і жести є не тільки відмінною рисою екранних мистецтв, а й засобом створення екранного аудіовізуального образу. Наприклад, після перегляду відомого мультфільму «Як левеня та черепаха співали пісню», дітям пропонується охарактеризувати головних героїв. Діти можуть помітити, що черепаха – повільна, неквапліва, спокійна, а Левеня, навпаки, швидке і квапливе. Характеризуючи героїв, дошкільнята не тільки вивчають роль рухів в кадрі, але й поповнюють свій словниковий запас, вчаться помічати особливості поведінки тварин «Що ми побачили у кадрі?» - Ігрове завдання, що розвиває спостережливість, увагу, фантазію та медіасприйняття. Перед початком гри вихователь робить заготівлі «кадрів» з невеликих листів щільного паперу, вирізаючи в кожному з них «віконце» таким чином, щоб вийшла рамка. Коли рамки для всіх учасників будуть готові, можна запропонувати дітям по-новому подивитися на ігрову кімнату: «Уявіть, що разом з вами в «віконце» дивляться глядачі. Показуйте їм те, що вам більше всього

подобається довкола вас, і розкажіть про це». При виконанні цього завдання виявляється, що діти знаходять багато цікавого в, здавалося б, в звичному середовищі.

Ігрові завдання та вправи на медіаматеріалі можуть бути включені у хід невеликої вікторини чи конкурсної програми. Наприклад, у групі можна провести конкурс «Найспостережливіший». Цей конкурс включає у собі демонстрацію фрагментів з мультиплікаційних чи дитячих художніх фільмів Показ фрагменту триває певну кількість часу (наприклад 1 хвилину), після чого конкурсантам задається питання: «Якого кольору були черевики у головного героя?» або «Скільки разів за цей час у кадрі з'явився той чи інший персонаж? і т. п. Переможцем стає найспостережливіший учасник.

Активний розвиток фантазії та уяви у процесі медіаосвітніх занять відіграє важливу роль у розширенні кругозору дітей, дозволяє їм відчути себе дослідниками, творцями, пробуджує кмітливість, уяву. Залучення дошкільнят до спільного ігрового творчого процесу, чи творчої справи, завдання, вправи і т. д., має сприяти самовираженню кожної дитини, вихованню культури спілкування із творами сучасних медіа. Тому незалежно від ігрових форм та прийомів, які використовуються при організації медіаосвітнього заняття, медіа педагогічна діяльність має будуватися як цілісна система, а кожне заняття – мати чітку мету та комплекс педагогічних завдань.

Важливо, щоб задум кожного конкретного ігрового медіаосвітнього заняття відповідав інтересам та віковим можливостям дітей, сприяв отриманню нових знань, активізації пізнавальної активності та розвитку творчого потенціалу. І звичайно, важливими умовами організації ігрових форм медіаосвітньої роботи виступають створення доброзичливої атмосфери, щира зацікавленість педагога спілкування з дитячим колективом.

Висновки. Сучасне медіа середовище є прогресом в науці та альтернативною можливістю організації діяльності дітей в умовах навчального закладу та за його межами. Воно може бути як агресивним – поширювати інформаційний шум, так і бути допоміжним засобом роботи з дітьми в пошуку та подані інформації.

Агресивне медіа-середовище існує як об’єктивна реальність, із якою можна взаємодіяти – брати до відома й узгоджувати з нею своє соціальне життя і діяльність. За умови розумного використання медіа середовища, ми будемо формувати медіа грамотну та медіакультурну дитину, майбутнього педагога та медіа компетентну особистість.

Перш за все необхідно організовувати діяльність дітей таким чином, щоб сприяти комунікаційній взаємодії, обговоренні тих чи інших процесів, забезпечити рухову активність дітей, врахувати естетичні, технічні та вимоги що до умов безпеки використання медіа середовища для розвитку здорової та всебічно обізнаної особистості.

Ми не можемо уникнути впливу медіа середовища, так як знаходимося в його оточенні, живемо в реаліях сучасного світу. Тому маємо навчатися критично ставитися до нього: використовувати з користю.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayin

2. Василюк С. М., Алєксєйчик О. В., Проценко О. В. Модель упровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності: збірник матеріалів обласної науково-практичної конференції (29 листопада 2017 р.). Харків: Харківська академія

неперервної освіти, 2017. С. 7–32. URL: http://www.aup.com.ua/ml/Zbirka_Kharkiv_2017.pdf
3. Голюк Р. Ш., Ковбасюк Т. О., Голюк О. А. Педагогічні умови розвитку медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку. URL: http://conference.pu.if.ua/forum/files/22032017/6/Goljyk.pdf
4. Качура О. Інтеграція медіаосвіти в освітній процес закладу дошкільної освіти. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. № 12. URL: http://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/
5. Кузьма І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія / за наук. ред. проф. В.М. Чайки. Тернопіль : Осадча Ю.В., 2019. С. 188.
6. Методи навчання. Педрада (Портал освітян України). URL: https://oplatforma.com.ua/article/2361-metodi-navchannya#anc_2.
Санітарно-гігієнічні вимоги до організації роботи дітей з комп'ютером : учбові матеріали для студентів і школярів України. URL: http://um.co.ua/13/13-5/13-503.html

Радомська Алла,
вихователь
Городоцького закладу дошкільної освіти «Казка»,
Городоцька міська рада

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку

Анотація. У статті розглядаються важливі аспекти співпраці між дошкільним закладам та сім'єю у процесі виховання та розвитку дітей. Основна увага приділяється ролі такої взаємодії у формуванні ключових компетентностей, які є основою для успішної соціалізації та навчання дитини в майбутньому.
Ключові слова: партнерська взаємодія, дошкільний заклад, сім'я, компетентності, розвиток дитини, дошкільна освіта, співпраця, соціалізація.

Актуальність дослідження полягає в необхідності адаптації сучасної системи освіти до нових умов розвитку суспільства. В умовах швидких соціальних змін важливо створити ефективну взаємодію між сім'єю та освітнім середовищем, аби забезпечити дітям комфортні умови для всебічного розвитку. Формування компетентностей у дітей дошкільного віку є основою для їхньої успішної адаптації в школі та подальшому житті. Взаємодія між сім'єю та дошкільним закладом має ключове значення у процесі гармонійного виховання.

Метою статті є дослідження та аналіз основних напрямів партнерської взаємодії дошкільного закладу та сім'ї у процесі формування компетентностей дітей дошкільного віку, визначення ключових проблем та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного освітнього середовища актуальним є питання тісної взаємодії між дошкільним навчальним закладом та сім'єю з метою гармонійного розвитку дитини. Партнерські відносини між вихователями та батьками відіграють важливу роль у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку, що є основою їх успішної соціалізації, розвитку комунікативних навичок, емоційної стійкості та здатності до самостійного навчання.

Дошкільна освіта спрямована на створення умов для всебічного розвитку дитини, а сім'я — це первинне середовище, в якому формуються основи її особистості. Спільні зусилля освітян і батьків є важливим чинником у формуванні компетентностей, які визначаються як набір знань, умінь, навичок і відношень, необхідних для успішного

життя та діяльності. Для забезпечення ефективного розвитку дитини необхідно розуміння важливості взаємодії між цими двома сферами [2, с.18].

Основні напрямки партнерської взаємодії [4, с.41].

1. Інформаційний обмін. Педагоги повинні регулярно інформувати батьків про досягнення, особливості поведінки та розвитку дітей, що дозволяє батькам краще розуміти потреби дитини. З іншого боку, батьки можуть надавати важливу інформацію про умови виховання вдома, що допомагає вихователям краще адаптувати освітні підходи.
2. Спільне планування освітнього процесу. Створення спільних планів щодо розвитку та навчання дитини дозволяє формувати комплексний підхід. Наприклад, педагоги можуть рекомендувати батькам діяльність для розвитку певних навичок дитини вдома, таких як розвивальні ігри, читання або участь у гуртках.
3. Консультаційна робота. Педагоги можуть організовувати консультації для батьків, пояснюючи педагогічні методи, особливості розвитку дітей дошкільного віку та пропонуючи рекомендації щодо виховання. Також можна проводити групові тренінги або семінари для підвищення педагогічної грамотності батьків.
4. Спільні заходи. Важливо організовувати різноманітні заходи, де батьки та діти можуть брати участь разом: святкові концерти, спортивні змагання, творчі майстер-класи. Це сприяє зміцненню емоційних зв'язків та розумінню між батьками, дітьми та педагогами.
5. Інклюзивне виховання. Особлива увага повинна приділятися співпраці між батьками дітей з особливими освітніми потребами та вихователями. Створення індивідуальних програм розвитку та їхнє спільне виконання сприяє ефективному впровадженню інклюзії.

Батьки відіграють ключову роль у формуванні таких компетентностей, як комунікативні, соціальні, морально-етичні та когнітивні навички. Щоденна взаємодія з дитиною вдома формує її здатність до самоконтролю, відповідальності та поваги до інших. Важливо, щоб сім'я надавала дитині можливість проявляти ініціативу, підтримувала її у навчальних досягненнях та допомагала розвивати інтерес до пізнання.

Незважаючи на значні переваги, існують певні труднощі у налагодженні партнерських відносин між дошкільним закладом та сім'єю. *Основні виклики включають:*

- Недостатню мотивацію батьків до співпраці.
- Брак часу у батьків на взаємодію з педагогами.
- Різні підходи до виховання та освітнього процесу в сім'ї та дошкільному закладі.
- Низький рівень педагогічної обізнаності батьків.

Для подолання цих викликів необхідно впроваджувати такі заходи [1, с.15]*:*

- Розробка гнучких форм співпраці (онлайн консультації, мобільні додатки для інформування батьків).
- Підвищення рівня педагогічної культури батьків через навчальні заходи.
- Поглиблення діалогу між вихователями та батьками, врахування думок і побажань батьків при плануванні освітнього процесу.

Цілеспрямоване та правильно організоване спілкування з батьками дає змогу педагогові пізнати дитину, забезпечити оптимальні умови для її повноцінного фізичного та психічного розвитку, виробити єдині підходи до її виховання. Як свідчить досвід, основою гармонійної взаємодії педагогів та батьків є такі чинники:

- партнерство у вихованні дітей;
- розуміння педагогами й батьками мети і завдань виховання;
- повага і довіра до дитини;
- максимальне використання виховного потенціалу педагогічного колективу й родини під час спільної роботи з дітьми.

Як відомо, педагогам для налагодження гармонійної взаємодії з батьками іноді бракує психологічної та комунікативної культури, особливо в конфліктних ситуаціях. Тож в дошкільному закладі повсякчас поглиблюються знання педагогів щодо налагодження ефективної взаємодії з батьками.

Але нерідко бувають такі ситуації, коли батьки незадоволені роботою закладу дошкільної освіти. Аби зламати цей стереотип, оновлюється стратегія й тактика взаємодії з батьками, зокрема рекомендується:

- розширити спектр обговорень життєво важливих питань;
- створити атмосферу для щирого і відвертого спілкування;
- відмовитися від формального підходу до спілкування.

Щоб підвищити якість дошкільної освіти, сприяти формуванню в батьків свідомого ставлення до їхньої ролі в особистісному розвитку дитини,необхідно залучати батьків до освітнього процесу.

Партнерську взаємодію з батьками вибудовують на взаємоповазі й довірливих взаєминах. Тож ставляться такі завдання:

- створити атмосферу співробітництва і співтворчості;
- встановити партнерські взаємини в професійного спілкуванні;
- допомогти батькам оволодіти психолого-педагогічною культурою;
- досягти єдиних підходів щодо виховання дитини в умовах сім'ї та закладу дошкільної освіти;
- сприяти відродженню й збереженню традицій народної педагогіки. Щоб залучити батьків вихованців до активної участі в житті закладу та стимулювати їх ділитися успішним досвідом виховання дітей, створюється єдиний освітній простір закладу дошкільної освіти й сім'ї. Це дає змогу найбільш повно та ефективно взаємодіяти всім учасникам освітнього процесу, а отже надавати вихованцям якісну освіту.

Для успішної організації взаємодії вихователя з батьками на засадах партнерства необхідно враховувати основні принципи роботи.

Принцип - вихідне положення, керівна ідея, на якій базується певна теорія, діяльність.

Загальними принципами сімейного виховання у роботі з батьками вважають такі як [6, с.74]:

- Наступність і спадковість поколінь.
- Єдність вимог, виховних намірів і культуровідповідності.
- Збереження і підтримка сімейних цінностей.
- Створення атмосфери екосоціальної захищеності.

А безпосередньо принципами партнерської взаємодії вихователя з батьками виділяють такі:

- Зміцнення та підвищення авторитету батьків.

Вихователь має усвідомлювати, що батьки є партнери – їх позиція, думка, вибір мають поважатися і враховуватися в питаннях навчання й виховання дитини. Повчальний, категоричний тон з боку вихователя виключений. Взаємини з батьками мають визначатися взаємною повагою, відповідальністю, усвідомленням громадянського обов'язку. Основними формами взаємодії виступають обмін досвідом, рада та спільне обговорення, єдине рішення, яке задовольняє обидві сторони.

- Довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їх педагогічної культури й активності у вихованні.

Вихователь має бути зацікавлений в розширенні й покращенні педагогічної культури та обізнаності батьків у питаннях виховання дітей, врахування їх вікових особливостей у процесі становлення. Це сприятиме кращій результативності та ефективності співпраці у вирішенні завдань навчання та виховання дошкільників. На початку співпраці психологічно батьки готові підтримати вимоги, справи та починання садочка. І далі їх готовність залежить від налагодженої партнерської взаємодії.

- Педагогічний такт, неприпустимість втручання в життя сім'ї.

Вихователь нерідко стає очевидцем або мимовільним свідком некоректних сімейних відносин, конфліктів. І важливо бути толерантним і педагогічно виваженим у комунікації як з дорослими, так і з дітьми. Адже при спілкуванні з дітьми, батьками; при спостереженні за дітьми в освітньому процесі, вихователь отримує інформацію про дитину, сімейне виховання, взаємини в сім'ї тощо. Всі знання про особливості кожної сім'ї він має використовувати для надання допомоги батькам у вихованні дітей. Проявляти тактовність і професійну етику.

- Мажорний настрій у вирішенні проблем виховання, опора на позитивні якості дитини, на сильні сторони сімейного виховання, орієнтація на успішний розвиток особистості.

Цей принцип поєднується з принципами педагогічного оптимізму та гуманності. Значний практичний досвід вітчизняної педагогіки, рекомендації видатних педагогів Макаренка А., Сухомлинського В. та ін. підтверджують положення про необхідність у співпраці з дітьми і батьками знаходити позитивні моменти у розвитку дитини (його/її досягнення, захоплення, інтереси, певні здобутки, сильні сторони характеру тощо) і опиратися на них при вирішенні проблем. Також велике значення має емоційне налаштування вихователя і дорослих на вирішення поставлених завдань. Позитивні емоції (впевненість, мажор, привітність, бадьорість тощо) «заряджають» учасників комунікації і сприяють більш ефективній і продуктивній взаємодії. Керуючись такими ідеями й переконаннями вихователь зможе краще налагодити співпрацю з учасниками освітнього процесу і ефективніше будувати відносини.

*Основні етапи роботи. Форми і види партнерської взаємодії з батьками***.** Організація всієї роботи вихователя з батьками складається з таких етапів: ознайомлювальний, діагностичний та виконавчий.

Ознайомлювальний етап. Він характеризується роботою вихователя, спрямованою на:

- Встановлення контакту з батьками. Здійснюється в первинній бесіді, в ході якої виявляється характер ставлення батьків до педагога (ділове, споживацьке, індиферентне, зарозуміле та ін.)
- Встановлюються межі взаємодії з сім'єю. Вихователь визначає наскільки відкрита сім'я до співпраці, ступінь активності батьків у громадському, дошкільному житті тощо.
- Вихователь отримує інформацію: про розвиток дитини, виховний потенціал сім'ї, тип сімейного виховання, педагогічні установки батьків, характер взаємин у сім'ї.
- Вихователь моделює стратегію взаємодії прийнятну для конкретної сім'ї.

Важливо на цьому етапі обговорити з батьками обов'язкове встановлення зворотного зв'язку(інформація про процес співробітництва та його результат, правильність обраної стратегії, позиції, формах взаємодії).

Діагностичний етап (визначення проблем сім'ї). На цьому етапі як правило проводяться такі заходи:

- Допомога в адаптації дітей у садочку, яку батьки і вихователь надають спільно.
- Можливе відвідування дітей на дому, що дає ґрунт для кращого пізнання мікросередовища дитини.
- Проведення індивідуальних бесід, у яких вихователь зобов'язаний повідомити батькам інформацію про садочок, її вимогах, висловити свою думку про успіхи в навчанні та про поведінку дитини.
- Інформування батьків про індивідуальні та вікові особливості їхніх дітей. Важливо при цьому враховувати вік та рівень педагогічної культури самих батьків. Прислухатися до їх думки, зауважень і побажань; за необхідності надавати допомогу для виконання різних виховних завдань.

Основними методами співпраці вихователя з батьками на цьому етапі виділяють такі.

Метод документалістики. Це метод, який спрямований на вивчення документальних даних про дитину і сім'ю (медична картка дитини, відомості про перебування дитини в дошкільному закладі, особиста справа дитини, характеристики і групові журнали за попередні роки тощо). Вихователь аналізує отриману інформацію і складає попередню характеристику.

Методи опосередкованого вивчення сім'ї. До цієї групи методів відносять такі, що не передбачають безпосереднє опитування дитини чи дорослих, для отримання інформації про особливості сім'ї, відносин між членами, проблеми. А увага вихователя спрямовується на дитину як на члена сім'ї, для вивчення поведінки, характеру, темпераменту, стосунків з батьками та іншими членами сім'ї, ровесниками, його здібності і пристрасті, захоплення, уподобання тощо через використання проектних методик, психомалюнки.

До найбільш використовуваних методів відносяться:

- індивідуальна бесіда з дітьми (з коротким фіксуванням необхідних фактів);
- тематичне малювання (теми: «Портрет моєї сім'ї», «Наша сім'я у вихідний день», «Наші сімейні захоплення»);
- проведення письмового опитування батьків з чітким формулюванням 3-4 запитань (анкетування);
- обмін досвідом батьків у вихованні дітей тощо.

Метод незакінчених речень: батькам пропонується у швидкому темпі закінчити фрази:

У садочку, де навчається моя дитина, мені подобається... У садочку, де навчається моя дитина, мене хвилює... Мені хотілося б порадитись з вихователем про ... тощо.

Виконавчий етап. Цей етап спрямований на розробку і створення структурованих зв'язків з батьками, моделювання та впровадження контрольованих умов партнерської співпраці. Велику роль тут грають часті зустрічі в різних форматах, завоювання авторитету, співробітництво. Розробляється стратегія партнерської взаємодії. Головне для вихователя розробити гнучку модель співпраці з різними батьками та отримання зворотної інформації від батьків. У сучасних умовах дистанційного та змішаного навчання широко практикується вихователями комунікація через соціальні мережі Вайбер, Телеграм тощо де створюються закриті групи для оперативного спілкування та реагування на події, прийняті рішення, їх обговорення.

Важливо у роботі вихователя дотримуватися прозорості і гласності. Кожний педагогічних вплив, дія має бути пояснена і обґрунтована, з якою метою застосовується, які перспективи та очікувані результати тощо. Адже насамперед вихователі і батьки – це партнери у сфері освіти. І дуже важливо налагодити партнерські стосунки, співдружність та спільну відповідальність за прийняті рішення, їх виконання, досягнення результатів. Зрозуміло, що не завжди у вихователя виникає порозуміння з батьками щодо розвитку їх дитини. Тільки тоді, коли добровільно обговорюються і приймаються правила співпраці, їх виконання, дотримуються правила комунікації, можна стверджувати про ефективність партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Ефективний спосіб налагодження комунікації - це постійно повідомляти про прогрес дитини, ведення записів з фактами про групу, навчальну програму; обмін корисними ресурсами, контактною інформацією, ключовою термінологією та порадами, які допоможуть батькам підтримати розвиток своєї дитини.

Як правило, кожен вихователь створює закриту групу у соціальних мережах для комунікації, у якій може бути гаряча лінія щодо обміну терміновою інформацією. У створених групах вихователь може виставляти записані відео з порадами та рекомендаціями. Записане звертання вихователя– це хороший спосіб гуманізувати комунікацію та допомогти батькам краще спілкуватися з вами.

Одним із напрямів співпраці вихователя із батьками дітей є їх залучення до освітнього процесу. Змінюється суспільство, змінюється садочок і відповідно змінюються погляди батьків на освіту і виховання дітей. Їх мало цікавить нудні зустрічі у груповій кімнаті –а більше цікавить розвиток їх дітей. Для реалізації цієї потреби вихователі можуть застосовувати технології «включення батьків в освітній процес». Батьки можуть виступати в ролі асистентів, помічників під час будь-якого виду діяльності з дітьми (наприклад, практичне заняття чи лекція), у ролі експертів (якщо педагог готує заняття за темою, з якої добре обізнаний), у ролі консультантів, організаторів заходу (наприклад, бесіда про професії й досягнення кар'єри, де доповідачі – батьки; організація ярмарок, тематичних свят, екскурсій тощо). Це дасть можливість батькам провести час з вихователем, з дітьми, поставити запитання і побачити особливості педагогічної діяльності, відчути труднощі співпраці індивідуально з кожною дитиною і з групою в цілому.

Від спільної роботи батьків і педагогів виграють усі сторони освітньо-виховного процесу: батьки беруть активну участь у житті дітей, тим самим вони починають краще їх розуміти й налагоджувати стосунки; педагоги, взаємодіючи з батьками, дізнаються більше про дитину, її особливості, специфіку сімейного виховання та середовища, в якому вона виховується й розвивається.

Так, залучення батьків до навчального процесу має низку переваг: ще одна доросла людина в групі потенційно збільшує можливості для вихователя організувати різні види індивідуальної роботи та в малих групах. Так, зокрема, батьки-помічники вихователя можуть допомогти в організації й проведенні таких видів діяльності діяльності – читати книгу, слухати розповіді дітей, допомагати дітям виконувати різні види творчих робіт, виконувати практичні роботи за алгоритмом, тощо. Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вихователів, помічників вихователя, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей.

Особливо доречно і ефективно використання такої технології залучення батьків як помічників вихователя у садочку. Також, зважаючи на зайнятість сучасних батьків, вихователь може запросити до співпраці інших членів родини – бабусь та дідусів, які часто із задоволенням візьмуть участь у цьому процесі. При цьому вихователь обов'язково має провести попередню консультацію з батьками щодо мети, завдань і методів роботи, яку будуть вони виконувати; проінформувати про значущість дотримання правил співпраці з дітьми, культури поведінки, педагогічної етики, тощо.

Однак у роботі вихователя з батьками виникає багато труднощів, які ускладнюють або погіршують налагодження ефективної партнерської співпраці. На це впливає багато чинників: трудова зайнятість батьків, недостатня матеріальна забезпеченість сім'ї, рівень педагогічної обізнаності та виховної компетентності батьків, професійна компетентність вихователя тощо. До таких основних труднощів партнерської співпраці вихователя з батьками відносять [4, с.88]:

1. Збайдужіння батьків до навчання та виховання їхніх дітей.
2. Слабка комунікація між садочком і батьками.
3. Занадто прискіпливий контроль з боку батьків щодо організації та методики навчання дітей.
4. Нечітка регламентованість батьківських повноважень в організації освітнього процесу.

Запорукою продуктивного стилю спілкування педагога є його спрямованість на дитину, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою, делікатність у стосунках.

Партнерська взаємодія дошкільного закладу та сім'ї є основою для ефективного формування компетентностей дітей дошкільного віку. Лише завдяки співпраці, діалогу та спільним зусиллям можна досягти гармонійного розвитку дитини, забезпечити її успішну соціалізацію та готовність до навчання у школі. Важливо, щоб як батьки, так і

педагоги розуміли свою відповідальність за розвиток дитини і діяли спільно для її найкращого майбутнього.

Висновки. Ефективна партнерська взаємодія між дошкільним закладом і сім'єю є запорукою гармонійного розвитку дитини та формування її ключових компетентностей. Педагоги та батьки повинні працювати в тісній співпраці, забезпечуючи дитині необхідну підтримку та комфорт для розвитку. Для досягнення цієї мети важливо вдосконалювати методи комунікації, залучати батьків до освітнього процесу та підвищувати їхню педагогічну культуру. Тільки за таких умов можна забезпечити ефективну соціалізацію та підготовку дитини до навчання у школі та успішного життя у суспільстві.

Список використаних джерел та літератури:

1. Андрощук І. В. Взаємодія як педагогічна категорія. Педагогічний дискурс. 2013. №14. С. 15–19.
2. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу / О. Барабаш // Вихователь садочка. 2018. №8. С. 3–7.
3. Бондар В. І. Теорія і методика дошкільного виховання. Київ: Видавничий дім, 2019. 250 с.
4. Вороніна Г. Л. Трикутник партнерства: педагоги – батьки – діти / Г. Л. Вороніна. Основа, 2017. С. 208-229.
5. Васильченко Т. А. Співпраця сім'ї та дошкільного закладу у вихованні дітей // Освіта і виховання. 2021. №12. С. 22-28.
6. Гребеник О. М. Педагогічна взаємодія у формуванні особистості дошкільника. Київ: Педагогічна думка, 2020. 300 с.
7. Коханова О. Психологія партнерської взаємодії в освіті: навчально-методичний посібник. Київ: ПП Щербатих О. 2011. 101 с.

Скотинянська Аліна,
вихователь Городоцького закладу
дошкільної освіти «Казка»,
Городоцька міська рада

Інформаційно-комунікативна компетентність як невід'ємна складова професійного саморозвитку сучасного педагога

Анотація. У статті розглядаються ключові аспекти формування та розвитку інформаційно-комунікативної компетентності педагога в контексті його професійного саморозвитку.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність, професійний саморозвиток, педагог, цифрові технології, комунікація, інформаційні ресурси, освітній процес.

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасний педагог має бути не лише носієм знань, а й володіти широким спектром інформаційно-комунікаційних навичок. Це включає вміння ефективно використовувати цифрові технології, працювати з інформаційними ресурсами, організовувати навчальний процес із залученням інноваційних інструментів, а також вибудовувати продуктивну комунікацію з учнями, батьками та колегами. В умовах дистанційного навчання та цифровізації освіти інформаційно-комунікативна компетентність стає основою для ефективної педагогічної діяльності.

Метою статті є аналіз ролі інформаційно-комунікативної компетентності в професійному саморозвитку педагога, дослідження ключових елементів цієї компетентності, а також визначення шляхів її вдосконалення для підвищення ефективності освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні неможливо уявити заняття без використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Супровід процесу навчання презентаціями, анімаціями, мультимедіа (відео та аудіо інформацією), демонстрація результатів моделювання процесів і явищ, використання електронних підручників, хрестоматійних і довідкових видань, словників, робота в системах дистанційного навчання стає вимогою сучасної системи освіти. Середовище електронного навчання значно розширює коло методів проведення та форм організації освітнього процесу.

В країнах Європи технологія електронного навчання уже зарекомендувала себе та утвердилася в якості однієї з найуспішніших педагогічних методик. В Україні також спостерігається позитивна тенденція до впровадження даної технології..

Розглядаючи дане питання необхідно визначити, що терміном «компетентність» визначають рівень поінформованості фахівця у своїй професійній діяльності. Таким чином, компетентність – це результат професійного досвіду, такий наслідок його накопичення протягом професійного життя та діяльності, що забезпечує глибоке знання своєї справи, сутності роботи, що виконується, способів та засобів досягнення цілей, здатність правильно оцінювати професійну ситуацію, що склалася, і приймати у зв’язку з цим потрібне рішення [2, с.23]. У структуру компетентності входять такі основні елементи, як знання, досвід, професійна культура та особистісні якості фахівця. Компетентність педагога зумовлена особливостями, багатством, різноманіттям, інтегрованістю професійного досвіду і детермінована активністю самого суб’єкта та організаційною культурою.

У Національній доктрині розвитку освіти (Україна XXI століття) зазначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують дальше удосконалення навчально- виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві [7, с.3].

Новітні умови роботи майбутніх фахівців з дошкільної освіти залежать від інформованості однієї людини; від інформації, яка належить іншим, і вже недостатньо вміти самостійно засвоювати та накопичувати інформацію, потрібно навчатися такій технології роботи з інформацією, коли готуються та приймаються рішення на основі колективного знання. Виділення інформаційно-комунікаційної компетентності як окремої складової професійної компетентності вихователя обумовлено активним використання ІКТ у всіх сферах людської діяльності, в тому числі і в дошкільній освіті.

Базовим компонентом дошкільної освіти визначається зміст навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі, який реалізується у відповідних програмах розвитку, навчання, виховання дітей: «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», «Дитина», «Українське дошкілля», «Я у Світі», що рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

Щоб підвищити ефективність навчання дітей 5-6 років, рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної галузі необхідно опанувати такий комплекс знань, вмінь та навичок, який би дозволив впливати на рівень розвитку пізнавальної активності дітей, що стає можливим завдяки озброєнню їх цілим рядом інформаційно-комунікаційних засобів. Особливої уваги заслуговує опис унікальних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, реалізація яких створює передумови для покращення процесу формування інформаційної компетентності дітей дошкільного віку.

Вимоги Базового компоненту дошкільної освіти до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дошкільників в освітній галузі “Комп’ютерна грамота”:

- виховання у дітей інтересу до комп’ютера;

- ознайомлення дітей старшого віку з ПК, способом його управління на екрані (дисплеї) за допомогою операторів (клавіатура, мишка, джойстик) з урахуванням можливостей певної ігрової (чи навчальної) програми;

- навчити дітей дотримуватися правил безпечної поведінки під час роботи з комп’ютером

Сьогодні інформатизація освіти відбувається за допомогою цілого комплексу заходів, пов’язаних із перетворенням педагогічних процесів на основі впровадження в навчання інформаційних технологій. Використання в навчальному процесі сучасних технічних пристроїв та інформаційних технологій призводить до нового розуміння дидактичного процесу, його аналізу, встановлення нових принципів навчання. Так, принцип доступності за традиційного навчання реалізується з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей дошкільнят, за комп’ютерного навчання «відбувається перехід від принципу загальної доступності до принципу індивідуальної доступності» [4, с.55].

Найефективніше інформаційна компетентність реалізується під час проблемного навчання, при використанні мультимедійних технологій і застосуванні методу проектів.

Інформаційно-комунікативна компетентність педагога розглядається в якості частини соціокультурної компетентності людини, що дозволяє йому існувати в світі культури – світі символів і знаків, соціальних кодів, поведінки, спілкування.

Основними завданнями підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти для формування елементарних уявлень засобами інформаційно-комунікаційних технологій є [5, с. 44]: вивчення позитивних і негативних аспектів використання інформаційних та телекомунікаційних технологій при навчанні дошкільнят; формування уявлення про: роль і місце інформатизації освіти в інформаційному суспільстві, ефективне застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій, види технологій обробки, подання, зберігання і передачі інформації; формування знань про вимоги, що пред'являються до засобів інформаційно-комунікаційних технологій, основних принципах оцінки їх якості, навчання майбутніх педагогів дошкільної ланки стратегії практичного застосування засобів інформатизації у сфері освіти; формування мови інформатизації освіти (з паралельною фіксацією і систематизацією термінології); ознайомлення із загальними методами інформатизації, адекватними потребам навчального процесу, контролю та вимірювання результатів навчання дошкільнят, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів.

Інформаційно-комунікативна компетентність педагога визначається як здатність ефективно використовувати інформаційні ресурси та технології для комунікації, організації навчання та професійної діяльності. Це включає знання про сучасні цифрові інструменти, вміння працювати з інформацією, а також розуміння принципів побудови комунікацій в освітньому середовищі.

Основні компоненти цієї компетентності включають:

- Інформаційна грамотність. Вміння знаходити, аналізувати та використовувати інформацію з різних джерел.
- Комунікативна компетентність. Здатність ефективно взаємодіяти з дітьми, колегами та іншими учасниками освітнього процесу, використовуючи як традиційні, так і цифрові канали комунікації.
- Технологічна компетентність. Знання та вміння використовувати сучасні цифрові технології для організації освітнього процесу, включаючи дистанційне навчання.

Ця компетентність виявляється в *здатності педагога:*

- *використовувати ІКТ* для опанування інформаційними потоками та для їх гарантованого донесення з метою задоволення особистих індивідуальних потреб і *вдосконалювати* свої знання, уміння, навички;
- *приймати рішення* в непередбачуваних і мінливих інформаційних умовах;
- *раціонально добирати* й *свідомо застосовувати* засоби ІКТ та освітні ресурси мережі Інтернет для активного розв'язання різних завдань [2, с.14].

Цифрова компетентність по суті передбачає упевнене, критичне і суворо відповідальне використання у навчальній взаємодії цифрових застосунків і медійних технологій. Критеріальною ознакою грамотності є осмислене знання того, як цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації. Обізнаність щодо їхніх можливостей, обмежень, впливів та ризиків вкрай значуща.

Кожен педагог для успіху партнерської взаємодії повинен досконало опанувати навичками використання, доступу, фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом із батьками, дітьми, представниками громади, іншими зацікавленими в якості освіти особами.

У сучасних умовах постійних змін і нових викликів для педагога важливо безперервно вдосконалювати свої навички. Саморозвиток вимагає здатності адаптуватися до нових умов і використовувати інноваційні технології для підвищення якості освітнього процесу. Інформаційно-комунікативна компетентність стає інструментом для цього, оскільки дозволяє педагогу працювати з новими формами навчання, підтримувати зв'язок з учнями навіть у віддаленому режимі та швидко знаходити необхідну інформацію для оновлення знань.

Педагоги можуть підвищувати свою компетентність через:

- Участь у професійних тренінгах і курсах підвищення кваліфікації з інформаційних технологій.
- Самоосвіту через онлайн-ресурси та освітні платформи.
- Активне використання інформаційних технологій у повсякденній практиці (створення навчальних матеріалів, ведення онлайн - занять тощо).
- Розширення кола професійного спілкування за допомогою цифрових комунікативних інструментів (вебінари, професійні форуми, спільноти).

Основними викликами є швидкий розвиток технологій, що вимагає постійного навчання, а також проблема технічного забезпечення у деяких навчальних закладах. Крім того, деякі педагоги можуть мати труднощі з адаптацією до нових технологій через відсутність досвіду або недостатню мотивацію до змін.

Корисними для професійного самовдосконалення педагога та підвищення ефективності його діяльності є Інтернет-ресурси, до яких можна віднести сайти органів державної влади, новинні освітні сайти, методичні електронні ресурси, сайти видавництв, бібліотек та електронних бібліотек, музеїв та картинних галерей України та світу тощо.

Використовуючи у своїй роботі ІКТ, вихователь має можливість вільно підбирати ілюстративний матеріал для оформлення стендів, альбомів, групи, кабінетів, створює дидактичні ігри, підбирає додатковий пізнавальний матеріал до занять, знайомиться зі сценаріями свят та інших заходів, є можливість обмінюватися досвідом з іншими вихователями не лише у близькому оточені, а й з педагогами з інших країн. За допомогою комп'ютеру вихователю набагато зручніше писати групову документацію, вивільнюючи вільний час.

Особливе місце при використанні ІКТ займає робота з батьками:

1. Мінімізація часу доступу до інформації суб'єктів комунікації;
2. Можливість продемонструвати будь-які документи, фотоматеріали;
3. Забезпечення індивідуального підходу до суб'єкта комунікації;
4. Оптимальне поєднання індивідуальної групової;
5. Зростання обсягу інформації;

6. Забезпечує діалог суб'єктів комунікації (електронна пошта, форум);
7. Оперативне отримання інформації;
8. Розширення інформаційних потоків;
9. Використання ІКТ при проведенні батьківських зборів.

Незважаючи на всі переваги використання інформаційно-комунікативних технологій, існує і ряд проблем, при їх використанні. І насамперед це реальна загроза здоров'ю, що виникає при ранньому привчанні малюків до комп'ютера.

При використанні даних технологій вихователь, насамперед, повинен керуватися санітарно-епідеміологічними вимогами до влаштування, утримання та режиму роботи дошкільних установ. Безпосередньо освітню діяльність з використанням комп'ютерів для дітей 5-6 років слід проводити не більше одного разу протягом дня і не частіше трьох разів на тиждень у дні найбільш високої працездатності: у вівторок, середу та четвер. Після роботи з комп'ютером з дітьми проводять гімнастику для очей. Безперервна тривалість роботи з комп'ютером у формі розвиваючих ігор для дітей 5 років не повинна перевищувати 10 хвилин, для дітей 6 років - 15 хвилин.

Для зниження стомлюваності дітей в процесі безпосереднього здійснення освітньої діяльності з використанням комп'ютерної техніки необхідно забезпечити гігієнічно раціональну організацію робочого місця: відповідність меблів зросту дитини, достатній рівень освітленості. Екран відеомонітора повинен знаходитися на рівні очей або трохи нижче, на відстані не ближче 50 див. Дитина, носить окуляри, має займатися за комп'ютером у них. Неприпустимо використання одного комп'ютера для одночасного заняття двох або більше дітей. Безпосередньо освітню діяльність з використанням дітьми комп'ютерів проводять в присутності педагога або вихователя (методиста)

Сучасний педагог, який набув достатнього рівня ІК-компетентності, під час самоосвітньої діяльності має можливість скласти каталог корисних для нього особисто інтернет-ресурсів, що буде постійно оновлюватися й поповнюватися, а також бази даних продуктів самоосвітньої діяльності, наприклад, розробок електронних конспектів уроків, мультимедійних дидактичних і роздавальних матеріалів із предмета, завдань у тестовій формі, добірок аудіо- та відео файлів, електронної бібліотеки творів художньої літератури відповідно до програм, розробок освітніх проектів, веб-квестів тощо.

Крім того, якщо педагог перебуває на високому рівні ІК-компетентності виявом його самовдосконалення може стати створення ним самостійно або у співпраці з іншими педагогами електронних засобів навчального призначення.

У структурній категорії «інформаційно-комунікативної компетентності» можна виділити наступні компоненти:

- когнітивний: відображає процеси переробки інформації на основі мікрокогнітівних актів, а саме, аналіз інформації, що надходить, формалізація, порівняння, узагальнення, синтез з наявними базами знань, розробка варіантів використання інформації та прогнозування наслідків реалізації рішення проблемної ситуації, генерування та прогнозування використання нової інформації та взаємодія її з наявними базами знань, організація зберігання та відновлення інформації в довгостроковій пам'яті;
- ціннісно-мотиваційний: полягає в створенні умов, які сприяють входженню педагога в світ цінностей, які надають допомогу при виборі важливих ціннісних орієнтацій; характеризує ступінь мотиваційних спонукань педагога, що впливають на його ставлення до професійної діяльності та до життя в цілому;
- комунікативний: відображає знання, розуміння, застосування мов та інших видів знакових систем, технічних засобів комунікацій в процесі передачі

інформації від однієї людини до іншої за допомогою різноманітних форм і способів спілкування (вербальних, невербальних);

- рефлексивний: полягає в усвідомленні власного рівня саморегуляції педагога, при якому життєва функція самосвідомості полягає у самоврядуванні власною поведінкою, а також в розширенні самосвідомості, самореалізації в педагогічній сфері;
- технологічний: відображає розуміння принципів роботи, можливостей і обмежень технічних пристроїв, призначених для автоматизованого пошуку та обробки інформації; знання відмінностей автоматизованого та автоматичного виконання інформаційних процесів; вміння класифікувати задачі за типами з подальшим рішенням і вибором певного технічного засобу залежно від його основних характеристик; включає в себе розуміння суті технологічного підходу до реалізації діяльності; знання особливостей засобів інформаційних технологій з пошуку, переробки та зберігання інформації, а також виявлення, створення і прогнозування можливих технологічних етапів з переробки інформаційних потоків; технологічні навички та вміння роботи з інформаційними потоками (зокрема, за допомогою засобів інформаційних технологій) [3, с.85].

Педагог, що має на високому рівні сформованості інформаційно-комунікативну компетентність здатний до активного формування концептів як одиниць ментальних ресурсів свідомості та інформаційної структури, що відображає знання і досвід людини [8, с.11]. Формування умінь, зокрема комунікативних, буде тим ефективніше, чим глибше особистість майбутнього вчителя оволодіє комунікативними знаннями і відповідними навичками – автоматизованими усвідомленими діями, що сприяють швидкому й точному відображенню комунікативних ситуацій на заняттях.

Основні напрямки діяльності педагогів в середовищі електронного навчання включають: розробку контенту відповідно до освітніх стандартів, розробку сценарію курсу з урахуванням доступних форм організації роботи, розробку фонду оціночних засобів для проміжного і підсумкового контролю з використанням різних типів тестових завдань, вивчення літератури з проблем електронного навчання, розробку методичних рекомендацій, навчального матеріалу, розробку презентацій, розробку електронних мультимедійних навчальних та довідкових посібників.

Отже, інформаційно-комунікаційна компетентність як один із засобів самовдосконалення є необхідною умовою формування професійної компетентності педагогів у разі, якщо самовдосконалення – не самоціль педагогів, а сходинка на шляху професійного зростання педагога, який має забезпечити якість освіти.

Висновки. Інформаційно-комунікативна компетентність є невід'ємною складовою професійного саморозвитку сучасного педагога. Вона дозволяє не тільки підвищити якість освітнього процесу, але й забезпечити ефективну адаптацію до нових умов, які диктуються цифровізацією суспільства. Для підвищення рівня цієї компетентності необхідно постійно вдосконалювати свої знання та вміння через самоосвіту, участь у професійних тренінгах та активне використання інформаційних технологій у роботі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" [Текст] / АПН України; [наук. керівництво та заг. ред. О. Л. Кононко]. 3-тє вид., випр. К.: Світич, 2011. 430 с.
2. Биков В. Ю. Інформаційно-комунікативні технології в освіті. Київ: НАН України, 2020. 256 с.
3. Іванова Л. Професійний саморозвиток педагога в умовах цифровізації освіти // Наукові записки. 2021. № 3. С. 22-30.

4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / [МОНУ; авт.: Н. М. Бібік, Л. С. Ващенко, О. І. Локшина та ін.; заг. ред. О. В.Овчарук]. К. : К.І.С, 2004. 112с.
5. Кузьмінська О. І. Педагогічні аспекти розвитку інформаційної грамотності педагогів // Освіта і суспільство. 2021. № 2. С. 5-14.
6. Матійків І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців // Педагогіка і психологія професійної освіти: Наук.-метод.журнал. 2016. № 3. С. 44-53.
7. Національна доктрини розвитку освіти України у XXI столітті // Сільська школа України. 2001, 22 лип. С. 1–16.
8. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: теорія і практика. Київ: Видавничий дім, 2019. 348 с.

Станіславова Наталія,
вихователь,
Завальська Алла,
вихователь-методист,
Дунаєвецький Центр розвитку
дитини «Пролісок»,
Дунаєвецька міська рада

Особливі і споріднені. Куточки приналежності в дитячому садку

Анотація. Створення куточків приналежності, як один із складників освітнього простору закладу дошкільної освіти.
Ключові слова: приналежність, календар подій, коло вибору, куточок настрою, права дитини, правила групи.

У Базовому компоненті дошкільної освіти вказано, що одним із основних завдань є формування у дітей соціальної впевненості, забезпечення оптимального розвитку особистості, підготовка дитини до соціальної активності, до ініціативних та творчих звершень.

Дітям важливо знати, що їх розуміють та приймають, схвалюють і поважають, а також одночасно, відчувати власну винятковість і спорідненість з іншими.

Щоб досягти цієї мети, можна створити куточки приналежності. Це можуть бути стенди або осередки, в яких унаочнено інформацію для дітей про всю групу, досягнення та індивідуальність кожної дитини, теки досягнень дітей, колективні колажі, виготовлені дітьми у творчій та навчальній діяльності, персональні фігурки дітей, динамічний стенд “Ось ми які “скринька скарбів, секретів, стіна емоцій, дерево спільних дій, привітання з днем народження дитини, добрі справи групи, групові змагання між паралельними групами тощо.

Якщо в дитини нерозвинене почуття приналежності до групи дитячого садка, то вона демонструє такі ознаки: ізолює себе від інших, агресивно ставиться до інших, дражнить, перевищує свої досягнення перед іншими, має мало друзів, залякує, хвалиться, намагається прибрехати щось про себе, намагається привернути увагу у будь-який спосіб.

Сформувати почуття приналежності допомагають такі засоби: формування цікавості до своєї родини, виховання поваги до себе та сім’ї, спільні бесіди, проведення спільних заходів, створення колажів, тек, куточків, співпраця вихователя, батьків та дітей, дотримання традицій, звичаїв, індивідуальна робота, розвиток творчих здібностей дітей.

Педагогу необхідно допомогти дитині знайти своє місце в групі: забезпечити визнання досягнень, талантів дитини; спонукати дитину ділитися своїми почуттями

планувати участь в загальній роботі, спільній діяльності; розвивати навички співпраці, вміння взаємодіяти з партнерами у грі та в інших видах діяльності.

Під час взаємодії з іншими дитина освоює простір спілкування та взаємодії, що забезпечує розвиток її соціального пізнання, формує позитивні взаємини із соціальними партнерами.

Наша група – це милі, добрі, розумні, веселі, гомінкі, чудові, неповторні діти. Все, що ми робимо в нашому дитячому садку – ми робимо заради них, заради того, щоб вони росли і гармонійно розвивались. Наша група – це чарівна хмаринка, де зростають та виховуються розумні, допитливі та працьовиті «краплинки», зовсім не схожі одна на одну. Тому стенд про групу ми зробили у вигляді хмаринки з краплинками де розміщені фотографії дітей.

Як результат спільної діяльності педагоги-діти-батьки ми створили *куточок альбомів* «Моя родина та традиції» де діти з цікавістю розглядають фотоальбоми своїх друзів, групові фотографії життя у садочку, фото про сімейні традиції, свята, спільну діяльність з родинами. Так були створені альбоми «Наше життя вдома», «Життя нашої групи», «Наша творчість», «Моя улюблена мамуся», «Моя найкраща бабуся», «Мій улюблений татусь», «Я і моя сім'я», «Як ми відпочиваємо», естафета «Ігровий вікенд» (сюжетно-рольові ігри з батьками) тощо.

Емоції – дуже важливий показник розвитку особистості і тому є ключем до розгадки неусвідомлюваних мотивів. Емоційні стани забарвлюють всі види діяльності дитини. Усвідомити свій емоційний стан, вчитися керувати своїми емоціями допомагає *«Куточок настрою».* Це табло, де можна розмістити смайлик з настроєм, який відчуває дитина. За потреби ми разом з дітьми викладаємо та переглядаємо настрій на табло, радіємо тому, що у певної кількості дітей гарний настрій, підтримуємо того, кому сумно тощо.

Вчити дітей конструктивно вирішувати суперечки, робити правильний вибір і приймати правильні рішення у відношенні до моделі своєї поведінки в тій чи іншій ситуації, заохочувати дітей до використання мови як інструменту при вирішенні проблем, формувати позитивні риси свого характеру, уявлення дітей толерантної взаємодії, розвивати здатність сприймати права, потреби й бажання інших дітей рівноцінно, так, як і свої власні права, потреби й бажання допомагає *«Коло вибору».* Це коло, поділене на сектори, де відображені певні моделі поведінки, які використовуються дітьми за їх власним вибором для вирішення конфліктних питань.

Нам усім, без сумніву, хочеться, щоб наші малюки виросли ввічливими, добрими, вихованими, щоб вони вели себе пристойно в суспільстві. а для цього вони мають знати і розуміти правила етикету. Правила поведінки в дитячому садочку є важливим елементом виховання дітей. Вони допомагають формувати навички соціальної взаємодії, безпеки, саморегуляції та моральних цінностей. Це важливий крок у їхньому особистісному та соціальному розвитку та підготовці до майбутніх життєвих викликів. Усвідомити свої права та правила поведінки в групі допомагають куточки *«Права дитини», «Наші правила».*

Зрозуміти поняття «режим дня», важливість та черговість основних режимних моментів; переконати дітей у необхідності дотримання режиму дня; розвивати санітарно-гігієнічні навички; виховувати акуратність, організованість, працьовитість допомагає куточок *«Режим дня».* Ми зробили його у формі круга з секторами на липучках. Діти самі викладають сектор з відповідним режимним моментом, мають змогу бачити, що вже було, і знати, що буде далі.

Ще ми створили куточок "Сьогодні ми…". Це схематичні картинки, які відображають пізнавальну діяльність дітей (логіко математичний розвиток, розвиток мовлення, художньо-продуктивна діяльність, природнича, пошукова діяльність тощо).

У цьому куточку діти дізнаються, які активності чекають їх під час спеціально-організованої діяльності.

Творчій підхід в створенні середовища – став основою оформлення куточку *«Паркан творчості»*. Такий куточок креативності дітей став одним з найважливіших у групі. Діти мають змогу створити та виставити свою власну роботу на виставку. Переконатися у власній значимості.

День народження – це, напевно, одне з небагатьох свят, яке люблять всі, незалежно від віку. Але з особливим нетерпінням його чекають малюки. Тому в садочку ми організували *куточок Іменинника*. В цьому куточку виставляємо фото іменинників, власноруч виготовлені подарунки.

Календар подій - розповідає про події, які відбудуться у певний часовий період. Разом з дітьми знаходимо картинки для календаря і визначаємо які свята будемо відзначати. Для дітей цікаво самим створювати календар подій за допомогою своїх малюнків, картинок. Може бути календар подій на тиждень, місяць, рік тощо

Для спільної діяльності дітей використовую метод *інтелект-карт*, що ґрунтується на наочно-образному мисленні дитини, який є основним в дошкільному віці. Інтелект-карти - це потужний візуальний метод , що надає універсальний ключ до розкриття потенціалу , наявного в мозку кожного, це графічне вираження процесів багатовимірного мислення. Інтелект-карта відображає зв'язки (смислові, асоціативні, причинно-наслідкові та інші) між поняттями, частинами, складовими проблеми або предметної області, яку ми розглядаємо. Така робота дає можливість дітям обрати тему, надає можливість вільного спілкування з однолітками, відчути впевненість в собі, усвідомити важливість спільної роботи тощо. Так ми створили інтелект-карти «Сім’я», «Золота осінь», «Всесвіт», «Зимонька-зима» тощо.

«Куточок усамітнення» в дитячому садку допомагає вирішити наступні психолого-педагогічні завдання: сформувати умови для розвитку емоційної сфери дошкільника; допомогти дітям адаптуватися до нових умов, однолітків, педагогів; створити у дитячому колективі позитивний мікроклімат; попередити нервове перенапруження вихованців, знизити ймовірність виникнення конфліктних ситуацій. В нашій групі куточок усамітнення у вигляді намету. Там розміщені м’які подушки, іграшки тощо.

Використання таких куточків приналежності дало змогу дітям відчути себе важливою частиною спільноти своєї групи, мати більше шансів уникати негативної поведінки, бути вмотивованими до пізнання, розвивати свої соціальні та емоційні компетентності, почуватися захищеними, потрібними, знаходити друзів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція : зат. наказом М-ва. освіти і науки України від 12.01.2021 р. № 33
2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження /Упоряд.: О.Г.Косенчук, І.М.Новик, О.А.Венгеловська, Л.В.Куземко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2021.-240 с.
3. Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дощкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) . Київ. 2021
4. Новий освітній простір . Безбар’єрність // Інформаційний посібник www.dfrr.minregion.gov.ua;
5. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2010.
6. Крутій К. Формування позитивного іміджу навчального закладу // Практика управління дошкільним закладом. 2011. № 2.
7. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І.Білан. – Вид.2-ге, зі зм. і доп. – Тернопіль: Мандрівець, 2022.-216 с.

Стецюк Катерина,
вихователь
закладу дошкільної освіти
№48 «Червона квіточка»
Хмельницької міської ради

Формування основ здорового способу життя засобами ігрових технологій у дітей дошкільного віку

Щоб насолоджуватися здоров'ям,
потрібно працювати над собою.
(П. Брегг)

Постановка проблеми. У законі України «Про дошкільну освіту» записано:

«Дошкільний заклад освіти забезпечує право дитини на охорону здоров'я, здоровий спосіб життя через створення умов для безпечного, нешкідливого утримання дітей, раціонального харчування. Здоров'я, його охорона та зміцнення, безпека дітей повинні бути життєвою стратегією, пріоритетом у роботі дошкільних закладів».

«Актуальним завданням формування основ здорового способу життя, - є використання ефективних засобів вдосконалення і розвитку рухової сфери дітей дошкільного віку на основі формування у них потреби в рухах». З кожним роком зростає відсоток дітей, що мають відхилення у здоров'ї. Тому потреба формування у дітей здорового способу життя зростає і вимагає пошуку нових шляхів.

Характерною особливістю нашого часу є активізація інноваційних процесів в освіті. Пропонується інший зміст, інші підходи, право, ставлення, поведінка, інший педагогічний менталітет. Пошук і освоєння інновацій, що сприяють якісним змінам в діяльності ЗДО - основний механізм її оптимізації та розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій. Ставлення дитини до здоров'я безпосередньо залежить від сформованості в неї свідомості цього поняття.

Соціально-економічні реалії, екологічні проблеми України в останні роки призвели до цілого ряду невирішених проблем та негативно позначилися на здоров'ї людини. Саме воно визначається показником успішності людини й має закладатися з періоду дошкільного дитинства. Тому проблема формування основ здорового способу життя (тут і далі – ЗСЖ) не зникає з поля зору вчених та педагогів практиків.

Сучасній психолого-педагогічній літературі приділяли увагу Е.Вільчковський, О.Дубогай, Л.Лохвицька, Л.Волошина, Т.Дмитренко, Н.Денисенко, О.Ковалевський.

За твердженнями Є.Аркіна, у системі розвитку рухів дошкільників особлива роль належить грі. Учений наголошує: «Навіть чисто гімнастичним вправам, тобто вправам обмеженої групи м'язів доцільно надавати ігрового характеру. Емоційна насиченість, недиференційованість, жвавість дитячих сприймань і дитячих переживань дають змогу дитині за наявності наймізерніших засобів розгорнути яскраві драматичні дії».

За переконаннями Л.Калуської, З.Калуського та В.Вуменюк, весь навчально-виховний процес у дошкільному навчальному закладі має будуватися відповідно до положень основних державних освітніх документів.

Науці відомі багато прикладів пропаганди та ведення здорового способу життя науковцями, письменниками, видатними людьми тощо. Наприклад:

П.Брегг, Ш. Герберт, М. Амосов, С. Семенов, В.Жданов, П.Іванов.

Вивчення стану проблеми в сучасних наукових дослідженнях дозволило сформулювати, конкретизувати і науково обґрунтувати умови ефективного формування здорового способу життя, а саме:

- ціннісне відношення до здоров'я і здорового способу життя розглядається, як цільовий і змістовний компонент життєдіяльного процесу;
- оволодіння цінностями здорового способу життя,

- системне вирішення проблем формування здорового способу життя в освітньо-інформаційному і поведінковому плані;
- диференційований і індивідуалізований відбір змісту, форм і методів формування здорового способу життя.

Мета статті*.* Формувати мотивацію до отримання знань із ЗСЖ і їх застосування в особистій практиці самої дитини. Охарактеризувати інноваційні підходи по формуванню у дітей здорового способу життя засобами ігрових технологій.

Виклад основного матеріалу*.* Здоровий спосіб життя - це система поведінки людини, яка охоплює культуру руху, харчування, взаємини, повноцінне сімейне життя, творчу активність, високоморальне ставлення до довкілля, інших людей і до самих себе; це захоплення, любов до рідних, а також бажання творити добро.

Складові ЗСЖ містять різноманітні елементи, що стосуються усіх сфер здоров`я - фізичної, психічної, соціальної і духовної.

Як показав аналіз освітньої практики, можна виділити наступні основні напрями по формуванню здорового способу життя:

- створення інформаційно-пропагандистської системи підвищення рівня знань про негативний вплив чинників ризику на здоров'я, можливостях його зниження.
- другий важливий напрям формування здорового способу життя - так зване «навчання здоров'ю».

На сьогодні визначається важливим відповідно до суспільних реалій та освітніх запитів оновлювати підходи до формування основ здорового способу життя дітей, як провідної концепції дошкільної освіти, забезпечувати розвиток дитини необхідним запасом знань, умінь та навичок у сфері ЗСЖ. Формування у дитини дошкільного віку основ здорового способу життя повинно відбуватися з опорою на провідний вид дитячої діяльності, яким є гра.

Гра являє собою сукупність методів впливу на дитину, викликаючи в неї позитивні переживання й почуття за допомогою рухової, пізнавальної та комунікативної творчої діяльності.

Конкретними завданнями організації роботи щодо використання ігрових технології у роботі з дітьми дошкільного віку з формування у них основ здорового способу життя є:

- засвоєння певної системи знань, пов’язаних із здоров’ям, соціальних норм і дотичних до цього норм та зразків соціальної поведінки, які відповідають завданням, спрямованим на сформованість у дитини знань і навичок підтримки власного здоров’я, відповідних засад валеологічної культури;
- виховання почуття відповідальності за власне здоров’я, здоров’я оточуючих та безпеку життєдіяльності;
- виховання відповідальності за належний стан навколишнього середовища;
- формування уявлень про роль фізичної культури та спорту у житті людини щодо підтримки та зміцнення її здоров’я;
- залучення дітей до духовних та культурних цінностей, народних традицій у галузі виховання здорової людини.

Неабияке значення має створення предметно-розвиваючого середовища: раціонально розташоване фізкультурне обладнання, максимально насичені фізкультурні куточки, спортмайданчики оснащені новим матеріалом і обладнанням, організовані з урахуванням потреб дітей. Доступність і свобода вибору тут дає можливість кожному бажаючому експериментувати, виконувати свої рухи, відкривати для себе нове. Це допомагає дитині поставити свою мету, вибирати засоби і способи її досягнення, зробити власні висновки, відкривати щось для себе нове і цікаве. Таке середовище приваблює дітей, спонукає інтерес до фізичних вправ, дій зі спортивними снарядами, підвищує рухову активність, будучи своєрідною формою самоосвіти дитини, джерелом його індивідуальних знань і особистого досвіду.

Серед видів ігор, які мають найбільший вплив на формування у дошкільників основ здорового способу життя, слід назвати, перш за все, сюжетно-рольові, дидактичні та рухливі ігри, ігри-руханки.

Потенціал сюжетно-рольових ігор щодо набуття дітьми знань та умінь здорового способу життя визначається можливістю відображення в іграх суспільних дій (гра-подорож, гра в аптеку, лікарню тощо). В іграх цього виду діти, відображаючи професійну діяльність дорослих, їхні відносини один із одним, навчаються норм валеологічної поведінки, діяльності у галузі здорового способу життя. Виконуючи роль, дитина, перш за все, засвоює характерні прояви поведінки або професійних дій дорослих, норми спілкування щодо емоційних проявів тощо. Безперечно, цим і визначається, по-перше, можливість перенесення в зміст сюжетно-рольових ігор різноманітних життєвих та професійних ситуацій у галузі здорового способу життя (відвідування лікаря, підготовка до спортивної Олімпіади, купівля ліків в аптеці тощо).

По-друге, зміна різноманітних життєвих та професійних ситуацій надає нам, педагогам можливість збагачення ігор дітей новими подіями, фактами, атрибутами, пов'язаними із здоров'ям тощо. Однак, частіше при проведенні відомих сюжетно-рольових ігор «Сім'я», «Дитячий садок», «Лікарня», «Аптека» дошкільники використовують тільки поняття, пов'язані з хворобою, її лікуванням, причинами захворюваності, аніж оперують знаннями і навичками здоров'язберігаючої поведінки.

Потенціал дидактичних ігор стосовно залучення дітей дошкільного віку до здорового способу життя полягає в можливості надання дитині широкого спектру знань про здоров'я, здоровий спосіб життя (в усіх напрямах роботи). Серед дидактичних ігор, використання яких у роботі з дошкільниками спрямоване на підвищення рівня їхніх знань, уявлень про здоровий спосіб життя, а також формування відповідних навичок, можна назвати наступні: «Дозвілля дитини», «Сам удома», «Безпека на дорозі», «Роби правильно», «Для чого це потрібно», «Частини тіла», «Упізнай за смаком», «Збери потрібне»(лікарські рослини) тощо.

Особливою категорією ігор є рухливі ігри. Вони допомагають дітям дізнатися про роль рухів для життя, дозволяють змістовно організувати дитяче дозвілля. Наприклад: «Зарядка зі звірятами», «Іду за скарбами»(скандинавська ходьба), «Не наступи», «Не замочи ніг»(стрибки), «Знайди і промовч» (орієнтування у просторі).

Ігри-руханки, допомагають дітям зняти м'язове і розумове напруження: «Робимо, як мавпочки», «Метелики», «Покажи, якщо можеш».

Також використовуються рухливі ігри за творами В.Сухомлинського, які формують соціально-моральні почуття дошкільників. «Телятка на лужку»(казка «Злий ведмедик чи добрий»), «Чиї рукавички»(казка «Зелені рукавички»), «Миколчин мішечок»(казка «Жолуді для діброви»).

Активно застосовуються емоційно насичені технології оздоровчого спрямування, такі, як ігрова терапія (вплив на всі сфери розвитку дитини засобами гри). Гра володіє хорошим корекційно-терапевтичним потенціалом: «Квітка доброти», «Дзвіночки совісті».

Ігри-драматизації – «Прихід у гості», «Відвідування хворого товариша».

У валеологічній роботі з дошкільниками використовується широкий спектр народних рухливих ігор, ігор-естафет, спортивних ігор. Із сюжетів народних рухливих ігор діти дізнаються про традиції українського народу щодо загартування, ведення військової справи, занять працею та рухом під час дозвілля тощо. Це такі ігри, як: «Бондар», «Їду на Січ», «Чорноморець-біломорець», «Чий батько дужчий», «Посіяла огірочки», «Мисливець» та інші.

У дошкільному віці дитина легко включається в різні види валеологічної діяльності: трудову, художньо-творчу, дослідно-експериментальну, моделюючу, ігрову. У зв'язку з цим необхідно акцентувати увагу на валеологічну спрямованість ігрової діяльності, яка ґрунтується на:

- перевазі ігор з валеологічним змістом, в яких дитина може виступити носієм норм здорового способу життя або своєрідним «рятівником», «помічником»

- дорослого з надання елементарної допомоги тому, хто погано себе почуває («медична сестра», «лікар», «аптекар», «інструктор з фізичного виховання» тощо);

- наповненні ігор валеологічним змістом: «Корисні продукти», «Секрети харчування», «Людина та її захист», «Малята-здоров'ята;

- відмові від ігор, пов'язаних з деструктивним впливом на людське середовище щодо завдання шкоди здоров'ю людини.

Висновки. Отже, формування основ здорового способу життя у дошкільників засобами ігрових технологій є важливою запорукою збереження і зміцнення їхнього здоров'я. Кожна дитина має й може бути здоровою та щасливою, від цього залежить комфортність і повноцінність її життєдіяльності. Якщо дитина має міцне здоров'я, повноцінний фізичний розвиток, багатоманітний руховий досвід, оптимальний розвиток фізичних якостей, то все це слугує твердим підґрунтям її подальшого розвитку, основою оволодіння загальнолюдськими цінностями формування її розумового, творчого потенціалу та власного особистісного становлення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Воронцова Т. В., Мацебула Н. В., Репік І. А. Основи безпеки життєдіяльності. — К.: Алатон, 2005.
2. Денисенко Н. Формування свідомого ставлення до здоров'я / Н. Денисенко // Дошк.вихов. - 2008. - №9. - С.3-5.
3. Закон України «При дошкільну освіту» - К., 2006
4. Лохвицька Л.В Дошкільникам про основи здоров'я : навч.-метод. Посіб. / Л.В Лохвицька, Т.К Андрущенко.- Тернопіль : Мандрівець, 2007. -176 с.
5. Богініч О., Бабачук Ю. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей старшого дошкільного віку: метод. посіб. / Тернопіль : Мандрівець, 2014 - 180 с.

Стребна Ольга,
завідувачка кафедри теорії й методики
дошкільної, початкової освіти
та мовних комунікацій
КВНЗ «Херсонська академія
неперервної освіти», доцентка

Дитячий світ експериментів: розвиток дітей дошкільного віку через дослідження

Анотація. У статті висвітлено важливість експериментальної діяльності для розвитку дітей дошкільного віку. Розкрито, як завдяки експериментам дошкільники глибше осягають навколишній світ, а також розвивають базові вміння та навички, що є основою для їхнього подальшого успішного навчання та соціальної інтеграції. Досліджено сучасні підходи до інтеграції експериментальної діяльності в освітній процес та запропоновано рекомендації для педагогів з метою підвищення ефективності цих практик.

Ключові слова: експеримент, дослідницька діяльність, діти дошкільного віку, розвиток пізнавальних здібностей дітей, опитування, рекомендації для педагогів.

Сучасне середовище, наповнене технологічними інноваціями та інформаційним різноманіттям, вимагає від дітей здатності адаптуватися, мислити гнучко, творчо й

нестандартно. Дитинство характеризується цікавістю та невгамовним бажанням досліджувати нове і незвідане, що стає основою для подальшого розвитку. У віковому періоді дошкільного віку діти активно вивчають своє оточення, експериментують і формують свій світогляд. Це саме той час, коли закладаються основи їх когнітивного, соціального та емоційного розвитку, що сприяє їхній здатності до комплексного розуміння світу. Таке підґрунтя сприяє виконанню основних завдань розвитку дітей в контексті Базового компонента дошкільної освіти, які підкреслюють важливість експериментальної діяльності у формуванні глибокого розуміння навколишнього світу, його взаємодії та взаємозв'язків [1].

Сучасні українські вчені, такі як Г. Бєлєнька, О. Гнізділова, К. Крутій та інші, спираючись на результати наукових досліджень, відзначають важливість активного впровадження експериментальної діяльності в дошкільній освіті, оскільки це сприяє гармонійному розвитку дітей [1; 2; 7]. Н. Лисенко підкреслює, що такий підхід формує у дітей ціннісні орієнтири щодо розуміння природи, її явищ [8]. Л. Калуська, І. Карнаухова вважають, що знання, здобуті через досліди, є глибокими та сприяють формуванню світогляду й особистісному зростанню дошкільнят [6]. К. Крутій наголошує на застосуванні експериментів та дослідів в освітньому процесі закладів дошкільної освіти (ЗДО) для стимулювання пізнавальних інтересів та допитливості дітей [7]. Дослідження підтверджують, що навчання через експериментування сприяє не лише розумінню фундаментальних наукових принципів, але й розвитку особистісних якостей дошкільників, таких як впевненість у собі та здатність до самостійного навчання. З огляду на це, дослідження значущості та методів впровадження експериментальної діяльності в дошкільній освіті стає надзвичайно актуальним завданням для педагогів.

Тому мета статті – розкрити значення експериментальної діяльності для розвитку дітей дошкільного віку, підкреслити її роль у формуванні пізнавальної активності, а також надати рекомендації щодо впровадження експериментів в освітній процес ЗДО.

У сучасній дошкільній освіті все більшого значення набувають методи, які сприяють активному залученню дітей до пізнавальної діяльності. У цьому контексті важливо розуміти ключові поняття, пов'язані з експериментами та дослідженнями, їхні особливості та значення для розвитку дитини. «Експеримент» для дітей дошкільного віку – це метод дослідження, в якому діти, виконуючи практичні завдання у спеціально створених умовах, спостерігають і взаємодіють з об'єктами дослідження, щоб отримати нові знання та навички. Під час таких експериментів діти порівнюють і зіставляють результати, виділяючи суттєві ознаки чи їх групи, що виникли в результаті їхньої діяльності, що сприяє розвитку їхньої пізнавальної активності [2; 3; 4; 10].

«Дослідження» для дітей дошкільного віку – це систематичний процес пізнання, під час якого діти активно взаємодіють з навколишнім світом, ставлять запитання, проводять спостереження та експерименти, і шукають шляхи розв'язання висунутих гіпотез, припущень, що допомагає дітям розвивати допитливість, сприяє їхньому всебічному розвитку та розумінню основних принципів наукового мислення. У статті «Експерименти та досліди для дітей» висловлюється думка про те, що «розвиток дитини залежить від експериментів набагато більше, ніж від ігор. Дитячі експерименти – це наочно дієвий спосіб пізнання світу, це двигун розвитку, мислення, накопичення досвіду та знань. Вони є джерелом багатших, динамічніших та глибших знань, ніж ті, що отримані із книг» [4]. Цей підхід відображає трактування поняття «експериментально-дослідницька діяльність» сучасними науковцями О. Сорочинською та О. Павлюченком, які визначають його як концепт з унікальними ознаками та особливостями, що відрізняють його від інших подібних явищ [10, с. 53].

Проаналізувавши та узагальнивши підходи до визначення сутності цього поняття, можемо зазначити, що «експериментально-дослідницька діяльність» є способом пізнання та вивчення природних явищ у спеціально створених умовах, що

сприяє активізації самостійної активності дітей і їхньому когнітивному розвитку через різноманітні методи та прийоми роботи. Така форма діяльності включає розв'язання завдань за допомогою дослідів і простих експериментів, де діти самостійно аналізують результати та роблять висновки на основі власного спостереження, досвіду [10, с. 53]. Дослідниця Н. Лисенко визначає «пошуково-дослідницьку діяльність» (або «експериментальну») як організовану вихователями систематичну педагогічну практику, у процесі якої діти через самостійне дослідження навколишнього світу, розв'язання проблемних завдань і практично-перетворювальні дії одночасно здобувають нові знання, уміння й навичками для їх подальшого самостійного розвитку [8, с. 69].

Мета експериментальної діяльності для дітей дошкільного віку полягає в розширенні їхнього розуміння природи, розвитку навичок самостійного проведення досліджень, аналізу та обґрунтування власних поглядів, а також узагальнення отриманих результатів. Така діяльність сприяє стимулюванню цікавість дітей і поглибленню їх пізнання світу. Через практичні завдання та спостереження дошкільники здобувають новий досвід, який сприяє формуванню впевненості у собі та самостійності. Крім того, експериментальна діяльність розвиває творчі здібності дітей, оскільки вони експериментують з різними матеріалами і ідеями, відкриваючи нові способи їх використання. Також, експериментальна діяльність не лише збагачує знання малюків, але й створює основу для формування природничо-екологічної компетентності – «здатності дитини до доцільної поведінки в різних життєвих ситуаціях, що ґрунтується на емоційно-ціннісному ставленні до природи, знаннях її законів…» [1].

Виходячи зі змісту експериментально-дослідницької діяльності дітей задля вивчення природи, вихователі мають реалізовувати такі завдання: розробити план проведення дослідницьких занять з урахуванням вікових особливостей, інтересів дошкільників та підготувати необхідні матеріали, обладнання, ресурси для проведення експериментів; створити атмосферу зацікавленості та позитивного ставлення до дослідницької діяльності; навчити вихованців основним методам і прийомам дослідження, таких як спостереження, вимірювання, порівняння, класифікація; підтримувати й розвивати вміння дітей формулювати припущення, проводити експерименти та аналізувати результати; допомагати малюкам узагальнювати отримані знання та застосовувати їх у різних навчальних (життєвих) ситуаціях; заохочувати командну роботу та взаємодію дітей під час проведення експериментів; сприяти рефлексії за результатами досліджень, допомагаючи дошкільником аналізувати свої досягнення та помилки. «Експерименти, досліди з дітьми-дошкільнятами – чудова можливість розвинути у них допитливість, відповісти на багато питань у наочній та зрозумілій формі. Крім того, пропонуючи малюкам різноманітні експерименти, уважні педагоги допоможуть їм у ранньому віці окреслити власне коло інтересів» [4]. Розглянемо цікаві експерименти, які можна провести разом з дошкільнятами:

Експеримент **«Кольорова веселка»**

Матеріали: вода, харчові барвники різних кольорів, пластикові склянки, піпетки або ложечки, морозильна камера, плита або чайник.

Хід експерименту

1. *Підготовка.* Наповніть декілька склянок водою і додайте в кожну різний харчовий барвник за допомогою піпетки або ложечки. Розмішайте до отримання яскравих кольорів.
2. *Заморожування*. Помістіть склянки з кольоровою водою в морозильну камеру, щоб вона замерзла. Це демонструє перехід рідини у твердий стан.

3. *Спостереження*. Коли кольорова вода замерзне, вийміть з морозильника та склянки. Запропонуйте дітям помацати їх, обговоріть, що вода перетворилася на лід.

4. *Розтоплення*. Помістіть ці форми льоду в окремі склянки. Залиште при кімнатній температурі або використовуйте теплу воду, щоб прискорити процес. Спостерігайте, як лід перетворюється назад у рідину, пояснюючи дітям, що це перехід із твердого стану в рідкий.

5. *Створення веселки*. Після того як лід розтане, можна обережно налити різнокольорові рідини в одну склянку, щоб створити шаруватий ефект, схожий на веселку.

Висновок: обговоріть з дітьми, як вода може змінювати свій стан – з рідини в лід і навпаки. Такий дослід допомагає зрозуміти, що вода буває в різних станах.

Експеримент **«Неймовірне плавання»**

Матеріали: сире яйце, склянка з водою, ложки, сіль.

Хід експерименту

1. *Підготовка.* Обговоріть з дітьми, що станеться, коли яйце помістити у воду. Пропонуйте, щоб дітки висловили своє припущення. Поясніть, що воно, ймовірно, потоне.

2. *Етап 1*: покладіть сире яйце в склянку з чистою водою. Спостерігайте, як воно опускається на дно.

3. *Етап 2:* вийміть яйце зі склянки. Додайте кілька ложок солі у воду і добре розмішайте, щоб сіль розчинилася.

4. *Етап 3:* знову помістіть яйце в склянку з солоною водою. Спостерігайте, як яйце залишається на поверхні.

Висновок: поясніть дітям, що сіль збільшує щільність води, завдяки чому яйце не тоне. Наведіть приклад Мертвого моря, де вода дуже солона, і люди можуть плавати без зусиль.

Продемонструйте, як яйце можна підняти або опустити, додаючи солону чи прісну воду. Це виглядає дивно, оскільки зовні вода не змінюється.

Експеримент з дослідження властивостей води й солі дозволяє дітям виявити, що зміна концентрації солі у воді може змінити плавучість предметів. Це сприяє їхньому розумінню, як хімічні речовини можуть впливати на властивості води [5].

Експеримент ***«Чарівні перетворення води»***

Матеріали: чайник з водою, прозора кришка або скло, таця.

Хід експерименту

1. *Підготовка.* Наповніть чайник водою та доведіть до кипіння. Поставте чайник на тацю для безпеки.

2. *Спостереження.* Коли вода закипить, покажіть дітям, як пара виходить з носика чайника.

3. *Затримка пари.* Потримайте прозору кришку або скло над носиком, щоб на ньому конденсувалася пара.

4. *Обговорення.* Покажіть дітям, як на кришці утворюються краплі води. Поясніть, що це – перехід води з газоподібного стану в рідкий.

5. *Питання.* Запитайте у дітей, що вони помітили, і поясніть, як вода перетворюється на пару та назад у краплі.

Висновок: експеримент показав дітям, що вода може переходити з рідкого стану (рідина) у газоподібний стан (пара) і навпаки залежно від температури та умов навколишнього середовища. Це сприяє їхньому розумінню фізичних властивостей води і її циклу в природі [5].

Експеримент **«Шпигунські малюнки»**

Матеріали: лимонний сік (або будь-який інший кислий сік, наприклад, апельсиновий), чистий папір, пензлик.

Хід експерименту

1. *Підготовка***.** Поясніть дітям, що лимонний сік має особливі властивості, може залишати невидимі сліди.

2. *Проведення***.** Запропонуйте дітям пензликом намалювати якесь таємне повідомлення або малюнок на чистому папері, використовуючи лимонний сік. Дозвольте паперу висохнути декілька хвилин.

3. Спостереження. Запропонуйте дітей спостерігати за папером, помістивши його під сонячне проміння або під сильне освітлення в кімнаті. Вони помітять, що малюнки, зроблені лимонним соком, почнуть виглядати як відбитки з образами.

4. Обговорення. Поясніть дітям, як це працює: кислота у лимонному соку взаємодіє з папером так, що коли вона висихає і потрапляє під сонячне світло, малюнки стають видимими.

Висновок: експеримент допоможе дітям не лише вивчити властивості води й кислот, а й зрозуміти, як хімічні реакції можуть приховано змінювати властивості матеріалів. Цей досвід спонукає дітей до дослідження та виявлення цікавих хімічних явищ.

Після проведення експериментів «Кольорова веселка», «Неймовірне плавання», «Чарівні перетворення води», «Шпигунські малюнки» можна відзначити, що така діяльність стимулює цікавість дітей дошкільного віку до вивчення науки, розвиває їхню допитливість і сприяє формуванню базових знань про природні явища.

Освітяни Херсонської області, які проходили курсову перепідготовку у КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти» з 08.01-26.01.2024 року на курсах вихователів ЗДО, були опитані за наступною темою: «Експериментальна діяльність дітей дошкільного віку та її вплив на їхній розвиток».

На запитання «Які дослідницькі активності Ви зазвичай використовуєте у своїй практиці з дошкільниками?» відповіли 25 вихователів. Серед відповідей найбільше респондентів зазначили, що вони використовують експерименти (41,4%), дослідницькі проєкти (29,1%), спостереження в природі (18,3%), інші види дослідницької діяльності (11,2%). На жаль, у сучасних умовах дистанційного навчання в ЗДО спостерігається зменшення можливостей для проведення експериментальної діяльності, що обмежує практичний досвід дітей у вивченні навколишнього світу.

Педагоги намагалися оцінити вплив дослідницької діяльності на розвиток пізнавальних здібностей у дошкільників, спостерігаючи за змінами в їхніх інтересах і поведінці під час та після експериментів. Вони аналізували відповіді дітей на прості запитання щодо експериментів, обговорювали їхні враження і здобуті знання, проводили бесіди та використовували нескладні тести для оцінки пізнавальних навичок, таких як логічне мислення та здатність робити висновки. Тому на запитання анкети «Як ви оцінюєте вплив дослідницької діяльності на розвиток пізнавальних здібностей у дітей дошкільного віку?» респонденти зазначили: вкрай сприятливо (58,4%), позитивно (30,3%), нейтрально (7,2%), не знали, що відповісти (4,1%).

На запитання «Чи спостерігаєте ви позитивні зміни у соціальній взаємодії дітей, які займаються дослідженнями?» учасники опитування надали такі відповіді: так (79,3%), не завжди (15,6%), ні (5,1%). Також ці дані підтверджуються відповідями вихователів під час проведеного з ними інтерв'ю, аналізуючи які, ми можемо зробити висновок, що проведення дослідницької діяльності серед дошкільників значно підвищує їх соціальну взаємодію та збагачує освітній процес. Діти не лише навчаються працювати в групі, обмінюючись ідеями та навичками під час експериментів, але й розвивають уміння аргументувати свої думки та слухати інших. Обговорення результатів досліджень сприяє розвитку критичному мисленню та здатності до логічного висновку. Крім того, спільне розв'язання проблем і взаємна підтримка у

процесі досліджень допомагають сформувати сприятливе соціальне середовище, де кожен учасник відчуває себе значущим та частиною спільноти.

Запитання «Які виклики Ви зустрічаєте під час організації та проведенні дослідницьких проєктів з дітьми дошкільного віку?» порушує тему труднощів, з якими стикаються педагоги. Організація та проведення дослідницьких проєктів з дітьми дошкільного віку супроводжується низкою викликів. Педагоги часто стикаються з браком ресурсів та необхідного обладнання, що обмежує можливості для проведення повноцінних експериментів (56,5%), різниця в індивідуальних рівнях розвитку дітей також створює труднощі, оскільки одні діти можуть швидше засвоювати матеріал, тоді як інші потребують додаткової уваги та пояснень (18,3%), вікові особливості дітей та їх короткочасна увага вимагають ретельної підготовки й планування завдань (12,2%), обмежений час для підготовки та проведення активностей у рамках освітньої програми ускладнює організацію дослідницьких проєктів (7,5%). Крім того, необхідність забезпечення безпеки під час проведення експериментів вимагає додаткових заходів та контролю з боку вихователів і батьків (5,5%).

Під час дистанційного навчання основними проблемами залучення дітей дошкільного віку до експериментальної діяльності є: забезпечення доступу до необхідних матеріалів і ресурсів для проведення експериментів в домашніх умовах (34,5%), налагодження ефективної комунікації з батьками для організації та підтримки участі дітей у проєктах (30,2%), забезпечення безпеки під час виконання досліджень вдома з урахуванням різних умов життя дошкільнят (18,8%), а також підтримка інтересу та мотивації дітей протягом усього процесу дистанційного навчання, що вимагає додаткових зусиль з боку вихователів і батьків для організації проєктів (16,5%).

На запитання «Які підходи Ви використовуєте для підтримки та стимулювання інтересу дошкільників до наукових досліджень?» респонденти надали такі відповіді: упровадження ігрового та діяльнісного підходу (42,6%), використання цікавих матеріалів (23,4%), відкриті запитання (17,2%), сюрпризні моменти (10%) та індивідуальний підхід (6,8%).

На основі отриманих даних можна зробити кілька узагальнених висновків щодо впливу експериментальної діяльності на розвиток дітей дошкільного віку. По-перше, більшість вихователів активно використовують експерименти та дослідницькі проєкти у своїй практиці, що свідчить про їхню значну популярність серед педагогів. По-друге, дослідницька діяльність має позитивний вплив на розвиток пізнавальних здібностей дітей, стимулюючи їхню активність та зацікавленість у «наукових відкриттях». По-третє, педагогічні працівники відзначають позитивні зміни в соціальній взаємодії дітей, що беруть участь в експериментах, проєктах, підкреслюючи важливість цих ініціатив для розвитку спільної діяльності.

Однак, при організації експериментальної діяльності виникають певні виклики, які потребують уваги. Основними проблемами є недостатність необхідних ресурсів, різниця в індивідуальних рівнях розвитку дітей, а також обмежений час для підготовки та проведення експериментів. Зазначені фактори можуть вплинути на ефективність реалізації експериментальної діяльності й потребують відповідних рішень для їх подолання. Щоб подолати ці труднощі та підвищити інтерес дітей, вихователі активно застосовують ігрові методи, цікаві матеріали та індивідуальний підхід.

Організація експериментальної діяльності вимагає від вихователя достатнього рівня професійної компетентності, що підтверджується методичними рекомендаціями до Базового компонента дошкільної освіти. В них зазначається, що «побудова педагогом такої організації освітньо-виховного процесу, за якої максимально активізується діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізація її творчих задумів та мрій, вимагає професійної майстерності, постійного самовдосконалення в опануванні сучасними й перспективними методами та формами взаємодії з дітьми,

здійснення своєї педагогічної роботи на принципах науковості та системності» [9, с. 3], що є ключовим для успішної розвивальної практики в дошкільній освіті.

Пропонуємо ознайомитися з низкою рекомендацій щодо підвищення ефективності використання експериментів у роботі з дошкільниками:

1. Створюємо стимулюючий *простір*, що сприятиме експериментальній діяльності, обладнуючи куточки для досліджень з доступом до різноманітних матеріалів і інструментів, таких як лабораторні столи, мікроскопи, набір для хімічних дослідів та інші навчальні ресурси.

2. *Ігровий підхід* робить навчання більш доступним для дітей. Інтегруємо експериментальну діяльність в ігрові сценарії, що забезпечує зацікавленість дітей у виконанні «наукових» завдань.

3. Залучаємо дітей до *планування експериментів, вибору тем* та *розробки* плану їх проведення, що стимулює інтерес і допомагає дітям відчути власну причетність до освітнього процесу.

4. Підтримуємо *допитливість, зацікавленість і самостійність дітей*, заохочуючи їх ставити запитання про навколишній світ і самостійно шукати відповіді через експерименти. Сприяємо розвитку їхніх ініціатив і допомагаємо розвивати навички критичного мислення.

5. *Інтегруємо сучасні технології,* такі як відео, мультимедійні презентації та онлайн-ресурси, для демонстрації наукових явищ і підтримки інтересу до досліджень.

6. Проводимо експерименти *у групах або парах*, щоб діти мали можливість обмінюватися ідеями, співпрацювати й спільно розв'язувати завдання, що сприяє розвитку комунікативних навичок.

7. Після проведення експериментів організовуємо *обговорення, рефлексії,* де діти можуть висловлювати свої враження, інтерпретувати результати та робити висновки, що допоможе закріпити знання і розвинути вміння аналізувати.

8. Намагаємося поступово *ускладнювати завдання*. Починаємо з простих експериментів і поступово переходимо до складніших завдань, що потребують більш глибоких знань і навичок. Такий підхід забезпечить поступовий розвиток пізнавальних здібностей і зберігає інтерес до навчання.

9. Використовуємо можливості *дослідження природного середовища*, проводимо експерименти на свіжому повітрі, вивчаючи рослини, тварин і природні явища, що збагатить освітній процес і зробить його більш цікавим.

10. *Залучаємо батьків* до освітнього процесу, пояснюючи їм важливість експериментальної діяльності та надаємо рекомендації для проведення дослідів вдома. Спільні зусилля педагогів і батьків сприятимуть більш ефективному розвитку дітей.

Дотримуючись таких рекомендацій, педагоги зможуть значно підвищити ефективність використання експериментальної діяльності у дошкільній освіті.

Отже, експериментальна діяльність є важливим засобом розвитку дітей дошкільного віку. Вона надає можливість дітям задовольнити свою допитливість і пізнавальну активність. Через експериментальну діяльність діти розвивають навички дослідження, учаться орієнтуватися в завданнях і планувати свої дії відповідно до поставлених цілей. Проведення дослідницької роботи сприяє формуванню у дітей базових навичок пошукової діяльності, збільшує їхній інтерес до природних явищ і стимулює самостійну розумову активність. Інтеграція експериментальної діяльності в освітній процес допомагає дітям успішно адаптуватися до шкільного навчання, закладаючи міцну основу для їхнього подальшого особистісного та академічного розвитку. Тому значущість впровадження експериментальної діяльності в освітній процес закладів дошкільної освіти є очевидною та потребує подальшого дослідження.

Подальші кроки в дослідженні теми включають аналіз ефективності різних методів проведення експериментальної діяльності в закладах дошкільної освіти, розробку навчальних програм з експериментальними завданнями для розвитку

когнітивних і соціальних навичок, а також пошук шляхів активного залучення батьків. Також важливо дослідити, як нові технології та інноваційні методи можуть бути інтегровані в експериментальну діяльність, щоб підвищити її результативність.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти: затв. наказом МОН України від 12.01.2021 р. №33. URL: http://surl.li/uajggk
2. Бєлєнька Г. В. Дослідження – крок до пізнання. 2017. № 5. С. 7-10.
3. Гнізділова О.А. Дослідно-експериментальна діяльність дітей з природними об'єктами в умовах ДНЗ. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2014, 106 с.
4. Експерименти та досліди для дітей. URL: http://surl.li/fmixhz
5. Іванова М. Пошуково-дослідницька діяльність як засіб стимулювання пізнавальної діяльності дітей. *Педагогічна Житомирщина*. 2023. № 1 (29). С.1-6. URL: http://surl.li/wepmbq
6. Калуська Л. В. Дивокрай вибрані дид.-метод. матер. у 2-х кн. для прац. дошк. заклад. Книга 1. Тернопіль: Мандрівець, 2007, с. 320.
7. Крутій К.Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Літо-грайлик / К.Л. Крутій, І. Б. Стеценко, Т. І. Грицишина. Запоріжжя : ТОВ – ЛІПС‖ ЛТД, 2018. 200 с.
8. Лисенко Н.В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог : навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2009. 400 с.
9. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) 2021 рік: Лист МОН України від 16.03.2021 р. № 1/9-148. URL: http://surl.li/vaqtxd
10. Сорочинська О.А., Павлюченко О.В. Особливості експериментально-дослідницької діяльності в природному довкіллі дітей старшого дошкільного віку. Збірник наукових праць. *Педагогічні науки.* 2021. № 94. С.51-56. URL: http://surl.li/gkhugk

Студенець Олена,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
дошкільної і початкової освіти
Хмельницький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка,
кандидат педагогічних наук

Партнерська взаємодія сім'ї та закладу дошкільної освіти у процесі національно-патріотичного виховання в умовах воєнного часу

Анотація. У статті подано обгрунтування актуальних питань щодо взаємодії родини та закладів дошкільної освіти. Визначено роль і важливість співробітництва у процесі національно-патріотичного виховання на сучасному етапі під час військового стану та значення партнерської співпраці в умовах сьогодення.

Ключові слова: особистість, патріотизм, майстерність, здібності, активність, вікові властивості, індивідум, співпраця, подолання небезпеки, особисті ресурси, взаємодія, партнерство, співробітництво.

Війна, чи не найбільше випробування в житті кожного українця. Сьогодні час задуматись: чи варто залишатися наодинці з тривогами, переживаннями, роздумами.

Війна - це стрес не тільки для дорослих, але особливо для найменших дітей. Відчуття небезпеки, тривоги, переривання звичних рутин, постійні зміни та рух - усе це може злякати дитину, викликати нерозуміння і дискомфорт. Нажаль, кожен із нас по різному реагує на те, що відбувається в країні… Як відомо, війна внесла свої негативні зміни у життя абсолютно кожного українця. Україна сьогодні повинна боротися не лише із зовнішнім ворогом, але й дбати про своїх дітей. Саме діти під час воєнних дій є однією з найуразливіших категорій і потребують великої уваги.

Безперечно, першочерговим завданням країни є забезпечення максимального захисту дітей під час повномасштабного вторгнення на територію нашої держави. Відповідно, надважливим завданням кожного навчального закладу є убезпечення дітей, збереження життя та здоров'я, підтримка та тісна партнерська взаємодія родини та ЗДО. Саме взаєморозуміння, допомога, співпраця та співробітництво в період складних випробувань, займають чільне місце в навчально – виховному процесі та у життєвих обставинах зокрема…

Певна річ, сім'я для дитини – це місце її народження і основне місце спілкування. Вона визначає багато в житті дитини. Тому, безсумнівно, звя'зок між батьками і дітьми відноситься до найбільш сильних людських відносин. Виховання дітей в сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості [1]. Благополуччю дитини сприяють доброзичлива атмосфера і така система сімейних стосунків, яка дає почуття захищеності, любові і сприйняття, стимулює його на розвиток. «Виховання дітей, формування особистості з перших років життя - основний обов′язок батьків. Сім′я впливає на дитину, залучає її до навколишнього життя.» А.С. Макаренко.

Слід зазначити, що саме у дошкільному віці закладаються основи моральності, культури та світогляду, які впливають на розвиток особистості. Тому необхідно відмітити, що саме моральне виховання дітей дошкільного віку є важливим аспектом орієнтування в мінливому навколишньому світі. В умовах дегуманізації суспільних відносин, підкорення їх потребам ринку, втрати виховних ідеалів, відчуження людей один від одного важливим є пошук виховного ідеалу з певним набором особистісних якостей сучасної людини і, водночас, вивчення ефективних форм, методів та засобів морального виховання дітей дошкільного віку.

Варто відмітити, що повноцінне виховання дошкільника відбувається в умовах тісної співпраці сім'ї та дошкільного закладу. Адже сім'я є першим і найважливішим інститутом соціалізації дитини. Але так як більшість батьків змушене займатися «пошуком» засобів існування, діти проводять дуже багато часу (9-10 годин на день) у закладі. По суті, їх вихованням займаються педагоги, які діють за спеціально розробленими програмами. Але вплив сімейного виховання на формування особистості дитини відіграє значну мега важливу роль.

Вивчення родинного спілкування, як відомо, є надзвичайно важливим як для розуміння чинників, що впливають на встановлення особистості дитини, так і для організації психолого - педагогічної практики. Про значущість цієї проблеми свідчить той факт, що багато психологічних теорій не обійшли увагою цю проблему, розглядаючи взаємовідносини батьків і дитини як важливе джерело дитячого розвитку [2]. Теоретичні основи по темі дослідження висунені в працях вітчизняних педагогів В.С.Мухіної, Л.С.Виготського, а також в дослідженнях ряду робіт авторів, які вивчали сім'ю, сімейні стосунки: С.В.Ковальов, Н.Д.Соловьов, М.І.Лісіна та інші.

Нині ефективність дошкільної освіти безумовно пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. І це, звісно, спонукає оновити зміст і форми співпраці педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців Відомо, що робота з батьками завжди була традиційною складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї.

Дорослі учасники освітнього процесу, як бачимо, мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом освіти і родиною, оскільки така співпраця

покликана створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини. Саме зараз пошук шляхів, спрямованих на формування взаєморозуміння та довіри, побудови партнерської взаємодії між закладом і родиною, має ініціювати педагогічний колектив.

Складність сучасних педагогічних проблем та невміння знайти правильні рішення призводять до численних батьківських помилок. Їх причини полягають у нездатності батьків до самокритики, відсутності знань, навичок і вмінь з догляду та виховання, спілкування з дітьми різного віку; нерозумінні того фактора, що саме сім'я та спілкування в ній, яке слугує не тільки своєрідним фоном усієї життєдіяльності, а й провідним засобом виховання дітей, є найважливішими чинниками формування особистості [4]. Об'єктивна складність процесу сімейного виховання породжує реально існуючі складнощі, виховної діяльності, які в свою чергу виступають як умови та обставини, що потребують певних зусиль для їх подолання. Акцентування проблем необхідне, щоб привернути до них увагу, показати можливі наслідки педагогічних помилок та можливості вдосконалення виховної функції сучасної сім'ї.

На даний час йде перебудова дошкільного виховання, і в центрі цієї перебудови є гуманізація педагогічного процесу. Метою його відтепер визнається не виховання члена суспільства, а вільний розвиток особистості. Зміни державної політики в галузі освіти спричинили за собою визнання позитивної ролі сім'ї у вихованні дітей і необхідності взаємодії з нею [3]. Нажаль, не завжди педагоги дошкільних установ максимально переймаються свідомістю важливості та необхідності співпраці з сім'єю. А має бути тісна взаємодія та спільний тандем.

Надважливо зрозуміти, що взаємодія вкрай важлива. Оскільки являє собою спосіб організації спільної діяльності з родинами, то має здійснюватися на основі соціальної перцепції за допомогою спілкування. Сутність взаємодії полягає в узгодженні в інтересах дитини, вимог, дій дошкільного закладу і сім'ї як суб'єктів її виховання, активне залучення батьків до педагогічного процесу, надання допомоги педагогічному колективу дошкільного закладу.

Необхідно відзначити про умови, які забезпечують ефективність взаємодії:

- висока культура спілкування батьків та педагогів,
- доброзичливість, неупередженість у розв'язанні різних проблем,
- забезпечення мотивації взаємодії,
- актуальність та конкретність спільних завдань.

Взаємодія являє собою спосіб організації спільної діяльності з родинами, яка здійснюється на основі соціальної перцепції за допомогою спілкування[6]. Сутність взаємодії полягає в узгодженні в інтересах дитини, вимог, дій дошкільного закладу і сім'ї як суб'єктів її виховання, активне залучення батьків до педагогічного процесу, надання допомоги педагогічному колективу дошкільного закладу.

Завдання взаємодії:

1. Забезпечення дитині в сім'ї та дошкільному закладі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку.
2. Сприяння задоволення її потреби в емоційно – особистісному спілкуванні.
3. Розвиток творчих інтересів та здібностей.
4. Підвищення рівня сформованості педагогічної культури вихователів та батьків.

Щоб найкраще, найвідповідальніше підійти до виховання дитини, батьки разом з вихователями повинні збудувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх. Вихователь та батьки діють в інтересах дитини, приймають рішення стосовно її виховання та навчання, створюють для неї належні умови та комфорт.

Від того, наскільки ці взаємовідносини будуть узгоджені, настільки залежить успіх формування особистості в цілому. А саме, взаємодія в педагогічному процесі

сім’ї та дошкільної установи здатна формувати індивідуальність, активізувати особистий творчий потенціал не тільки дитини, але і педагогів та батьків. Взаємодія, що ґрунтується на засадах коопераційної інтеракції, передбачає взаємодопомогу, співробітництво та узгодження зусиль.

Мабуть сучасного обізнаного дошкільника важко чимось особливим здивувати… І це очевидно. Наразі мега важливим є питання про форми роботи дошкільного закладу із сім’єю [5]. Сучасні дитячі дошкільні заклади стають відкритими для батьків, дітей і громадськості. Вони все більше уваги приділяють освіті та вихованню батьків, вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку і виховання дітей.

Вплив дошкільних закладів на розвиток педагогічної культури батьків буде ефективним, якщо відповідатиме таким критеріям:

1. Спрямованість. Даючи конкретні поради, рекомендації, педагоги повинні знати особливості конкретних сімей. Нерідко батьки самі звертаються до вихователів за педагогічними порадами, у тому числі з конкретними питаннями щодо власної дитини.

2. Оперативний зворотний зв’язок. Робота з батьками має вибудовуватися на основі живого діалогу, в процесі якого він з’ясовує рівень сформованості педагогічних знань і навичок батьків, вносить за необхідності корективи.

3. Індивідуалізація педагогічного впливу. Працюючи з батьками, вихователь допомагає їм використовувати педагогічні знання не як абстрактні істини [8], а як керівництво до практичних виховних дій, спрямованих на конкретну дитину з її особливостями, перспективами вікового та індивідуального розвитку.

Форми роботи з батьками можуть бути колективними, індивідуальними, наочно-інформаційними. У сучасній сім'ї особлива роль належить таким функціям:

- духовного спілкування,
- емоційної підтримки,
- виховній функції.

І тому, саме зараз, під час військового стану, навчально-виховні заклади не можуть забезпечити таких унікальних умов для духовного життя особистості, якими володіє сім'я. То завдяки проживанню в сім'ї, цілеспрямованим її зусиллям наші дітки пізнають, осягають свою людську сутність, обов'язки перед іншими людьми, передусім перед батьками. Для цього особистість повинна виростати в сім'ї, в якій витає дух любові, всі чуйно, турботливо ставляться одне до одного. Адже заняття доброти, любові, здатність до співпереживання неможливо почерпнути з книжок [7]. Ці якості виробляються в дитині передусім під час її взаємодії з найближчими їй людьми. Відчуваючи любов до себе, спостерігаючи, у чому це виявляється, дитина вчиться любити інших людей. А любов до дитини виростає із взаємної любові батьків, від уроків любові, отриманих ними у своєму дитинстві, від щирості їхніх стосунків.

Особливості виховної функції сім'ї полягають у тому, що вона одночасно виховує дорослих і дітей та реалізується у таких трьох головних аспектах:

1. Становлення, розвиток, виховання дитини як особистості, сприяння розвитку її здібностей. Сім'я репрезентує дитині суспільство, забезпечує передавання їй соціального досвіду, охороняє її права.

2. Здійснення виховного впливу сім'ї на кожного індивіда впродовж усього його життя. Кожна сім'я має свою систему виховання, засновану на певних ціннісних орієнтаціях. Спочатку несвідомо, орієнтуючись на почуття близьких людей, дитина починає розуміти, що в її поведінці їх радує, а що засмучує. Пізніше у неї формуються уявлення про те, що є прийнятним у сім'ї, а дорослішаючи, вона починає усвідомлювати принципи, на яких вибудовуються стосунки в її сім'ї, порівнювати їх з ідеальною, на її погляд, системою.

3. Спонукання дітьми саморозвитку, самовдосконалення своїх батьків та інших родичів. Дитина є невичерпним джерелом життєвих успіхів, емоційних стимуляторів

для дорослих. Ледь з'явившись на світ, вона значно розширює його горизонти для своїх батьків, вносить у їхнє життя багато нового. Підростання, дорослішання дитини потребує нових знань, виховних умінь і навичок дорослих, реалізації своєї соціальної ролі на більш високому рівні. Виховуючи дитину, батьки самі повинні поводитися на рівні вимог, які їй пред'являють. Очевидно, на цьому ґрунтуються твердження, що не сім'я соціалізує дитину, а дитина соціалізує дорослих.

У дошкільні роки дитина повністю ототожнює себе зі своєю сім'єю, передусім із батьками; її емоційний світ майже цілком залежить від атмосфери в сім'ї. Саме тут вона пізнає й опановує моделі моральної поведінки, взаємодії з іншими членами суспільства.

Відомо усім, що мета роботи дошкільних закладів – допомогти вихователеві у формуванні насправді єдиного і повноцінного соціального середовища для щасливого життя і правильного виховання кожної дитини [9]. При цьому під повноцінним соціальним середовищем слід розуміти не тільки зовнішні, організаційні умови (єдиний режим життя, харчування, єдині правила поведінки вдома й у дитячому садку), а й єдині норми та стиль спілкування дорослих з дитиною, гуманне ставлення до малюка, повага до його потреб у спілкуванні з дорослими і товаришами, в цікавих іграх і спостереженнях, предметно-практичній діяльності, а також у схваленні, позитивній оцінці батьками і вихователями своєї особистості в цілому.

Висновки. Спільна діяльність батьків з дітьми протягом дошкільного дитинства сприяє підвищенню якості освіти та реалізації потенційних можливостей кожної дитини. Тільки завдяки тісній співдружності та співпраці, підтримці в усьому, високій культурі спілкування педагогів і батьків, доброзичливості, неупередженості у розв’язанні різних проблем, можна досягти ефективної взаємодії закладу дошкільної освіти і сім’ї; у питаннях збереження і зміцнення здоров’я та забезпечення повноцінного фізичного розвитку дитини.

Удосконалювати роботу з батьками – це у разі необхідності вносити зміни, які збагачують зміст і форми роботи, покращують різні її показники, роблять більш доцільною, сучасною, гнучкою.

Отже, у результаті активної взаємодії педагогів з родинами вихованців у батьків формується розуміння процесів розвитку, які відбуваються з їхньою дитиною. Це дає змогу батькам:

- своєчасно надавати дітям необхідну допомогу,
- вирішувати завдання, пов'язані зі зміцненням їхнього здоров'я,
- здійснювати моральну та фізичну підтримку у розвитку дітей.

Дуже шкода, що Україна втрачає своїх найкращих…Дуже боляче усвідомлювати, що війна залишає глибокі невимовноболючі рани у душах дорослих та діточок… Але саме великою любов’ю, теплом і світлом мають бути зцілені наші серця! Впевнено маємо допомагати дітям допомогти знайти внутрішні ресурси, відновити довірливі стосунки...Усі ми знаємо: коли ми разом – ми сильні. Навіть маємо бути всемогутні заради наших дітей!

Вкотре переконуємося, що об’єднавшись, – ми перемагаємо!!! Ми – велика Сім’я освітян, науковців та Родин незалежної країни! Працюємо для дітей і заради наших дітей! За світле майбутнє та щасливе життя! Твердо віримо і переконані у міць та непохитність нашої держави! Хай велика віра у нашу Перемогу додасть нам сили! СЛАВА УКРАЇНІ!!!

Список використаних джерел та літератури:

1. Гуріна З. В. Розвиток самостійності як базової характеристики підростаючої особистості дитини. *Проблеми сучасної психології.* 2010. № 9. С. 65–74.

2. Косенко Ю. М. Взаємодія вихователів і батьків у забезпеченні соціально-особистісного розвитку дитини дошкільного віку. *Психологопедагогічні проблеми сільської школи.* 2013.№ 46. С.199–204.

3. Паніна В. В. Проблема виховання самостійності в теорії і практиці дошкільної освіти. *Педагогічні науки.* 2010. №16. С. 70–74.
4. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. 2010. С.50
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка. 2018. С. 408.
6. Розлуцька Г. М. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей. 2018. С.114.
7. Салабай О. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Інституту розвитку дитини*. 2013. № 4. С. 112.
8. Удіна О. М. Своєрідність самостійності у дошкільників. *Педагогічні науки*. №13. С. 218–222
9. Шаповалова О. В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика. 2019. С. 225.

Таранціца Світлана,
керівник гуртка ЗДО №54,
м. Хмельницький

Геоборд: ефективний інструмент для розвитку сенсорних навичок у молодших дошкільників.

Анотація: Метою статті є обґрунтування та розкриття актуальності використання геобордів в роботі з дітьми з молодшого дошкільного віку. Автором звернена увага на важливість сенсорного розвитку, що є фундаментом загального розвитку дитини.

У викладеному матеріалі пояснюється чому геоборд є унікальним інструментом, оскільки він поєднує гру з навчанням та дозволяє дитині самостійно експериментувати з формами та зображеннями.

Ключові слова: геоборд, розвиток, сенсорика, сприйняття.

Питання загального розвитку дитини є одним із головних, що турбують як батьків так і вихователів. Це насправді викликає занепокоєння. Але сьогодні спостерігається тенденція, коли батьки починають порівнювати розвиток своєї дитини з розвитком дитини своїх сусідів, родичів чи знайомих. Відчуття невпевненості та страху за майбутнє спонукує їх записувати дитину у численні гуртки та спортивні секції, намагаючись виховати унікальну дитину. На жаль, таке інтенсивне планування розвитку часто призводить до того, що батьки нехтують природними етапами росту дитини.

Перед нами, педагогами, також стоїть завдання загального розвитку дитини, не перетворюючи його на постійний стрес, а враховуючи індивідуальність кожної дитини та свій темп розвитку, створивши умови для гармонійного та природного зростання.

Саме сенсорний розвиток сприяє загальному розвитку дитини ще з раннього віку, оскільки через відчуття та сприймання навколишнього світу дитина отримує перші знання про предмети та явища, які її оточують. Здатність відчувати, сприймати і розуміти навколишній світ через органи чуття є основою для розвитку інтелектуальних, емоційних та соціальних навичок.

В своїй роботі з дітьми раннього та молодшого дошкільного віку на заняттях гуртка сенсорики я активно використовую конструювання із плоских геометричних фігур. Практика показала, що саме конструювання є однією із діяльностей, що стимулює сенсорний розвиток. Адже під час створення таких зображень дитина вчиться розрізняти кольори, розмір та фігури. Також це допомагає їй набувати навичок

орієнтуватися на індивідуальному фланелеграфі. Конструювання з геометричних фігур також вимагає від дитини вміння виконувати кілька послідовних дій, а це розвиває здатність дитини концентрувати увагу та сприймати деталі.

Вперше познайомившись з геобордом, зрозуміла, що це один із ефективних інструментів сучасності для розвитку сенсорного відчуття у дітей.

Що таке геоборд? Геоборд або математичний планшет - це проста, але надзвичайно ефективна навчальна платформа для конструювання плоских зображень. Геоборд складається з дерев'яної дошки, на яку набиті цвяшки, що рівновіддалені один від одного як вертикально, так і горизонтально. Розмір та форма дошки може бути абсолютно різна. Найчастіше зустрічаються геоборди квадратної, прямокутної та круглої форми. Я у своїй роботі використовую дошку розміром 20х20 см, на якій набиті цвяшки, вишикувані в кольорові ряди. Для роботи з геобордом також потрібні канцелярські латексні гумки або ж тоненькі для волосся.

Цікаво, що геоборди використовуються в освітніх закладах по всьому світі для розвитку різних навичок у дітей, зокрема сенсорних.

Прототипом стала «геометрична дошка», яку винайшов у 1954 році єгипетський математик, філософ, магістр мистецтв Калеб Гаттегно для малювання резинками з 25 штирями

Як же геоборд сприяє розвитку сенсорного відчуття?

По-перше, **розвиває тактильні відчуття**. Робота з геобордом вимагає від дитини залучення пальців та кисті рук для натягування гумок і створення фігур. Цей процес стимулює розвиток дрібної моторики та покращує координацію рухів. Діти вчаться контролювати силу натягування та точність рухів, що розвиває тактильні відчуття.

По-друге, завдання на геоборді розвивають **візуально просторове сприйняття**. Створюючи різноманітні форми на геоборді, діти вчаться орієнтуватися у просторі. Вони розвивають уяву та здатність візуально уявляти собі різні об'єкти. Це допомагає у формуванні розуміння просторових відносин, що є важливим для подальшого вивчення математики в школі. Крім того, в процесі роботи з геобордом дитина засвоює такі геометричні поняття як форма, розмір, симетрія і т.д.

По-третє, розвиває **кольорове сприйняття**. Використання різнокольорових гумок дозволяє дитині вивчати, розрізняти та запам'ятовувати назви кольорів. Під час створення фігур дитина може експериментувати з поєднанням різних кольорів, і це розвиває естетичний смак і кольорове сприйняття.

По-четверте, геоборд сприяє формуванню сенсорної інтеграції, тобто здатності організму об'єднувати інформацію, отриману з різних органів чуття. В процесі роботи з геобордом діти одночасно використовують зір, дотик та м'язові відчуття, що допомагає їм краще розуміти та сприймати навколишній світ.

По-п'яте, створення фігур на геоборді вимагає від дитини зосередженості та посидючості. Це сприяє розвитку уваги та вмінню концентруватися на виконанні певного завдання, що є важливою навичкою для успішного навчання в школі. Також це виховує цілеспрямованість у виконанні роботи.

А ще завдання та ігри на геоборді є відмінним прийомом розслаблення і зняття фізичного та психологічного напруження у дітей.

Врахувавши унікальність дошки геоборд, постало питання як використати цей унікальний інструмент в роботі з дітьми, застосовуючи принцип від простого до складного та організувати освітній процес цікаво та результативно. Тому всю роботу з дітьми молодшого дошкільного віку я розділила умовно на п'ять етапів.

1. Знайомство

На цьому етапі діти знайомляться з геобордом, вчаться розрізняти доріжки за кольором. Пропоную дітям пострибати пальчиками по цвяшках даного кольору із звуконаслідуванням «стриб-стриб», «туп-туп», «пік-пік». Також діти на цьому етапі

засвоюють поняття «над» і «під», виконуючи таке завдання: якого кольору доріжка знаходиться над червоною, або якого кольору доріжка знаходиться під жовтою і т. д.

Також даються завдання одягнути гумову резинку червоного кольору на червоні цвяшки, зеленого кольору - на зелені. Виконуючи таке завдання, дитина не лише закріплює назви кольорів, а й знайомиться з поняттям довга та коротка доріжка.

2. Створення простих фігур

На цьому етапі дитина вчиться лінії перетворювати у геометричні фігури. Це такі фігури як трикутник, квадрат та прямокутник, коли діти натягують гумки навколо певних кольорових цвяшків. Ці геометричні фігури є різні за розміром та кольором. Такі завдання допомагають дитині краще зрозуміти саму форму фігури та її властивості. Опанувавши цими уміннями дітям даються такі завдання:

- зробіть два трикутники різні за розміром;
- зробіть фігурку, яка заховалася в кубику
- зробіть два різні трикутники або два різні квадрати. Таке завдання дає змогу дитині розвивати логічне мислення. Адже квадрати чи трикутники можуть бути різними не лише за розміром, а й за кольором, або ж і за розміром, і за кольором одночасно.
- придумай свою фігуру.

3. Створення зображень

На цьому етапі діти вчаться створювати зображення за допомогою словесної вказівки дорослого, натягуючи гумки у потрібному напрямку та порядку. Це такі зображення як: ялинка, будиночок, квіточка, парасолька, морква, човник, рибка. Дитина вчиться співставляти своє зображення з предметом навколишньої дійсності. Створивши зображення також можна з дітьми знайти геометричні фігури, з яких складається це зображення. Можна порахувати ці геометричні фігури, наприклад, у ялинки три трикутника, або у будиночка один трикутник та один квадрат. Завдання на цьому етапі допомагають розвивати у дитини вміння розуміти та точно відтворювати словесну вказівку та стимулюють уяву.

4. “Малювання” за схемою.

На цьому етапі даються складніші завдання. Діти вчаться створювати зображення за карткою-схемою. Це вимагає від дитини вміння зосередитись на зразку та точно відтворити його у своєму зображенні. Також дитина вчиться розуміти пропорції та положення фігур відносно одна одної. Вміння читати схеми знадобиться дитині в подальшому під час виконання завдань згідно інструкцій, а також спонукує її до самостійності.

5. Вільне фантазування.

Геоборд тим і унікальний, що дозволяє дитині самостійно вигадувати зображення. На цьому етапі дитина може довільно фантазувати, придумуючи власні зображення, створювати свій орнамент чи візерунок.

Отже, геоборд – це не просто розважальна іграшка, а потужний навчальний інструмент, який сприяє всебічному розвитку дошкільників, зокрема сенсорного відчуття. Заняття на геоборді допомагають дітям не лише розвивати дрібну моторику та візуально-просторове сприйняття, але й сприяють формуванню важливих когнітивних та соціальних навичок. Використання геоборду в своїй роботі допомагає підготувати дитину до подальшого навчання, роблячи цей процес цікавим і захоплюючим.

Список використаних джерел та літератури:

1. Брєжнєва О. Жива математика або технологія інтегрованих дидактичних модулів для логіко-математичного розвитку дітей. *В*ихователь-методист дошкільного закладу. 2014. № 10. С. 24-31.

2. Гавриш Н., Безсонова О. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичний посібник. Київ: Слово, 2015. 256 с., 80 с.

3. Гавриш Н. Освітній процес в умовах війни: роздуми фахівця. *Дошкільне виховання*. 2022. №9. С. 3-5.

4. Горбатих В. Будівельно-конструкційні ігри – джерело всебічного розвитку дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2009. № 5. С. 23-26.

5. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку/ НАПНУ. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.

6. Крутій К. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або що треба знати про інтеграцію. *Дошкільне виховання*. 2018. №7. С. 2-7.

7. Рудік О., Березюк В. Інноваційні технології в ДНЗ. Харків: Основа, 2017. *Серія «ДНЗ. Керівнику»*. 224 с.

8. Стеценко І. ЛЕГО-конструювання як компонент STREAM-освіти для дошкільників. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2016. № 5. С. 37–41.

9. Харченко А. Інтеграція – провідний принцип модернізованого змісту дошкільної освіти. Оновлення системи дошкільної освіти: нова якість, нові підходи // Збірник наукових та науково-методичних праць. – Хмельницький ОІППО, 2018. 458 с.

Терпелюк Наталія,
вихователь,
ЗДО №6 «Золота рибка»,
Славутська ОТГ

Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти: нові виміри безпеки.

Анотація. Колись веселе і радісне гасло «Діти – квіти життя» у наш час перестає бути таким світлим, а все частіше забарвлюється у темні кольори…страшна статистика цифр свідчить, що кількість дітей , які травмувались, а той ще й страшніше загинули від власної необережності чи безпечності, зростає з кожним роком.

Небезпека підстерігає дитину практично на кожному кроці: вдома небезпека іде від електричних, газових приладів, пустощів із сірниками, на вулиці, необережність на дорозі, використання піротехніки у період воєнного стану.

Загально відомо, що для нормального розвитку дитини потрібно спокійне та доброзичливе середовище. У Законі України «Про дошкільну освіту» записано: «Заклад дошкільної освіти забезпечує право дитини на охорону здоров'я через створення умов для безпечного, нешкідливого утримання дітей. Здоров'я, його охорона, безпека дітей повинні бути життєвою стратегією, пріоритетом у роботі закладів дошкільної освіти», тому у складних реаліях сьогодення кожен з нас має володіти інформацією щодо захисту і здоров'я та докласти максимум зусиль для створення безпечного освітнього середовища особливо в умовах воєнного стану.

Адже починаючи з дошкільного віку, важливо формувати у дітей свідоме розуміння цінності власного життя та здоровя, виховуючи в них свідому осмислену позицію щодо безпеки життєдіяльності.

В статті висвітлено необхідність створення безпечного освітнього середовища закладу освіти, нові виміри безпеки в складних реаліях сьогодення.

Ключові слова: безпека, найпростіше укриття, евакуаційний рюкзак, тривога, сирена, безпечне освітнє середовище, сповіщення.

Створення безпечного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти зараз перебуває в центрі уваги нашого суспільства,бо проблема безпеки дитини дуже актуальна, адже ми зараз на жаль перебуваємо у зоні конфлікту, військової агресії та окупації.

Також серед сучасних педагогів та психологів дану проблему досліджують Н.Бойчук, Д.Князькіна, Л.Кострица, І.Марухина, І.Молодушкіна, Т.Мунтьян, Л.Терещенко, Т.Цюман. Питанням безпеки освітнього середовища в умовах інклюзивного навчання опікуються Л.Байда, Н.Бойчук, В.Бондар, Н.Кириленко, Н.Лугінець, І.Павлівська, Т.Панченко, О.Сафронова, В.Синьов, О.Скиба, Н.Софій, А.Шамардіна та інші.

На нашу думку, науковці та ми практики сучасності, маємо об'єднати свої зусилля щодо створення чіткої системи роботи з даного напрямку. Ми вважаємо, що в даний час ми повинні створити всі можливі умови для забезпечення захисту життя та здоров'я дітей, прийняти виклики часу, пов'язані із безпечною ситуацією та війною.

Насамперед проводиться робота по створенню безпечного середовища у воєнний стан в нашому закладі дошкільної освіти. У закладі дошкільної освіти №6 « Золота рибка» створено спеціально організоване приміщення , яке слугує захистом для дітей у разі фізичної небезпеки. Це – **найпростіше укриття** , яке розраховано на 175 осіб, в якому кожній групі відведено певне місце. Укриття оснащено вентиляцією, сан-технічним обладнанням та батереями для тепла і освітлення. Обладнання найпростішого укриття забезпечує можливість безперервного перебування в ньому впродовж не менше 48 годин. З цією метою найпростіше укриття забезпечено:

- Місцями для сидіння (лежання) – лавками, стільцями, ліжками;
- Ємностями з питною (з розрахунку 2 л. добу на одну особу, яка підлягає укриттю) та технічною водою (за відсутності централізованого водопостачання);
- Контейнерами для зберігання продуктів харчування;
- Первинними засобами пожежогасіння (відповідно до встановлення норм для приміщень відповідного функціонального призначення).

Укриття оформлено в формі подорожі з псом Патроном та поділено на відповідні зони, де діти можуть розвиватись пізнавально : патріотичний куточок; математичний куточок; куточок грамоти; правила дорожнього руху; психологічний куточок; колеобіг води в природі…

Скільки часу доведеться перебувати в укритті – передбачити не можливо, тому у наших вихованців є **евакуаційні рюкзаки**. Вміст невідкладного евакуаційного рюкзака є таким:

- декілька чистих аркушів паперу;
- ручка, олівець
- вода, стаканчик;
- термоковдри;
- великі сміттєві пакети;
- туалетний папір;
- вологі серветки;
- енергетичні батончики, сухе печиво.

Спустившись до укриття по встановленому маршруту малята займають своє місце, голосно не розмовляють, не кричать, не заважають іншим.

В укритті заборонено шуміти , не допускається пересування приміщенням без особливої потреби, необхідно дотримуватись дисципліни, якнайменше рухатись. Щоб відволікти увагу дітей, педагоги займають дітей справами, продовжують заняття, проводять інтелектуальні ігри, тощо.

В укритті постійно контролюється стан дітей. Під час перебування у захисній споруді контролюються такі параметри внутрішнього повітряного середовища: температура, вологість, вміст у повітрі двоокису вуглецю, окису вуглецю і кисню.
Використовуємо такі практики:

-Співання пісень;
- Прослуховування аудіо казок в навушниках;
- Масаж вух та простукування зони за вухами;
- Застосування дихальних практик з гучним видихом;

- Гра «Словник», який обмахується вухами (для цього потрібно прикласти долоні до вух , відтуляти й затуляти їх);

- Гра «Комахи» (уявити , що в приміщенні багато комарів і ловити їх, плескаючи гучно в долоні, але не торкаючись інших гравців);

- Позіхання (для цього потрібно провести пальцями від вушної раковини до щелепного суглоба і запропонувати дитині позіхнути);

- Дайте дитині льодяник, сухофрукти або жувальні цукерки;

- Пускання мильних бульбашок , якщо дозволяють обставини.

Пам'ятайте: у час психоемоційних навантажень усі ми, а особливо діти потребуємо більше «підзарядки». Піклуйтесь про те , щоб у дитини був якісний сон, повноцінний раціон, фізична активність, гра з улюбленцями, читання книжок, сміх, нові враження.

Ми чітко розуміємо , що здорова дитина – найбільше щастя для батьків, а щоб дитина була здоровою, вона насамперед повинна знаходиться в безпеці, адже від безпеки залежить її здоров'я, а часто – навіть життя. Ми впевнені, що лише за умови тісної співпраці з батьками нам вдасться забезпечити бажаний результат, бо сім'я – найбільше джерело підтримки у складних ситуаціях, зокрема під час війни. Тому вважаємо,що наше завдання спрямувати діяльність батьків, у те русло, яке відповідає вимогам виховання у дітей безпеки життєдіяльності.

Перш ніж розпочати роботу з батьками по безпеці дітей під час воєнного стану, ми надаємо батькам такі настанови:

- Ні в якому разі не залишайте дітей без нагляду під час сигналу «Повітряна тривога»;
- Дотримуйтесь правил безпечної поведінки;
- Під час небезпечної ситуації виховуйте у дітей навички безпечної поведінки;
- На власному прикладі демонструйте обережність;
- Давайте дітям чіткі знання і вміння , як діяти в тій чи іншій ситуації;
- Намагайтесь говорити з дітьми в заспокійливому тоні, без сіяння зайвої паніки.

Хочемо зазначити і те , що діти бачать і розуміють світ очима батьків, тому пояснюємо батькам, що вони повинні делікатно пояснити дитині про війну в Україні, бо якщо дитина не почуте від дорослих чітких відповідей, вона почне шукати відповідей самостійно. А для цього щоб діти не фантазували та придумували свої варіанти того що відбувається дорослий повинен проговорити з дитиною дане питання.

Варіанти пояснень:

- Зараз нам дуже важко, складно. Але разом ми справимось, бо ми сильні.

- На питання : Чому помирають солдати?

….Солдати помирають, бо їх поранив ворог. Люди воюють, аби захистити свою країну!

- Запропонувати подивитись один одному в очі , бо коли ми дивимося один одному в очі, то виникає відчуття безпеки.

Практикуємо висвітлення порад батькам « Як уберегти дитину через війну від психологічної травми»

1. Обіймайте свою дитину не менше семи разів на день.
2. Підбирайте разом з дитиною музику, яка її може заспокоїти і асоціюватись з безпекою та слухайте її.
3. Більше грайте з дітьми в різні ігри, дозволяйте будувати халабуди і укриття. Так вони будуть почувати себе безпечніше.
4. Завжди перед сном поговоріть з дитиною про секрети разом. Щоб менше запам'ятовувати погане, дуже важливо спеціально фіксувати свою увагу на доброму.
5. Разом з дитиною переглядайте різні книги, її малюнки. Дуже добре буде переглядати ваші фото.
6. Створюйте затишні місця для іграшок вашої дитини.

7. Чим більше малюйте та розмальовуйте з дитиною, це не тільки заспокоює, але й розвиває моторику рук.

8. І обов'язково любіть своїх дітей.

Говоріть з дитиною

Обговорюйте з дітьми їхні почуття, спостерігайте за поведінкою та реакцією на страшні події. Постійно нагадуйте, що вони під вашим захистом. До того ж, вас захищають найсміливіші воїни. Якщо є можливість, нехай дитина робить щось руками – ліпить, малює або складає конструктор.

Будьте поруч

Надавайте дітям підтримку, у тому числі у вигляді обіймів. Намагайтеся робити щось разом, приділяйте їм більше часу, ніж раніше.

Контролюйте себе

Коли дорослі втрачають самоконтроль, це дуже впливає на дітей. Вони можуть злякатися та замкнутися. Більшість дорослих зараз відчувають страх, біль, злість та втому. Намагайтеся тримати себе в руках. Хоча б, коли діти поруч з вами.

Не забувайте про режим

Намагайтеся, наскільки це можливо, дотримуватися режиму та пам'ятати про сімейні ритуали. Вкладайте дитину спати в той самий час, як вкладалися раніше. Не забувайте про повноцінні прийоми їжі. Навіть, якщо ви знаходитесь у бомбосховищі, читайте дітям казки перед сном, якщо робили це раніше.

Не забувайте про ігри

Найкраща терапія під час складних життєвих обставин – це ігри. Давайте дитині можливість гратися, дивитися мультфільми, бігати та стрибати. Дозвольте дітям брати з собою в укриття улюблену іграшку.

Підтримуйте один одного

Постійно підтримуйте дітей. Говоріть, які вони хоробрі, як добре вони справляються з ситуацією, як вправно допомагають дорослим. Обов'язково розповідайте про перемогу ЗСУ, щоб діти вірили в світле майбутнє.

Зараз немає неважливої роботи, немає неважливих людей. Кожен має робити те, що вміє найкраще, і допомагати так, як може.

Ми повністю підтримуємо практичні поради.

Що дати дитині в садочок.

Купіть маленькій ліхтарик, лед-свічку або іграшку, яка світиться в темряві. Можна також дати гірлянди чи новорічні ліхтарики на батарейках. Навчіть малюка включати та виключати їх. Поясніть, що не сваритиме, якщо щось зламається чи загубиться. Так дитина не боятиметься темряви та підбадьорить себе й інших.

Крім того, дайте із собою іграшку, яка кріпиться до одягу та яку можна обнімати. Наприклад: брелок, браслет, іграшка на липучці чи ґудзику. Гарно знімають стрес поп-іт та інші м'які антистрес-іграшки.

Обов'язково дайте пляшечку (поїлку) з водою. Адже повільне пиття води маленькими ковтками також заспокоює організм.

Як підготувати дитину до укриття.

Перш за все, поясніть дитині, навіщо люди йдуть в укриття та чому це важливо. Можна разом послухати пісню-руханку Крокуй до укриття.

Потім емоційно підтримайте дитину та дайте зрозуміти, що поділяєте її почуття. Наприклад, скажіть: «Це дуже неприємно, це справді страшно, особливо, коли темно. Я б точно злякався (-лась). Ти така (-ий) молодець, так мужньо тримаєшся!»

Аналіз наукових джерел та наш власний досвід дозволили зробити наступні висновки:

1. Створення безпечного освітнього середовища в закладі дошкільної освіти є важливою проблемою, адже в дитинстві закладається потенціал майбутнього

розвитку, діяльності людини. Те що буде втрачено або недорозвинено в дитинстві, не можливо надолужити у майбутньому.

2. Безпечне освітнє середовище має бути націлене на гармонійний розвиток здобувачів освіти, сприяти ефективному освітньому процесу. Освітній простір повинен бути спрямований на задоволення потреби розвитку дітей при обов'язковому збережені їх безпеки.

3. Для безпечного освітнього середовища властиві безпечні умови розвитку, навчання, виховання, комфортна взаємодія між дітьми, дотримання прав і норм безпеки кожного учасника освітнього процесу. Потреба у безпеці та захисті є основною та вирішальною і тому обов'язково повинна бути задоволеною.

Список використаних джерел та літератури:

1. Безпечне освітнє середовище закладу освіти. Портал освітян України. [Електронний ресурс.] Режим доступу: https://oplatforma.com.ua/article/2614-bezpechne-osvtn-seredovishche-zakladu-osvti
2. Закон України «Про дошкільному освіту» від 11.07.2001. № 2628-III.
3. Князькіна Д.В., Подтикан І.В. Психолого-педагогічний супровід процесу формування безпечного освітнього середовища. Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць IX Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогіка здоров'я». Чернігів, 2019. С.100-103
4. Лист МОН від 14.08.2020. №1/9-436 «Про створення безпечного освітнього середовища в закладі освіти та попередження і протидії булінгу (цькуванню)»
5. Лист МОН від 29.03.2022. № 1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні».
6. Лист МОН від 02.04.2022. №1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні».
7. Лист МОН від 25.04.2022. №1/4428-22 «Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поводження в надзвичайних ситуаціях».
8. Лист Державної служби України з надзвичайних ситуацій від 14.06.2022. №03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти».
9. Лист МОН від 20.06.2023 №1/8820-23 «Про організацію безпечного освітнього простору в закладах дошкільної освіти та обладнання укриттів».
10. Лист МОН від 25.04.2022 № 1/4428-2 «Методичні рекомендації щодо проведення просвітницької роботи з учасниками освітнього процесу в закладах дошкільної освіти з питань уникнення враження мінами, вибухонебезпечними предметами та ознайомлення з правилами поводження в надзвичайних ситуаціях».
11. Лист МОН від 02.04.2022 № 1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні»
12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 24.03.2016 № 234 «Про затвердження Санітарного регламенту для дошкільних навчальних закладів».
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2003. № 305 «Про затвердження Положення про заклад дошкільної освіти».
14. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023. № 301-р «Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти».
15. «Сучасне дошкілля під крилами захисту» - mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilnaosvita/suchasne-doshkillya-pid-krilami-zahistu
16. Фізична безпека дітей під час війни. Сайт «Освітній омбудсмен України» https://eo.gov.ua/fizychna-bezpeka-ditey-pid-chas-viyny-pravylapovedinke-v-evakuatsii-na-okupovanykh-terytoriiakh-s-v-zoni-boyovykhdie/2022/03/19

17. Цюман Т.П., Бойчук Н.І. Кодекс безпечного освітнього середовища. Метод.посіб.К.,2018.56с.
18. Як заспокоїти дитину під час війни – платформа НУМО для дошкільнят numo.mon.gov.ua
19. Як заспокоїти дітей під час війни https://mon.gov.ua/ua/news/monzapuskaye-informacijnu-kampaniyu-pro-te-yak-zaspokoyiti-ditej-pid-chas-vijni
20. Як говорити з дитиною, якщо батько чи мати захищає країну https://mon.gov.ua/ua/psihologichna-yurbota-vid-svitlani-rojz/yakshobatko-chi-mati-zahishaye-krayinu

Ткачук Руслана,
вихователь, ЗДО №9,
Кам'янець-Подільська ТГ

Нетворкінг – формування сучасного інформаційно-просвітницького простору між закладом дошкільної освіти та родинами вихованців

Анотація. Технології нетворкінгу дають змогу вивести на новий рівень комунікацію з батьками, а також організувати ділове спілкування батьків та вихователів, практичного психолога, логопеда, медсестри, керівника закладу. Майданчиками для такого спілкування можуть бути різні інтернет-платформи та соціальні мережі.
Ключові слова: нетворкінг, заклад дошкільної освіти, взаємодія, родини вихованців, інтернет-ресурси, мобільні додатки, сервіси.

Нетворкінг (від англ. net — мережа, work — робота) — форма побудови ділових зв'язків у Інтернеті. Інтернет-технології, мобільні додатки, сервіси — засоби комунікації сучасного закладу дошкільної освіти з родинами вихованців.

О. Кикоть у статті «Нетворкінг: соцмережі для просвіти батьків» зазначає, що «…технології нетворкінгу дають змогу вивести на новий рівень комунікацію з батьками, а також організувати ділове спілкування батьків та вихователів, практичного психолога, логопеда, медсестри, керівника закладу» [4, с.7].

Майданчиками для такого спілкування можуть бути різні інтернет-платформи та соціальні мережі, що дають змогу:

- швидко обмінюватися інформацією;
- оперативно реагувати на запити й потреби родин;
- надавати постійну педагогічну, психологічну підтримку батькам;
- проводити просвітницьку роботу;
-залучати батьків до освітнього процесу та життя закладу дошкільної освіти.

Найактивніше ми використовуємо такі Інтернет-ресурси:

- електронна пошта та Google-інструменти;
- сайт закладу дошкільної освіти;
- блоги педагогів;
- групи в соціальних мережах;
- месенджери для швидкого обміну інформацією.

Google-додатки допомагають педагогам закладу дошкільної освіти швидко співпрацювати з колегами, ефективно взаємодіяти з батьками вихованців. В нашому закладі створений вебсервіс Google Класс для педагогічних працівників, де отримуємо повідомлення від адміністрації, творчої групи, а також презентуємо власні майстер-

класи; надсилати фото- та відеозвіти; організовуємо різні конкурси, виставки, презентації.

Створений сайт закладу (https://dnz9kp.jimdofree.com/), який оформлений відповідно до статті 30 Закону України «Про освіту». Наш сайт є джерелом інформації освітнього, розвивального, виховного й методично-просвітницького змісту.

Динамічність наповнення сайту закладу дошкільної освіти, різноманітність інформації створює цілісний образ педагогічного колективу, його позитивний імідж. Адже батьки в будь-який час на сайті мають змогу:

-переглянути новини з життя садка;

-ознайомитися з новими нормативними документами з дошкільної освіти;

-дізнатися, за якими освітніми програмами працюють групи;

-отримати рекомендації щодо організації діяльності з дітьми під час карантину або тимчасової відсутності дитину у садочку;

-прочитати поради фахівців щодо особливостей розвитку дошкільників;

-з'ясувати, в яких умовах перебувають діти, чим вони зайняті впродовж дня в дитячому садку.

На сайті розміщене посилання на сторінку нашого закладу в соцмережі Facebook, де ми маємо змогу індивідуально спілкуватися з батьками, консультувати їх, оперативно повідомляти важливу інформацію, залучати їх до активної участі в житті закладу, а також поширювати досвід роботи наших педагогів та вивчати перспективний педагогічний досвід закладів дошкільної освіти міста.

Батьки не тільки отримують корисну інформацію, а й мають змогу активно долучитися до обговорення питань щодо організації освітньої діяльності вдома, тобто дистанційно.

На нашому сайті можна побачити сторінки:

-дистанційне навчання;

- новини;
- адміністрація закладу дошкільної освіти;
- освітній процес;
- сторінками спеціалістів;
- фотогалерея;
- організація харчування;
- контакти

Ми вирішили розмістити на сайті вже готовий результат спільної діяльності закладу та батьків, тут можна побачити презентації колективної діяльності батьків і дітей вдома та вихователя в садочку як підсумок вивченого матеріалу освітнього проєкту: «досягти успіхів у вихованні дітей, можна лише за активної систематичної співпраці дитсадка з родинами вихованців. Забезпеченню такої взаємодії сприяє використання методу проектів» [1, с.16]. Так, наприклад, освітній проєкт «Скриня творчих здібностей дошкільнят» (презентація - разом з батьками конструювали поробки з різного природнього та будівельного матеріалу вдома, надсилали фото виробу і вже потім ми спілкувалися у вайбер-групі , де ділилися своїми враженнями від такого виду творчої діяльності).

У результаті такої роботи батьки приділяють більше уваги дітям особливо освітньої, розуміють, що є потреба у виконанні завдання, і що надалі вони зможуть побачити свої малюнки в Інтернеті (це наразі дуже зацікавлює дітей), привчають дітей до самостійності та креативності.

Враховуючи те, що діти знаходилися на карантині вдома, ми запропонували батькам виконувати певні завдання, вправи, ігри, переглядати розвиваючи мультфільми для дітей дошкільного віку, шляхом створення сторінки «Padlet – навчаємо граючись». Всі завдання розміщені до вимог програмовими «Українське дошкілля» та «Впевнений старт». Інформація надається батькам, а вони вирішують, у який зручний час для них і дитини цю інформацію (аудіо-, відео-, тексти казок, віршів,

приклади організації дитячого експериментування, ігрової, зображувальної та інших видів діяльності дітей раннього й передшкільного віку) запропонують власній дитині, враховуючи її психофізіологічний та емоційний стан. Звісно, що не кожен з батьків поставився до такої форми спільної діяльності відповідально, сторінка працює активно, навіть, як додатковий матеріал для повторення пройденого раніше.

Для батьків є батьківська сторінка «Майбутній першокласник», на якій розміщено консультативний матеріал «Шляхи підготовки дитини до школи», «Від дошкільника до школяра», «Характерні особливості дітей шестирічного віку». Батьки отримують оповіщення в соціальній мережі Viber щодо розміщення нової інформації на сайті (час та строки зберігання), а далі за бажанням можуть опрацьовувати певну тему.

Організація в закладі дошкільної освіти дистанційного навчання є одним із способів надання освітніх послуг вихованцям шляхом застосування в навчанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасні засоби комунікації відкривають педагогічному колективу закладу дошкільної освіти безмежні можливості якнайліпше реалізувати принцип партнерської взаємодії з батьками вихованців та надання дітям освіти через ІКТ.

Таким чином, впровадження в освіту технологій дистанційного навчання сприяє одержанню якісно нового освітнього продукту. Стрімкий розвиток інформаційних та комунікаційних технологій дало нам змогу розширити «горизонти» навчання, і мотивувати дошкільнят, враховуючи їх інтереси, сучасні тенденції і можливості.

Список використаних джерел та літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти /нова редакція/ Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О., 2021.

2. Смольникова Г. Метод проектів у роботі з батьками / Г.Смольникова // Дошкільне виховання. – 2015. –№1. С.16.

3. Нетворкінг: соцмережі для просвіти батьків / О. Кикоть // Палітра педагога : Науково-методичний додаток до журналу «Дошкільне виховання». - 2017. - № 5. - С. 7-9

4.Нетворкінг у закладі дошкільної освіти: нові можливості для активних та креативних / Світлана Білоус // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2018. - № 7.- С. 8.

Харченко Алла,
старший викладач кафедри
педагогіки та психології
дошкільної і початкової освіти
Хмельницького ОІППО імені Анатолія Назаренка

Організаційно-методична підтримка педагогів ЗДО в умовах сучасних викликів

Анотація. Сучасні тренди розвитку освіти та виклики сьогодення ставлять високі вимоги до професійної компетентності освітян, у тому числі й освітян дошкільної освіти. Майбутнє освіти безпосередньо пов’язане зі зміною технологій навчання та розвитку. На зміну традиційних форм та методів навчання приходять інтерактивні, проєктні, дослідницькі методи, спрямовані на розвиток самостійних способів пізнання навколишнього світу. З’являються технології доповненої та віртуальної реальності, що впливають на процес пізнання навколишнього світу дітьми дошкільного віку.

Ключові слова: модернізація, реформування дошкільної освіти; подолання освітніх втрат; оновлення програмно-методичного забезпечення; безпечне освітнє середовище; емоційно-психологічна підтримка педагогів.

До позитивних тенденцій розвитку вітчизняної системи дошкільної освіти можна віднести:

- функціонування широкої мережі різних типів закладів: заклади комбінованого, загального, компенсуючого типів; ясла-садки, центри розвитку дитини, навчально-виховні комплекси з дошкільними відділеннями, дитячі будинки сімейного типу;
- осучаснення наукового підґрунтя змісту і процесу дошкільної освіти на засадах гуманної педагогіки з урахуванням сучасних принципів організації освіти (дитиноцентризму, природовідповідності, культуровідповідності, інтеграції тощо);
- розроблення й оновлення програмно-методичного забезпечення освітнього процесу закладу дошкільної освіти, згідно з вимогами державного стандарту;
- забезпечення у закладах дошкільної освіти умов для розвитку дітей із особливими освітніми потребами, зокрема, створення програмно-методичного супроводу інклюзивної освіти, розробка організаційних засад діяльності інклюзивних груп, затвердження форми індивідуальної програми розвитку обдарованих дітей та тих, які мають ментальні та фізичні порушення розвитку;
- проведення моніторингових досліджень у системі дошкільної освіти за фінансової підтримки ЮНІСЕФ.

Сучасне суспільство знаходиться на етапі стрімкого розвитку нанотехнологій, робототехніки, digital-технологій, ІТ-технологій, які є активним рушієм для самоактивності, саморуху особистості в суспільстві, що значною мірою впливає на ранній розвиток дитини.Така тенденція – це реальні передумови появи класу творчої молоді, основною метою якої є прагнення до самореалізації, самовизначення та самодетермінації.

Модернізація і реформування сучасної дошкільної освіти має стати відповіддю на численні виклики, пов’язані з:

- неузгодженістю правових, економічних, соціально-психологічних аспектів функціонування системи освіти дітей раннього та дошкільного віку;
- неналежним станом забезпечення рівного доступу всім дітям раннього та дошкільного віку до здобуття освіти;
- недостатнім фінансуванням освіти дітей із особливими освітніми потребами;
- економічними проблемами функціонування закладів дошкільної освіти, викликаними переадресуванням державою завдань їх фінансування на місцевий бюджет;
- нерозвиненістю приватного сектору мережі закладів дошкільної освіти, що унеможливлює реалізацію принципу доступності освіти дітей раннього та дошкільного віку;
- відсутністю чітких критеріїв оцінки якості дошкільної освіти;
- низьким соціальним статусом, відсутністю соціальних гарантій працівників дошкільної освіти;
- недостатньою увагою до організації роботи груп раннього віку, забезпечення контролю за збереженням здоров’я дітей;
- переважанням малоефективних форм взаємодії закладів дошкільної освіти з родинами, відсутністю системи роботи з формування відповідального батьківства;
- проблемами забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в умовах Нової української школи;

- проблемами забезпечення відповідності термінології, періодизації міжнародним стандартам.

Розглянемо, як можна змінити вплив цих чинників в сучасних реаліях та обґрунтуємо основні шляхи подолання освітніх втрат.

1. Забезпечити продовження здобуття якісної дошкільної освіти навіть в нинішніх непростих умовах.

Під час воєнного стану в Україні прогресивні освітяни, науковці та громадські організації активно заповнюють соціальні мережі контентом, спрямованим на розвиток дошкільнят та на допомогу їхнім батькам і педагогам. Так, на сайті Міністерства освіти та в Telegram-каналі «Підтримай дитину» розміщуються публікації з психолого-педагогічним та методичним спрямуванням. Матеріали включають в себе відеозаняття з різних предметів, психологічні поради та важливі нормативно-правові акти. [5, с. 5]. Для покращення якості дошкільної освіти на сайті МОН розміщено низку освітніх матеріалів і ресурсів, які можуть бути корисними педагогам (вебінари, семінари, конференції, посібники, порадники та ін.) під час підготовки до організації освітнього процесу

2. Забезпечити продовження здобуття дошкільної освіти за місцем тимчасового перебування дітей.

Важливо створити умови для нормального розвитку дітей і зменшення освітніх втрат. Можливості для дітей отримувати освіту повинні бути доступними і в умовах війни. Одним із актуальних питань сьогодення залишається й питання забезпечення доступності дошкільної освіти для дітей із сімей, що мають статус внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Права таких дітей закріплені в Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який гарантує їм право на продовження здобуття дошкільної освіти на території інших регіонів України. Зарахування дітей із родин ВПО до ЗДО здійснюється відповідно до Положення про заклад дошкільної освіти з урахуванням методичних рекомендацій щодо зарахування, переведення та відрахування вихованців державних (комунальних) закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану.

3. Створити безпечне освітнє середовище. Діти повинні навчатися у безпечному та стимулюючому середовищі. Це включає в себе не лише фізичну безпеку, але й психологічний комфорт, котрий важливий для їхнього емоційного розвитку. На успішність реалізації процесу освіти та розвитку дітей раннього та дошкільного віку впливає не лише зміст освіти, але й способи організації навчання в цілому.

Основний формат організації діяльності закладів дошкільної освіти очний (денний), однак, з огляду на безпекову ситуацію в різних регіонах країни, керівники військових (військово цивільних) адміністрацій та засновники установ можуть приймати рішення щодо впровадження дистанційного або змішаного формату навчання. Форма організації освітнього процесу може змінюватись упродовж року, адже така гнучкість дозволяє оперативно реагувати на зміну умов, зокрема, при наявності постійної загрози безпеці. [3, с. 152].

О. Косенчук виділяє підходи та стратегії щодо організації безпечного освітнього простору у ЗДО. Ці стратегії та підходи допоможуть створити безпечне та підтримуюче середовище для дітей та персоналу ЗДО в умовах воєнного стану. Важливо враховувати потреби дітей та реагувати на них, забезпечуючи їм необхідну підтримку та захист.

4. Забезпечити отримання психологічної, медичної, методичної та інформаційної підтримки всіма учасниками освітнього процесу в ДЗО.

В умовах постійного стресу зростає значення своєчасної психолого-педагогічної підтримки та відновлення ментального здоров'я учасників освітнього процесу. Основні напрямки цієї підтримки в ЗДО:

- надання першої психологічної допомоги;

- емоційно-фізична підтримка дітей, особливо під час перебування в укриттях;
- психологічне розвантаження дітей протягом дня;
- психолого-педагогічний супровід дітей з родин ВПО, військовослужбовців та Захисників України; підтримка дітей з особливими освітніми потребами та їхніх батьків;
- інформаційний та методичний супровід освітнього процесу;
- емоційно-психологічна підтримка педагогів та запобігання професійному вигоранню.

Для того, аби забезпечити належну підтримку, уявляється доцільним вжити наступні заходи:

а) психологічна підтримка:

- надання психологічної допомоги дітям і педагогічним працівникам для подолання стресу та тривожності;
- організація групових або індивідуальних консультацій з психологами для виявлення та вирішення емоційних проблем;

б) медична підтримка:

- забезпечення необхідною медичною допомогою та ліками дітей та працівників, які потребують лікування;
- здійснення регулярних медичних оглядів для вчасного виявлення і лікування захворювань;

в) методична підтримка:

- розроблення та поширення методичних рекомендацій для педагогів щодо роботи з дітьми під час воєнного стану;
- організація тренінгів та семінарів для педагогів з питань педагогічної роботи в екстремальних умовах;

г) інформаційна підтримка:

- забезпечення доступу до актуальної інформації про ситуацію в регіоні та рекомендацій для безпеки;
- організація зустрічей та інформаційних сесій для батьків та педагогічних працівників щодо заходів безпеки та правил поведінки в умовах воєнного стану.

Для надання педагогічної підтримки батькам варто організовувати:

- консультації (методичні, психологічні, інформаційні)
- освітні заходи (курси, семінари, тренінги)
- надавати інформацію про навчально-методичне забезпечення

Нині для підтримки батьків організовуються різноманітні вебінари, практикуми, тренінги, а також надаються тематичні пам’ятки та рекомендації фахівців. У Viber, Telegram існують професійні спільноти, де батьки можуть самостійно отримувати інформацію. Важливо надавати інформацію, яка відповідає віку дитини і не завдає їй психологічної шкоди. Діти дошкільного віку мають право дізнатися про події в своїй країні, але дорослі повинні забезпечити їх захист від потенційно шкідливого контенту [2, с. 132].

5. Усунення кадрової проблеми.

Серед засобів подолання кадрової проблеми у дошкільній освіті відмітимо:

- відкриття нових вакансій для вихователів дітей раннього та дошкільного віку. Це може включати розширення мережі дошкільних закладів та створення нових робочих місць для вихователів;
- розроблення короткотривалих курсів підвищення кваліфікації. Запровадження навчальних програм для всіх педагогів з метою актуалізації їх професійних навичок;
- створення тематичних курсів підвищення кваліфікації. Розробка спеціалізованих навчальних програм для педагогів, які враховують актуальні потреби в особистісному і професійному розвитку;

- відшкодування особистих витрат на навчання та підвищення кваліфікації. Забезпечення компенсації коштів, які педагоги спрямовують на професійний розвиток, мобільний (службовий) зв'язок та інше;
- створення інформаційної платформи для вихователів. Розроблення системи, яка містить інформацію про кваліфікацію вихователів, можливості підвищення кваліфікації та їхню потребу у працевлаштуванні;
- перегляд базового фінансування дошкільної освіти. Перегляд системи фінансування для забезпечення адекватними ресурсами дошкільних закладів та їх персоналу;
- зміна підходів у державному управлінні системою дошкільної освіти. Перегляд та оптимізація системи управління дошкільною освітою з метою поліпшення умов для педагогів та забезпечення якісної дошкільної освіти [4, с.14].

Висновки. Отже, підсумовуючи розглянуті шляхи реалізації сучасних викликів у закладах дошкільної освіти в умовах воєнного стану, можна визначити, що це завдання вимагає комплексного та системного підходу. Важливість створення безпечного та підтримуючого середовища для дітей, забезпечення психологічної, медичної та методичної підтримки учасників освітнього процесу та усунення кадрових проблем не може бути недооціненою. Створення безпечних умов та адаптація дистанційного/комбінованого формату роботи в закладах дошкільної освіти допомагають забезпечити безпеку дітей та персоналу. Однак додаткової ваги набуває створення сприятливого психологічного клімату, який враховує емоційний розвиток дітей. Постійний психологічний супровід та зниження інформаційного навантаження допомагають у запобіганні негативних наслідків війни на емоційний стан дітей. Окрім того, важливо підтримувати інформованість батьків та педагогів та уникати надмірного впливу негативної інформації на дітей. В цілому, подолання освітніх втрат у дошкільних закладах в умовах воєнного стану потребує докладних дій та співпраці всіх учасників освітнього процесу, спрямованих на створення безпечного та підтримуючого середовища для малюків та забезпечення якісної дошкільної освіти в умовах викликів, які виникають внаслідок повномасштабного вторгнення.

Список використаних джерел та літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (нова редакція). - К. 2021. С. 38
2. Закон України «Про дошкільну освіту». 6.07.2024р. https://bit.ly/3RZ79Bm
3. Косенчук О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2023. № 1(105). С. 90–101. DOI: https:// doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-90-101
4. Косенчук О. Дошкільна освіта в Україні: нові реалії та перспективи. Педагогічні науки : наук. журн. 2022. Вип. 79. С. 151–155. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/.
5. Лугова М. С. Війна очима дітей дошкільного віку: шляхи збереження психічного здоров'я в умовах стресу. Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти (20 жовтня 2022 р.)
6. Рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти у 2024/2025 навчальному році (лист від 27.08.2024 № 1/15368-24) rekomendatsiyi-shchodo-orhanizatsiyi-osvitnoho-protsesu-doshkilna-osvita-2024.pdf

Цікра Ірина,
вихователь, ЗДО «Казка»,
Городоцька ОТГ

Інформаційно-комунікативна компетентність як невід'ємна складова професійного саморозвитку сучасного педагога

Анотація. У статті аналізується роль інформаційно-комунікативної компетентності як важливої складової професійного саморозвитку сучасного педагога. Підкреслюється необхідність володіння сучасними технологіями для ефективної організації навчального процесу, зокрема у дошкільній освіті. Стаття акцентує на важливості безперервного розвитку педагогів для адаптації до сучасних викликів у сфері освіти та формування успішної педагогічної практики.

Ключові слова: інформаційно-комунікативна компетентність, професійний саморозвиток, сучасний педагог, дошкільна освіта, цифрові технології, самоосвіта, комунікація, професійні спільноти.

У сучасному світі, який стрімко змінюється під впливом технологій, інформаційно-комунікативна компетентність (ІКК) стає важливою складовою професійного саморозвитку педагога. Особливо це стосується дошкільних закладів, де формуються основи навчання і розвитку дітей. ІКК охоплює вміння ефективно використовувати інформаційні технології для навчання, комунікації з дітьми, батьками та колегами, а також здатність адаптуватися до нових умов і викликів. Сучасний педагог повинен бути здатним використовувати технології для створення інтерактивного навчального середовища. Це включає вміння працювати з інтерактивними дошками, освітніми платформами, мобільними додатками та іншими цифровими ресурсами. Завдяки ІКК вихователі можуть адаптувати свої методи до потреб дітей, сприяючи їхньому активному залученню в навчальний процес.

Використання ІКТ дозволяє вихователям створювати цікаві та різноманітні форми навчання. Це може бути реалізовано через:

-Інтерактивні заняття, що стимулюють креативність і критичне мислення.

-Використання мультимедійних ресурсів, які сприяють глибшому засвоєнню інформації.

-Дистанційне навчання, що дає можливість забезпечити безперервність освітнього процесу.

ІКК допомагає педагогам покращити комунікацію з дітьми та їхніми батьками. Вміння ефективно спілкуватися через електронну пошту, соціальні мережі або месенджери створює сприятливу атмосферу для співпраці. Це також сприяє залученню батьків до навчального процесу, що є важливим аспектом успішного виховання.

Інформаційно-комунікаційні технології надають педагогам безліч ресурсів для самоосвіти:

Онлайн-курси, вебінари, професійні спільноти та блоги дозволяють вихователям постійно оновлювати свої знання і навички. Можливість ділитися досвідом з колегами та отримувати зворотний зв'язок сприяє професійному зростанню. Сучасний освітній простір постійно змінюється. Педагоги, які мають високий рівень ІКК, здатні швидко адаптуватися до нових викликів, таких як зміни в навчальних програмах, впровадження нових технологій або зміни в соціокультурному контексті.

Сучасний світ, сповнений технологічних змін, вимагає від вихователів дошкільних закладів більше, ніж просто знання й уміння. Інформаційно-комунікативна компетентність стає ключем до сердець маленьких дошкільників і дверима, що ведуть

до безмежних можливостей. Цей шлях — це не лише професійний розвиток, а й захоплююча подорож у світ нових відкриттів.

Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес є важливим аспектом розвитку інформаційно-комунікативних навичок вихователів. Це передбачає:

Використання інтерактивних засобів: інтерактивні дошки, планшети та комп'ютери можуть використовуватися для створення динамічних занять, які залучають дітей до активної участі. Уявіть собі, як вихователь, озброєний планшетом, веде малюків у захопливу пригоду в царині знань. Інтерактивні заняття — це справжнє чарівництво! Вихователь використовує мультимедійні ресурси, щоб перетворити навчання на гру. Малята, натискаючи на кнопки і переміщаючи об’єкти, відчувають себе героями казки, де кожне заняття — це нова пригода. Проєкти, в яких діти беруть участь, стають справжнім витвором мистецтва, а їхні очі сяють від задоволення. Наприклад зробити проєкт «Мій світ» — вихователь разом з дітьми створює презентації про їх улюблені місця, використовуючи програми для створення слайдів (Google Slides). Діти можуть додавати фото, малюнки і розповідати про них батькам. Це сприяє розвитку їхньої креативності та навичок роботи з технологіями.

Використання освітніх платформ: платформи, такі як Kahoot або Quizlet, дозволяють проводити ігрові заняття, що допомагають закріпити знання у формі веселих вікторин.

Онлайн-ресурси: використання освітніх відео, інтерактивних ігор та електронних книг може розширити горизонти навчання, роблячи його більш цікавим та різноманітним.

Інформаційно-комунікативна компетентність також дає можливість для обміну досвідом та освітнім контентом між колегами. Вихователі повинні вміти створювати та ділитися навчальними матеріалами. Це може бути:

Розробка мультимедійних ресурсів: вихователі можуть створювати презентації, відео та інші матеріали, які допомагають візуалізувати інформацію та роблять навчання більш інтерактивним.

Обмін досвідом: використання платформ для обміну ресурсами (наприклад, блоги, соціальні мережі) дозволяє вихователям ділитися своїми ідеями та успіхами з колегами, що сприяє взаємному навчанню.

Створення колективних проєктів: проєкти, в яких вихователі працюють разом, дозволяють об'єднати зусилля для створення якісного освітнього контенту, що підвищує його цінність, також дозволяє вихователям обмінюватися ідеями, вивчати нові методи та вдосконалювати свої навички. Участь у професійних групах і форумах, як онлайн, так і офлайн, допомагає вихователям залишатися в курсі новинок у галузі освіти та обмінюватися досвідом. Постійний зворотний зв'язок обговорення результатів роботи, обмін думками та порадами з колегами створює середовище для професійного розвитку.

У сучасних умовах вихователі дошкільних закладів стикаються з необхідністю активно залучати батьків до навчально-виховного процесу. Використання інформаційно-комунікаційних технологій значно спрощує це завдання і відкриває нові можливості для комунікації.

В цьому може допомогти використання електронної пошти для регулярного інформування батьків про події в закладі, успіхи дітей, зміни в розкладі та інші важливі новини. Така платформа як Viber, дозволяють вихователям створювати групи для швидкого спілкування з батьками. Це дає можливість оперативно відповідати на запитання та обговорювати важливі питання. Також можна використовувати такі соціальні мережі як Facebook, Instagram для публікації новин про життя групи, фото з занять та свят. Це допомагає створити відчуття згрупованості та залучити батьків до участі у житті закладуПроведення віртуальних зборів через платформи Zoom або Google Meet дозволяє батькам брати участь у обговореннях, навіть якщо вони не можуть бути присутніми фізично. Це забезпечує зручність та гнучкість у комунікації.

Використання ІКТ в роботі з батьками дошкільників не лише покращує комунікацію, але й створює активну участь родин у навчальному процесі. Це дозволяє вихователям ефективно співпрацювати з батьками, що в свою чергу позитивно впливає на розвиток дітей і їхнє навчання.

Розвиток ІКК є критично важливим для сучасних педагогів, адже технології стають невід'ємною частиною освітнього процесу. Нижче я наведу деякі методи самоосвіти, які можуть допомогти вихователям дошкільних закладів удосконалити свої навички.

1. Онлайн-курси та вебінари

Платформи для навчання:

-Coursera: На цій платформі пропонуються курси з різних аспектів інформаційних технологій і їх використання в освіті. Наприклад, курси з цифрової грамотності, інтерактивного навчання або створення навчальних матеріалів. Кожен курс включає відеолекції, тести та завдання для закріплення знань.

-Udemy: Тут доступні курси з практичними навичками, такими як створення онлайн-курсів, роботи з платформами для електронного навчання, або використання специфічних інструментів для створення мультимедійного контенту. Кожен курс має відгуки, що дозволяє вибрати найкращий варіант.

-Prometheus: Українська платформа, яка пропонує безкоштовні курси з використання ІКТ у навчальному процесі, включаючи специфічні курси для дошкільних педагогів.

-Вебінари: Багато організацій і університетів регулярно проводять безкоштовні вебінари. Наприклад, вебінари на платформах Zoom чи Google Meet, де фахівці діляться досвідом впровадження ІКТ у навчання. Участь у вебінарах забезпечує можливість задати питання та отримати консультації в реальному часі.

2. Професійні спільноти та форуми

-Соціальні мережі: Facebook: У Facebook існують численні групи, присвячені вихованню та освіті. Наприклад, групи для обміну досвідом використання ІКТ в освіті, де вихователі діляться своїми знахідками, ресурсами та успішними практиками.

-LinkedIn: Ця професійна мережа дозволяє налагоджувати контакти з іншими освітянами, обмінюватися статтями, рекомендаціями та брати участь у професійних дискусіях.

-Форуми: Edutopia: Міжнародна платформа, де педагоги можуть обговорювати новітні технології в освіті, ділитися досвідом та знаходити поради. Спільнота активно обговорює різні підходи до використання ІКТ.

-Професійні асоціації: Багато професійних асоціацій організовують форуми, на яких можна знайти цінну інформацію про нові технології та методики.

3. Самостійне вивчення

-Книги та статті: Читання спеціалізованої літератури. Наприклад, "Цифрова грамотність для освітян" або "ІКТ в освіті". Ці книги охоплюють різні аспекти впровадження технологій у навчання, від базових понять до складних методик.

-Наукові статті в журналах, таких як "Освіта і інформатика", пропонують новітні дослідження та практики, які можуть бути корисними у повсякденній роботі.

-Блоги та відео: Освітні блоги, такі як Edutopia, містять статті про використання новітніх технологій, а також поради щодо навчання дітей. Блоги можуть включати особисті історії педагогів, що реалізують нові методи.

-YouTube-канали, присвячені освіті, пропонують інструкції, відеоуроки та огляди нових освітніх технологій, що можуть бути корисними для самостійного навчання.

4. Практичне застосування знань

-Тестування нових інструментів: Експериментування з різними програмами, такими як Google Classroom, Canva, Padlet. Вихователі можуть використовувати ці інструменти для створення інтерактивних занять, які зацікавлять дітей. Пробуйте

використовувати нові технології в заняттях, щоб визначити, які з них найбільше підходять для вашої аудиторії.

5. Участь у тренінгах і семінарах

-Місцеві семінари: Відвідування семінарів, організованих навчальними закладами або місцевими освітніми організаціями. Це може бути шанс дізнатися про новітні технології в освіті і почути про досвід інших педагогів.

-Тренінги з експертами: Участь у тренінгах, що проводять фахівці у галузі педагогіки та ІКТ. Ці тренінги часто включають практичні заняття, що дозволяють отримати реальний досвід роботи з новими технологіями.

6. Зворотний зв'язок і рефлексія

-Обговорення з колегами: Спільне обговорення результатів навчання з колегами. Це може бути як неформальне обговорення під час перерв, так і організовані зустрічі для обміну досвідом. Це дозволяє не лише отримати нові ідеї, але й поглибити розуміння матеріалу.

-Ведення щоденника: Ведення навчального щоденника, в якому вихователь може записувати свої думки, успіхи, труднощі та рішення, що дозволяє систематизувати отримані знання і слідкувати за своїм прогресом. Це може допомогти визначити, які методи працюють, а які потребують доопрацювання.

Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності через самоосвіту є невід’ємною частиною професійного зростання вихователя дошкільного закладу. Використовуючи ці методи, педагоги можуть ефективно підвищувати свої навички, адаптуватися до нових умов навчання та сприяти успішному розвитку дітей у сучасному світі. Таким чином, інвестиції в особисте навчання і розвиток ІКК призводять до покращення якості освітнього процесу та забезпечують краще навчання для дітей.

Список використаних джерел та літератури:

1. Мельник О. В. Нові технології в освіті: інноваційні підходи та рішення. Київ: Педагогічна думка, 2021. 300 с.

2. Рибалко В. І. Дошкільна освіта в умовах цифровізації: виклики та можливості. Дошкільна освіта. 2017. № 3(5). С. 45-52.

3. Савченко О. Я. Інформаційні технології в освітньому процесі: методичний посібник. Одеса: Астропринт, 2020. 150 с.

4. Тимченко О. О. Інноваційні технології в дошкільній освіті: теоретичні засади та практичні рекомендації. Київ: Видавництво «Шкільний світ», 2022. 200 с.

5. Шевченко І. В. Комунікація в освітньому процесі: основи теорії та практики. Харків: Фоліо, 2019. 190 с.

Чекаліна Віта,
вихователь
Білогірського ЗДО (ясла-садок)
комбінованого типу «Сонечко»,
Білогірська селищна рада

Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема, з дітьми з особливими освітніми потребами

Анотація. Стаття містить різноманітні підходи та методики, які допомагають педагогам ефективно спілкуватися з дітьми з ООП та забезпечувати їхній успіх у навчанні.Одним з ключових аспектів є індивідуалізація підходу до кожної дитини, з урахуванням її потреб та можливостей. Педагог повинен бути готовим до різних сценаріїв та вміти адаптуватися до потреб кожної дитини.Також важливо

використовувати різноманітні методики та технології, які допомагають залучити дітей до освітнього процесу та зробити його цікавим та зрозумілим для кожної дитини.Крім того, педагог повинен мати відкрите спілкування з батьками дітей та враховувати їхні побажання та рекомендації.

У статті розкрито багато корисної інформації для педагогів, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, партнерські відносини, взаємодія педагогів і батьків.

Постановка проблеми. Педагогічна взаємодія з дітьми з особливими освітніми потребами є складовою проблемою, яка потребує індивідуального підходу. Вона передбачає розуміння потреб кожної дитини з урахуванням їх особливостей. Ключовими аспектами такої взаємодії є створення сприятливого середовища, адаптація навчальних програм та застосування різноманітних методик навчання.

Аналіз останніх публікацій. Відомі науковці активно досліджують різні аспекти педагогічної взаємодії з дітьми з особливими освітніми потребами, такі як ефективність різних методів навчання, використання технологій та інших інноваційних підходів.

Ось деякі з відомих науковців та педагогів, що досліджували інклюзивну освіту та взаємодію педагога з дітьми з ООП.

1. Філі Халл - автор і дослідник у галузях інклюзивної освіти та спеціальної педагогіки.
2. Джон Ландерсон - академічний дослідник у сфері розумового навантаження для учасників інклюзивної освіти.
3. Сара Майорс - професор спеціального навчання, широко визначена експертка з інклюзивної освіти.
4. Кетрин Пенья-Шакур - фокус-груповий консультант, яка сприяла успіхам і кращому розумінню потреб людей з ООП.
5. Тетяна Синьоок - доктор педагогічних наук, професор, займається питаннями спеціальної педагогіки та інклюзивної освіти. Вона є авторкою багатьох наукових праць, присвячених методам навчання дітей з ООП.
6. Олена Савченко - доктор педагогічних наук, професор, яка спеціалізується на питаннях спеціальної освіти та інтеграції дітей з особливими потребами в загальноосвітній простір. Вона є однією з авторів стандартів інклюзивної освіти в Україні.
7. Наталія Щербина - кандидат педагогічних наук, доцент, досліджує аспекти психолого-педагогічної підтримки дітей з особливими потребами в умовах інклюзивної освіти. Вона також розробляє програми для підготовки педагогів до роботи з такими дітьми.
8. Юлія Манько - кандидат психологічних наук, спеціаліст з психологічного супроводу дітей з ООП в інклюзивному середовищі. Вона є авторкою багатьох публікацій з питань психологічної адаптації та розвитку таких дітей.
9. Ольга Зданевич - доктор педагогічних наук, професор, займається питаннями дидактики і методики навчання дітей з ООП, зокрема в умовах інклюзивного навчання. Вона активно працює над розробкою навчальних матеріалів та методик для педагогів.

Ці науковці та педагоги роблять значний внесок у розвиток інклюзивної освіти в Україні, сприяючи інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітній простір та забезпечуючи їм можливість отримувати якісну освіту.

Мета статті - розкрити особливості педагогічної взаємодії з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами та створити умови для формування відповідного освітнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Згідно з законом України «Про освіту» особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з

метою забезпечення її права на освіту, є особою з особливими освітніми потребами(ООП). Інклюзивне навчання дітей з особливими освітніми потребами є технологічно складним педагогічним процесом, метою якого є забезпечення рівного доступу до якісної освіти в умовах загально-освітнього простору, пристосованого до задоволення особливих освітніх потреб кожної дитини.

Завдяки впровадженню інклюзивного навчання, діти з особливими освітніми потребами мають змогу відвідувати шкільні та дошкільні заклади. Адже, згідно Конституції України, кожна дитина має право на освіту. Інклюзивна освіта доступна для дітей, які мають інтелектуальні порушення, затримку психічного розвитку, порушення зору, слуху та мовлення, порушення функції опорно рухового апарату, розлади спектру аутизму тощо.

Батьки чи опікуни дитини мають право обрати дошкільний заклад, який розташований найближче до місця проживання, без будь-яких дозволів та направлень. Рішення про відвідування ЗДО приймають батьки на основі висновку психолого-медико-педагогічної комісії. Ця консультація є рекомендаційною і спрямована на те, щоб краще вивчити особливості психічного розвитку дитини, її навички, можливості та потреби, соціальний досвід та засвоєння знань.

На підставі заяви, відповідних документів та попереднього погодження з керівником закладу створюється інклюзивна група, незалежно від підпорядкування та форми власності ЗДО.

Створення таких груп це крок назустріч дитині через новий підхід до виховання та навчання. Важливим є те, щоб не дитина підлаштовувалась під систему, а щоб система враховувала її потреби. Перш за все, потрібно правильно облаштувати простір в інклюзивній групі, забезпечити рівні умови перебування для всіх дітей та виконання корекційно-розвиткового та навчально-виховного процесів, організувати психолого-педагогічний супровід.

Керівник повинен завчасно подбати про спеціалістів, які будуть долучені до процесу навчання.

Ефективна соціальна адаптація та інтеграція дітей з обмеженими можливостями у суспільство неможливі без здобуття ними повноцінної дошкільної, шкільної та позашкільної освіти. Перебуваючи в умовах інтернатного закладу або на вихованні у сім'ї, ці діти деякою мірою ізольовані від суспільства і позбавлені можливості вести повноцінний спосіб життя у суспільстві, яке не завжди відповідає їхнім особливим потребам. Так, у них формується специфічне ставлення до себе та оточення, відбувається боротьба: між хворобою й особистістю; хворобою і інтелектом; хворобою і емоціями; хворобою й оточенням. Нерідко виникає невротичний стан, патологічний розвиток особистості. Найчастіше постає проблема замкнутості у собі, у своєму внутрішньому світі, акцентування уваги на власних проблемах та безпорадності. Вони не отримують необхідних знань, умінь та навичок, що сприятимуть саморозвитку, самореалізації, мають низький рівень соціалізації та соціальної адаптації, не вміють спілкуватися з однолітками [7, с.18].

Ефективною соціальною адаптацією дітей, які мають особливі потреби є інклюзивне навчання. Адже європейська практика свідчить, що більшість із цих учнів можуть навчатися в загальноосвітніх школах за моделлю інклюзивної освіти, яка передбачає надання якісних освітніх послуг школярам з особливими потребами у звичайних класах (групах) загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладів за умови відповідної підготовки вчителів і підтримки сімей. Українська національна асамблея інвалідів, зазначає, що «інклюзія – політика і процес, які забезпечують повну участь усім членам суспільства в усіх сферах життєдіяльності» [8, с. 306].

Поняття «Інклюзивне навчання» відображає методологію шкільного навчання, яка має враховувати потреби кожної дитини, у тому числі і обдарованої, й тих, котрі мають особливі освітні потреби і забезпечити комплексний процес рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їхнього

навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [9, с. 5].

Для організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах освіти необхідно створити відповідні умови: безперешкодний доступ до території та приміщень закладу, зокрема для дітей з вадами опорно-рухового апарату, в тому числі для дітей, які пересуваються на візку, і дітей з вадами зору. Забезпечення закладу необхідними навчально-методичними посібниками, наочно-дидактичними та індивідуальними технічними засобами навчання; наявність кабінетів дефектолога, психологічного розвантаження, логопедичного з відповідним корекційно-розвитковим обладнанням; забезпечення педагогічними кадрами, які володіють методиками роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (зокрема, дефектологами, педагогами інклюзивного навчання (асистентами).

У закладі мають бути створені умови для здобуття дошкільної освіти дитиною з ООП, до яких належать:

- використання адаптованих і спеціальних програм;
- реалізація програм з урахуванням особливостей психофізичного розвитку і можливостей дитини;
- забезпечення можливості засвоєння освітніх програм у рамках індивідуальної програми розвитку;
- використання спеціальних методів навчання.

Для успішної реалізації розробленої моделі в закладі було створене спеціальне середовище для проведення відповідних медичних і психолого-педагогічних заходів з дітьми. Для цього в закладі є :

- ресурсна кімната;
- окремі кабінети для фахівців закладу;
- спеціально обладнані в групах корекційні куточки;
- музичний зал, ізостудія тощо.

Насамперед, зусилля команди спрямовуються на формування гармонійної особистості дитини. Цьому сприяє особливе середовище, в якому надається комплексна допомога, здійснюється постійна мотиваційна настанова учасників корекційно-розвивального та виховного процесу.

Реалізація варіативних форм і методів організації дитячої діяльності; використання спеціальних дидактичних посібників і матеріалів; використання спеціальних технічних засобів навчання; надання послуг асистента вихователя, асистента дитини; комплексних психолого-педагогічний супровід, проведення корекційно-розвиткових занять.

Інклюзивне навчання ґрунтується на таких **принципах**:

- кожна дитина має право на освіту;
- освітні програми мають брати до уваги в першу чергу потреби дітей;
- кожна дитина має унікальні особливості,інтереси,здібності та навчальні потреби;
- діти з особливими освітніми потребами повинні мати доступ до навчання у звичайних освітніх установах;
- дитячі садки та школи зобов’язані створити умови навчання, що забезпечать потреби дитини;
- звичайні заклади освіти є найбільш ефективним методом навчання з точки зору забезпечення потреб дитини.

Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами, є важливою та відповідальною справою. Це означає створення сприятливого середовища для навчання та розвитку кожної дитини, враховуючи її потреби та можливості.

Педагогічна взаємодія з дітьми, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП), є складним та багатогранним процесом, що вимагає від педагогів

спеціальних знань, навичок та підходів. Ця взаємодія спрямована на створення оптимальних умов для розвитку, навчання та соціальної інтеграції таких дітей. Основні аспекти педагогічної взаємодії з дітьми з ООП включають наступні **елементи**[2, с.44].**:**

1. Індивідуальний підхід:

- Педагоги повинні враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, її сильні та слабкі сторони, інтереси та потреби.
- Розробка індивідуальних навчальних планів та програм, які враховують специфіку розвитку дитини.

2. Спеціальні методи та прийоми навчання:

- Використання спеціальних дидактичних матеріалів, адаптованих під потреби дітей з ООП.
- Застосування методів корекційної педагогіки, таких як логопедичні заняття, сенсорна інтеграція, арт-терапія, музикотерапія тощо.

3. Інклюзивне навчальне середовище:

- Створення фізичного та психологічно комфортного середовища, де діти з ООП можуть відчувати себе безпечно та прийнято.
- Забезпечення доступності навчальних приміщень та обладнання для дітей з фізичними обмеженнями.

4. Командний підхід:

- Співпраця між педагогами, психологами, логопедами, соціальними працівниками, батьками та іншими фахівцями для забезпечення всебічної підтримки дітей з ООП.
- Проведення регулярних консиліумів та нарад для обговорення прогресу та корекції індивідуальних навчальних планів.

5. Розвиток соціальних навичок:

- Організація спільних заходів, ігор та проектів, що сприяють соціалізації дітей з ООП та їх інтеграції в колектив.
- Навчання дітей взаємодії з однолітками, розвитку комунікативних та соціальних навичок.

6. Психологічна підтримка:

- Забезпечення психологічного супроводу для дітей з ООП з метою подолання тривожності, стресу та інших емоційних проблем.
- Консультування батьків щодо методів підтримки та розвитку їхніх дітей вдома.

7. Постійне професійне зростання педагогів:

- Підвищення кваліфікації педагогів через участь у семінарах, тренінгах, конференціях, присвячених інклюзивній освіті та роботі з дітьми з ООП.
- Вивчення нових методик та підходів, що з'являються в спеціальній педагогіці та психології.

Для успішної реалізації розробленої моделі в закладі було створене спеціальне середовище для проведення відповідних медичних і психолого-педагогічних заходів з дітьми. Для цього в закладі є :

- ресурсна кімната;
- окремі кабінети для фахівців закладу;
- спеціально обладнані в групах корекційні куточки;
- музичний зал, ізостудія тощо.

Насамперед, зусилля команди спрямовуються на формування гармонійної особистості дитини. Цьому сприяє особливе середовище, в якому надається комплексна допомога, здійснюється постійна мотиваційна настанова учасників корекційно-розвивального та виховного процесу.

З метою забезпечення ефективної діяльності педагогічних працівників та організації відповідної роботи з різними категоріями учнів з ООП слід використовувати такі **загальні рекомендації**:

- дотримуйтесь встановленого розпорядку дня;

- використовуйте позитивне підкріплення: усмішка, кивок голови. Хваліть заправильні дії;
- не примушуйте до колективної роботи, особливо, якщо дитина ще не звикладо колективу;
- приділяйте особливу увагу,щоб у дитини з'явилася довіра до вас;
- звертайте увагу на зусилля, а не на результат;
- при роботі з агресивними дітьми обмежуйте рівень шуму та візуальної стимуляції;
- давайте чіткі вказівки;
- навчайте дітей контролювати свої дії.

На сучасному етапі в Україні відкрилися нові перспективи змін у системі освіти, що насамперед пов'язані з переосмисленням ставлення до дітей з особливими освітніми потребами.

Передбачається здійснення змін освітньої системи, а не дитини. Інклюзивна освіта визнає, що всі діти різні, а навчальні заклади і освітня система повинні підлаштовуватись під індивідуальні потреби всіх дітей - з порушеннями розвитку і без них. Ключовий компонент інклюзивного навчання - гнучкість, врахування особистісних характеристик, що визначають темп навчання кожної дитини.

У більшості випадків дітям просто необхідне доступне викладання, що потребує використання різних методів, які відповідають індивідуальним вимогам, здібностям і особливостям розвитку дитини.

Дитина з ООП не повинна займати особливого становища в закладі, вона має почуватися природно, досягти самостійності, наскільки це можливо. Дуже важливо в інклюзивній групі створити таку атмосферу взаєморозуміння та взаємодопомоги між дітьми, щоб забезпечити дитині з особливими освітніми потребами можливість самоствердитися, набути певних навичок соціальної поведінки.

Інклюзивна діяльність повинна розпочинатись з виявлення проблем і труднощів у розвитку дошкільників. Першими, хто помічає проблеми, є батьки і вихователі. Логопеди проводять ранню діагностику, результати доводять до відома батьків і за необхідності направляють на консультацію в ПМПК. Батьки звертаються до фахівців з власної ініціативи. Чим раніше родина, отримає вчасну та кваліфіковану допомогу, тим легше буде проходити процес реабілітації або подолання вад розвитку дитини і тим кращий буде результат.

Ключовим чинником створення успішного навчального закладу є особистість керівника, який своїми діями та постановками подає приклад інклюзивної культури та підтримує її. Дуже суттєвою частиною методичної роботи з вихователями є налагодження співпраці між вчителями-логопедами, практичним психологом, вихователями, вихователем-методистом і лікарем.

Відчуття компетентності - головна умова успіху. Одним з основних аргументів на користь інклюзії є формування позитивного уявлення про себе. Розширення можливостей для соціальної взаємодії створює хороші умови для вироблення соціальних і комунікативних компетентностей на відповідному віку дитини рівні. Успіх підсилює відчуття компетентності, яка, у свою чергу, безпосередньо пов'язана із самоповагою й образом власного «Я».

Якісна інтеграція та інклюзія має передбачати обов'язковий психологічний та педагогічний супровід дитини фахівцями.

Інклюзія – це процес, спрямований на перетворення дошкільних навчальних закладів на заклади з таким освітнім простором, який стимулює та підтримує не тільки дітей, а й всіх членів трудового колективу.

Діти з особливими освітніми потребами (ООП), як і всі інші діти, повинні навчатися та отримувати психолого-педагогічні послуги в навчальних закладах.

Педагогам важливо розуміти, що рівень обробки інформації та швидкість реакцій дітей з особливими освітніми потребами можуть бути іншими, зокрема через

наявні них освітні труднощі. Діти з ООП можуть не розуміти значення подій, які відбуваються, важко сприймати інформацію про обставини, в яких перебувають, особливо якщо ці обставини швидко змінюються. Проте діти завжди відчувають і реагують на емоційну складову ситуації.

Поради педагогічним працівникам у роботі з дітьми з ООП:

- систематично і усвідомлено проводити тренування для дитини (із встановленням причинно-наслідкових зв'язків): як діяти під час надзвичайної ситуації, пояснювати Чому це відбувається; Чому важливо готуватися; Як важливо себе поводити; Чому варто не боятися, а робити те, чого вже навчилися під час тренувань;
- говорити з дитиною про її страхи і переживання: «Боятися в такій ситуації це нормально», «Я з тобою, поряд», «Я завжди тобі допоможу»;
- розуміти, що коли дитина з ООП проявляє складну поведінку, – це сигнал дорослому, що вона потребує уваги, піклування та розуміння;
- проводити на заняттях психологічні активності, ігри. Гра захищає дитину від складної для розуміння дійсності та водночас дає простір для проживання і опанування реальності.

Навчаючи дітей з ООП, педагогам важливо забезпечити для дітей:

- диференціацію – врахування можливостей і сильних сторін дитини;
- індивідуальний підхід – врахування індивідуальних особливостей дитини та наявність певного типу освітніх труднощів;
- гнучкість – навчання дитини у зручному темпі з урахуванням адаптацій / модифікацій освітнього процесу.

Педагогам варто звертати увагу на прояви певних ознак і симптомів, які можуть виникати у дітей після кризових подій, **наприклад:**

- безсилля і пасивність, відсутність звичайних емоційних реакцій;
- підвищена збудливість і незібраність, розфокусованість;
- неуважність; наявність нічних кошмарів і інших порушень сну;
- злість, страх розлуки й «чіпляння» за близьку людину;
- регресивні симптоми (наприклад, нічний енурез, втрата дару мови, рухових навичок);

Якщо ці симптоми чи стани часто повторюються і турбують батьків / педагогів, то варто провести комплексне психолого-педагогічне оцінювання розвитку дитини для визначення причин цих симптомів та надання допомоги. Таке оцінювання проводять фахівці інклюзивно-ресурсних центрів.

Педагогічна взаємодія з дітьми з особливими освітніми потребами потребує від педагогів не лише професійних знань, але й особливої чутливості, емпатії та відданості своїй справі. Важливо, щоб педагоги створювали атмосферу підтримки та прийняття, допомагаючи кожній дитині реалізувати свій потенціал.

Висновки. Отже, наукові дослідження в цій області допомагають педагогам та іншим фахівцям зрозуміти, як краще працювати з дітьми з особливими освітніми потребами та забезпечити їм максимально ефективне навчання та розвиток.

Важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна, тому педагоги повинні бути готові до індивідуального підходу та пошуку оптимальних стратегій навчання для кожного учня. Це може включати в себе використання спеціальних методик, технологій та матеріалів, а також підтримку соціально-емоційного розвитку дітей.

Загалом, педагогічна взаємодія з дітьми з особливими освітніми потребами має на меті створення рівних можливостей для всіх дітей, допомогу їм у досягненні свого потенціалу та розвитку навичок, необхідних для самостійного життя та соціальної інтеграції.

Список використаних джерел та літератури:

1. Колупаєва А. Інноваційні підходи до навчання дітей з ООП// Науково-методичний журнал. «Нова педагогічна думка». Рівне, №1. 2020.
2. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: «Самміт-Книга», 2019. 272с.: іл. (Серія «Інклюзивна освіта»)
3. Положення про організацію інтегрованого навчання дітей з особливими потребами в загальноосвітніх (дошкільних) навчальних закладах (Проект). Інститут спеціальної педагогіки АПН України. Київ.: 2012
4. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-канадський досвід). Матеріали Міжнародної конференції Київ, 25 – 26 травня 2024 р.
5. Діти з особливими освітніми потребами у загальноосвітньому просторі / навчально-методичний посібник /авт.: Н. Ярмола, Л. Коваль-Бардаш, Н. Компанець, Н. Квітка, А. Лапін. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 208 с.
6. Кульбіда С.В. (2020). Освітній простір для всіх (застосування компетентнісного і білінгвального підходів в умовах модернізації освітньої діяльності). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія. За ред. Н. Рідей, Л. Панченко. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 326 с.
7. Навчально-методичний посібник «Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ». / Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. К.: Видавнича група «Атопол», 2018.100 с.

Шевчишена Оксана,
старший викладач кафедри педагогіки та психології
дошкільної і початкової освіти
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка,
кандидат психологічних наук

Психологічний супровід страхів у дошкільному віці: шляхи подолання та межі компетенції

Анотація. У статті здійснено опис причин появи страхів у дошкільному віці та обґрунтовано способи їх корекції. Надано рекомендації батькам та педагогам з приводу реагування на дитячі страхи, зумовлені подіями війни в Україні, та здійснення психологічної підтримки дітей у воєнний час нашої країни.

Ключові слова: дитячі страхи, дитина дошкільного віку, дитяча психіка, воєнний стан країни, заклад дошкільної освіти, педагог, батьківська аудиторія.

The article describes the reasons for the appearance of fears in preschool age and substantiates the methods of their correction. Recommendations were given to parents and teachers about responding to children's fears caused by the events of the war in Ukraine, and providing psychological support to children during the wartime of our country.

Key words: children's fears, preschool child, children's psyche, the state of war in the country, preschool education institution, teacher, parent audience.

Важко знайти людину, яка б ніколи не відчувала в житті страху. Неспокій, тривога, страх є тими ж невід'ємними емоційними проявами психічного життя, як і радість, піднесення, здивування чи захоплення. Але при надмірній чутливості до страхів поведінка людини здатна зазнавати змін. Така людина стає невпевненою в собі, замкненою, підозрілою, а з часом її може навіть розбити „емоційний параліч".

В цілому страхів існує багато. Відповідно, класифікації також можуть бути різними. Для прикладу, в залежності від того, чого людина боїться, можна вести мову про *клаустрофобію* (страх замкнутого простору), *аквафобію* (страх води та глибини), *нозофобію* (страх захворіти якою-небудь хворобою), *соціофобію* (страхи, пов'язані із суспільним життям) тощо. Психіатри пропонують ділити страхи на *конструктивні,* які дають змогу пристосуватись до екстремальних ситуацій і *паталогічні* страхи. В загальному всі страхи поділяють на три групи: *природні, соціальні та внутрішні.* Страхи першої групи пов'язані із загрозою для життя, друга група передбачає боязнь за зміну свого соціального положення, тоді як в основі третьої групи немає реальної основи для хвилювань Страхи ще також поділяють на *дитячі та дорослі*, на *первинні* та *вторинні,* а також на *навіювані, особистісні та ситуативні.*

Значна кількість страхів, як відомо, в тій чи іншій мірі обумовлена віковими особливостями та має тимчасовий характер. Психологи здійснюють наголос на тому, що дитячі страхи, якщо до них правильно ставитися та розуміти причини їх походження, частіше всього зникають безслідно. Якщо ж вони хворобливо загострені або в силу певних обставин турбують тривалий час, то це слугує признаком емоційного неблагополуччя дитини, її психологічної втоми та нервового виснаження.

Для того, щоб позитивно впливати на дитину і допомогти їй позбутися страхів, дорослим, які її оточують, важливо знати, що являє собою страх та яку функцію він виконує. В основі **страху,** як відомо**,** лежить інстинкт самозбереження, який має захисний характер і супроводжується певними фізіологічними змінами ВНД. **Страх** – емоція, яка передбачає переживання якої-небудь реальної чи уявної небезпеки.

Усвідомлення дитиною небезпеки формується в процесі життєвого досвіду і міжособистісних стосунків; коли деякі подразники, які поступають із навколишнього середовища, набувають характеру загрозливих стимулів. В даному випадку мова іде про травмуючий досвід дитини (стрес, переляк, біль, хвороба, конфлікти, невдачі).

Р.В.Павелків зазначає, що «Найсильніше та найважливіше джерело переживань дитини – її взаємини з іншими людьми. Якщо дорослі уважні до дитини, поважають її особистість, то вона переживає *емоційне благополуччя* – почуття впевненості, захищеності, яке сприяє нормальному розвитку особистості дитини, виробленню у неї позитивних якостей, доброзичливого ставлення до людей. Ставлення викликає у неї відповідні почуття – радість, гордість, співчуття, страх, образу, гнів, заздрість тощо» [2, с. 232].

Що стосується страхів, то в щоденному житті дитини мають місце так звані *навіювані страхи*. Їх джерелом виступають дорослі люди, які оточують дітей (батьки, дідусі, бабусі, вихователі дитячих закладів) та не вимушено заражають їх страхом, емоційно здійснюючи наголос на наявності небезпеки. В результаті дитина реально сприймає лише другу частину фраз типу: „Не підходь – впадеш", „Не бери – обпечешся", „Не гладь – вкусить", «Не чіпай – вдарить» і т. д. Маленька дитина поки що до кінця не розуміє, чим це все грозить, але вона вже здатна розпізнавати сигнал тривоги, і, відповідно у неї спрацьовує страх як регулятор її поведінки. Однак, психологи неодноразово наголошують, що якщо залякувати дитину без всякої потреби, на всякий випадок, то вона втрачає спонтанність у поведінці і впевненість в собі. Тоді кількість страхів починає збільшуватися без будь-яких на перший погляд на це серйозних причин, а дитина стає все більш напруженою та обережною.

До навіюваних страхів можна також віднести страхи, які виникають у надмірно неспокійних батьків. Розмови в присутності дитині про смерть і хвороби, аварії, пожежі та вбивства підсвідомо закарбовуються у пам'яті дитини як асоціації про негативні події життя. Подібні затяжні страхи починають слугувати запорукою емоційного неблагополуччя дитини, виснаження її психіки.

В залежності від етапу вікового зростання діти в своєму розвитку є носіями певних страхів. В дошкільному віці з великою частотою себе можуть виявляти страхи розлуки з батьками, страхи перед тваринами і темрявою, фізичні травми, надприродні

сили (відьми, привиди), грім, блискавка, страх залишитися на самоті, засинання наодинці. В якості причин появи дитячих страхів можуть бути: конкретний прикрий випадок, який стався з дитиною, особливості характеру дитини та її фантазії, наявність серйозного розладу чи тривожність самих батьків.

На скільки буде виражений той чи інший страх, залежить від індивідуальних особливостей психічного розвитку дитини та конкретних соціальних умов, в яких відбувається формування її особистості. Для прикладу, причиною появи дитячих страхів може бути напружений емоційний клімат у сім'ї: сварки між батьками, галасливе з'ясування стосунків, розбіжність у методах виховання тощо. Що стосується методів виховання, то окремої уваги може заслуговувати виховання залякуванням, коли дитині погрожують, що її віддадуть чужим людям. Окрім того, в практиці сімейного виховання може мати місце імітація поведінки дорослих, коли батьки самі відчувають страхи, схожі зі страхами дітей.

В практиці фахівцями, які займаються дослідженнями дитячих страхів, відстежено таке явище, що у дітей, які живуть в окремих квартирах, страхи зустрічаються частіше, ніж у дітей, які проживають у гуртожитках. В гуртожитках багато дорослих, більше ровесників, а відтак, можливостей для спільних ігор і менше страхів. В окремих квартирах діти можуть бути позбавлені безпосереднього контакту один з одним. А відповідно, у них більша ймовірність появи страхів самотності, темряви, страшних снів, чудовиськ. А особливо це стосується єдиних дітей у сім'ї, по відношенню до яких дорослі проявляють велику опіку.

Відсутність емоційно-насичених і рухливих ігор збіднює емоційне життя дітей, призводить до надмірно ранньої та односторонньої інтелектуальної інтоксикації психіки дитини. В той же час гра була і продовжує залишається реальним способом руйнування страхів. Однак, як наголошують психологи, багато батьків ставляться до дитячих ігор із застережливістю, бояться, що в грі дитина може отримати травму, злякатися. У таких батьків спілкування з дітьми відбувається виключно на абстрактно-відволікаючому, а не на наочно-конкретному образному рівні. Внаслідок цього в дитини уже на підсвідомому рівні виробляється звичка хвилюватися з приводу того, що може відбутися, а не активно та впевнено долати реальні життєві труднощі, які постають перед нею.

Дорослим, які оточують дитину, варто мати на увазі, що більшість дітей проходять в своєму психічному розвитку ряд вікових періодів підвищеної чутливості до страхів. Всі ці страхи носять перехідний період. Але якщо батьки постійно перебувають в напрузі, користуючись при цьому великим авторитетом у дітей, коли між батьками та дітьми існує тісний емоційний контакт, то ймовірність передачі страхів від батьків дітям є доволі високою.

Якщо вказані соціокультурні та психологічні передумови (конфліктна атмосфера в сім'ї, тривожність батьків, неправильне виховання) не усунути в дитячому віці, то вони продовжують давати про себе знати і у підлітковому віці. А ми знаємо, що підлітковий вік з точки зору психології є доволі складним. Тому характер протікання страхів, тривожності та занепокоєння в цей період буде проходити більш проблематично та суперечливо.

Якщо взяти старшого дошкільника, то наявність страхів для нього, як неодноразово зауважують психологи, не повинно бути неприродним явищем. Кожна дитина повинна пройти через так звані „дитячі страхи" і пережити їх, щоб набути відповідного імунітету. Саме відсутність дитячих страхів, а не їх наявність, може бути симптомом певних відхилень у розвитку дитини. Психологічно благополучна дитина – це не та, яка нічого не боїться, а та, яка не боїться боятися. У такому разі вона заново створює для себе на уявному рівні „дещо лячні" ситуації, поступово приборкуючи тим свої страхи. Це можуть бути казки, малюнки різних страхів, мандрівки на горище, гойдалки тощо.

Проте, на жаль, не всім дітям вдається самотужки подолати свої страхи. Причиною цього може бути як надмірна вразливість, сором'язливість та підвищена тривожність дитини, так і ситуація її розвитку, коли дитина в силу свого не для її віку досвіду застрягає на певних страхах (психологічні травми, хвороби, несприйнятливі методи виховання: залякування, надмірна опіка, суперечливі або надто високі вимоги батьків, їхня тривожність, страхи тощо).

Особистісно обумовлені страхи можуть бути усунені за допомогою надання безпосередньої допомоги дітям, в то же час, як ситуаційні страхи потребують комбінованого підходу. У всіх випадках варто дивитися на страхи очима дітей, а відтак, не знецінювати причини їх появи. В будь-якому разі не можна звинувачувати, а тим більше карати дитину за те що вона боїться, оскільки вона у всьому залежить від батьків, які несуть персональну відповідальність за її самопочуття та здатність протистояти зовнішній та внутрішній небезпеці.

Існують дві взаємовиключаючі точки зору щодо виникнення страхів. Згідно першої, страхи виступають для дорослих в якості сигналу того, щоб ще більше оберігати дитину від всіх небезпек та труднощів, які постають в її житті. Подібної точки зору часто дотримуються лікарі-невропатологи, які радять здебільшого лікувально-оберігаючий режим, виключаючи перегляд мультфільмів чи передач, відвідування нових місць тощо Надто сильне переймання батьками подібних порад провокує ще більшу ізольованість дитини від навколишнього світу, контактів з ровесниками, до посилення її страхів, опасінь та хвилювань.

Протилежний погляд полягає в ігноруванні зі сторони дорослих страхів як прояву слабкості або непослуху дитини, надокучливості в її поведінці. В подібному випадку страхи не помічають, не реагують на них, дитині не співчувають, над нею сміються та іронізують, а то й карають за прояв боягузтва. Пре такій бездушній тактиці батьків діти бояться зізнатись про свої переживання, опасіння та страхи. Діти не наважуються першими розпочати розмову про природу їх хвилювань. Подібна нечуттєвість, яка культивуються в таких сім'ях, деформує характер дітей, які в підлітковому, юнацькому, та дорослому віці „перестають страждати" від нестачі людських почуттів та переживань.

Найбільш адекватний варіант зі сторони дорослих – відношення до страхів дітей без зайвого хвилювання та фіксації на них, без осуду та покарання. Якщо страх виражений слабо і проявляється періодами, то краще відволікати дитину різноманітними способами та зайняти її цікавою діяльністю. Якщо ж батьки помічають, що страхи в дитини не зникають, а щоденно загострюються, відбиваються на сні та рисах характеру, коли дитина відкрито про них говорить або коли уже наочно можна помітити, що її нервова система виснажується на очах, то варто звертатись за допомогою до інших спеціалістів, зокрема лікарів (психіатрів, невропатологів), які, в свою чергу, нададуть серйозну медикаментозну допомогу.

Найкращий спосіб допомогти дитині позбутися страхів – це активна участь дорослих в її житті. Але активність зі сторони дорослих аж ніяк не означає нав'язливе та авторитарне тренування дитячої волі. Подібні спроби провокують в дітей ще більше відчуття безпорадності. Тому до дитини, яка боїться, необхідний особливий психологічний підхід, який заснований на розумінні її бажань та емоційно-почуттєвої сфери, підкріпленні свого „Я" і перебудові при необхідності характеру та стосунків з людьми, які її оточують.

Профілактична робота з надто тривожними дітьми передбачає наступні правила поведінки з ними:

1. Якщо дитина чогось боїться, то в жодному разі не треба її сварити за це. Висловлювання на зразок: „Як тобі не соромно, ти ж хлопчик або мужчина" або „Така доросла, а така боягузка" дитина сприймає як осуд, що в свою чергу лише посилює її психічне напруження та страждання.

2. Намагайтеся разом прожити з дитиною її емоції та почуття. Поговоріть з нею про них. Не знецінюйте її наболілі страждання. Якщо подібних речей не дотримуватися, то це провокуватиме емоційне відторгнення. А це передумова втрати в подальшому довіри між дитиною та дорослою людиною.

3. Не варто вмовляти дитину ввійти до темної кімнати або стрибнути у воду, вилізти на високу гірку, якщо ви невпевнені, що вона впорається із завданням. Якщо дитина буде виконувати подібні речі лише через бажання не розчарувати батьків, то це лише закріпить її невпевненість у собі та тривожність, а іноді це може бути поштовхом закріплення фобій на подальших етапах вікового розвитку, перенесення їх на інші життєві ситуації.

3. Допоможіть дитині поуправлятися у сміливій ролі. Нехай вона в грі уявить себе сміливою. Ви можете з нею пофантазувати про те, як поводилися б у напруженій ситуації знайомі дитини, чи персонажі з книжок або фільмів. Дорослим така гра може здаватися надто жорстокою або непотрібною і вони просять дитину припинити, краще намалювати сонечко або будиночок, або просто посидіти тихо, не заважаючи при цьому іншим. Однак дорослим варто зрозуміти, що для дитини це є іноді єдиною можливістю розповісти іншим і зрозуміти самій, що її хвилює та що з нею відбувається. Тому бажано не змінювати „некрасивий сюжет" гри, а навпаки, разом з дитиною пофантазувати, допомогти їй в розгортанні образного сюжету: подбати про таке його завершення, яке б допомогло дитині розв'язати її проблему.

Профілактика переживання дитиною сильного стресу можлива завдяки іншим способам, а саме: перетворити страх на радість, придумати «проти страшне» заклинання, загадки, малюнок «Місце, де я почуваюся добре», скарбничка моїх досягнень та колаж успіху.

Дитячі страхи і способи їх корекції у дітей дошкільного віку є однією з найбільш обговорюваних тем серед психологів, педагогів і батьків. Важливо розуміти, що хоч емоція страху і стани, які криються за нею, мають місце в житті дитини, вони завжди заслуговують на увагу, а відтак, обумовлюють необхідність допомогти дитині впоратися з різними страхами, які мають місце в її житті.

Отож, як допомогти дитині впоратися з появою страхів у її житті? В першу чергу варто розуміти, що страхи з'являтимуться з новою силою, якщо їх ігнорувати (не обговорювати їх з дитиною). Можливо краще про них поговорити з дитиною, а відтак, шукати інші, більш конструктивні способи подружитися з об'єктами страхів. В нагоді можуть стати ігрове програвання ситуації чи жартівливі способи у боротьбі зі страхами. Розглянемо докладніше найпоширеніші дитячі страхи у дітей дошкільного віку та способи боротьби з ними.

Темрява. *«Я не бачу, що там, тому мені страшно, я відчуваю себе незахищеним».* Темрява для дітей - це страх перед невідомим. Тому спробуйте допомогти дитині подружитися з темрявою. Залишайте включеним світло на ніч в одній з кімнат квартири, запалюйте нічник в спальні. Допоможіть дитині зрозуміти темряву - розповідайте їй про такі речі, які можна спостерігати тільки в темряві: місяць, зірки, спів цвіркунів тощо.

Монстри. *«Вони ховаються під моїм ліжком, і чекають слушної нагоди, щоб вкрасти мене чи завдати мені болю».* Незважаючи на те, що ви точно знаєте, що монстрів не існує, немає сенсу доводити це дитині, тому що її уява є значно сильнішою дорослої логіки чи переконань. В даній ситуації варто іти іншим шляхом: загляньте перед сном з дитиною в усі «небезпечні» куточки кімнати, переконайтеся разом з нею, що в даний момент нікого немає і можна спати спокійно. Можна пограти з дитиною в наступну гру: взяти розпилювач чарівної води і розпилювати її в кімнаті кожен раз перед сном. Над ліжком можна вчепити аркуш паперу із нагадуванням: «Монстрів немає!».

Нічні кошмари. *«Я боюся засинати, тому що мені сняться погані сни».* Навіть, якщо діти про це не говорять, ви завжди зможете дізнатися це з її поведінки:

вередування і плач перед сном і після пробудження, неспокійний сон, небажання спати одному. Сни, як відомо, відображають наше душевне і фізичне самопочуття. Постійний осуд поведінки дитини, постійна лайка дорослих, перегляд явно недитячих телепередач та фільмів в присутності дитини - все це може вплинути на незрілу психіку дитини і позбавити її спокійного сну. Тому, якщо така проблема є в дитини, то батькам обов'язково варто переглянути свою поведінку в присутності дитини.

Страшне кіно (мультфільм). Сьогодні через неконтрольований перегляд дітьми різної інформації, яка поступає із віртуального простору, відбувається травмування дитячої психіки. На перший погляд це не помітно, однак наслідки впливу безслідно не зникають. Багато фільмів чи мультфільмів містять сцени насильства, залякування, страшних перетворень героїв, що може налякати дуже вразливу дитину, а відтак, у неї може з'являтися боязнь будь-якого персонажа (він може ввижатися в темряві, приходити уві сні тощо). Тому, особливо в нинішній час, зумовлений воєнним станом, варто прибирати перед дитиною сцени візуалізації руйнувань, жорстокості та насилля. Якщо страхи від побаченого себе продовжують виявляти, то їхню корекцію варто здійснювати за допомогою казок. Придумайте разом з дитиною свою розповідь з участю страшного героя. У цій казці має бути гарний початок і хороший кінець.

Страх перед розлукою з батьками. *«Чому ви залишаєте мене? А що, якщо ви не повернетеся?».* Подібні питання часто звучать з уст дітей в дошкільному віці. Боязнь розлуки з батьками є нормальним етапом формування психіки будь-якої дитини. Якщо у вас є необхідність регулярно залишати дитину на піклування іншої людини, то нехай вона буде добре знайома вам і дитині (бабуся, тітка, старші діти, яких вона знає). Перед відходом доцільно пограти з дитиною, обов'язково попрощатися з нею (а не тихо втекти), і намагатися не затримуватися. Такий щоденна покрокова взаємодія дасть зрозуміти дитині, що мама завжди повертається.

Страх самотності. *«Я відчуваю себе в безпеці тільки тоді, коли ви знаходитесь поруч зі мною в кімнаті».* Коли ваша дитина починає грати самостійно, важливо поступово привчати її деякий час бути на самоті. Спочатку спостерігати за нею на віддалі. Потім поступово переходите в іншу кімнату, але так, щоб бути в полі зору дитини. Але пам'ятайте, що знаходження дитини без нагляду може бути небезпечно для неї. З іншої сторони, не зловживати подібним явищем (не дбати про цілковиту готовність дитини до усамітнення), залучати її до колективних ігор, створюючи при цьому для неї умови для успішної соціалізації.

Боязнь лікарів. *«Я боюся лікаря, тому що він робить мені боляче».* Страх перед медичними процедурами наздоганяє дитину вже в коридорі лікарні чи поліклініки під час очікування. І тут важливо правильно підготувати дитину до візиту лікаря. Поговоріть заздалегідь про хід процедури (що подібні процедури проходять всі люди: і діти, і дорослі), пообіцяйте невелику винагороду (солодощі, іграшка, похід цирк, в парк чи зоопарк), під час очікування відволікайте його піснями та іграми, щоб знизити напругу. По можливості будьте присутніми разом з дитиною під час процедури, а після неї обов'язково обійміть та похваліть її, скажіть, яка вона сміліва і сильна, як ви нею пишаєтеся та будете ставити в приклад іншим дітям.

Боязнь тварин. *«Я боюся чужих тварин, тому що не знаю, чого від них чекати».* При цьому важливо не сміятися над дитиною, якщо вона боїться, для прикладу, собак. Не кажіть: «Не вигадуй, тут нема чого боятися, ще б чого не придумав тощо.». Замість цього скажіть: «Я розумію, що собака тебе лякає. Я також в дитинстві боявся (боялася) собак, та й зараз можу злякатися…» «Тому давай ходити повз неї разом - я буду тримати тебе за руку». Познайомте дитину з безпечними маленькими тваринами, тримаючи їх в своїх руках, не наполягаючи, щоб дитина їх брала в руки сама.

Ніколи не смійтеся над страхами дитини, не знецінюйте їх значення, не ігноруйте і, тим більше, не карайте за них. Тільки ваше розуміння, повага та

делікатність, чуйне ставлення і сприяння допоможуть дитині подолати свої страхи і досягнути душевної рівноваги.

Корекція фантазійних страхів у дітей дошкільного віку може проводитися методом малювання та ліплення з пластиліну. Подібними шляхами можуть користатися як батьки, так і педагоги. Можна поросити дитину намалювати її страх. Це може бути монстр з-під ліжка, образи зі страшного сну чи велика сусідська собака, якої дитина дуже сильно злякалася. Дорослим разом з дитиною можна подумати, чого цей страх може злякатися: наприклад, сміху, жарту. Тоді вам потрібно разом посміятися над цим страхом, пожартувати над ним, підмалювати йому що-небудь смішне та комічне. А можна порвати на шматки листочок з намальованим страхом і розпрощатися з ним назавжди. Але при цьому важливо пам'ятати, що тут не можна тиснути на дитину і змушувати її малювати. В подібному випадку може виникнути зворотня реакція у дитини: вона закриється в собі, а страх почне посилюватися.

Якщо дитина продовжує боятися лікаря або тварин (ситуативні страхи), то тут добре підійде метод гри. На думку більшості психологів, які займаються проблемами розвитку дітей, ігрова терапія виступає в якості ефективних технік дитячого віку, оскільки саме вона найбільш наближена до реальності й потреби дитини в грі. За переконаннями Кузікової С.Б. «Дорослі можуть виразити свої проблеми і переживання в словесній формі. Діти повніше і безпосередніше виявляють себе в грі, ніж у словах, тому що на цьому рівні розвитку в дитини не вистачає когнітивних, вербальних засобів для вираження того, що вона відчуває» [1, с. 232]. Науковець наголошує, що «У грі дитина може вільно виразити себе, звільнитися від напруження щоденного життя. Почуття, які дитина, можливо, боїться виявити відкрито, вона може нічого не побоюючись, спроектувати на обрану за власним бажанням іграшку або ситуацію. Відтворюючи в символічній формі життєві проблеми, дитина поступово вчиться долати їх» [1, с. 232]. Оскільки світ для дитини виступає для неї світом дії та діяльності, то, як зауважує автор, саме ігрова терапія дає можливість психологу можливість увійти в цей світ, а відтак, глибше зрозуміти життя дитини [1].

Однак, гра може стати засобом пізнання світу дитини не лише фахівців психологічної служби, а й для батьків та педагогів. Просто підходи у застосуванні гри можуть бути іншими. Для прикладу, дозвольте дитині самій побути в ролі лікаря (потримати слухавку, поміряти ляльці температуру). Зазвичай дітям це подобається. Можливо, дорослим доведеться програвати одні й ті ж ситуації знову і знову, але при м'якому і ненав'язливому підході страхи поступово зникатимуть.

Якщо дорослі помічають, що страхи дитини заважають її повсякденному житті (категорично відмовляється спати, стає агресивною або замкненою, боїться ненадовго залишитися осторонь від батьків), значить, необхідно проконсультуватися з лікарем. Батьки мають пам'ятати, що страхи дітей дошкільного віку легко коригуються фахівцями, якщо до них вчасно звернутися по допомогу.

Педагогам та батькам в нагоді можуть стати ігри, якими можна скористатися для допомоги дітям подолати свій страх. До таких ігор можна віднести: малюємо страх, малюємо веселку сили, майструємо будинок для страху, викидаємо та відпускаємо страх, закопуємо страх, затопчуємо страх.

Сьогодні ми маємо справу з дитячими страхами, зумовленими подіями війни в Україні. Як на них реагувати та підтримувати дітей?

Війна – це завжди страх, неспокій та невизначеність. Діти в нинішніх реаліях життя стали нетипово для себе дорослими. Боляче визнавати, що в багатьох дітей вкрадено дитинство. Постійні страхи виснажують дитячу психіку.

Що робити, якщо дитина побачила щось страшне і налякана? Зміст психологічних рекомендацій може зводитись до наступного: 1) Не сваріть і не соромте дитину за її переляк. Страх – природне і нормальне почуття, частина інстинктивної програми самозбереження будь-якої людини. Що стосується дитячого страху, то він не піддається контролю, а проявляється на фізичному рівні. Як організм дитини

відреагує на гучний подразник буде залежати від її індивідуальних особливостей та травматичного досвіду, якого їй довелось зазнати в своєму житті; 2) Якщо ви побачили, що дитина сильно налякана, відволікайте, заспокоюйте, пригортайте до себе, гладьте по голівці - це допомагає зняти напругу; 3) Нехай дитина поплаче, якщо їй це потрібно. Не зупиняйте та не заговорюйте, просто будьте поруч і показуйте свою любов та підтримку; проговоріть з дитиною те, що вона побачила. Скажіть за дитину те, що вона не може сформулювати сама: «Ти так сильно злякався, коли побачив…». Так ви допоможете їй випустити страх назовні; 4) Розповідайте дитині про свої почуття і страхи: «Мені теж було страшно». Дозвольте собі і дитині боятися – не намагайтеся переконати її в тому, що насправді у неї не було підстав боятися. Запропонуйте намалювати свій страх або те, що злякало, – це допоможе впоратися з негативними емоціями та знизити рівень напруги.

Таким чином, значна кількість страхів в значній мірі обумовлена віковими особливостями та має тимчасовий характер. Однак є страхи, поява яких обумовлена іншими непередбачуваними чинниками. В умовах війни дитяча психіка виявилася найвразливішою, а відтак, її організм потужно відреагував на стреси в умовах викликів сьогодення. Страхи стали звичним явищем в житті дитини та набули неконрольованого характеру. Психологи наголошують на тому, що дитячі страхи, якщо до них правильно ставитися та розуміти причини їх походження, частіше всього зникають безслідно. Якщо ж вони хворобливо загострені або в силу певних обставин турбують тривалий час, то це слугує признаком виснаження її психіки. Тому дорослій аудиторії слід пам’ятати, що дитина не народжується з умінням керувати своїми почуттями та емоціями. Головне завдання дорослих – допомогти дитині впоратися зі своїми страхами шляхом напрацювання системи їх стійкого психологічного супроводу, інтегруючи при цьому зусилля з іншими фахівцями.

Список використаних джерел та літератури:

1. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник – 2-ге вид., стер. – Суми.: ВТД «Університетська книга», 2008. 384 с.

2. Павелків Р.В. Дитяча психологія: навч. посіб. Для самостійної роботи студента – К.: Академвидав. 2011. 376 с.

Шпак Галина,
вихователь, ЗДО № 20,
Хмельницька ОТГ

Дидактичні ігри як засіб формування сенсорно-пізнавального розвитку дітей дошкільного віку

Анотація. В статті йдеться мова про те: яку роль відіграють дидактичні ігри в житті дитини; про значення сенсорно – пізнавального розвитку дітей; які завдання стоять у кожному віці перед сенсорним вихованням; основні методичні прийоми навчання дітей.

Ключові слова: сенсорний розвиток, пізнавальний розвиток, дидактичні ігри, завдання, функції, прийоми .

Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її сприйняття і формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їх форму, колір, величиною, положення в просторі, а також запаху, смаку. Саме дошкільний вік найбільш сприятливий для вдосконалення діяльності органів чуття, нагромадження уявлень про навколишній світ.

Видатні зарубіжні вчені в галузі дошкільної педагогіки Ф. Фребель, М. Монтессорі, О. Декролі, а також відомі представники вітчизняної дошкільної педагогіки і психології Є. І. Тихєєва, А. В. Запорожець, А. П. Усова, справедливо вважали, що сенсорне виховання, спрямоване на забезпечення повноцінного сенсорного розвитку, є однією з основних сторін дошкільного виховання.

Значення сенсорного виховання в дошкільному віці важко переоцінити. Саме цей вік є найбільш сензитивним для вдосконалення діяльності органів відчуттів, накопичення уявлень про навколишній світ. Видатні зарубіжні вчені в галузі дошкільної педагогіки (Ф. Фребель, М. Монтессорі), а також відомі представники вітчизняної дошкільної педагогіки та психології (О. Тихєєва, О. Запорожець, А. Усова та ін.)

справедливо вважають, що сенсорне виховання, яке спрямоване на забезпечення повноцінного сенсорного розвитку, є однією із базових вмінь дитини дошкільного віку.

У кожному віці перед сенсорним вихованням стоять свої завдання, формується певна ланка сенсорної культури. Н. Подд'яков виділяє три періоди освоєння еталонних значень якостей:

1. До трьох років – період сенсомоторних передеталонів, коли дитина відображає лише окремі особливості предметів, які мають істотне значення для безпосереднього рухового пристосування – деякі особливості форми, величину предметів, відстань і т. ін.;

2. До п'яти років – дитина користується предметними еталонами, тобто зразки властивостей предметів співвідносяться з певними предметами, наприклад, овал визначається через форму огірка;

3. Після п'яти років – на основі накопичення досвіду і його узагальнення під керівництвом дорослого відбувається засвоєння дітьми загальноприйнятих еталонів, коли самі властивості предметів набувають еталонне значення у відриві від конкретного предмета (трава зелена, яблука як куля, дах будиночка трикутний, тощо).

Основним засобом сенсорного виховання з давніх-давен вважались дидактичні ігри та вправи. На них майже повністю покладається завдання формування сенсорно-пізнавального розвитку дитини: знайомство з формою, розміром, кольором, простором, звуком.

На сучасному етапі, коли на основі принципів дидактики дошкільної педагогіки розробляється нова система сенсорного виховання, роль дидактичних ігор та вправ істотно змінюється.

Дидактичні ігри як своєрідний спосіб навчання, відповідний особливостям дитини, включається в усі системи дошкільного виховання. Дидактичні ігри відіграють вирішальну роль для сенсорного виховання дітей. За допомогою ігор та іграшок, різних предметів, картинок, з якими відбувається взаємодія, в дитини відбувається накопичення почуттєвого досвіду. Розбираючи і складаючи мотрійку, підбираючи парні картинки, вона вчиться розрізняти і називати розмір, форму, колір та інші ознаки предметів.

Дидактичні ігри розвивають сенсорні здібності дітей. Процеси відчуття й сприйняття лежать у основі пізнання дитиною довкілля. Ознайомлення дошкільнят зі схожим кольором, формою, величиною предмета дозволяє створити систему дидактичних ігор й вправ щодо сенсорного виховання, покликаних удосконалити сприйняття дитиною характерних ознак предметів. Дидактичні ігри також розвивають мову дітей: поповнюється і активізується словник, формується правильність звуковимови, розвивається зв"язне мовлення, вміння правильно висловлювати свої погляди .

Граючи, дитина активно прагне щось дізнатися, шукає, виявляє зусилля і дії, знаходить, збагачує свій духовний світ. І це все сприяє не лише сенсорному, а й загальному розвитку. Дидактичні завдання багатьох ігор покликані навчити дітей самостійної розповіді про предмети, явища у природі, життя. Деякі ігри вимагають від

дітей активного використання родових, видових понять. Отже, у процесі багатьох ігор розвивається мислення. Наприклад, у грі “Вгадай, що ми задумали!” дитина повинна зуміти так порушити питання, щоб інші діти відповіли лише у двох словах: «так» чи «ні». З іншого боку, у процесі гри активізується мова: у спілкуванні дітей у грі, під час вирішення суперечливих питань. Також у грі розвивається здатність аргументувати свої твердження, докази. Сенсорні дидактичні ігри (як і інші дидактичні ігри) містять, з одного боку, вікові, моральні мотиви, а з іншого – дотримуються принципу добровільності, забезпечують право на самостійний вибір, самовираження.

З-поміж функцій сенсорних дидактичних ігор та вправ науковці вирізняють наступні:

- навчальна, що спрямована на організацію та подальше вдосконалення досвіду дітей, а також формування в них узагальнених уявлень та засобів дій;
- розширення практики використання еталонів; - орієнтування, що спрямована на використання раніше набутих дитиною знань. Використання дидактичних ігор у ході заняття може бути різноманітним:
- використання як частини заняття;
- самостійна форма організованого навчання дітей;
- використання у повсякденному житті.

Для реалізації цих основних завдань можна використовувати такі дидактичні ігри та вправи :

- колір – «Назви колір», «Добери предмети одного кольору», «Який предмет зайвий», «Добери за кольором», «Допоможи метеликові», «Збери квітку», «Склади промені сонечка», «Допоможи півникові», «Веселі сніговички», «Ляльки-неваляйки», «Порятуй метеликів», «Одягни ляльку» та інші;
- форма – «Добери за формою», «Прикрась ляльці плаття», «Знайди таку ж іграшку», «Виросла ялинка», «Веселі м"ячики», ігри-пазли, «Збери ягідки» та інші;
- розмір – «Добери колеса до машин», «Знайди таку ж стрічку», «Лялька велика і мала», «Яблучка та виноград»,
- ігри-пазли тощо.

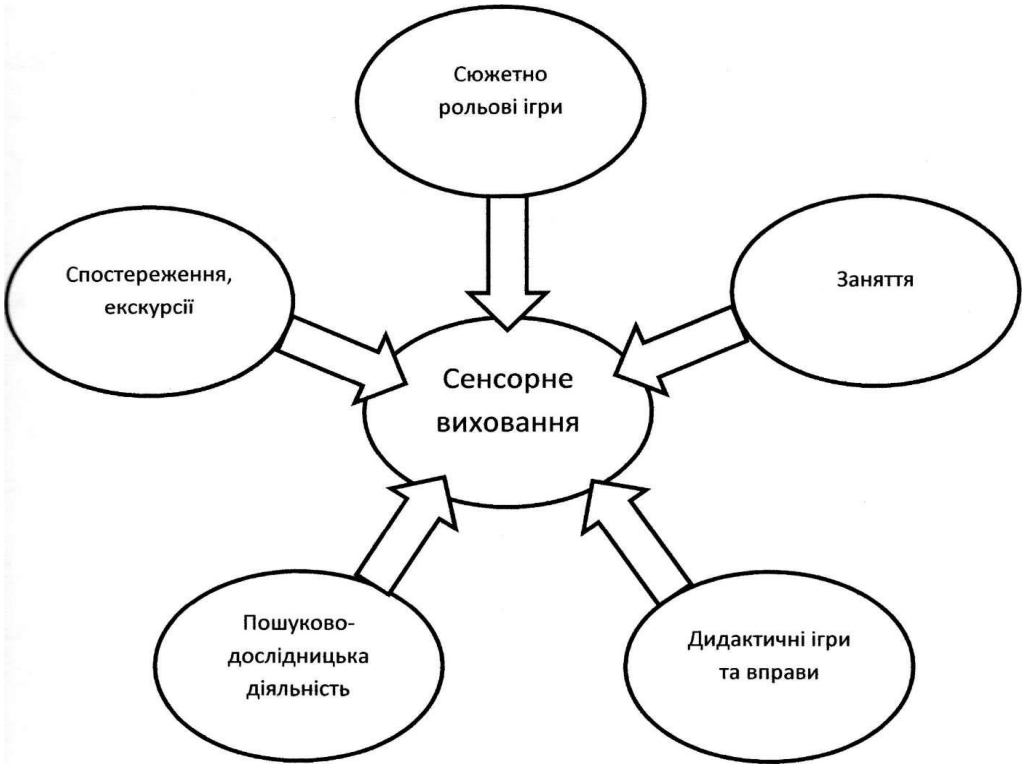




Таким чином, можна узагальнити, що дидактичні ігри та вправи – це значна невід’ємна частина сенсорно – пізнавального виховання, що може використовуватись, як впливовий чинник розвитку особистості дитини дошкільного віку.

Дидактичні ігри організуються за планом під час занять. З іншого боку, у години, відведені для гри; у розпорядження дітей дається різноманітний матеріал, з яких вони можуть грати за власним бажанням. Якщо дидактична гра проводиться все заняття, вона мусить бути пов'язана за змістом з попереднім заняттям.

Керівництво дидактичною грою вимагає великої педагогічного майстерності, такту. Вирішуючи через гру та у грі дидактичні завдання, вихователь повинен зберегти гру - діяльність цікаву, близьку дітям, які радують їх, сприяє спілкуванню дітей, виникненню і зміцненню дружби, симпатії, формуванню колективу, який живе за законами "дитячого суспільства".



У дидактичних іграх застосовуються різні прийоми навчання: наочні, словесні, практичні. Дидактичні гри короткочасні (10 - 20 хвилин), тому важливо, щоб у це час не знижувалася розумова активність граючих, не падав інтерес до поставленого завдання. Найвища вимога до планування дидактичних ігор: обираючи гру, педагог має враховувати і утримання та ступінь труднощів й новизни.

Основними методичними прийомами навчання дітей є:

наочно-дійсний показ,

словесні пояснення,

словесні речення,

виконання доручень ,

багаторазове виконання вправи (якщо дитині важко виконати дію,

вихователь повинен взяти його руку в свою і виконати дію).

До проведення занять з предметами ставляться такі вимоги:

підготовка розбірних і вкладних іграшок(кільця, пірамідки);

посібники, дидактичні іграшки дають дітям після показу дій дорослим;.

перші заняття бажано проводити з невеликими групами дітей (3-4)

показ дій з розбірною іграшкою повторюється декілька разів, доки дитина не засвоїть порядок рухів і не оволодіє відповідними діями;

більша частина часу повинна надаватися самостійним діям дітей з предметами; в процесі заняття вихователь допомагає по черзі кожній дитині.

мова вихователя повинна бути небагатослівною, але слова повинні співвідноситься з предметами і діями , які вони позначають.

Педагогічний процес немислимий без спільної діяльності дітей, вихователів та батьків. Тому вважаю важливим просвіщати батьків в питаннях виховання і навчання. Не стала винятком і проблема формування і розвитку пізнавальних інтересів дошкільників.

Думаю, що основне зусилля і педагогів, і батьків повинно бути спрямоване на те, щоб виховати у дошкільнят потреба відчувати інтерес до самого процесу пізнання, до подолання труднощів, що стоять на цьому шляху, до самостійного пошуку рішень і досягнення поставленої мети.

У зв'язку з цим можна проводити різного роду роботу з батьками, а також виступати на батьківських зборах.

Тематика батьківських зборів:

«Давайте пограємо!», «Дидактичні ігри для дітей дошкільного віку»,

«Домашні завдання для батьків» і ін.

У процесі роботи у дітей сформуються прагнення до самостійності і участі у пізнавальній діяльності; прояв пізнавального інтересу в процесі спілкування з дорослими і однолітками; задавати питання пошукового характеру; контроль власної діяльність і дії партнера; використання елементів планування в пізнавальної діяльності; вміння будувати діловий діалог при спільному виконанні доручення, у випадках виникнення конфліктів; самостійність в застосуванні отриманих знань для вирішення нових завдань; відчувати задоволення від результатів самостійної пізнавальної діяльності; контролювати негативні прояви емоцій, радіти успіхам однолітків і т. д.

Мій досвід переконує, що використання дидактичних ігор в роботі зі дошкільниками сприяє розвитку логічного мислення та формує здатність до розумової праці, активізує пізнавальну діяльність. Інтелектуальна діяльність ґрунтується на активному мисленні, пошукові різних способів виконання певного завдання і вже в дошкільному віці за певних умов вона може стати звичною для дитини.





Список використаних джерел та літератури:

1. Алєксєєва Ю. А. Навчальна психодіагностична практика: методичні рекомендації. 2-е допов / Ю. А. Алєксєєва, Г. В. Смольнікова. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 46 с.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція), Київ, 2021

3. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку / А. П. Бурова. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 256 с.

4. Дитина. Програма виховання і навчання дітей дошкільного віку. – К. : Освіта, 1993. – 270 с.

5. Стадник Г. О. Вивчення пізнавальної активності дітей / Г. О. Стадник // Дошкільне виховання. – 1992. – №9. – С. 6-8.

Яремюк Наталія,
вчитель-логопед,
вчитель-методист, ЗДО № 20,
Хмельницька ОТГ

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу дошкільної освіти.

Анотація. В даний час спостерігається тенденція щодо збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами. У закладах освіти крім дітей, що нормально розвиваються, навчаються і діти з особливими потребами внаслідок введення інклюзивної освіти. Інклюзивне навчання дає змогу дітям з особливими освітніми потребами бути активними учасниками освітнього процесу та навчатися разом зі своїми однолітками. Необхідною умовою в системі супроводу дітей з особливими освітніми потребами є узгоджена командна робота всіх учасників освітнього процесу та батьків, які виховують таких дітей.

Ключові слова: особливі освітні потреби, психолого-педагогічний супровід, корекційно-розвиткова робота, індивідуальні програми розвитку, інноваційні технології, освітній процес.

Кожна дитина – особлива, це беззаперечно. Але все ж є діти, про яких говорять «особливі» не для того, щоб підкреслити унікальність здібностей, а задля того, щоб відмітити ті особливі потреби, які відрізняють їх від інших дітей. Незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, кожна людина має право на повноцінне життя, освіту, якість якої не відрізняється від якості освіти решти людей. Щоб уникнути подібних «ускладнень» інклюзії дітей з особливими освітніми потребами забезпечують психолого-педагогічним супроводом. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в освітньому процесі передбачає динамічну, засновану на взаємодії педагогів, дітей та батьків роботу, що забезпечує ефективне особистісно соціальне зростання дітей на всіх етапах навчання.

Психолого-педагогічний супровід – це професійна діяльність дорослих, які взаємодіють із дитиною у дошкільному середовищі. Це створення умов для прийняття адекватного рішення в різних ситуаціях, надання допомоги в його прийнятті, система дій, що дозволяють дитині визначитися з рішенням та нести відповідальність за втілення його в життя.

Однак дітям з особливими освітніми потребами необхідні особливі умови, які дозволяють їм пристосовуватися до освітнього процесу, сприяють набуттю певних знань, умінь та навичок, особистісного розвитку. Створення таких умов забезпечує команда психолого-педагогічного супроводу.

Система супроводу сприяє просуванню дітей від мінімального, найнижчого елементарного рівня взаємодії з довкіллям (соціальна адаптація) через більш активний рівень функціонування (соціальна інтеграція) до інтенсивної компетентнісної взаємодії дитини з соціумом (соціалізація).

Мета психолого-педагогічного супроводу – допомогти дітям з особливими освітніми потребами знайти своє місце в житті, стати не лише об'єктом уваги, а й зайняти активну життєву позицію, сформувавши та зміцнивши певні навички здорової життєдіяльності.

Здійснюється психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами командою до складу якої входять: постійні учасники: директор, вихователь-методист, вихователі, асистент вихователя, практичний психолог, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, вчитель-реабілітолог, музичні керівники та батьки дитини з ООП; залучені фахівці: медичний працівник закладу, спеціалісти ІРЦ, що працюють узгоджено.

Супровід має на меті створення в межах середовища, в якому знаходиться дитина з особливими освітніми потребами, умов для максимально можливого для дитини в конкретній ситуації розвитку, виховання, навчання та соціалізації.

Асистент вихователя веде щоденник спостережень, у разі потреби може проводити індивідуальні заняття з дитиною. Усі корекційні педагоги обов'язково працюють узгоджено з вихователями та асистентом вихователя, тільки так можна досягти ефективності психолого-педагогічного супроводу щодо дітей з особливими освітніми потребами.

Таким чином, психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами передбачає взаємодію фахівців супроводу, яка спрямована на подолання дитиною з особливими освітніми потребами труднощів, пов'язаних з психологічним розвитком, входженням до колективу однолітків, що нормально розвиваються, і встановленням взаємовідносин з ними, а також з формуванням певних знань, умінь та навичок у ході освітнього процесу. Крім того, супровід здійснює профілактику порушень розвитку, надає допомогу у прийнятті дитиною рішень, підвищує психологічну культуру дітей, педагогів та батьків. Психолого-педагогічний супровід в цілому забезпечує створення сприятливих умов для успішного розвитку та навчання дитини, враховуючи її особистісні та індивідуальні особливості, що й необхідно дітям з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти.

Особливі освітні потреби виникають у дітей тоді, коли в процесі їх навчання виникають труднощі невідповідності можливостей дітей загальноприйнятим соціальним очікуванням, освітнім нормативам успішності, встановленим у суспільстві нормам поведінки та спілкування. Ці освітні потреби дитини вимагають від закладу дошкільної освіти надання додаткових програм чи послуг.

Інклюзивна освіта – це така організація процесу навчання, при якій усі діти, незалежно від їх фізичних, психічних, інтелектуальних, культурно-етнічних, мовних та інших особливостей, включені до загальної системи освіти та навчаються разом зі своїми однолітками в одних і тих самих загальноосвітніх установах. Інклюзивна освіта відіграє важливу роль у досягненні соціальної рівності та є одним із елементів навчання протягом усього життя дитини.

Психолого-педагогічний супровід – це система діяльності практичного психолога, педагогів, і навіть батьків, яка спрямована на створення сприятливих соціально-психологічних умов для дітей з особливими освітніми потребами, від якої залежить поліпшення їх психофізичного стану та успішність адаптації у суспільстві.

Напрями змісту психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП:

- Діагностика сенсорних розладів, порушень інтелекту.
- Психодіагностика в емоційній та поведінковій сфері.
- Формування навичок самообслуговування, саморозвитку, самоприйняття,

самореалізації.

- Формування навичок соціального пристосування.
- Психолого-педагогічне обстеження дитини.
- Діагностика психомоторного розвитку.
- Визначення механізмів мовного дефекту, первинних та вторинних відхилень.
- Виявлення психологічних особливостей дитини та розвиток когнітивних функцій. Розвиток емоційного контакту з оточуючими.
- Консультування батьків (про подальший маршрут навчання, про перспективи)

Корекційно-розвиткова робота (робота вчителя-логопеда, вчителя-дефектолога та практичного психолога).

Досвід роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти дав можливість виявити, що педагоги, як основні суб'єкти психолого-

педагогічного супроводу дітей з особливими потребами, мають систему знань про дитину як об'єкт процесу супроводу, її вікові та індивідуальні особливості, соціальні фактори розвитку; мають уявлення про анатомо-фізіологічні особливості дітей, про проблеми розвитку їх організму та функціональні порушення; володіють інформацією про звички, що завдають шкоди здоров'ю дитини, та готові до надання допомоги та підтримки дітям з особливими потребами. Протягом двох тижнів з моменту початку навчання дитини проводиться спостереження за дитиною.

Складання індивідуальних програм розвитку здійснюється відповідно висновків інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи. Для дітей, які цього потребують складається ще індивідуальний навчальний план за освітніми напрямами: «Особистість дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва», «Дитина у природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». Індивідуальні програми розвитку затверджуються на засіданні команди психолого-педагогічного супроводу на яке запрошується і представник інклюзивно-ресурсного центру.

Корекційними педагогами, вихователями та асистентом вихователя групи розробляються індивідуальні освітні маршрути. Вони містять такі завдання, вирішення яких доступне дитині найближчим часом, а також повинні бути вказані методи та прийоми, які дозволяють їй досягти успіху.

Для дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти важливою є матеріальна база. Наявність зручних меблів, цікавих та барвистих наочно-методичних посібників, іграшок, музичних інструментів, додаткового спортивного інвентарю сприяє ефективнішій корекційно-розвитковій роботі з дітьми.

Необхідно також використовувати інноваційні технології у навчанні дітей.

Використання на заняттях технічних засобів навчання значно підвищує рівень запам'ятовування навчального матеріалу, робить заняття різноманітнішими та цікавішими. Дуже актуальним стає використання арттерапії у роботі з дітьми: музикотерапія, малювання, театральні ігри.

Працюючи і спостерігаючи за діяльністю дітей хочеться відмітити, що присутність у групі дітей з особливими освітніми потребами сприятливо впливає на інших дітей: вони допомагають їм одягатися, підносять або доносять за них стільчик, коли це необхідно, чекають на них, встають з ними в пару танцювати, грають з ними, спілкуються, охоче діляться іграшками. Таким чином вони навчаються доброті, співчуття, бажання прийти на допомогу, толерантності.

Кожному корекційному педагогу команди психолого-педагогічного супроводу важливо розуміти, що його індивідуально-розвиткова робота спрямована на досягнення головної мети – зробити все можливе, щоб допомогти дитині навчатися серед однолітків і засвоювати навчальну програму відповідно до своїх можливостей. Завдання педагогів за допомогою своїх методів та прийомів корекційно-розвиткової роботи забезпечити достатній рівень розумового, мовного, соціально-комунікативного та особистісного розвитку для засвоєння освітньої програми, у тому числі скороченої (адаптованої) чи індивідуальної. При складанні індивідуальних програм розвитку практичний психолог, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог, крім загальних принципів психолого-педагогічної роботи (обліку вікових та індивідуальних особливостей, діяльнісного підходу та ін.), дотримуються наступних принципів: спрямованість індивідуально-розвиткової роботи на подолання труднощів навчання; особистісна орієнтованість та індивідуальний підхід: ставлення до дитини як особистості, що має не тільки проблеми та порушення, а й власні потреби та мотиви, а також власні ресурси для розвитку. Завдання фахівців – враховувати потреби дитини та створити для розвитку та подолання труднощів навчання відповідні умови. При складанні індивідуальної програми розвитку враховуються як слабкі, так і сильні сторони дитини, корекційні педагоги спираються на її інтереси і захоплення. Для цього принципу дотримуємось низки умов: - доступність програми для дитини; її завдання мають бути

поставлені з урахуванням зони найближчого розвитку; - орієнтованість не тільки на подолання труднощів навчання і поведінки, а й причин, які їх викликають; соціальна, комунікативна спрямованість як основний підхід у роботі з дитиною; пропонуються вправи і завдання, створюються ситуації, у яких дитина відчуває необхідність використовувати навички, що формуються, у звичайному повсякденному житті: у навчанні, спілкуванні та соціальній взаємодії; єдність цілей, підходів, вимог у роботі з дитиною усієї команди психолого-педагогічного супроводу; активне залучення батьків до роботи з дитиною. Для реалізації цього принципу намагаємось дотримуватись наступних умов: - врахування думки батьків для кращого розуміння проблем, сильних сторін та потенціалу дитини у різних сферах життя; - розвиток співробітництва та партнерських відносин з батьками; - залучення батьків до виконання рекомендацій спеціалістів з опорою на можливості та ресурси батьків та зі знанням контексту сім'ї. Розробка індивідуальної програми розвитку для кожної дитини передбачає вибір та використання індивідуальних методів, прийомів, виходячи з індивідуальних особливостей та можливостей. Кожен корекційний педагог, на підставі власного обстеження, самостійно приймає рішення щодо яких напрямів він працюватиме, які методи та прийоми використовуватиме. Для вибору адекватних методів психолого-педагогічної роботи корекційний педагог добре знає та постійно опановує сучасні інноваційні психолого-педагогічні технології (спеціальні та альтернативні методи), щоб забезпечити ефективність своєї роботи з дитиною. З досвіду роботи зазначу, що досить важко заздалегідь передбачити, в якому темпі дитина зможе засвоювати навчальний матеріал, які завдання, наочний матеріал, іграшки будуть їй цікавими, що із запланованого викликає у неї найбільші труднощі. Тому може виникнути потреба коригування індивідуальної програми розвитку в процесі освітнього процесу. Для своєчасного коригування індивідуальної програми розвитку є необхідність у постійному спостереженні за досягненнями дитини. Для цього використовується моніторинг та оцінювання досягнень, яке здійснюється вихователями та корекційними педагогами команди психолого-педагогічного супроводу. Скорочення (адаптація) навчальних програм необхідне у випадках, коли дитина зазнає труднощів у засвоєнні змісту навчального матеріалу відповідно до обсягу вивчення у групі.

Отже, система психолого-педагогічного супроводу в закладі дошкільної освіти сприяє:

- створенню комфортного розвиваючого освітнього середовища, яке забезпечуватиме специфіку психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами;
- успішному навчанню, успішній соціальній адаптації і інтеграції дітей з особливими освітніми потребами;
- досягненню цілей закладу освіти, що забезпечує її якість, доступність і відкритість для дітей з особливими освітніми потребами, їх батьків (законних представників);
- підвищенню професійного рівня педагогів щодо проблем корекційно-розвиткової роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби;
- поліпшенню здоров'я та підвищення якості навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел та літератури:

1. Асистент вчителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій, О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда / За заг. ред. М. Ф. Войцехівського. Київ : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.

2. Бастун Н.А., Сиволоцька Л.П. Роль центру соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями у допомозі родинам, які виховують дітей з особливими потребами // Соціальна служба в Україні: Соціально-психологічні засади формування й ефективного функціонування. Матеріали науково-

практичної конференції (12 травня 2005 р., м. Черкаси) / Ред. кол.: В.В. Москаленко, Н.І. Кривоконь, Н.М. Дембицька. К.: Фенікс. С. 58 – 63.

3. Інклюзія в ЗДО / Л. А. Швайка, упоряд. Х. : Вид. Група «Основа», 2019. 144 с. : іл. (Серія «Заклад дошкільної освіти. Керівнику»).

4. Кобильченко В. В. Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору : монографія. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. 367 с.

5. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: Монографія. К.: «Самміт-Книга», 2009. 272 с.

6. Луценко І. В. Психологічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Практичний психолог: Школа. 2013. № 10. С. 4-15.

7. Омельченко І.М. Комунікативна діяльність дошкільників із затримкою психічного розвитку: теорія і феноменологія: монографія; Інститут спеціальної педагогіки і психології ім. Миколи Ярмаченка НАПН України. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2018. 498 с.

8. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

9. Психологічний супровід інклюзивної освіти : [метод. рек.] / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.

10. Прохоренко Л.І. Діагностика психологічного супроводу навчальної діяльності школярів із затримкою психічного розвитку. Особлива дитина: навчання і виховання. 2016. N3(79). С. 36–44.

11. Процюк, Р.Г., & Прохоренко, Л.І. (2019). Стратегії психологічного супроводу дітей з особливими потребами в інклюзивному освітньому середовищі. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, (15), С. 272-283.

12. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю з обмеженими функціональними можливостями / За ред А.Й. Капської. К.: ДЦССМ, 2003. 146 с.

13. Створення ресурсних центрів. Посібник для батьків дітей з особливими освітніми потребами. К.: ФОП Придатченко, 2007. 216 с.

14. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посіб. / Е. А. Данілавічюте, С. В. Литовченко; За заг. ред. А. А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

15. Холодько Н.В. Посібник «Команда психолого-педагогічного супроводу дитини в закладі освіти». Сварицевичі. 2021. 52с.